

Innehåll

Diarienummer och ärendrubrik

UD2008/32744/EC

Förordnanden i referensgruppen för oberoende forskning om Raoul Wallenberg

UF2009/04531/MK

Brev angående Raoul Wallenberg-utredningen

UF2009/47448/KAB

Förfrågan om fotografier av Raoul Wallenberg tagna av Tamas Veres i Budapest 1944

UF2009/78484/EC

Bok om Raoul Wallenberg - När hoten var starka

UF2010/14378/EC

Raoul Wallenberg och statsministerns / utrikesministerns besök i Moskva mars 2010

UF2010/22960/EC

Raoul Wallenberg: Interfaxnotis

UF2010/23901/MK

Wallenberg

UF2010/38516/EC

Re Wallenberg

UF2010/38519/EC

Re Wallenberg

UF2010/42147/EC

Raoul Wallenberg

UF2010/44333/EC

Brev om Raoul Wallenberg

UF2010/54702/EC

Re Wallenberg

UF2010/55468/PIK

Raoul Wallenberg

UF2010/58232/EC

Raoul Wallenberg

UF2010/68959/EC Re
Raoul Wallenberg

UF2011/43571/EC
Efterforskning av uppgifter om Raoul Wallenberg

UF2011/61214/EC
Premiär för Wallenbergdokumentär, två gamla tjekister om Wallenberg inkl. enskilt samtal

UF2011/71333/EC
Wallenbergärendet

UF2012/03826/EC
Re Raoul Wallenberg

UF2012/07566/MK
Raoul Wallenberg

UF2012/11350/MK
Raoul Wallenberg

UF2012/13634/EC
Raoul Wallenberg 2012

UF2012/19643/EC
Re Raoul Wallenberg

UF2012/22747/MK
Brev om Raoul Wallenberg

UF2012/23116/INSP
Raoul Wallenberg-ärendet

UF2012/29993/EC
Re Raoul Wallenberg

UF2012/41919/EC
Re Raoul Wallenberg

UF2012/53765/EC
Överlämnande av dokument om Raoul Wallenberg

UF2012/57671/Wash
Wallenberg

UF2012/58612/EC
Re Raoul Wallenberg

UF2012/58771/EC
Re Raoul Wallenberg

UF2012/63359/EC
Förordnanden i referensgruppen för oberoende forskningsprojekt om Raoul Wallenberg

UF2012/73580/EC
Re Raoul Wallenberg

UF2012/73886/INSP
Raoul Wallenberg

UF2013/00058/EC
Raoul Wallenberg och tillträde till arkivmaterial

UF2013/05290/EC
Förfrågan studier Raoul Wallenberg

UF2013/11817/EC
Brev från utrikesminister Carl Bildt till utrikesminister Lavrov

UF2013/35642/EC
Re Wallenberg i Moskva

UF2013/60720/MK
Förfrågan angående uttalanden om Raoul Wallenbergs räddningsinsats

UF2014/45531/EC
Raoul Wallenberg

UF2015/17989/EC
Brev om historisk essä avseende Raoul Wallenberg mm

UD2016/02844/MK
Raoul Wallenberg

UD2016/15962/ASO
Mrs Agnes Kornis som arbetade med Raoul Wallenberg

UD2018/14552/EC
Raoul Wallenberg - debriefing av Jan Lundvik 2009

UD2018/14879/EC

Seminarium vid UD om Raoul Wallenberg 2011

UD2018/20399/EC

Omhändertagna handlingar i Wallenbergärendet - 2008

UD2018/20690/EC

Handlingar om Raoul Wallenberg 2009 -

2008-10-17

Utrikesdepartementet

Malena Mård, EC

Enheten för Östeuropa och Centralasien

Irene Katzman

Telefon 08-405 29 52

Telefax 08-723 11 76

E-post irene.katzman@foreign.ministry.se

Förordnanden i referensgruppen för oberoende forskning om Raoul Wallenberg

Ansökan om bidrag till forskningen om Raoul Wallenberg kan lämnas vid två olika tillfällen, ett under våren och ett under hösten. Bidragen behandlas/beslutas i en referensgrupp som antingen träffas i Stockholm eller om ärendena är enkla via e-mail-kontakt. Hur många som skall sitta i referensgruppen framgår av förordningen 2002:92 ändrad 2005:679 om statligt bidrag till oberoende forskning om Raoul Wallenberg. Förordnanden beslutas på tre-års basis. Nuvarande förordnanden löper ut den 11 oktober.

Jag föreslår att nuvarande ledamöter förlängs i samma funktioner som hittills i ytterligare tre år. Dessutom att ytterligare en person tillförs referensgruppen både ur kompetens- och jämställdhetsaspekt. Samtliga är tillfrågade.

Ordföranden i gruppen är Krister Wahlbäck (professor emeritus vid Umeå universitet, specialitet internationell politik, fd medlem i den svensk-ryska arbetsgruppen vars arbete avslutades 2000, ordf i ref gruppen sedan start).

Helene Carlbäck – ledamot (docent i historia vid Södertörns högskola, medlem i ref gruppen sedan 2005, expert på svensk-ryska relationer).

Sven Holtsmark - ledamot (norsk forskare, internationellt erkänd Sovjet- och Rysslandsexpert, medlem i ref gruppen sedan start).

Karl Molin - ledamot (professor vid Stockholms universitet, historiska inst, historiker, medlem i ref gruppen sedan start).

Gudrun Persson – nyval som ledamot (fil dr, rysslandsexpert vid slaviska institutionen vid Stockholms universitet samt rysslandsexpert vid säkerhetspolisen).

Förordnaden i referensgruppen för oberoende forskningsprojekt om Raoul Wallenberg

Med stöd i bestämmelserna i förordningen (2002:9) om statligt bidrag till oberoende forskningsprojekt om Raoul Wallenberg kan regeringen besluta om bidrag till sådana forskningsprojekt. Enligt 3 § samma förordning ska chefen för Utrikesdepartementet utse ledamöter i en referensgrupp, som ska bereda sådana ärenden.

Chefen för utrikesdepartementet, statsrådet Bildt, förordnar nedanstående personer att ingå i referensgruppen för oberoende forskningsprojekt om Raoul Wallenberg i den funktion som anges här. Förordnandena gäller från den 12 oktober 2008 tills vidare, dock längst under tre år.

Namn	Titel	Funktion
Krister Wahlbäck	Professor	ordförande
Helene Carlbäck	Docent	ledamot
Sven Holtsmark	Forskare	ledamot
Karl Molin	Professor	ledamot
Gudrun Persson	Fil dr	ledamot
Gunnar Åselius	Professor	ledamot

Utdrag till

Statsrådsberedningen
UD-MK
UD-EC
UD-Presschefen
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
de förordnande

Utdragets överensstämmelse
med originalet intygas

Annika Östberg
C OTT 90

REGERINGSKANSLIET

Ministry for Foreign Affairs
Sweden

Minister for Foreign Affairs

Brevsvar
a. a.

2008-12-09

T:11 UF2009/4531/MK
✓ Kat. 5.2

Max Grunberg
Raoul Wallenberg Honorary Citizen
Committee
max@maxgrunberg.com

Dear Max,

Thank you for your letter dated 24 October regarding the investigation of Raoul Wallenberg. The Minister for Foreign Affairs Mr. Carl Bildt has asked me to answer you.

Over the years the Swedish Ministry for Foreign Affairs has made large efforts and given financial support to the investigation seeking clarity on the disappearance of Raoul Wallenberg. The financial support to the investigation allows yearly. The Wallenberg-case is also on the agenda regarding our bilateral contacts with Russia.

We want to thank you for your concern and commitment into the investigation of Raoul Wallenberg's disappearance.

Yours sincerely,

Arba Kokalari
Ministry for Foreign Affairs

UTRIKESDEPARTEMENTET

2009 -01- 22

Dnr. UF2009/4531/MK

Kat: 5.2

Raoul Wallenberg Honorary Citizen Committee

P.O. Box 38, Ra'anana 43100, ISRAEL

Tel.: +(972) 54 4953039 Fax: +(972) 9 7404292 E-mail: max@maxgrunberg.com

H.E. Fredrik Reinfeld

Prime Minister, Prime Minister's Office

H.E. Carl Bildt

Minister for Foreign Affairs , Ministry for Foreign Affairs

REGERINGSKANSLIET JUSTITIEDEPARTEMENTET REGISTRATÖRN	
Ink	2008 -11- 10
Dnr	2008/9277

Overall UP
081203/87/MK

H.E. Beatrice Ask

Minister for Justice, Ministry of Justice

H.E. Cecilia Wikström

Member of the Riksdag

24 October 2008

Your Excellencies,

I am aware that the Swedish government has a long history of investigating Raoul Wallenberg's fate, as is evident from the information available on the Swedish Governmental website

In addition to this information, I would like to please respectfully request that the Swedish Government take a formal position that considers the fate of Raoul Wallenberg open until full evidence has been presented of what happened to him after July 1947. The fate of Raoul Wallenberg should be considered to be unresolved until at least August 4, 2012, when he would be 100 years old. Also, I like to reiterate that Raoul Wallenberg has not been formally declared dead and therefore the possibility must be taken into account that he could still be alive. Thus, all means available should be used to clarify his fate, including a financial reward for information.

Could I also please request that you intercede personally with the appropriate Swedish government and intelligence agencies, international intelligence agencies, and Interpol to request the immediate release of all available information regarding the Wallenberg case? From the enclosed Interpol reply, it is understood that Interpol would issue a "Yellow Notice", if so requested by the Swedish Government. (Please see enclosed letter from Interpol.)

What is of immediate importance is the fact that somewhere around the globe there may still be individuals (witnesses) with factual information on the whereabouts of Raoul. The urgency of this request cannot be overstated, since the witnesses we are attempting to find are most likely in their 80s or 90s and their life expectancies are obviously limited.

The Swedish Ministry of Foreign Affairs previously approved the text of the enclosed "Missing in Action" appeal, and it was sent to some Swedish embassies around the world.

Therefore, I would like to further respectfully ask that your government please send out this "Missing in Action" appeal through its entire network of embassies, with a request that each Ambassador hold a briefing with representatives of the local media, human rights groups, Holocaust groups, and governments to stress the importance of the fact that Raoul Wallenberg's fate is still unknown and that perhaps through the help of these individuals (witnesses) the case may be resolved.

The fact that Sweden does not as of today has an active policy that Raoul Wallenberg could still be alive and that all means available should be used to clarify his fate violates the object and purpose of the Convention on Disappearances.

The following legal information is provided by Mr. David Matas, a Wallenberg expert and International Human Rights lawyer:

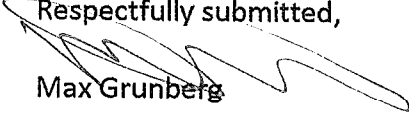
The United Nations Declaration on the Protection of all Persons from Enforced Disappearance adopted by General Assembly resolution 47/133 of 18 December 1992 provides in article 13 (6): "An investigation, in accordance with the procedures described above, should be able to be conducted for as long as the fate of the victim of enforced disappearance remains unclarified."

The International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance 23 September 2005 provides in article 24 (6): "Without prejudice to the obligation to continue the investigation until the fate of the disappeared person has been clarified, each State Party shall take the appropriate steps with regard to the legal situation of the disappeared persons whose fate has not been clarified and that of their relatives, in fields such as social welfare, financial matters, family law and property rights."

The fate of Raoul Wallenberg remains unresolved since his disappearance 61 years ago on 17 January 1947. That means that there is still a duty on Sweden to continue an investigation of his fate by engaging all diplomatic means, modern search methods, and technological means available. In particular, I therefore request from the Swedish government to ask Interpol to follow through on a formal posting of a "Yellow Notice".

I look forward to your response and will gladly provide any additional information you may require.

Respectfully submitted,

Max Grunberg

cc: Prof. Guy von Dardel (brother of Raoul Wallenberg, Switzerland)
Mrs. Nina Lagergren (sister of Raoul Wallenberg, Sweden)
Ms. Louise von Dardel (niece of Raoul Wallenberg, France)
Mrs. Marie Dupuy (niece of Raoul Wallenberg, France)

Mrs. Susanne Berger, Wallenberg expert and Former Independent Consultant to
the Swedish-Russian working group, USA

Prof. Irwin Cotler, Member of Canadian Parliament, Wallenberg expert and Former Chair
International Wallenberg Commission

Mr. David Matas, Wallenberg expert and Barrister and Solicitor, Canada

Prof. Frank Vajda, Wallenberg expert, Raoul Wallenberg Committee, Australia

H.E. John Hagard, Ambassador, Swedish Ministry of Foreign Affairs

Mr. Jan Nyberg, Advisor to Minister Bildt, Swedish Ministry of Foreign Affairs

Mr. Christer Wurnell, Criminal Detective, Interpol Sweden

Rikskriminalpolisen

International Police Cooperation Division
Christer Wurnell
Kriminalkommissarie

1 (1)

Date
23 January 2008

Our reference
IP-2007-025974/CW

Raoul Wallenberg Honorary Citizen Committee
P.O. Box 38
43100
Ra'anana
ISRAEL

Search for Raoul Wallenberg

Dear Mr Grunberg,

Your e-mail and telephone call of 22nd January 2008 as well as copies of your previous correspondence with the Interpol General Secretariat in Lyon refers.

You have requested an Interpol Yellow Notice to be issued concerning the search for Mr Raoul Wallenberg.

In order to confirm your request the Swedish Police have been in contact with the sister of Raoul Wallenberg, Nina Lagergren. She has explained that the Russians are responsible for the disappearance of Raoul Wallenberg. Her opinion is that this matter is handled on governmental level and therefore it is not appropriate to make it a police matter.

Due to this information Interpol Stockholm is not in a position to request the issuance of a yellow notice.

Yours sincerely,

Christer Wurnell
Interpol Stockholm

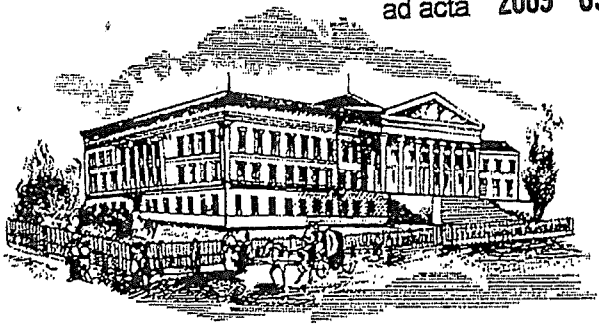
Address
Box 12256
SE-102 26 Stockholm
SWEDEN

Visits
Polhemsgatan 30
Stockholm

Telephone
+46 8 401 90 00
+46 8 40 13709 (direct)
Telefax
+46 8 651 42 03

E-mail
rikskriminalpolisen@rkp.police.se
www.polisen.se

ad acta 2009-09-08 ✓

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

Ungarisches Nationalmuseum
Hungarian National Museum

www.hnm.hu

1088 Budapest, Múzeum krt. 14-16.

Levélcím: 1370 Budapest, Pf. 364.

Telefon/fax: 36 1 327 7784

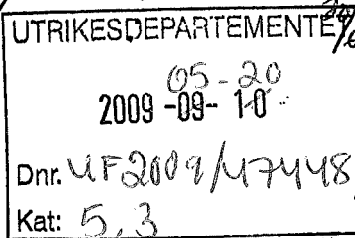
2009-09-08

Szavat i enghat med bifogt brev som skickades

ara

CM

Ikt.sz.: 286-14-2-1/09 TF.

5 May 2009

Dear Mr. Frank Belfrage,

I am writing to request your kind assistance in the matter described below.

Collecting and studying photographs of the Hungarian Holocaust has been a decades-long pursuit in the Photographic Collection of the Hungarian National Museum. The pictures taken by Tamás Veres (Budapest, 1923 – New York, 2002) in Budapest in October-November 1944 are of special interest.

Tamás Veres, at that time a young photographer got into contact with Raoul Wallenberg as a protected person of the Swedish Embassy and was commissioned by him with photographic works. He began by taking portraits for the Swedish *Schutzpass*, then he photographed Wallenberg and his activities as well as the fate of the Hungarian Jews. Part of the pictures was given to Wallenberg, who sent them to Sweden, while the rest of them was lost during the siege of Budapest.

In 1956 Tamás Veres emigrated to the USA without taking any of these pictures with himself. According to his Memoires in 1980 he obtained some copies of his photos from Sweden, of which the Washigton Holocaust Museum had some copies made. These pictures became internationally known, and could be seen in several publications and exhibitions.

Unfortunately, in Hungary there are no copies of authentic origin, and we only know the ones already published, generally with inaccurate or incomplete captions. For Hungary these photos are of great historical importance, partly because of their uniqueness. There are no other pictures of Raoul Wallenberg, of the persecution of the Hungarian Jews, or ones documenting the important foreign diplomatic activity to save them. Given the circumstances

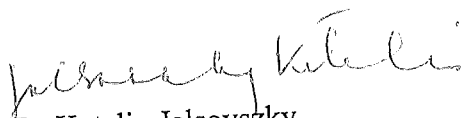
of the times, this is absolutely comprehensible, and it is quite miraculous that Tamás Veres' pictures could be taken at all.

I am sending you herewith the pictures we know from various publications, and a copy of a collection of documents published in Uppsala. My questions concerning them are as follows:

- Are Tamás Veres' pictures taken in November 1944, listed in the attachment to this letter, held by your Ministry?
- If yes, what is the exact location, the relevant archival stock, including registration numbers?
- Are they print or negatives?
- Are there captions?
- Besides the pictures listed in the attachment, do you possess any other photographs taken in Budapest or Hungary in 1944?
- Could you provide our collection with good quality digital copies of such pictures?

I hope you don't mind that I am raising this claim on your precious time, but I hope I don't need to emphasize the importance of this matter to the accurate exploration and pictorial documentation of the history of the Hungarian Holocaust.

With many thanks for your efforts in advance,
Sincerely yours

Dr. Katalin Jalsovszky
Senior Research Fellow

Fotos von Veres Tamás Budapest, im November 1944

1-6. Einige aus diesen Fotos hatte Raoul Wallenberg wahrscheinlich an seine Mutter geschickt:

1. Portret Wallenbergs im Büro in Üllöer Str. 26.11.1944.

2. Am Telefon im Büro. 26. 11. 1944

Raoul Wallenberg und ein Praktikant, Friedl Falk, Foto 26.11.1944.

3. Im Büro in der Üllöer Str.
Im Hintergrund Frau Falk.
26.11. 1944.

3.a. Im Büro in der Üllöer Str. (Ausschnitt)

4. Im Büro, im Kreis seiner ungarischen Mitarbeiter. Von links: Dezső Donnenberg, Hugó Wohl, unbekannt, Vilmos Forgács, Pál Hegedűs, Tibor Vándor, Ottó Fleischmann. 26.11.1944.

5. Im Büro, mit seiner ungarischen Mitarbeiter. Von links: Hugó Wohl, Vilmos Forgács, Pál Hegedűs, Otto Fleischmann. 26.11.1944.

Wallenberg med sina medarbetare.

6. Im Büro, mit seiner ungarischen Mitarbeiter. 26.11.1944. Von links: Hugó Wohl, Otto Fleischmann, Tibor Vándor
(Erscheint: J. Lévai: Raoul Wallenberg . Stockholm, 1948)

6a. Im Büro, mit seiner ungarischen Mitarbeiter. 26.11.1944. (Ausschnitt)

7-11. Diese Fotos wurden wahrscheinlich als Beilagen des Berichtes Wallenbergs von 8. Dezember 1944 an Auswärtigen Amt geschickt.

7. Am Josefstaedter Bahnhof. Von Rechts: R. Wallenberg. 28/29. 11. 1944.

8. Am Josefstaedter Bahnhof. 28/29. 11. 1944.

9. Gerettete Arbeitsdienstler am Josefsring. 28/29. 11. 1944.

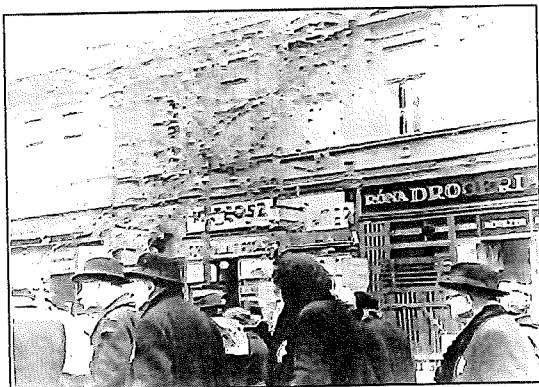

10. Marschierende Juden in Budapest am Josefsring. 28/29. 11. 1944.

Wallenberg hämtar tillbaka skyddslängarna till svenskhusen från tegelbruket.

10.a. Marschierende Juden am Josefsring. 28/29. 11. 1944.
(Erscheint mit retuschierten Sternen: J. Lévai: Raoul Wallenberg. Stockholm, 1948)

11. Marschierende Juden am Josefsring. 28/29. 11. 1944.

Vor der Botschaft, in Gyopar Str. Im Sommer, 1944. (???)

13-21. Schwedisches Krankenhaus in der Tatra Strasse, Lebensmittelversorgung der schwedischen Häuser.

13. Krankentransport ins schwedischen Spital

14. Krankenzimmer im Spital

15. Lebensmittelbeförderung

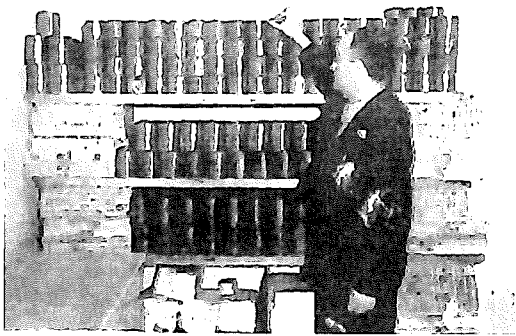
16. Schwerkranken im Spital

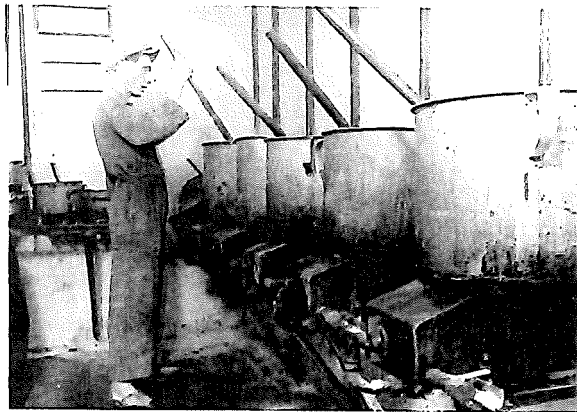
17. Lebensmittelbeförderung

18. Magazin

19. Lebensmittellager

20. Küche

21. Küche

30/6
HN UF 2009/47448/KAB
Dr Katalin Jalsovszky
Senior Research Fellow
Hungarian National Museum
1088 Budapest, Múzeum krt 14-16
Fax: 36 1 327 77 84

Dear Dr Jalsovszky,

Thank you for your letter of 5 May, in which you inquire about the photographs taken by Tamás Veres in Budapest in 1944. I must regretfully inform you, that the Swedish archives contain no negatives or prints of these photographs.

The pictures were never transferred to the Swedish authorities, and consequently they form no part of the Wallenberg dossier in the files of the Ministry for Foreign Affairs. We have, on several occasions, received questions about these photographs. The Ministry takes the issue most seriously and has already made thorough investigations. Unfortunately however, we have not succeeded in finding any traces of the original negatives or early prints.

The pictures have been published in many books both in Sweden and abroad beginning in the late 1940s, but we are not aware to what extent any of the authors ever had access to the negatives.

I would like to take this opportunity to wish you the best of luck in your endeavours, and assure you of our great appreciation for the arduous work carried out by scholars such as yourself toward disclosing the truth about Raoul Wallenberg's fate.

Yours sincerely,

Frank Belfrage

Text & Bild Konsult

Forskning * Förlag * Kulturjournalistik * Föredrag * Antikvariat

2009-11-08

Lars

UTRIKESDEPARTEMENTET
2009-11-10
Dnr. UF 2009/78484/EC
Kat: 5.3

UD

Enheten för Central- och Östeuropa
103 39 Stockholm

Hej UD

Jag heter Lars Brink och är verksam som forskare knuten till Institutionen för kulturvetenskaper vid Göteborgs universitet. Min senaste produkt är en licentiatavhandling framlagd i våras. Den behandlade till stor del Raoul Wallenberg och hans verksamhet, främst innan insatserna i Ungern. Jag hade då stor och tillmötesgående hjälp av ambassadören Harald Hamrin vid dåvarande Enheten för Östeuropa och Centralasien. Bl a sände han mig kopior på relevant material om RW. Jag lovade att hör av mig efterhand som min forskning framskred. Därför bifogar jag nu information om resultatet, om den bok som också har utkommit av trycket, *När hoten var starka*.

Skulle UD eller er specifika enhet vara intresserade av boken, som har fått goda recensioner och vitsord (också av etablerade RW-forskare som Susanne Berger, just nu i Stockholm; vi har goda och regelbundna kontakter) så bifogar jag förlagets beställningsblanketter.

Utmärkt om ni också har tillfälle att vidarebefordra foldrar och blanketter till Hamrin, som ju nu är pensionerad. Han har nära kontakt med Nina (Lagergren). Även hon har varit mig mycket behjälplig, vilket jag har framhållit i bokens förord. Hon har naturligtvis redan tillgång till boken.

Med vänlig hälsning

Lars Brink
Fil lic, doktorand

Ps Jag har startat ett nytt forskningsprojekt med direkt fokus på Raoul W. men mer om detta vid ett annat tillfälle. Ds

Bilagor: Infomtrl, foldrar etc om *När hoten var starka*, pressklipp

Text & Bild Konsult, Box 25084, SE-400 31 Göteborg, Leveransadress: Dr Lindhs Gata 1

Telefon: +46 31 82 75 26 Mobiltelefon: +46 707 66 92 92.

E-mail: text.o.bild.konsult@drlindh.se Hemsida: www.textobild-konsult.se

Bankgiro: 336-8750. Plusgiro: 33 17 16 - 1. Organisationsnummer: 380331-5815

1939

EFTER DET TYSKA ÖVERFALLET på Polen den 1 september upplevdes krigshoten som starka i Sverige. När Finska vinterkriget började den 30 november gick en våg av solidaritet genom landet. Omkring 12.000 svenskar anmälde sig för krigstjänst i Finland, bland dem författarna Olof Lagercrantz och Harry Martinson. I boken belyses stämningsslaget bland annat genom journalisten Barbro Alvings, signaturen Bang, krigsreportage i Dagens Nyheter.

I detta stämningsslag, vilket skärptes efter den 9 april 1940, organiserade sig närmare hundratusen krigsfrivilliga svenskar i lokala hemvärnsförband. Engagemanget fängades snabbt in och inpassades i krigsmakten. Hemvärnets förste chef blev översten Gustaf Petri. I boken skildras brädskan med att skaffa fram vapen och utbilda hemvärdet, som också ville vara en folkrörelse.

Hemvärnsinstruktören och senare diplomaten Raoul Wallenberg utbildade tusentals hemvärnsmän i Stockholm 1940-44. Vi får följa Raoul Wallenberg från födseln på Lidingö 1912 till det ovissa ödet som fänge i Sovjetunionen efter insatserna för att rädda tiotusentals ungerska judar undan Förintelsen hösten 1944.

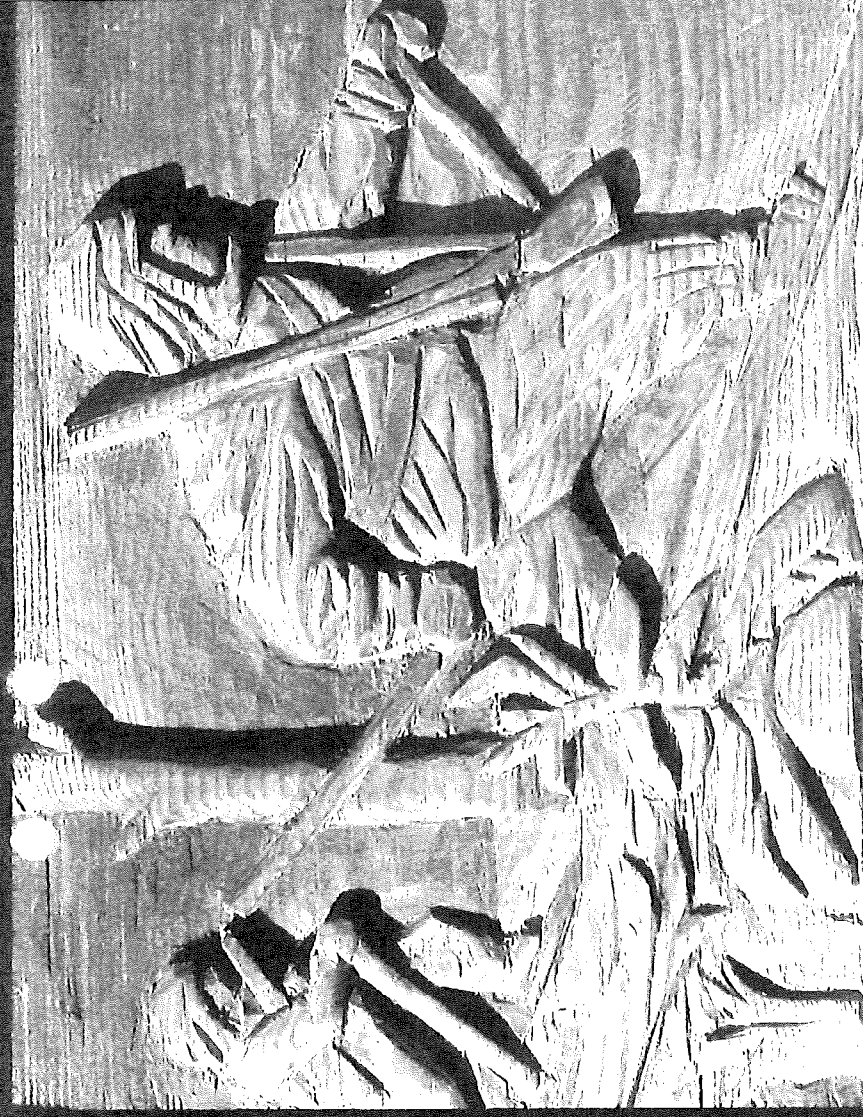
Författaren menar att Wallenbergs militära erfarenheter var av värde vid hans hantering av de antisemitiska pilkorsarna och de tyska SS-trupper som genomförde deporteringen till utrotningslägren.

Lars Brink är etnolog och livserfaren humanist, texterna har ett mjukt anslag vilket dock inte skymmer det dramatiska skeende som utgör den hårda ramen.

Boken är rikt illustrerad med delvis unika bilder.

Text & Bild
Konsult

WWW.TEXTOBILD-KONSULT.SE

NÄR HOTEN VAR STARKA

UPPKOMSTEN AV EN VÄPNAD FOLKRÖRELSE

LARS BRINK

RÖSER OM BOKEN:

"Det finns en extremt aktuell historisk skildring denna höst: boken När hoten var starka, av Lars Brink [...] Brink tecknar i sin bok en ny och tankeväckande bild av stämningen i Sverige kort efter andra världskrigets utbrott. [...] Boken är ovanligt välillustrerad... Dessa inslag lättar upp ... texten och förmedlar en hel del tidsanda."

- Författaren och militärskribenten Lars Gyllenhaal, Tidningen Hemvärnet.

"Det är en rolig och givande studie. Lars Brink hjälper oss att se de gömda strukturerna. Jag har haft glädje av boken. Den ... förmedlar viktiga insikter på ett område där det filosofiska underskottet just nu är stort, försvarspolitiken."

- Författaren och journalisten Anders Ehnmark, Sydsvenska Dagbladet.

"Läste idag med stort intresse ditt kapitel om Raoul Wallenberg. [...] Grattis till den fina boken, bra och välbetänkt med alla färgbilder!"

- Fil. dr. Tanja Schult, konsthistoriker och forskare vid Stockholms universitet i en kommentar.

"[Boken] är mycket imponerande. Enbart det fantastiska foto- och illustrationsmaterialet gör den unik bland de flesta publikationer i sin genre. [...] Jag anser att du har bidragit stort, inte bara till svensk militärhistoria, utan också till Wallenberg-forskningen!"

- Susanne Berger, Raoul Wallenberg-forskare och expert, USA, i en kommentar.

FAKTA OM BOKEN:

TITEL: NÄR HOTEN VAR STARKA

UNDERTITEL: UPPKOMSTEN AV EN

VÄPNAD FOLKRÖRELSE

FÖRFATTARE: LARS BRINK

FORMAT: MJUKBAND MED FLIKAR, 165X242 MM, RIKT ILLUSTRERAD, DELVIS I FÄRG

OMFÅNG: 336 SIDOR INKLUSIVE

BILDINLAGA

VIKT: 710 GRAM

ISBN: 978-91-972188-8-7

ISSN: 1651-8519

FÖRLAG: TEXT & BILD KONSULT, GÖTEBORG

KONTAKTA FÖRLAGET:

TEXT & BILD KONSULT

BOX 25084

400 31 GÖTEBORG

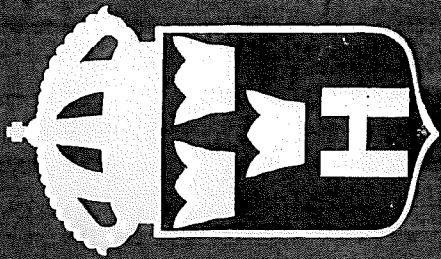
TELEFON: 031-82 75 26

MOBIL: 0707-66 92 92

TEXT.O.BILD.KONSULT@DRLINDH.SE

WWW.TEXTOBILD-KONSULT.SE

DISTRIBUTION: FÖRLAGSSYSTEM & FÖRLAGET

Övre bilden: Hennesgårdsskylt från en hemvärnsgård i Dalsland.

Undre bilden: Bronsplaket föreställande Raoul Wallenberg som hemvärnsinstruktör.

Omslagets framsida: Reliéf i trä - soldat-hantverk från finsk-ryska fronten 1939-1944.

Övre bilden: Författaren som ung FN-soldat i Kongo. Lars Brink tog del i den tolfte Svenska FN-Bataljonen och deltog som skytte- och kulsprutegruppchef i striderna mellan FN-trupperna och utbrytarstaten Katangas gendarmeri 1961. Han har också tjänstgjort vid FN-bataljoner i Gaza och på Cypern.

Undre bilden: Författaren som major och bataljonschef i hemvärnet fyrtio år senare. Lars Brink har varit invald i Rikshemvärnsrådet och är idag tidningen Hemvärnets kulturchef. Han har varit verksam som projektförskare i etnologi vid

Bästa läsare!

Kanske har du redan köpt boken eller är inte intresserad? Lämna i så fall gärna detta reklammaterial till någon vän eller bekant som kanske är intresserad av hembygdens försvar eller modern militärhistoria (Andra världskriget). Eller av att läsa om **Barbro "Bang" Alving** och hennes tid som krigskorrespondent under Finska vinterkriget, eller om **Raoul Wallenberg** och hans tid i hemvärnet i Stockholm 1940-1944. Tack! Förlaget

Beställningstalong för direktkunder till förlaget

Beställes härmed exemplar av boken *När hoten var starka* av Lars Brink.
Pris för direktkund 315 kr/st inkl moms. Billigaste porto/fraktkostnad tillkommer.
OBS! priset gäller endast vid köp direkt från förlaget.

Totalförsvarsrabatt

Jag vill utnyttja förlagets stående erbjudande att alla som har eller har haft någon form av anknytning till totalförsvaret (t ex Försvarsmakten inkl hemvärnet, utlandsstyrkan, som FN-observatör eller medlem i någon av totalförsvarets frivilligorganisationer) får 30 % rabatt på det rekommenderade cirkapriset, 398 kr, och beställer därför:

..... exemplar av boken till ett pris av 278 kr/st, inkl moms. Frakt tillkommer.

Namn..... (Förband/organisation:.....)

Gatuadress.....Postadress.....

Eventuell annan fakturaadress.....

Tel.....Ev. E-postadress.....

Sändes till: Text & Bild Konsult, Box 25084, 400 31 Göteborg

Tel 031-82 75 26, 0707-66 92 92, E-post: text.o.bild.konsult@drlindh.se

Beställning kan också göras genom E-postadressen.

Förlagets hemsida: www.textobild-konsult.se

Folkförsvaret växer fram

■ **DET FINNS EN** extremt aktuell historisk skildring denna höst: boken "När hoten var starka" av Lars Brink, före detta FN-soldat och hemvärnsbataljonschef med mera. Brink tecknar i sin bok en ny och tankeväckande bild både av stämningen i Sverige kort efter andra världskrigets utbrott, Hemvärnets uppkomst och sist men inte minst även hemvärns-

struktören Raoul Wallenberg. Låt mig direkt säga att Raoul Wallenbergs starka engagemang för hemvärnet inte är helt okänt, men Lars Brink har forskat fram en massa tidigare okända detaljer i Wallenbergs militära bakgrund. Nya uppgifter som både är spännande att läsa om och borde påverka bilden av Raoul Wallenberg. Kort sagt var hans militära kompetens mycket större än vad jag anat. När han anlände till krigets Budapest 1944 var han inte oförberedd. Han var expert på strid i bebyggelse inom hemvärnet.

EN EPISOD om Wallenberg jag särskilt uppskattade att läsa var den om hans tid som liftare i USA på 1930-talet. Han uppvisade då en särskild förmåga att hantera konflikter. Man får bilden av en mycket sympatisk och bildad äventyrare.

Brink lyckas förmedla den allvarsmättade stämning i Sverige som tog sin början efter det tyska anfallet på Polen den 1 september 1939 och som nådde sin höjdpunkt under våren 1940. Efter Sovjetunionens angrepp mot Finland anmälde sig över 12 000 svenskar för frivilligtjänstgöring i Finland, bland dem flera dåtida kändisar. Inte bara ur idrottsvärlden utan även författare som Harry Martinson och Olof Lagercrantz.

Någon frivilligrörelse för Norge fick det inte bli, bestämde

samlingsregeringen. Emellertid försökte delar av Svenska Frivilligkåren, den som varit i Finland, att efter Hitlers angrepp på Norge den 9 april, ta sig över gränsen till Norge. Detta lyckades dock bara för enskilda och smågrupper. Kanske 300 svenskar kom över gränsen och bara hälften av dessa kom in i norska förband.

Men en annan och ännu större svensk frivilligrörelse bildades som ett resultat av Stalins och Hitlers angreppspolitik hemvärnet. Särskilt intressant i detta sammanhang är att i Lars Brinks bok få ta del av hur Göteborgs hemvärnsmän övade med flit i närheten av tyska konsulatet och lokala nazister. År 1943 spelades det in en instruktionsfilm med statisterna från Hemvärnet. Fienterna i filmen bar uniformer i klart tysk stil.

Av "När hoten var starka" får man även klart för sig vilka betydande sociala effekter det blev av sam-varon i det jämlika hemvärnet. Anders Ehnmark skrev oöverträffat om detta i sin recension av boken: "Det är en rolig och givande studie där man får inblickar i hur ett gammalt politiskt arbetssätt, folkrörelsen, tar över en aktuell fråga, folkförsvaret i krigstid."

JAG HAR DISKUTERAT boken med en amerikansk expert på Raoul Wallenberg och hon bekräftade för mig att bokens uppgifter om Wallenberg verkligen är värdefulla. Jag har själv inte läst så många böcker om Wallenberg men ser "När hoten var starka" som ett utmärkt komplement till Wilhelm Agrells "Skuggor runt Wallenberg" (2006). Sammantaget säger mig dessa böcker att det nog inte var så konstigt om Stalins underrättelsetjänst trodde att Wallenberg var involverad i

amerikansk underrättelseverksamhet. Hans svenska militära (hemvärns-) bakgrund och USA-resor kan ha räckt för att han skulle framstå som spion i amerikansk tjänst.

NÄR HOTEN VAR STARKA är ovanligt välillustrerad. Den innehåller inte bara en mängd foton utan även illustrationer i form av affischer, tygmärken och pressklipp. Dessa inslag lättar upp den ibland lätt akademiska texten och förmedlar en hel del tidsanda. Det vore trevligt om fler författare ägnade lika mycket tid och möda på illustrationerna, som Brink har gjort. Dock kunde bokens omslag ha varit lite mer attraktivt. Det är inte direkt fult men inte heller så slående som det borde ha varit. Effektiva bokomslag är en konst i sig.

TITEL: När hoten var starka
FÖRFATTARE: Lars Brink
FÖRLAG: Text & Bild Konsult

Avslutningsvis måste jag bara citera en av bokens många högtintressanta bildtexter:

"Armbindel för Ålands hemvärn. Hemvärnet på Åland bildades dagarna efter vinterkrigets utbrott, formellt på självständighetsdagen den 6 december. Efterhand anmälde sig nästan samtliga vapenföra ålänningar, detta utan att någon aktiv rekrytering behövde göras. Det uppkomna krigshotet räckte."

Det visste du inte om Åland, eller hur?

Boken är på 302 sidor och väl värd sitt pris för varje hemvärns-soldat med historiskt intresse.

LARS GYLLENHAAL

I Sverige under Andra världskriget.

När hoten var starka

finns i bokhandeln.

Vill du få boken signerad av Lars Brink?

Beställ direkt från förlaget!

Pris med försvarsrabatt: 278:-

Röster om boken:

"Den ... förmedlar viktiga insikter på ett område där det filosofiska underskottet just nu är stort, försvarspolitik."

Författaren och journalisten Anders Ehnmark i Sydsvenska Dagbladet

"Jag anser att du har bidragit stort, inte bara till svensk militärhistoria, utan också till Wallenberg-forskningen!"

Susanne Berger, forskare och Wallenberg-expert, USA i en kommentar

Text & Bild Konsult

Box 25084, 400 31 Göteborg

031-82 75 26, 0707-66 92 92

text.o.bild.konsult@drilindh.se

www.textobild-konsult.se

Vinnare av läsartävlingen

■ Överstelöjtnant Knut Björkenstam, under sitt yrkesliv verksam vid Hälsinge regemente, vann hemvärnets läsartävling. Hans skildring om hur det var att vara hemvärnspojke på 50-talet belönas med förstapriset: Ett års prenumeration på 91:an.

TEXT & BILD KONSULT

NÄR HOTEN VAR STARKA

LARS BRINK

NÄR HOTEN VAR STARKA

UPPKOMSTEN AV EN VÄPNAD FOLKRÖRELSE

LARS BRINK

1939

EFTER DET TYSKA ÖVERFALLET på Polen den 1 september upplevdes krigshoten som starka i Sverige. När Finska vinterkriget började den 30 november gick en våg av solidaritet genom landet. Omkring 12.000 svenskar anmälde sig för krigstjänst i Finland, bland dem författarna Olof Lagercrantz och Harry Martinson. I boken belyses stämningssläget bland annat genom journalisten Barbro Alvings, signaturen Bang, krigsreportage i Dagens Nyheter.

I detta stämningssläge, vilket skärptes efter den 9 april 1940, organiserade sig närmare hundratusen krigsfrivilliga svenskar i lokala hemvärnsförband. Engagemanget fångades snabbt in och inpassades i krigsmakten. Hemvärnets förste chef blev översten Gustaf Petri. I boken skildras brådskan med att skaffa fram vapen och utbilda hemvärdet, som också ville vara en folkrörelse.

Hemvärnsinstruktören och senare diplomaten Raoul Wallenberg utbildade tusentals hemvärnsmän i Stockholm 1940-44. Vi får följa Raoul Wallenberg från födseln på Lidingö 1912 till det ovissa ödet som fånge i Sovjetunionen efter insatserna för att rädda tiotusentals ungerska judar undan Förintelsen hösten 1944.

Författaren menar att Wallenbergs militära erfarenheter var av värde vid hans hantering av de antisemitiska pillkorsarna och de tyska SS-trupper som genomförde deporteringen till utrotningslägren.

Lars Brink är etnolog och livserfaren humanist, texterna har ett mjukt anslag vilket dock inte skymmer det dramatiska skeende som utgör den hårda ramen.

Boken är rikt illustrerad med delvis unika bilder.

Övre bilden:
hemvärnsgård i

Övre bilden:
Raoul Wallenberg.
Ör.

Omslagets fram-
antverk från fi-
1944.

Text & Bild
Konsult

WWW.TEXTOBILD-KONSULT.SE

ISSN 1651-8519
ISBN 978-91-972188-8-7

A.G. 2010-08-01

SVERIGES AMBASSAD

Telefax

1 (7)

2010-07-16

Moskva

Aambs
Tove Grönberg

UTRIKESDEPARTEMENTET dnr 21

För: EC (Thyberg)

UTRIKESDEPARTEMENTET

2010-07-16

Dnr.
Kat:UF 240/14378/EC
5.3Wallenberg: Ytterligare svar på frågor från Susanne Berger

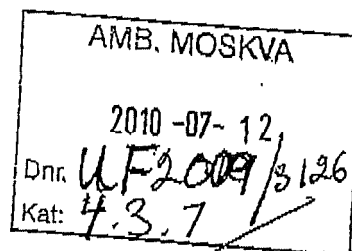
1 bil, 6 sid

Härmed inlämnas ytterligare svar från FSB på frågor rörande Wallenberg, som ambassaden förmedlat till den ryska myndigheten från forskaren Susanne Berger.

Svaren har även skickats till Susanne Berger.

BERTELMAN

Postadress:
Ullitsa Mosfilmovskaja 60
119 590 MoskvaTelefon:
(7 495) 937 92 00E-post:
ambassaden.moskva@foreign.ministry.seBesöksadress:
Ullitsa Mosfilmovskaja 60
119 590 MoskvaTelefax:
(7 495) 937 92 02Hemsida:
<http://www.sweden.ru>A.G.
100816

Wallerberg

№ 7028 /2ед

Svar från FSZ i arkiv på frågor från
Berger och Birchstein
Министерство иностранных дел Российской Федерации

свидетельствует свое уважение Посольству Королевства
Швеция и имеет честь направить ответы Центрального архива
ФСБ России на вопросы независимых экспертов С.Бергер и
В.Бирштейна относительно судьбы Р.Валленберга,
поставленные в письме Посольства в ФСБ России от 12 марта
2010 года.

Приложение:

упомянутое, на 2 лл.

Министерство пользуется случаем, чтобы возобновить
Посольству уверения в своем высоком уважении.

Москва, 09 июля 2010 года

ПОСОЛЬСТВУ КОРОЛЕВСТВА ШВЕЦИЯ
г.Москва

ию-2

Экз. 1

Ответы Центрального архива ФСБ России на вопросы экспертов
С. Бергер и В. Бирштейна

*I. Проблема дел на заключенных спецконтингента, числившихся под
категорией «военнопленных» в системе ГУКР «Смерш»/МГБ*

Следственные дела на военнопленных оформлялись в соответствии с правилами ведения делопроизводства в органах МГБ СССР.

Номенклатурное дело – это канцелярский термин, обозначающий дело, заведенное по каким-либо вопросам в делопроизводстве органов МГБ СССР и других ведомств.

Протокол допроса Х. Ван-дер-Ваальса от 26.02.1946 г. приобщен в следственное дело К. Шанделя. В ЦА ФСБ России следственного дела Ван-дер-Ваальса на хранении не имеется.

Следственное дело в отношении Шанделя не содержит материалов, связанных с судьбой Валленберга, Лангфельдера, Катоны и Ределя. Кроме того, в нем находятся сведения, касающиеся третьих лиц. В связи с этим ознакомление с делом нецелесообразно.

II. Допросы Шандора Катоны

Вымарывание имен заключенных в журналах регистрации их дел, кроме Валленберга, Катоны, Лангфельдера и Аладжани в других случаях не встречается.

III. Дело И. Оггинса

Дело Оггинса не связано с делом Валленберга, а в упоминаемых вами публикациях представлены лишь авторские версии.

По материалам дела Оггинса проходят другие лица, и в соответствии с российским законодательством сведения исследователям не предоставляются.

Каких-либо материалов, подготовленных МГБ СССР для заседания Политбюро 21 мая 1947 г., в архиве на хранении не имеется.

IV. Дело Вилли Ределя

Номенклатурное дело, в котором приобщены документы в отношении Ределя, находится на секретном хранении. Рассекреченная информация о структуре этого дела была сообщена вам достаточно подробно ранее. Все материалы о Ределе были переданы его сыну в полном объеме, и никаких претензий от него не последовало.

V. Валленберг как потенциально номерной заключенный № 7

Версия о том, что Валленберг мог быть заключенным № 7, рассматривается с 1991 г. по настоящее время. К сожалению, в Центральном архиве ФСБ России документов, подтверждающих либо опровергающих эту версию, не выявлено.

VI. Допросы остальных лиц 22–23 июля 1947 г.

23.07.1947 г. с 1:50 до 18:30 другие заключенные ни Карташевым во Внутренней тюрьме, ни Кузьмишиным в Лефортовской тюрьме допрошены не были.

VII. Сухановская тюрьма

По материалам Сухановской тюрьмы Валленберг, Лангфельдер и Катона не проходят. В материалах о перемещениях Пелконена по московским спецтюрьмам какой-либо информации о Валленберге не имеется.

VIII. Дело Михаила Толстого-Кутузова

В Центральном архиве ФСБ России уголовного или литерного дела Толстого-Кутузова на хранения не имеется.

IX. Другие шведы

В архивных материалах относительно Ковача Белы, 1908 г.р., бывшего генерального секретаря Независимой партии мелких собственников, министра земледелия в коалиционном правительстве Венгерской Народной Республики и Мирмана Карла-Рихтера (он же Берг Карл), служившего в войсках «СС», сведений о Р. Валленберге нет.

Какой-либо информацией в отношении Грюенберга-Грюнберга Юрия Вальтеровича ЦА ФСБ России не располагает.

Центральный архив ФСБ России

10/С- 777

2 июля 2010 г.

5(7)

Översättning från ryska språket

Note nr 7028/2ed

Artighetsfras.

Härmed översändes svar från FSB:s centrala arkiv till de oberoende experterna S. Berger och V. Birchsteins på frågor ang R. Wallebergs öde skickade per brev via ambassaden till FSB den 12 mars 2010.

Artighetsfras.

Moskva den 9 juli 2010

Svar från FSB:s centrala arkiv på frågor från experterna S. Berger och V. Birchtein

I. Problemet med ärenden av särskilda fångar som räknades som "krigsfångar" enligt GUKR "Smersj/MGB:s nomenklatur."

Handläggning av förundersökningsärenden som gällde krigsfångar fördes i enlighet med föreskrifter för handläggning av ärenden för MGB SSSR.

"Nomenklaturärende" är ett kanslispråksterm som betecknar ett ärende i en fråga som handläggs av MGB SSSR eller annan myndighet.

Protokollet över förhör med H. van der Waals från den 26 februari 1946 är bifogat till K. Schandls förundersökningsärende. FSB:s centrala arkiv har inget förundersökningsärende ang. van der Waals.

Det finns inga uppgifter som har något att göra med Wallenbergs, Langfelders, Katonas eller Roedels öde i förundersökningsärendet ang. Schandl. Det finns dock uppgifter som gäller tredje personer. Därför är det inte ändamålsenligt att ta del av detta ärende.

II. Förhör med Sandor Katona

Det finns inte några andra bortstrukna namn i register förutom Wallenberg, Katona, Langfelder och Aladjani.

III. Oggins-ärendet

Ogginsärendet har ingenting att göra med Wallenbergärendet, de publikationer som nämnas är bara personliga versioner.

Eftersom materialen i Ogginsärendet användes också för handläggning av andra ärenden får forskare inte ta del av dem i enlighet med rysk lagstiftning.

I vårt arkiv finns det inte något underlag som MGB SSSR berett inför Politbyrås möte den 21 maj 1947.

IV. Willy Roedel-ärendet

Nomenklaturärendet som har bilagor beträffande Roedel är sekretessbelagt. Den tillgängliga informationen om detta ärendes struktur har redan överlämnats till er i en ganska detaljerad form. Alla material beträffande Roedel har överlämnats till hans son, inga klagomål har framförts från hans sida.

V. Wallenberg som ev. fånge nr 7

Versionen att Wallenberg kunde vara fånge nr 7 har övervägts sedan 1991 fram tills nu. Tyvärr har FSB:s centrala arkiv inte några dokument som vare sig bevisar eller motbevisar denna version.

VI. Förhör med övriga fångar den 22-23 juli 1947

10 07/10 13.14 1988 SY. AND MOSKVA 48007 7(7)

Den 23 juli mellan kl. 1:50 och 18:30 förhördes inte några andra fångar varken av Kartasjov i Inre fängelset eller av Kuz'misjin i Lefortovo.

VII. Suchanovka-fängelset

Det finns inga uppgifter om Wallenberg, Langfelder eller Katona i materialen från Suchanovka-fängelset. I materialen om förflyttning av Pelkonen mellan olika specialfängelser i Moskva finns heller ingen information om Wallenberg.

VIII. Michail Tolstoj-Kutuzov-ärendet

FSB:s centrala arkiv har varken brottmålsdossier eller hemlig dossier ('*liternoje delo*') över Tolstoj-Kutuzov.

IX. Övriga svenskar

Det saknas uppgifter om Raoul Wallenberg i arkivmaterial gällande Bela Kovac (f. 1908), f.d. generalsekreterare för Oberoende småägares parti och jordbrukminister i Ungerska folkrepublikens samlingsregering, och Karl-Richter Mirman (alias Karl Berg) från SS.

FSB:s centrala arkiv har inga uppgifter angående Jurij Valterovitj Gruenberg-Grunberg.

FSB:s centrala arkiv

10/C-777
2 juli 2010

✓ G.G. 2010-04-12

SVERIGES AMBASSAD

Telefax

1 (3)

9 april 2010

Moskva

Manne Wängborg
+7-495-9379223

UTRIKESDEPARTEMENTET

2010-04-10

Dnr.

UF 2010/22960/EC

Kat:

4.3.2

Rysland

UTRIKESDEPARTEMENTET, dnr 6

För: EC

Kopia (via UD): Haag (ambassadör Hans Magnusson)

Raoul Wallenberg: Interfaxnotis

Vi översänder för kännedom och för arkiven det nyhetsmaterial om Raoul Wallenberg som Interfax gick ut med och där ambassadens Manne Wängborg återopas.

Översättningen till engelska gjorde nyhetsbyrån, sedan ambassaden ställt frågan om notisen fanns även på engelska.

SOHLSTRÖM

Postadress:
Ulitsa Mosfil'movskaja 60
119 690 MoskvaTelefon:
(7 495) 937 92 00E-post:
ambassaden.moskva@foreign.ministry.seBesöksadress:
Ulitsa Mosfil'movskaja 60
119 690 MoskvaTelefax:
(7 495) 937 92 02Hemsida:
<http://www.sveeden.ru>

100412

T:INTERFAX

HOMEF ТЕЛЕФОНА:

ANP. 09 2010 15:20 CTP1

MOSKVA

2010-04-09

2(3)

ВНИМАНИЮ СРЕДСТВ

RUSSIA-SWEDEN-DIPLOMAT-HISTORY

Russia acknowledges Wallenberg could have lived past official death date - Swedish diplomat

MOSCOW. April 9 (Interfax) - Swedish diplomat Raul Wallenberg could have been alive past July 1947, when the Soviet leadership officially announced he was dead.

The Federal Security Service's archives service acknowledged this possibility in an official reply to the Swedish ambassador's letter, the Swedish embassy's Minister Manne Wangborg told Interfax.

Swedish media reported earlier that American archivists had found documents, indicating that Wallenberg was questioned by Soviet investigators on July 23, 1947, six days after the official date of his death, July 17, 1947.

Wallenberg's relatives were informed of the finding.

In the wake of the reports, the Swedish embassy officially applied to Russian archives for an explanation.

This news seemed sensational at first, the Swedish diplomat said. But Russian experts argued that there could be discrepancies in the archives and that Wallenberg could have died later, not on July 17, 1947, he said.

The fate of Wallenberg, who worked with the Swedish diplomatic mission in Budapest during World War II, had been a mystery for many years, clouding Russian-Swedish relations. Only in 2001, after a Russian-Swedish working group was set up to throw light on the circumstances of Wallenberg's death, was Sweden given a copy of archive documents, while his personal belongings from the FSB's Central Archives were returned to his relatives.

Using diplomatic immunity while in Budapest Wallenberg saved Jews in Nazi-occupied Hungary. His colleagues last saw him in January 1945 in Budapest, when he allegedly left for a meeting with Soviet commanders. He was detained and moved to Moscow, where he was kept at the KGB's Lubyanka and Lefortovo prisons.

The Soviet government released the so-called Gromyko Memorandum in 1957, bearing the name of the then Foreign Minister Andrei Gromyko, officially recognizing that Wallenberg was arrested and was in the Soviet Union after the war. The Soviet government stated that the Swedish diplomat died of a heart attack on July 17, 1947 at the KGB's Lubyanka prison. But media reports were circulated later, citing eyewitnesses who claimed they met Wallenberg at GULAG concentration camps in the 1950s.

No commentaries from officials of the FSB's Central Archives are available to Interfax so far. sd dp

(Our editorial staff can be reached at eng.editors@interfax.ru)

Вниманию 3(3)
Светланы

OLMDGBAA 06/04/2010 14:33 НОВОСТИ ИНТЕРФАКСА

РОССИЯ-ШВЕЦИЯ-ДИПЛОМАТ-ИСТОРИЯ

Российская сторона признает, что Валленберг мог умереть позже объявленной даты, утверждает посольство Швеции в Москве

Москва. 6 апреля. ИНТЕРФАКС - Шведский дипломат Рауль Валленберг мог быть жив после того, как советское руководство официально объявило о его смерти в июле 1947 года.

Уполномоченный министр посольства Швеции в Москве Манне Вэнгеборг сообщил во вторник "Интерфаксу", что такую возможность признала архивная служба ФСБ в официальном ответе на запрос шведского посла в РФ.

Ранее шведские СМИ сообщили, что группа американских исследователей получила архивные документы, согласно которым Р.Валленберга допрашивали советские следователи 23 июля 1947 года, то есть через шесть дней после официально объявленной даты его смерти - 17 июля 1947 года.

Исследователи сообщили о находке родственников шведского дипломата.

По словам М.Вэнгеборга, шведское посольство официально обратилось за разъяснениями в российский архив.

"Сначала нам эта новость показалась сенсационной, но российские эксперты посчитали, что в их архивах могли быть разные неточности, и допустили вероятность того, что Р.Валленберг умер не 17 июля 1947 года, а позже", - сказал шведский дипломат.

Судьба Р.Валленберга, в годы второй мировой войны работавшего в дипмиссии Швеции в Будапеште, долгие годы оставалась загадкой и омрачала российско-шведские отношения. Лишь в 2001 году, по окончании работы совместной российско-шведской рабочей группы, созданной для установления обстоятельств смерти Р.Валленберга, Стокгольму были представлены копии архивных материалов, а родственникам шведского дипломата из Центрального архива ФСБ были возвращены его личные вещи.

Во время работы в Будапеште Р.Валленберг, пользуясь дипломатическим статусом, спасал в оккупированной фашистами Венгрии евреев. Последний раз сослуживцы видели его в январе 1945 года в венгерской столице, когда он предположительно направлялся на встречу с командованием советских войск. Тогда он был задержан и доставлен в Москву, где содержался в Лубянской внутренней и Лефортовской тюрьмах НКГБ - МГБ СССР.

В 1957 году советское правительство в так называемом "меморандуме Громыко" (в тот период первый замминистра иностранных дел СССР Андрей Громыко - "ИФ") официально признало факт ареста и нахождения Р.Валленберга по окончании войны в СССР. Советские власти также извещали, что шведский дипломат умер 17 июля 1947 года от инфаркта миокарда во внутренней тюрьме МГБ СССР на Лубянке. Однако позднее в СМИ появились сообщения со ссылками на очевидцев, которые якобы встречали Р.Валленберга в лагерях ГУЛАГа в 50-е годы.

"Интерфакс" пока не располагает комментарием центрального архива ФСБ.

*** / кор яч

MOSKVA

2010-04-09

sid. 1 (3)

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

2010-04-13

Ambassadören

UTRIKESDEPARTEMENTET

2010-04-14

Dnr: UF 2010/23901/RET

Kat: 4.3.2 / Ryssland

UTRIKESDEPARTEMENTET Dnr. 57

För: Olof Ehrenkrona, MK

REGERINGSKANSLIET
Utrikesdepartementet

adacta 2010-04-14

Wallenberg

I anslutning till vårt samtal i förra veckan vill jag som överenskommet återkomma med följande synpunkter.

I den ovan återopade korrespondensen gör min företrädare här i Moskva en stark plädering för återupprättandet av "en focal point för Wallenberg-ärendet" vid departementet. Han motiverade förslaget med konstaterandet att "när det internationella intresset är starkt riskerar vi att annars utsättas för en inte obefogad kritik för passivitet".

Departementets svar, som kom kom några månader senare, hänvisade till att anledningen till att tjänsten som Wallenberg-handläggare drogs in sommaren 2006 var det mycket ansträngda resursläget vid UD. I sak gick svaret ut på att utrikesförvaltningen även fortsättningsvis i Wallenbergärendet borde begränsa sig till ett standardsvar som utarbetats hösten 2007 (e-post Jan Nyberg-Susan Berger 2007-11-19) samt finansiellt stöd till Wallenberg-forskning och förmedlande via ambassaden i Moskva av forskares (till ryska

översatta) frågor, riktade till olika ryska arkivmyndigheter.

I departementets summering av resursläget för drygt två år sedan sades också att det pågick undersökningar av möjligheten att finansiera timanställning av någon pensionerad UD-tjänsteman, men att utsikterna var ovissa.

Jag skulle nu vilja återkomma till min företrädarens förslag att åtminstone temporärt återupprätta en handläggare eller en "focal point" i departementet. De gångna två åren har visat att intresset för Wallenbergs öde är oförändrat stort runt om i världen. Nästan varje månad dyker det upp någon tidningsartikel eller förfrågan från engagerade forskare. Att behålla någon överblick över detta kräver en insats som inte alltid kan prioriteras i konkurrens med övrigt som åläggs oss.

2012 skulle Raoul Wallenberg ha fyllt 100 år. Det är ett jubileum som garanterat kommer att öka uppmärksamheten och antalet frågor som ställs om vad som görs för att bringa ljus över de kvarvarande frågetecknen.

Det finns också en viss symbios mellan forskare som vi uppmuntrar och media som i sista hand också återvänder till oss i form av frågor till och därmed arbete för utrikesförvaltningen själv. Även detta element kan förutses växa under de kommande två åren.

Jag menar förstås inte att vi på ambassaden i Moskva skulle försöka hålla Wallenberg-ärendet ifrån oss. Men att vi skulle bli den instans som inom systemet förvaltade det institutionella minnet verkar inte effektiv resursanvändning. I Moskva kommer tiden fram till 2012 att upptas av parlaments- och presidentval, och att på nära håll bevaka det aktuella läget i landet är vår relativa fördel och det mervärde vi kan erbjuda.

Jag skulle därför vilja föreslå att departementet som ett strategiskt beslut - vid sidan av EC's budgetram - förstärkte hanteringen av Wallenberg-ärendet under de närmaste två-tre åren med en erfaren tjänsteman med god kunskap om dossiern. För egen del tycker jag att det vore viktigare med

Moskva

nr 57

3

historisk erfarenhet än med kunskaper i ryska, men därom kan man möjligen ha olika mening.

I vilket fall tycker jag att det större perspektivet talar för detta förslag. UD's hantering av Wallenbergfrågan direkt efter kriget tillhör det mest ärelösa i departementets historia, och det är väl belagt. Det är ofrånkomligt att den sidan av saken också kommer upp och blir kommenterad på nytt i samband med 100-årsdagen av Wallenbergs födelse. Att då inte ens ha en enda tjänsteman med god samlad kunskap om dossiern verkar dålig public diplomacy, om inte annat. Men frågan är om inte den resursen också är något som som vi helt enkelt är skyldiga att ha.

BERTELMAN

SVERIGES AMBAS
MOSKVA

Sid. 1 (6)

2010-06-16

9.9. 2010-06-17

Kopia: TB, BE

UTRIKESDEPARTEMENTET	
2010-06-17	
Dnr:	UF 2010/38516
Kat:	4.3.2

/Rysland

UTRIKESDEPARTEMENTET

För: EC

Kopia: Haag, Petersburg

Wallenberg - samtal med Anatolij S Prokopenko

Följande från samtal om Raoul Wallenberg med den pensionerade arkivchefen Anatolij Stefanovitj Prokopenko. Från ambassaden deltog Manne Wängborg och Bengt Eriksson. Upprinnelsen var närmast att Anatolij Prokopenko medverkat i en rysk-israelisk TV-bro och uttalat sig om Wallenberg-ärendet med uppgifter som väckt uppmärksamhet.

Övergripande analys: Prokopenko menade att Sovjetunionen hade bedrivit ett elakt spel med Sverige i fallet Wallenberg. Centrala frågor var fortfarande obesvarade: Varför togs Wallenberg till fånga? När och hur dog han? Var är han begravnen?

På frågan varför detta fortsatte även efter Sovjetunionens fall svarade Prokopenko att han inte hade någon bra förklaring, men att det kunde finnas personer i underrättelsevärlden som man ville skydda, även efter deras död.

Personligt credo: Prokopenko förtydligade att han efter Sovjetunionens fall sett sig som lojal med Gorbatjevs linje, att han velat bidra till att förverkliga Gorbatjevs politik. Andra motarbetade

AS
11
100817

uppenbarligen denna. Och Prokopenko hade försökt att, även i smyg, gå igenom heta arkivhandlingar.

Prokopenko tyckte det var svårt att förstå de starka lojalitetsbanden inom underrättelseväsendet och markerade en klar subjektiv distans till denna subkultur.

"Politisk vilja": En röd tråd i Prokopenkos analys var politisk vilja. Bara under förutsättning att det fanns politisk vilja på högsta nivå i Ryssland kunde man komma vidare i fallet Wallenberg. Utan politisk vilja var det utsiktslöst. Motkrafterna i underrättelseväsendet var för starka.

Prokopenko drog parallellen till Katyn. Inte ens Gorbatsjev hade måktat förmå sig att ta bladet från munnen och erkänna övergreppen i Katyn "trots att alla handlingar fanns i hans arkivskåp".

Det var inte förrän i år, när plötsligt alla krafter helt oväntat samverkade, som den ryska ledningen tog steget att otvetydigt fördöma övergreppen i Katyn.

Om betoningen av "politisk vilja" förefaller tafatt och föga originell blev hans analys just genom det slående åskådningsexemplet Katyn både konkret och tankeväckande.

Öppnare mellanspel: Prokopenko menade att det bara hade funnits en kort period av ljusa förhoppningar 1991-93, då den politiska viljan att få fram sanningen om Wallenberg på rysk sida fanns. Därefter hade tumskruvarna börjat dras åt igen.

Under denna period hade man kunnat göra vissa framsteg.

Prokopenko ingick tillsammans med Arsenij Roginskij och Nikita Petrov, numera verksamma inom Memorial, i en grupp som på president Gorbatsjevs uppdrag skulle se till att underlag från hemliga arkiv "kom till användning för folket". Han arbetade bland annat i ett speciellt arkiv för handlingar som tagits som krigsbyte och låg under en myndighet kallad Sovjetunionens Huvuddirektorat för ärenden rörande krigsfångar och internerade (Glavnoe Upravlenie po delam voennoplennykh i internirovannykh SSSR) där handlingar om

krigsfångar från andra länder förvarades. Gruppen arbetade i hjärtat av detta arkiv, det Politiska direktoratet (Polititjeskoe upravlenie).

Arkivfond 451: Prokopenko gav sina båda medarbetare i uppgift att gå igenom fond 451 noggrant, sida för sida. Han hade låtit dem arbeta i sitt eget tjänsterum. Redan på arbetets tredje dag hittade de ett dokument, som noterade att Wallenberg förts över från Lefortovofängelset till Lubjanka för förhör.

Historikerna var entusiastiska över sin upptäckt och rapporterade omgående för "kommissionen" (den rysk-svenska arbetsgruppen?). I denna ingick dock representanter på rysk sida (däribland, enligt Prokopenko, Vinogradov) som uppenbarligen inte uppskattade informationen. Genast kom order att arbetet med fond 451 skulle avbrytas. Prokopenko hävdade att den viktiga fonden aldrig gått igenom.

Guy von Dardel och Tolstoj-Kutuzov: Prokopenko hade samarbetat med Guy von Dardel 1997-8, när denne arbetade på Rysslands huvuddirektorat.

Prokopenko hade själv inte möjlighet att aktivt forska i arkivhandlingar, men han hade råkat få chansen att som allara hastigast, "på diagonalen", under "bara 20-30 sekunder" i KGB:s arkiv snabbläsa material från agenten Tolstoj-Kutuzov. Han hävdade att detta omfattade cirka 1.000 sidor. Här nämndes Wallenbergs insatser i Budapest, där Tolstoj-Kutuzov haft i uppdrag att följa hans verksamhet.

Prokopenko uppmanade Guy von Dardel att begära att få se handlingarna. Först fick denne till svar att de inte fanns. När han inte nöjde sig med detta besked, utan hävdade att han fått uppgiften från en historiker som läst handlingarna fick han följande dag tillgång till ett fåtal sidor av materialet.

Wallenbergs fångstatus: Ett problem var att Wallenbergs status som fånge var oklar. Han satt i förvar hos säkerhetstjänsten, men gränserna mellan de olika grenarna av denna var flytande.

Wallenberg som möjlig förhandlingspott: Prokopenko var helt övertygad att Stalin uppfattade Wallenberg som en värdefull förhandlingspott. Han använde beteckningen "nyckelperson" om Wallenberg. Han var

förvissad om att Stalin önskade utnyttja detta på olika sätt.

Forskarkontakter: Uppenbarligen hade forskarna Susanne Berger och Vadim Birshtein viss kontakt med Prokopenko, men inte kontinuerligt, och Prokopenko var inte på det klara med att de skjutit upp sitt besök i Moskva flera omgångar under vårens lopp.

Sovjetisk arkivpraxis: Prokopenko gjorde vissa påpekanden utifrån sin allmänna kännedom om praxis i sovjetiska arkiv, bland annat:

1) Smoltsovs rapport

En genomgående regel är att arkiv organiseras tematiskt. Smoltsovs rapport om Wallenbergs död kan inte vara ett enskilt dokument, utan måste ingå i ett vidare arkiv. Prokopenko hävdade inte att han visste i vilket tema, men förmodade att det borde vara medicinskt. Han förutsatte att det kunde finnas andra handlingar i detta arkiv, som eventuellt skulle kunna kasta mer ljus på fallet Wallenberg.

2) Wallenbergs personliga tillhörigheter

Prokopenko nämnde i förbigående historien om hur Wallenbergs personliga tillhörigheter skulle ha ramlat ner från en hög hylla i ett arkiv. Han hade ingen tilltro till denna version. Detta stämde inte med de faktiska förhållandena. I arkiven rådde den bästa ordning, blestjasjtjij porjadok, hävdade Prokopenko.

3) Förhörsprotokoll

Prokopenko hade inte läst några förhörsprotokoll. Han var övertygad om att sådana protokoll inte förstörs. Och skulle de ha förstörts måste det finnas en anteckning om att de skulle förstöras.

TV-bron: Prokopenko berättade kort om TV-bron mellan Ryssland och Israel, där han medverkat tillsammans med Ilja Altman och där hans uppgifter om fond 451 väckt stor uppmärksamhet.

Därefter hade han tillsammans med Ilja Altman sammanställt dokumentation och överlämnat ett brev till dumaledamoten Sjpigel (*Edinaja Rossija*), som

åtagit sig att göra en framställan till den högsta ledningen i Ryssland om tillgång till arkiven i Wallenberg-ärendet. Prokopenko visste inte om Sjpigel ännu gjort detta.

Prokopenkos personomdömen: Prokopenko hade de bästa vitsord för sina medarbetare Arsenij Roginskij och Nikolaj Petrov, i synnerhet den senare som han kallade "virtuos" i arkivhantering, med enastående "intuition". Vadim Birshtein kände han, men inte lika väl, eftersom denne hade utvandrat redan 1993-94. Han hade goda personliga förhållanden med Vinogradov, men betecknade honom som fullständigt principiös, redo att på order skriva snart sagt vad som helst. Den nye arkivchefen Christoforov beskrev han i snarlika ordalag. Susanne Berger kallade han "envis".

Andra arkivkommentarer: Prokopenko berättade om ett samtal med en (nu avliden) bekant inom säkerhetstjänstens arkiv vid namn Anatolij Afansievitj Krajusjkin, som han betecknade som liberal. Denne ska ha uppgett för Prokopenko att Wallenberg dödades. En annan arkivchef hittades död under märkliga omständigheter 1998 vid tunnelbanestationen Kuznetskij most i centrala Moskva.

Prokopenko hade också sammanträffat med en undersökningsledare som enligt handlingar i arkiven själv förhört Wallenberg, men som på direkt begäran att berätta om förhören svarat att han aldrig hört talas om någon fånge vid namn Wallenberg.

En viktig dokumentsamling var de så kallade "arkivpaketen i Kreml" (*Kremlevskie archivnye pakety*), som bland annat innehöll handlingar om massakern på polska officerare i Katyn och om Molotov-Rippentrop-pakten.)

Den nuvarande chefen för den federala arkivmyndigheten Andrej Nikolajevitj Artisov var hans tidigare medarbetare.

Prokopenko berättade också om den så kallade "särskilda mappen" (*osobaja papka*), ett kartotek med hänvisningar till dokument i centralkommitténs arkiv. Han hade själv för eget bruk kopierat en stor mängd av korten i mappen och bland annat använt detta arkivmaterial för att skriva en bok.

Prokopenkos bok: Helt nytt för oss var det att Prokopenko författat en bok, där Wallenberg utgör ett kapitel. Boken, som kallas "Ett odjur vid namn statshemlighet" (*Tjudovisjtje po imeni Gosudarstvennaja tajna*), driver tesen att officiella lögner i slutändan blir en bumerang som slår tillbaka mot den som sprider dem. Boken är inte tryckt, men den finns tillgänglig kapitelvis på nätet på sajten *proza.ru*. Kapitel 8 handlar om fallet Wallenberg. Prokopenko berättade att han hoppas få stöd av *Fond russkoj npravstvennosti* för att finansiera bokutgivningen. Efter TV-bron hade antalet besökare som öppnat kapitlet om Wallenberg ökat markant.

Allmänt intryck: Prokopenko gjorde ett sympatiskt och välvilligt intryck, utan påtagliga käpphästar eller störande olater. Han föreföll att ha en god minnesbild av många förhållanden. När han ansåg sig inte veta eller vara osäker på något klargjorde han detta. I så måtto gjorde han ett både vederhäftigt och trovärdigt intryck.

Många av hans utsagor var mycket precisa, andra inte. Det senare gällde även en så aktuell sak som kontakten helt nyligen med dumaledamoten Sjpigel, vilket förstärker intrycket att Prokopenko inte direkt är någon aktivist i sammanhanget, utan att det snarare är Ilja Altman som varit den drivande.

BERTELMAN

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

Sid. 1 (2)

2010-06-17

Kopia: TB, BE

UTRIKESDEPARTEMENTET	
2010-06-17	
Dnr. UF 2010/38519	F
Kat: 4.3.2/	11-

9,9. 2010-06-17

Ryssland

UTRIKESDEPARTEMENTET

För: EC

Kopia: Haag

Wallenberg - samtal med ambassadör Oleg Grinevskij

1. Under ett lunchsamtal i huvudsakligen andra frågor kom den nu pensionerade ambassadören Oleg Grinevskij* med en egen minnesuppgift om fallet Wallenberg.

2. Högt uppsatta KGB-tjänstemän hade, sannolikt någon gång 1992-93, nämnt för Grinevskij att Berija skulle ha använt Wallenberg som kontaktkanal till Himmler för en sondering om separatfred med Tyskland, bakom ryggen på de allierade engelsmännen och amerikanerna. (Om man så vill en turnering av den hypotes som nämns på sidan 61 i redovisningen från den svensk-ryska arbetsgruppen.) Moskva kände till att Wallenberg hade fungerande kanaler till den tyska ledningen.

*Oleg Grinevskij var rysk ambassadör i Stockholm 1991-97, arbetade i Stockholm även 1984-86 under ESK/OSSE:s s.k. Stockholmskonferens, och har en vuxen son bosatt i Sverige. Han har såldes tillbringat ett tiotal år i Sverige och är allmänt mycket väl förtrogen med Sverige och svenska förhållanden. Hans mormorsmor var f.ö. svenska, guvernant i Petersburg/Petrograd. Oleg Grinevskij är mycket aktiv, främst som skribent och forskare.

95
11
1008/141

3. Oavsett om detta skett med - vilket var mest sannolikt - eller utan Stalins välsignelse var detta det för Berija mest komprometterande, möjligt att beteckna som landsförräderi. Därför var Berija tvungen att röja Wallenberg ur vägen. Grinevskij ville ogärna uttala sig om trovärdigheten i utsagan, men såg ingen direkt anledning att betvivla den: "Varför skulle de ljuga?", sa han.

BERTELMAN

A.A. 2010-07-07

2010/42147/EC

Sthlm 25/5 2010

Tomas,

Raoul Wallenberg-forskning

Vid möte med mina historikerkolleger i referensgruppen i torsdags ställdes frågor om pressuppgifterna om fånge nr 7. Jag nämnde den öppna attityd som Christoforov visat vid Ditt möte med honom, och det framkom ett starkt önskemål att vi borde ta fasta på detta genom att reservera medel för att i september kunna uppdra åt en svensk forskare att resa till Moskva och i kontakt med Christoforov pröva möjligheterna till ett gemensamt projekt med någon rysk forskare för genomgång av källmaterial i FSB-arkivet, alternativt till enskild svensk genomgång där. Vi beslöt också att uppskjuta anslagsutdelningen till i september så att vi kan använda pengar som annars skulle gå till ett par projekt för forskning i ungerska arkiv till detta ändamål.

En av möjliga kandidater till uppgiften är Johan Matz, som nog ansågs vara den lämpligaste i kraft av sitt arbete som huvudsekreterare i Eliasson-utredningen, sin FD i statskunskap på en avhandling om ryskt ämne, sin bakgrund i riksdagens UU m.m. Jag fick i uppdrag att efterhöra hans ev. intresse, och det visade sig att han var intresserad. Han är f.n. tjänstledig från riksdagen, är tf. universitetslektor i Uppsala och vill söka sig tillbaka till forskningen.

Tanken är närmast att vederbörande – Matz eller någon annan – skulle vara ett par veckor i Moskva för sin sonderingsresa och att vid positivt resultat Riksbanksfonden, dvs. Daniel Tarschys, skulle ställa upp med de betydligt större medel som nog då skulle krävas. Vi har ju bara 450.000/år.

Jag vet inte vad som kan ha förekommit vid Bergers aviserade Moskva-besök, om det nu blivit av. Däremot har jag ju hört att ambassaden enligt departementsledningens instrux ska låta forskarsamfundet följa upp nya

spår. Här skulle det alltså närmast bli fråga om att ge Johan Matz något slags introduktion till Christoforov.

Men främst föränleds förstås dessa rader av att jag gärna vill få Din syn på projektet. Jag ska inte dölja att ett motiv naturligtvis är referensgruppens önskan att, när nu äntligen en öppning till relevant sovjetiskt källmaterial tycks föreligga, utnyttja tillfället och kanske vid behov kunna åberopa det utåt. Här tilltar ju uppmärksamheten kring RW i tecknet av 100-årsdagen 2012 och de kommande biografierna av Bengt Jangfeldt och Ingrid Carlberg, som blivit omskrivna i media jämte Paul Levines bok som kom ut i London i mars. Jag föreställer mig – fast detta inte är mitt bord – att det även för departementsledningen kunde vara nyttigt att kunna hänvisa till att försöket gjorts.

Jag skickar en kopia av detta till Manne som väl mest får hålla i dessa ting och som jag just mejlat till apropå Prokopenko.

Adolf Rosenberg!

Idun'ste

SVERIGES AMBASSAD

2010-06-23

Moskva

a. n. / abp

Krister Wahlbäck
UD EC

Manne Wängborg

Kopia: MW, BE

UTRIKESDEPARTEMENTET

2010-07-06

Dnr. *UF2010/42147/EC*
Kat: *4.3.1 / Ryssland*

Raoul Wallenberg

Krister,

Tack för Ditt brev om mötet i referensgruppen om Wallenberg med uppslaget att skicka en svensk forskare till Moskva för att sondera förutsättningarna för ett gemensamt projekt med någon rysk forskare alternativt för en enskild svensk genomgång av källmaterial i FSB-arkivet.

Självfallet ska ambassaden därvid gärna bistå med introduktion till chefen för FSB-arkivet Christoforov.

Det finns andra sakkunniga som en svensk RW-forskare borde träffa i Moskva, däribland Arsenij Roginskij, som bistod den svensk-ryska arbetsgruppen, och Anatolij Prokopenko som Manne Wängborg och Bengt Eriksson träffade i tisdags. Manne har skrivit ett utförligt referat från det mötet och Bengt har översatt kapitlet om Raoul Wallenberg i den bok som Prokopenko skrivit, som jag hoppas Du fått del av. Bengt kommer att referera mer om Prokopenkos bok, bland annat om hur han själv beskriver sin roll, sin egen syn på fallet Wallenberg, sin analys av underrättelseväsendet och sin samhällsuppfattning i stort.

Jag delar helt Din uppfattning att uppmärksamheten kring Raoul Wallenberg kommer att öka i samband med 100-årsdagen 2012. Som Du kanske hört har jag själv i en skrivelse uppmanat departementet att därför på nytt inrätta en särskild tjänst för RW-ärendet. Jag vet också att EC föredragit saken för kabs, men inte vad som sedan eventuellt hänt i saken.

Som Du säkert hört har Susanne Berger och Vadim Birstein skjutit upp sin planerade Moskva-resa till i höst.

Vet Du förresten hur väl Johan Matz talar ryska?

Bästa hälsningar,

Tomas Bertelman

Tomas Bertelman

Exp 100623/abp

Postadress:
Ulitsa Mosfil'movskaja 60
119 590 Moskva

Telefon:
(7 495) 937 92 00

E-post:
ambassaden.moskva@foreign.ministry.se

Besöksadress:
Ulitsa Mosfil'movskaja 60
119 590 Moskva

Telefax:
(7 495) 937 92 02

Hemsida:
<http://www.sweden.ru>

10000

Regas pa UD-LL - / rnr enu y

Matilda von Dardel
6A, chemin A Pasteur
1209 Geneve

UTRIKESDEPARTEMENTET
2010-07-16
Dnr. 07 2010/44333
Kat: 53

REGERINGSKANSLIET
STATSRÅDSBEREDNINGEN
REGISTRATÖRN
Ink 2010-06-28
Dnr SB 2010/4750

V 9.9.2010-00-07

Överlämnande

11 UD-brev

100707

Statsminister Fredrik Reinfeldt
Europaminister Birgitta Ohlsson
Rosenbad 4
SE-103 33 Stockholm

Överlämnas av UD-MK till /SB-brev, JM

UD-EC
.....
för kännedom/åtgärd

EC/Thyberg 101007

Brev fr. utr. min
till Dardel

Geneve, den 18 juni 2010

Under årens lopp har vår familj fått höra många olika och
motsägelsefulla versioner om vad som hände Raoul Wallenberg efter
det att han arresterades i Budapest i januari 1945.

aa.

FSB

Avslutas

År 2001 lovade Göran Persson vår familj - och han nämnde också i
media - att den svenska regeringen skulle göra allt för att få fram
sanningen om vad som hände Raoul i Sovjetunionen. Sedan dess har
vi tyvärr inte fått någon information varken från den svenska
regeringen eller från UD om vad som gjorts och om eventuella
framsteg i efterforskningarna. Trots att Göran Persson officiellt bad
om ursäkt för hur frågan tidigare hanterats har vi inte märkt någon
nämnevärld skillnad under de senaste åren.

Frågan
g'ok -
förmod

Ni är antagligen medvetna om den korrespondens som ägde rum i
vintras mellan Ambassadör Tomas Bertelman och FSB och som gav
visst hopp om en attitydförändring från rysk sida. Man antyder ju från
ryska sida att Raoul skulle ha varit i livet åtminstone en viss tid efter
det att han enligt den tidigare officiella versionen ska ha
avlidit/mördats. Korrespondensen vittnar om att Ryssland nu tycks
öppnat en dörr på glänt för att presentera ny information.

Om ni
glänt

Det har nu gått sex månader efter det att UD fått information från FSB
om att Raoul kan ha varit den s.k. "fånge nr 7" i Ljubljankafängelset.
Vi inom den närmaste familjen har inte fått någon som helst
information om detta från svenska regeringen eller UD.

Frågan
g'info -
med

Vi skulle därför uppskatta att få en redogörelse för vad som förevarit och bl.a. svar på följande frågor.

1. Har någon ny information avseende "fånge nr 7", och därtill hörande frågor, framkommit sedan Ambassadör Tomas Bertelmans brev till FSB från den 9 december 2009?
2. Förde den svenska regeringen eller tjänstemän från UD samtal om Raoul Wallenberg med den ryske presidenten Medvedev, eller med någon annan från den ryska delegationen, i november 2009?
3. Diskuterades Raoul Wallenberg i mars 2010 vid det svensk-ryska mötet?
4. Vem i regeringen respektive på UD har ansvaret för det fortsatta sökandet efter svaren på de ännu obesvarade frågorna om Raouls öde?
5. Finns det fortfarande dokument med anknytning till Raouls öde i svenska arkiv och som inte gjorts tillgängliga för forskning?

Med vänliga hälsningar,

Hans Mynnersten
i beaktand.

=> Enligt den svenska
försäkringen
av

Matilda von Dardel

Louise von Dardel Marie Dupuy

Matilda von Dardel.

[Signature]

[Signature]

Cc:

Utrikesminister Carl Bildt

Ambassadör Tomas Bertelman

Allt som
någon
har

Enligt
offentligt
Allt som
har
2001

REGERINGSKANSLIET

2010-10-07

Arkiv TILL AF 2010/44333/ EC

Utrikesdepartementet

Utrikesministern

Matilda von Dardel
6A, chemin A Pasteur
1209 Genève

EC / Thyberg

Statsministern har bett mig att besvara Ditt brev daterat den 18 juni 2010.

Så länge arkiv i Ryssland kan innehålla svar på de kvardröjande frågorna om Raoul Wallenberg, kommer regeringen att fortsätta sina ansträngningar att nå klarhet i hans öde – i kontakterna med ryska myndigheter och genom att stödja den oberoende forskningen.

Som Du nämner i Ditt brev, följde regeringen omedelbart upp uppgifterna från ryska säkerhetstjänsten FSB i november 2009 om att "fånge nr 7" kan ha varit Raoul Wallenberg. Sveriges ambassadör i Moskva, Tomas Bertelman, skickade den 9 december ett brev till Jurij Trambitskij, chef för FSB:s centralarkiv, och bad om klargöranden. Ambassaden har också framfört detaljerade uppföljningsfrågor, föranledda av avslöjandet, från oberoende forskare till ryska myndigheter. Vidare har ambassadör Bertelman i ett enskilt möte med Vasilij Christoforov, chef för den federala arkivmyndigheten, där även Trambitskijs arkiv ingår, understrukt att Sverige förväntar sig samarbetsvilja från rysk sida i utredningen av de frågor som uppgifterna om "fånge nr 7" väckt.

Utöver våra ansträngningar på plats i Moskva, betonades under statsministerns möte med President Medvedjev i Stockholm i november 2009 att Sverige räknar med öppenhet från rysk sida i de fortsatta ansträngningarna att ta reda på sanningen om Raoul Wallenbergs öde. Mot bakgrund av detta togs frågan inte upp under besöket i Moskva i mars 2010. Senare har statssekreterare Gustaf Lind tagit upp frågan med den ryske ambassadören i samband med ett möte i september i år.

Trambitskij har ännu inte besvarat ambassadör Bertelmans brev, men ambassaden får i sina löpande kontakter med FSB-arkivet och ryska UD försäkringar om att det kommer att besvaras. Detta sagt, är det

aa.
Lexp. 8/10 / JB

2010-10-07

naturligtvis bekymmersamt att den ryska sidan sedan avslöjandet i november 2009 inte har återkommit med några ytterligare klargöranden, trots upprepade påstötningar från svensk sida.

Utöver våra fortlöpande kontakter med ryska myndigheter och stödet från regeringskansliet och ambassaden i Moskva till enskilda forskare, kommer Sverige därför att följa upp de nya uppgifterna om "fånge nr 7" genom att finansiera en forskningsresa till Moskva under hösten 2010 för en svensk forskare, med stöd av de medel för oberoende forskning kring Wallenberg som regeringen förfogar över. Anslaget uppgår innevarande år till 450.000 kronor.

Utrikesdepartementet ansvarar inom regeringskansliet för Raoul Wallenbergärendet. Arbetet bedrivs dels i löpande kontakter mellan svenska och ryska politiker och tjänstemän, dels genom det stöd som regeringskansliet ger till forskningen kring Wallenbergs öde, både finansiellt och genom att underlätta forskarnas kontakter med ryska myndigheter.

Alla dokument om Raoul Wallenbergs öde som hittills har påträffats av svenska myndigheter har gjorts tillgängliga för forskningen och regeringen kommer att fortsätta sina ansträngningar att nå klarhet i hans öde.

Carl Bildt

aa 2010-09-15

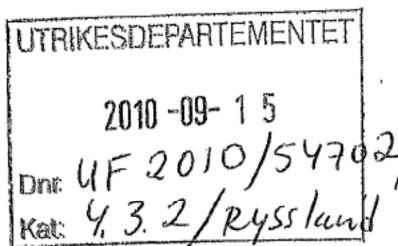
SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

sid. 1 (2)

2010-09-15

Manne Wängborg

Kopia: TB, TS, BE, JS

UTRIKESDEPARTEMENTET/

För: EC (Tobias Thyberg, Krister Wahlbäck;

R Kopia: Amb Hans Magnusson, INSP

Wallenberg-ärendet - "Fånge nr 7": Samtal med
Arsenij Roginskij, styrelseordförande, och Jelena
Zjemkova, exekutivsekreterare för Memorial,

1. Ambassadens Bengt Eriksson och Manne Wängborg
träffade och samtalade länge och ingående den 12
september med Memorials styrelseordförande och
exekutivsekreterare Arsenij Roginskij och Jelena
Zjemkova.

När samtalet kom in på Raoul Wallenberg sa sig
Arsenij Roginskij ha svårt att förstå uppståndelsen
med anledningen av noteringen om "fånge nr 7", som
kallats till förhör den 22 juli 1947.

Beteckningen av Wallenberg som fånge nummer 7
härstämde från 1946 och fångelset i Lefortovo, medan
den upptäckta noteringen gjorts i inre fångelse på
Lubjanka 1947. Roginskij påstod inte att "fånge
nummer 7" inte skulle vara Wallenberg, men han
menade att man måste följa noteringarna från den nu
hittade bakåt i tiden för att kunna slå fast att
det rör sig om samma fånge.

På motfråga varför arkivmedarbetaren Vinogradov, som av alla betecknats som den mest "sovjetiske", den mest följsamme av alla inblandade, nu skulle plocka fram denna uppgift, som ju kastar tvivel på tillförlitligheten i arkivtjänstens redogörelser, hade Roginskij inget svar. Han ryckte på axlarna och mumlade bara att Vinogradov aldrig känt sig uppskattad och uppmärksammas.

2. Roginskij var pessimistisk om möjligheterna att komma vidare i arkiven med ärendet. Han påpekade att han arbetat med många fall där människor försvunnit eller dödats under oklara omständigheter i sovjetiska fängelser. Ja, hans egen far hittades död i en cell, men dödsorsaken hade fortfarande inte klargjorts.

Roginskij trodde inte att general Christoforov skulle vara särskilt villig att hjälpa till. Nya förfrågningar skulle sannolikt möta svar i form av redan överlämnad dokumentation. KGB:s arkiv finns spritt på ett antal underavdelningar, vilket gör sökandet myckert komplicerat och kräver ingående kunskap om arkiven.

3. Roginskij var villig att sammanträffa med Johan Matz när denne kommer till Moskva, men ansåg sig inte ha mycket att bistå med. Detsamma gällde även Roginskijs medarbetare Nikita Petrov, som också har erfarenhet från arkivforskning om Wallenberg.

SOHLSTRÖM

U. t UD-EC/Thyberg
f. citg. 100922

Raoul Wallenberg
EC/Thyberg besvarat frågan
i mejl 100923 t Borden

Dear Ms. Bjornstrom,

UTRIKESDEPARTEMENTET

2010-09-20

Dnr. UF2010/55468/PIK
Kat: 5.3

Please excuse my email in English but I do not speak Swedish! I am an American writer and I've been working on a book about Raoul Wallenberg for many years. I've been to Stockholm, know RW's sister Nina Lagergren, and I finished the text for my American book (for children) in 2007. Due to a long delay with the illustrator, the book will finally be published in late 2011/early 2012. The publisher is HOUGHTON MIFFLIN HARCOURT, located in Boston, Massachusetts.

Because I read the Report of the Russian Swedish Group (ISBN 91-7496-096-2) and it is included in an extensive bibliography for my book, we would like to include a small photo of the jacket of RAOUL WALLENBERG Report of the Swedish Russian Working Group at the very end of my book which is entitled HIS NAME WAS RAOUL WALLENBERG.

Please let me know the procedure I need to follow to obtain permission for either scanning the cover of my own copy or obtaining a high resolution scan from you/Fritzes. Also let me know if there is a fee for reproducing the jacket in our American book.

Thank you so much for any information.

Sincerely,

Louise Borden

70 West Street
Cincinnati OH 45242

Home: 513 793 8932

Mobile: 513 543 6933

pab123@aol.com

www.louiseborden.com

För miljöns skull – skriv inte ut detta meddelande i onödan!

Sökning: onr:7644999 > Raoul Wallenberg :

Raoul Wallenberg : redovisning från den svensk-ryska arbetsgruppen / [redaktion: Ingrid Palmklint, Daniel Larsson]

Palmklint, Ingrid, 1959- (medarbetare)

Larsson, Daniel, 1977- (medarbetare)

Sverige. Utrikesdepartementet (medarbetare)

ISBN 91-7496-096-2

Stockholm : Utrikesdep., Regeringskansliet : 2000

Svenska 444 s.

Serie: Aktstycken utgivna av Utrikesdepartementet. Ny serie II, 0562-8881 ; 52

- Bok

Titeln finns på 35 bibliotek. Visa karta

Norra Sverige (6)

Luleå universitetsbibliotek (La)

Titeln i bibliotekets lokala katalogSFX Luleå

- Placering: Lz Wallenberg

Länsbiblioteket Västernorrland/Härnösands bibl. (Hsd)

Titeln i bibliotekets lokala katalog

Mittuniversitetet, Biblioteket i Sundsvall (Mhs)

Titeln i bibliotekets lokala katalog

- Placering: Lz Wallenberg

Mittuniversitetet, Biblioteket i Östersund (Mho)

Titeln i bibliotekets lokala katalog

- Placering: Lz, Wallenberg, Raoul

Sveriges depåbibliotek (Umdp)

Bibliotekets webbplats

- Placering: 146563

Umeå universitetsbibliotek (Q)

Titeln i bibliotekets lokala katalog

- Placering: fos kc 00099: 052

Mellansverige (6)

Stockholmsregionen (8)

Östra Sverige (2)

Västra Sverige (6)

Södra Sverige (7)

Wallenberg photos

Tobias Thyberg to: pab123

Kopia: Gun-Britt Forsberg Roecklein, Jorun van Beers

2010-09-23 20:17

Dear Ms Borden,

I understand that you have asked about rights to the photography of Raoul Wallenberg on the cover of the report from the Swedish-Russian Working Group on Wallenberg. As it happens, the rights to that picture belong to the Raoul Wallenberg Society, which can be reached on the following address and phone number:

Dahlbergsvägen 22
182 62 Djursholm
Sweden
Tel: 08-755 58 26

Unfortunately I don't have their email address.

I was interested to hear that you are working on a childrens' book about Raoul Wallenberg. Do you have any plans to get it translated to Swedish?

All the best,

Tobias

Tobias Thyberg
Kansliråd
Enheten för Östeuropa och Centralasien
Utrikesdepartementet
103 39 Stockholm

+46 8 405 3273
+46 735 523 709
tobias.thyberg@foreign.ministry.se
www.regeringen.se

Deputy Director
Department for Eastern Europe and Central
Asia
Ministry for Foreign Affairs
103 39 Stockholm

För miljöns skull – skriv inte ut detta meddelande i onödan!

Rättighet att använda foto av Raoul Wallenberg i ny bok.

Information-UD till: Tobias Thyberg

Sänt av: Gun-Britt Forsberg Roecklein

2010-09-22 17:09

Hej!

Översänder här en fråga från Louise Borden i Ohio som skriver en bok om Raoul Wallenberg. Som du ser önskar hon tillstånd att använda en bild som finns på omslaget till en rapport som gjordes på UD ca 2000. Besvarar du Bordens mejl?

Hälsningar
Gun-Britt Forsberg R.
PIK INFO
55723

UD-PIK

2010-09-21 10:05:12

UD Registrator

----- Vidarebefordrat av UD Registrator/FOREIGN...

2010-09-20 17:28:57

Från: lotta.bjornstrom@nj.se
Till: registrator@foreign.ministry.se
Kopia: pab123@aol.com, eva.von.fircks@nj.se
Datum: 2010-09-20 16:20
Ärende: Fw: Raoul Wallenberg

Dear Sir/Madam,

We have recieved a question regarding a book published by Utrikesdepartementet (Foregin ministry) concerning Raul Wallenberg.

<http://libris.kb.se/bib/7644999>

Norstedts Juridik AB/Fritzes function as "bookstore", marketing channel etc for this publication - but the Swedish Foreign ministry owns the formal rights for this book (and pictures etc). Therefore this question is being forwarded to the Foreign ministry.

Best regards,
Lotta Björnström

Fritzes

ett Wolters Kluwer-företag

Lotta Björnström
Förlagskonsult
Norstedts Juridik AB/Fritzes
106 47 Stockholm
Besök: Warfvinges väg 39, Stadshagen
Tel: +46 (0)8 598 191 47
Fax: +46 (0)8 598 191 61
lotta.bjornstrom@nj.se
www.fritzes.se

V.A.A. 2010-10-05

Vb: 24, 000 days since Raoul Wallenberg was arrested

UD Registrator to: UD-EC

Kopia: UD-A-ARK-Kvartersarkiv-Brunkhuvudet

2010-10-04 12:37

----- Vidarebefordrat av UD Registrator/FOREIGN/MINISTRY 2010-10-04 12:36 -----

Från: Melanie Wendelin <byetvid@gmail.com>
Till: registrator@foreign.ministry.se
Datum: 2010-10-04 12:31
Ärende: 24, 000 days since Raoul Wallenberg was arrested

UTRIKESDEPARTEMENTET

2010-10-04
Dnr. U/2010/58232/
Kat: 5.3

Today it's been 24, 000 days since Raoul Wallenberg was arrested by the Soviet Union on 17 January 1945. It took 943 days before Andrei Vyshinsky, the Soviet deputy foreign minister, claimed that Wallenberg was not in the Soviet Union or known to them. This was stated on 18 August 1947. After that, it took another 3, 460 days, until February 1957, before the Soviet Union acknowledged the arrest, and stated that he had died of natural reasons 17 July 1947, after 2½ years in Soviet custody. 16, 000 days later, in November 2000, Alexander Yakovlev, a senior Russian official, claimed that Wallenberg was executed on 17 July 1947. 3, 278 days after the statement, on 18 November 2009, the Federal Security Service of the Russian Federation (FSB) revealed that a prisoner nr 7 was interrogated on 23 July 1947. According to the FSB archivists this was <<with great likelihood>> Wallenberg. After that it's been 319 days of Swedish passivity.

That makes a total of 24, 000 days of Swedish passivity. During this time there have been countless reports from former prisoners who claim to have met Raoul Wallenberg, many decades after 1947. Now Sweden is given a golden opportunity to ask Russia for the truth, along with the documents which are yet to be released.

Lately Russia has been making historical documents easy for the public to access, for instance the documents about the Katyn massacre which were published on the Internet earlier this year. It may very well be that they're waiting for the questions about Raoul Wallenberg to come from the right direction. However, this opportunity must be taken if there is to be a result.

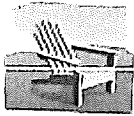
I tried to send this yesterday (3 October), however, because of technical difficulties I'm not sure whether it's sent or not.

Sorry for any inconvenience caused.

Yours faithfully,

Melanie Wendelin
Finland

99
11
14085

Till: byetvid@gmail.com
Kopia:
Blank:
Ärende: Ett år sedan en ny rysk öppenhet inleddes

11LL UF 2010/68959/EC

✓ a.g. 2010-11-23

Avslutas

aa
fb
exp. 23/11

Melanie,

Tack för Din epost om Raoul Wallenberg.

Regeringen följde upp uppgifterna från ryska säkerhetstjänsten FSB i november 2009 om att "fänge nr 7" kan ha varit Raoul Wallenberg. Sveriges ambassadör i Moskva, Tomas Bertelman, skickade den 9 december ett brev till Jurij Trambitskij, chef för FSB:s centralarkiv, och bad om klargöranden. Ambassaden har också framfört detaljerade uppföljningsfrågor, föranledda av avslöjandet, från oberoende forskare till ryska myndigheter. Vidare har ambassaden till chefen för den federala arkivmyndigheten understrukt att Sverige förväntar sig samarbetsvilja från rysk sida i utredningen av de frågor som uppgifterna om "fänge nr 7" väckt. Trambitskij har ännu inte besvarat ambassadör Bertelmans brev, men ambassaden får i sina löpande kontakter med FSB-arkivet och ryska UD försäkringar om att det kommer att besvaras. Detta sagt, är det naturligtvis bekymmersamt att den ryska sidan sedan avslöjandet i november 2009 inte har återkommit med några ytterligare klargöranden, trots upprepade påstötningar från svensk sida.

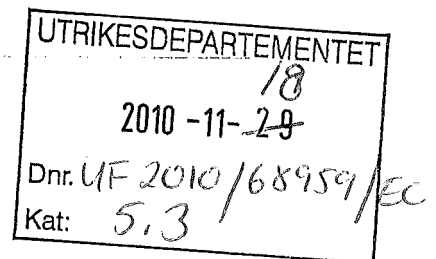
Bästa hälsningar,

Tobias Thyberg

Tobias Thyberg
Kansliråd
Enheten för Östeuropa och Centralasien
Utrikesdepartementet
103 39 Stockholm

+46 8 405 3273
+46 735 523 709
tobias.thyberg@foreign.ministry.se
www.regeringen.se

Deputy Director
Department for Eastern Europe and Central
Asia
Ministry for Foreign Affairs
103 39 Stockholm

Från: UD Registrator/FOREIGN/MINISTRY
Till: UD-EC/FOREIGN/MINISTRY@RK
Kopia: UD-A-ARK-Kvartersarkiv-Brunkhuvudet/FOREIGN/MINISTRY@RK
Datum: 2010-11-19 09:21
Ärende: Vb: Ett år sedan en ny rysk öppenhet inleddes (till Utrikesdepartementet, svar går till byetvid@gmail.com)

----- Vidarebefordrat av Maud Israelsson/ADM/MINISTRY 2010-11-19 09:21 -----

Från: automatsvar@regeringen.se
Till: registrator@foreign.ministry.se
Kopia: byetvid@gmail.com
Datum: 2010-11-18 20:34
Ärende: Ett år sedan en ny rysk öppenhet inleddes (till Utrikesdepartementet, svar går till byetvid@gmail.com)

Från: UD Registrator
Skickat: den 1 februari 2011 09:43
Till: UD-A-ARK-Kvartersarkiv-Brunkhuvudet
Ämne: Vb: roaul Wallenberg (till Carl Bildt, svar går till arvidann@gmail.com) - UF2011/5719/UD/MK AD ACTA 2011-11-21 AK

----- Vidarebefordrat av UD Registrator/FOREIGN/MINISTRY 2011-02-01 09:43 -----

Från: noreply@regeringen.se
Till: registrator@foreign.ministry.se
Kopia: arvidann@gmail.com
Datum: 2011-02-01 01:49
Ärende: roaul Wallenberg (till Carl Bildt, svar går till arvidann@gmail.com)

Från: david brown

E-postadress: arvidann@gmail.com

Meddelande: Hej Carl Bildt Minister As a swedish Canadian whose parents once had a swedish newspaper and as a historian I am always puzzled by the blockgade that comes up when the word Raoul Wallenberg appears I live west of Ottawa and fly my swedsh flag in jan talk on the radio and try to get the medi to do more and in a small way am doing the right thing I understand thee complex history in regards to him and his family but sherly the Swedish government ought to try to help this person of such importance by getting the Emmbassies involved to shine some light on the man and his great accomplishments tack sa mycket for listening david brown renfrew ontario

✓ 9.9. 2012-01-30

Fw: Raoul Wallenberg SB2011/2346/Utrikes och EU

Elinor Hammarskjöld to: SB Registrator

2011-03-11 09:23

Kopia: Tobias Thyberg, Olle Wästberg, Martina Quick

Historik: Meddelandet har vidarebefordrats.

Insänder brev adresserat till statsministern.

Elinor Hammarskjöld

REGERINGSKANSLIET
STATSRÅDSBEREDNINGEN
REGISTRATÖRN

Ink 2011-03-11

----- Forwarded by Elinor Hammarskjöld/FOREIGN/MINISTRY on 2011-03-11 10:21 -----

"Max Grunberg"
<max@maxgrunberg.com>

2011-03-10 21:23

To: Distributionlist with 2 recipients

cc:

Subject: Raoul Wallenberg

Dnr SB2011/2346/Utrikes-
och EU ✓

Your Excellencies:

Please find enclosed a revised letter to your Prime Minister, as I have now received a copy of Raoul Wallenberg's POW card.

Thank you in advance for forwarding this correspondence to your Prime Minister.

Yours truly,

Max Grunberg

Raoul Wallenberg Honorary Citizen Committee

P.O. Box 38

43100 Ra'anana

Israel

Tel: +972 9 7710768

Mobile: + 972 54 4953039

E-mail: max@maxgrunberg.com

UTRIKESDEPARTEMENTET
2011-07-19
Dnr. UF 2011/43571/EC
Kat: 5,2

Heads--of--State.doc Raoul Wallenberg missing poster.pdf Raoul Wallenberg- prisoner nr 7.doc POW image Raoul Wallenberg.jpg

För miljöns skull – skriv inte ut detta meddelande i onödan!

STATSRÅDSBEREDNINGEN
BESLUT 2011-07-18

EFTER ÖVERENSKOMMELSE MED
DEPARTEMENTSRÅDET LARS NILSSON
ÖVERLÄMNAS ÄRANDET TILL UTRIKES-
DEPARTEMENTET.

Menny Fortman

Raoul Wallenberg Honorary Citizen Committee

P.O. Box 38, Ra'anana 43100, ISRAEL
Tel.: +(972) 54 4953039 Fax: +(972) 9 7749495 E-mail: max@maxgrunberg.com

Secretary-General Ban Ki-moon, United Nations
President Obama of the United States
Prime Minister Harper of Canada
Prime Minister Reinfeldt of Sweden
Prime Minister Netanyahu of Israel
President Peres of Israel
Ambassador De Beer, Chairperson Dutch Chairmanship,
ITF 2011 (Task Force for International Cooperation
on Holocaust Education, Remembrance and Research)

10 March 2011

Your Excellencies,

I am writing once more to ask your assistance in requesting that the United Nations, your countries' governments and member states of the ITF actively pursue the search for Raoul Wallenberg. Raoul Wallenberg saved the lives of tens of thousands of Jewish individuals during the Holocaust and is still considered missing. He is the only person in the world who is an Honorary Citizen of the US, Canada, and Israel, and a Citizen of Sweden.

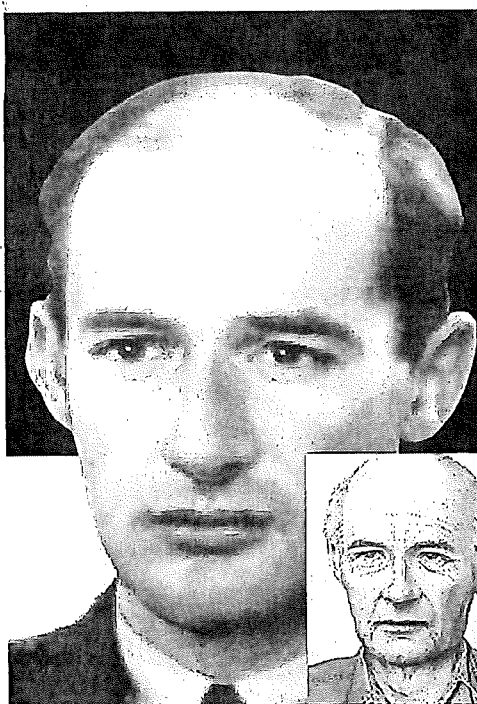
H.E. Ban Ki-Moon, you said a few years ago in commemoration of **International Holocaust Remembrance Day**:

"The International Day in memory of the victims of the Holocaust is thus a day on which we must reassert our commitment to human rights. We must also go beyond remembrance, and make sure that new generations know this history. We must apply the lessons of the Holocaust to today's world. And we must do our utmost so that all peoples must enjoy the protections and rights for which the United Nations stands."

Secretary-General Ban Ki-moon.
Press Conference SG/SM/11379, 17 January 2008

We are therefore appealing to you, Your Excellencies, on humanitarian grounds to please actively support this initiative of trying to find more information on the whereabouts of Raoul Wallenberg, a distinguished diplomat, who himself is still hoping to be rescued after so many years of imprisonment as a Prisoner Of War. (POW image and translation, courtesy Marvin Makinen USA)

For your information, with reference to the Russian government's position on the Wallenberg case, the Russian government has officially rehabilitated Raoul Wallenberg. Enclosed, you will find a copy of a letter dated 31-03-2010, by S. Berger and V. Birstein, indicating the latest Russian information in the case.

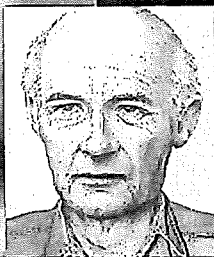

PUBLIC APPEAL

to individuals who may have factual information about the whereabouts of Raoul Wallenberg

MISSING IN ACTION

Raoul Wallenberg

Age Progressed Photo
(courtesy of National Center for Missing and
Exploited Children – Horace Heafner – USA)

DETAILS ABOUT RAOUL WALLENBERG:

Among the few rays of light during the Holocaust/Shoah, were the actions of the "Righteous Among the Nations", men and women who risked their lives to save the lives of Jews from the Nazis and their collaborators.

Raoul Wallenberg, a Swedish diplomat, was born in 1912 and risked his life to save thousands of Jewish people in Hungary during World War II.

Raoul Wallenberg was therefore officially recognized by "Yad Vashem" in Israel as one of those "Righteous Among the Nations". Raoul Wallenberg is an Honorary Citizen of Israel, United States and Canada.

He was detained in Hungary in January 1945 by the Soviet Army and imprisoned in the former Soviet Union.

Raoul Wallenberg's whereabouts since then are unknown.

GOAL:

To bring Raoul Wallenberg home to be united with his family.

Despite various official declarations and rumors about his fate, the civilized world at large and human rights activists in particular, are determined to find the whereabouts and fate of this great fighter for humanity.

A joint Swedish-Russian Working Group was formed in 1991 with the task of examining evidence from Russian archives and from people who may have knowledge about Raoul Wallenberg's detention in Soviet prisons and camps. The conclusion of the official Swedish report, which was published in January of 2001, is that there is still no conclusive evidence in regard to the whereabouts of Raoul Wallenberg.

It is hoped that this public appeal will stimulate the quest for Raoul Wallenberg.

If you have any information as to the whereabouts of Raoul Wallenberg or are able to assist in the search, please contact:

Raoul Wallenberg Honorary Citizen Committee

P.O. Box 38, Ra'anana 43100, ISRAEL

Tel: +972-544-953039 Fax: +972-9-7749495 E-mail: max@maxgrunberg.com

All information will be forwarded to the brother and sister of Raoul Wallenberg and the Swedish and Israeli Ministries of Foreign Affairs.

Berardus
Gray
Swain

1. 021
2. Hm
3. 01

6. Адрес: Республика в. Румыния
г. Плато, (сочет), департаменту Над елину
№ 5 селекционна-го и заводского
с. Место работы: И. С. Дина
механик в заводском

2. Парт. <u>чл.</u>	10. Наименов. <u>И. Грозный</u>	10. Наименов. <u>И. Грозный</u>	10. Наименов. <u>И. Грозный</u>
12. Архивован <u>191</u>	1457.12	1457.12	1457.12

1. Ст. ст. УК - 15. Карточка заполнения
ВНУТРЕННЯЯ ТЮРЬМА НКВД СССР Гор. М. 1931 г.
2. 11. 1931 г. 1231 г.

Кем сообщен _____
 Когда _____ ст. п.ч. УК _____ срок _____ лет
 Начало срока _____
 Временное наименование _____
 17 июля 1950 из с. Бугаринский
 № 108 с. 2010 (издание)

SWEEPSTAKES

RE: Fw: Raoul Wallenberg SB 2011/2346/Utrikes och EU
Max Grunberg to: registrator
Kopia: "Susanne Berger"

2011-03-11 12:51

Dear Ms. Bengtsson,

Thanks for your email,

Please let me know if you are able to read the letter below in email format ?

Unfortunately, I was unable to send it in a PDF format.

Kind regards,

Max Grunberg

RAOUL WALLENBERG WAS PRISONER NR 7 !!!

31-03-2010 , by S. Berger, V. Birstein

Dear Mrs. von Dardel, dear Marie and Louise,

We are writing to you to share the information enclosed below. As you know, over the last few years, we have continued an often slow but productive exchange with the archives of the Federal Security Services of the Russian Federation (FSB). The latest round of discussions, in November 2009, have yielded a resounding surprise. In a formal reply to several questions regarding Russian prison interrogation registers from 1947, FSB archivists stated that « with great likelihood » Raoul Wallenberg became « Prisoner No. 7" in Moscow's Lubyanka prison some time that year. The archivists added that « Prisoner No. 7" had been interrogated on July 23, 1947 which – if confirmed – would mean that the Soviet era claims of Wallenberg's death on July 17, 1947 are no longer valid. Never before have Russian officials stated the possibility of Raoul Wallenberg's survival past this date so explicitly.

The Swedish Ambassador, Tomas Bertelman, and his staff responded quickly to the new information. In a letter addressed to Yuri Trambitsky, head of the FSB's Central Archive, dated December 9, 2009, Bertelman asked Mr. Trambitsky for clarification, writing that « if this hypothesis is confirmed, it will be . . . almost sensational. »

We have also sent a detailed follow-up request to FSB officials, asking for more precise information about « Prisoner No. 7, » including procedural details pertaining to the assignment of numbers to prisoners under investigation, as well as possible steps to be taken to verify « Prisoner No. 7's » identity and his fate after July 23, 1947. So far, Russian officials have not presented any additional information for their claim that « Prisoner No. 7" could be identical with Raoul Wallenberg.

We stress that an in-depth verification of the new information has to take place before any final conclusions can be drawn, but if indeed confirmed, the news is the most interesting to come out of Russian archives in over fifty years.

Here now some further details:

The new information concerns a previously unknown « Prisoner No. 7" who was questioned on July 23, 1947, for more than 16 hours. The interrogation was conducted by S. Kartashov, head of the 4th Department, MGB's (State Security Ministry) Third Main Directorate (military counterintelligence). This was the unit which investigated Raoul Wallenberg in 1947. Over those 16 hours, Kartashov also interrogated Wallenberg's driver, Vilmos Langfelder and Langfelder's presumed cellmate, Sandor Katona. In the letter, Russian officials refer to a notation in the Lubyanka interrogation registry entered behind the names of all three men which reads "proshel", "came through" (the prison's checking post.) The archivists write that regarding Prisoner No. 7, « with high probability the note . . . could apply only to Raoul Wallenberg. » We are waiting to see the full interrogation list from July 23, 1947, which has so far only been available in strongly censored form. It is becoming clearer, however, why that documentation may have been withheld all these years

The full reasons for FSB archivists' conclusion that Raoul Wallenberg may be identical with the Prisoner No. 7 who was interrogated in Lubyanka on July 23, 1947 remains unclear. There exists, however,

strong circumstantial evidence in support of such an assessment. Since the discovery in 1991 of Wallenberg's transfer document [by Birstein], it has been believed that Raoul Wallenberg had been placed in cell No. 7 in Lubyanka after his move from Lefortovo prison in March 1947 (see Vadim Birstein, « The Secret of Cell No. 7, » *Nezavisimaya Gazeta*, 1991). These two prisons, Lubyanka and Lefortovo, were the investigation, not punishment, prisons where SMERSH/MGB conducted investigation of their arrestees. Also, Boris Solovov, one of the former interrogators of the 4th Department, MGB's Third Main Directorate, when interviewed by the Working Group in the mid 1990's, stated that Raoul Wallenberg was possibly known as "Prisoner No. 7" under investigation in Lubyanka prison at that time.

Equally important to know is that on July 22 and 23, 1947, almost all of Raoul Wallenberg's former cellmates were also questioned, including Gustav Richter, Walter Schlueter-Scheuer and Willi Rödel (see enclosed table below). Afterwards all of them were placed in severe isolation, often for months at a time. If – as the Russians now suggest – Raoul Wallenberg himself, as "Prisoner No. 7", was part of this interrogation line-up, it would mean that after 53 years, Russian officials have finally provided information that renders the Soviet claim of the so-called Gromyko Memorandum from 1957, that Wallenberg died on July 17, 1947, invalid. The official explanation for isolating all prisoners who had been in contact with Wallenberg before July 23, 1947 has always been that Wallenberg most likely had died shortly before, on July 17, and Soviet officials wished to erase all traces of his past time in prison. In light of the new information, this rationale will also have to be more closely examined. The letter that Minister of State Security Viktor Abakumov wrote to Soviet Foreign Minister Vyacheslav Molotov on July 17, 1947 too may acquire new meaning. If Prisoner No.7 is Raoul Wallenberg, Abakumov on that day could not have reported Wallenberg's death, but must have outlined instead how he intended to proceed with his case. This can be a reason why the text of the letter has never been released.

What happened to Katona, Langfelder and "Prisoner No. 7" after July 23, 1947 is unclear, but none of the men were ever released. The Russian side has stated that its archives contain no further information about Sandor Katona. Katona, a Hungarian citizen, is known to have been arrested in October 1944 in Bulgaria, where he worked as driver at the Hungarian Legation. The only information available about the further fate of Vilmos Langfelder is a Soviet government communication to Hungary stating that he supposedly died on March 2, 1948. The Soviet or Russian authorities have not presented any documentary evidence for his death. Taking into consideration that at the time, on the Politburo's order, the KGB released false dates of death of the executed prisoners or prisoners who died during their imprisonment, the stated date of Langfelder's death is highly questionable.

In this connection, another new piece of information provided by FSB archivists is also of interest. They report that on July 24, 1947, the day after the lengthy interrogation, on the order of Lubyanka prison's deputy head, Langfelder received his belongings from the prison's storage, which means that he, possibly, left Lubyanka at that time. As in the case with many other records carrying Wallenberg's and Langfelder's names in prison registers, this record was blacked out. Here too we are waiting for a copy of the actual document. But if the information is confirmed, it would suggest that Langfelder survived the 16 hour long interrogation ordeal on July 23, 1947. It remains to be seen if Sandor Katona and Prisoner No.7 also claimed their possessions at this time. The Russian side provided no information on this point, and it is one of many questions we have submitted in the follow-up request.

Could the 'Prisoner No. 7' who was interrogated on July 23, 1947 be a different person than Raoul Wallenberg? This possibility cannot be completely excluded. It is very important to understand that the designation of certain prisoners by numbers while under investigation happened usually only for a very limited time, so there could have been several Prisoners No. 7 for the year 1947 under investigation in Lubyanka prison. For example, the Swedish Working Group Report from 2001 states – (in connection with interrogator B. Solovov's remarks about handling a package in 1947 marked « detainee No. 7") – that « [Prisoner] No. 7 has been identified as Russian. » (p. 127). The report, however, gives no further details about either the precise timing of this identification, who made it, or whether archivists checked

further to confirm the man's personal data and history. We also do not know if this particular « Prisoner No. 7" was ever interrogated on July 23, 1947. That is why the interrogation schedule is vitally important, because it shows that the Prisoner No. 7 interrogated on July 22/23, 1947 must have been at the very least very closely linked to the closest circle of Raoul Wallenberg's fellow inmates. As the FSB archivists have concluded, the man was « most likely » Raoul Wallenberg.

There are numerous testimonies from witnesses who reportedly met or heard of Raoul Wallenberg after 1947 in various Soviet labor camps and prisons. However, there is no information that he or Langfelder had ever been sentenced. Without sentencing they could not be placed in camps or prisons. In light of the new information provided by FSB, these witness reports must receive closer scrutiny. In particular, the many open questions raised in the 2001 Swedish report of the Working Group and by other researchers have to finally be addressed.

It appears that during Russian President Medvedev's visit to Stockholm on November 18, 2009 the Wallenberg case was discussed in general terms, but the issue of « Prisoner No. 7" was not formally mentioned. Nor was the matter raised during the recent return visit by Swedish Foreign Minister Carl Bildt and Prime Minister Fredrik Reinfeldt in Moscow on March 09, 2010. There has been no reply to Ambassador Bertelman's letter as far as we know.

Over these last months, the Russian side has been very helpful, answering many of our questions in great detail. Let us hope that this new information will provide much needed additional impetus for in-depth research and further release of documentation from Russian archives.

With best wishes,

Dr. Vadim Birstein

Susanne Berger

Enclosures:

a. Letter from Swedish Ambassador Tomas Bertelman to Yuri Trambitsky, Chief of FSB Archive Directorate, December 9, 2009;

b. Lubyanka Interrogation Register for July 23, 1947.

LIST OF PRISONER INTERROGATIONS FOR JULY 22 – 23, 1947

I. Investigator A. Kuzmishin, head, 3rd Section, 4th Department, 3rd MGB Main Directorate
Lefortovo Prison, July 22, 1947

1. V. Langfelder 21:30 to 22:00
2. S. Katona 22:00 to 22:10
3. G. Richter 22:10 to 22:30
4. [B. Rodde] ?
5. E. Pelkonen 22:50 to 23:00. H. Kitschmann 23:00 to 23:20
7. [E. Krafft] ?
8. R. Stahel 23:40 to 24:00

II. Investigator S. Kartashov, head, 4th Department, 3rd MGB Main Directorate
Lubyanka Prison, July 22, 1947

1. Prisoner Number 7 18:50 to 19:25
2. W. Roedel 19:20 to 19:35
3. [O. Hatz] ?
4. W. Schlitter-Scheuer 20:15 to 20:35
5. E. Huber 20:20 to 22:40

III. Investigator S. Kartashov, head, 4th Department, 3rd MGB Main Directorate
Lubyanka Prison, July 23, 1947

1. Prisoner Number 7 1:50 to 18:30
2. V. Langfelder 2:15 to 18:30
3. S. Katona 2:35 to

From: registrator@primeminister.ministry.se [mailto:registrator@primeminister.ministry.se]
Sent: Friday, March 11, 2011 1:14 PM
To: max@maxgrunberg.com
Subject: Vb: Fw: Raoul Wallenberg SB2011/2346/Utrikes och EU

Dear Mr Grunberg,

I can confirm that the Ministry has got your e-mail, but it is not possible to open the third enclosure (Raoul Wallenberg, prisoner nr 7). Could you please, send that enclosure as a pdf, if it is possible for you.

Yours truly

Marianne Bengtsson
Regstrar
Government Offices of Sweden
marianne.bengtsson@adm.ministry.se

----- Vidarebefordrat av SB Registrator/PRIMEMINISTER/MINISTRY 2011-03-11 11:57 -----
Från: Elinor Hammarskjöld/FOREIGN/MINISTRY

Till: SB Registrator/PRIMEMINISTER/MINISTRY@RK
Kopi Tobias Thyberg/FOREIGN/MINISTRY@RK, Olle
a: Wästberg/FOREIGN/MINISTRY@RK, Martina Quick/FOREIGN/MINISTRY@RK
Datu 2011-03-11 09:23
m:
Ären Fw: Raoul Wallenberg SB2011/2346/Utrikes och EU
de:

Insänder brev adresserat till statsministern.
Elinor Hammarskjöld

----- Forwarded by Elinor Hammarskjöld/FOREIGN/MINISTRY on 2011-03-11 10:21 -----

"Max Grunberg"
<max@maxgrunberg.com>

2011-03-10 21:23

"Elinor Hammarskjöld"
<elinor.hammarskjold@foreign.ministry.se>
"Benjamin Escaig"
<benjamin.escaig@foreign.ministry.se>
cc:

Subject: **Raoul Wallenberg**

Your Excellencies:

Please find enclosed a revised letter to your Prime Minister, as I have now received a copy of Raoul Wallenberg's POW card.

Thank you in advance for forwarding this correspondence to your Prime Minister.
Yours truly,

Max Grunberg

Raoul Wallenberg Honorary Citizen Committee

P.O. Box 38

43100 Ra'anana

Israel

Tel: +972 9 7710768

Mobile: + 972 54 4953039

E-mail: max@maxgrunberg.com

No virus found in this message.

Checked by AVG - www.avg.com

Version: 10.0.1204 / Virus Database: 1435/3456 - Release Date: 02/20/11

Internal Virus Database is out of date.

För miljöns skull – skriv inte ut detta meddelande i onödan!

Ärendet ska
avslutas.

Handling 2 finns

inte på enheten.

Henrik Norberg, UD

lingar och remisser

Diarienummer: UF2011/43571/UD/EC

- max@maxgrunberg.com

ikes

nunikation

kation med organisationer

av uppgifter om Raoul Wallenberg

2)

		Dok.datum	Dok.bet	Sökord:
		2011-08-02	e-post	
		Utdatum	Extern handläggare	
	itizen		Grunberg Max	
		Indatum		Saknas
	Utrikesdepartementet	2011-08-02		
	Typ av handling	Dok.datum	Dok.bet	Sökord:
1	Brev	2011-03-11	e-post	
	Avsändare	Utdatum	Extern handläggare	
UD	Raoul Wallenberg Honorary Citizen Committee, Israel		Max Grunberg	
	Mottagare	Indatum		
	Utrikesdepartementet	2011-07-19		

För EC.

Finns handling 2
på enheten?

Ska ärendet avslutas?

Hälsn

Eva Wahlström
UD / Reg.

2011-10-19

John Svensson

UTRIKESDEPARTEMENTET	
2011-10-20 ¹⁹	Hemlig enl (2009:400)
Dnr. UF2011/61214/EC	
Kat: 43 / Ryssland	

UTRIKESDEPARTEMENTET, (

För: EC (Peterson, Wahlbäck, Wästberg, Thyberg,
Norberg)

Kopia: INSP (Magnusson)

Premiär för Wallenbergdokumentär, två gamla
tjekister om Wallenberg inkl. enskilt samtal med
den ene (Vinogradov)

1. Den 12 oktober premiärvisades dokumentärfilmen
"Solo för ensamma ugglor: Raoul Wallenberg" på
Sacharovcentrets filmklubb med efterföljande
diskussion. Eftersom det var ett Sacharov-event
utgjordes de 40-talet åhörarna till stor del av
personer med koppling till MR-frågor. Ambassaden
var inbjuden och deltog genom Frankby och Svensson.

Dokumentärfilmen

2. "Solo för ensamma ugglor" är en serie om fyra
dokumentärfilmer av filmaren Grigorij Ilugdin,
vilka alla behandlar personer som hamnat i
underrättelsesammanhang som format deras liv och
öden (därav ugglekopplingen). Inför arbetet med
Wallenbergfilmen hade Ilugdin sökt och fått stöd av
ambassadens kulturavdelning. Dokumentären kommer
"antagligen" att visas på nationella tv-kanalen
Kultura "någon gång nästa år", enligt Ilugdin.

3. Filmen föreföll välgjord och innehöll intervjuer
med bl.a. Wallenbergs syster Nina Lagergren,

a.a.
120307/HW

VR

filmaren Bo Persson och två pensionerade tjeckister som arbetat inom ramen för arbetsgruppen, Vladimir Vinogradov (bl.a. f.d. vice arkivchef) och Igor Prelin (bl.a. f.d. talesman). I dokumentären tillägnas frågan om Wallenbergs samröre med västliga underrättelsetjänster förhållandevis stort utrymme.

Diskussionen efteråt

4. Det efterföljande samtalet präglades av två saker: Vinogradovs och Prelins personliga deltagande (i kraft av sin medverkan var de inbjudna till premiären) och auditoriets intresse för frågan om en stats ansvar för sina medborgare.

5. Efter avslutad filmvisning gick diskussionen ganska snabbt in på Wallenbergs öde och det faktum att alla kort inte lagts på bordet från rysk sida. Vinogradov tog då till orda, tillbakavisade bryskt påståendet och underströk flera gånger i en affekterad utläggning att "allt var ute". Hans f.d. kollega Prelin gick i sin tur till angrepp mot den liknelse konferenciern Katerina Chmelnitskaja, kurator för filmklubben, tidigare hade gjort mellan Sacharov och Wallenberg: Man kan inte jämföra dem, menade Prelin, eftersom Wallenberg var underrättelseman och därmed diskvalificerad från att vara demokrat som Sacharov - "jag är själv underrättelseman och mig blir det ingen demokrat av!". Prelin lät också förstå, under det att han samtidigt hyllade Wallenbergs humanitära gärning, att den svenske diplomaten varit i Ungern i första hand som agent. Konferencieren svarade båda herrarna i lika bestämda ordalag, lät sig inte avbrytas och gav bra mothugg på punkt efter punkt.

6. Det andra stora temat för diskussionen blev statens ansvar att skydda sina medborgare (i ljuset av Sveriges svek i Wallenbergärendet). Bland annat framfördes ståndpunkten att ett land definieras av hur det tar hand om sina medborgare.

Samtal med Vinogradov

7. Efter diskussionen gick Svensson fram till Vinogradov och framförde vår uppfattning i arkivfrågan, med anledning av det rätt magstarka uttalandet att alla dokument skulle vara ute. "Ge ett exempel på nåt som inte är det då!" återtog

Vinogradov i samma omilda stil han nyss tilltalat auditoriet. Först pekade Svensson på sovjetiska Budapestagenten Tolstoj-Kutuzovs alltjämt hemliga personakt - "vadå, vad har svenska diplomater att göra i vårt utrikesspionage!" - och sedan på det alltjämt för oss censurerade registerutdraget från den 23 juli 1947, som ger vid handen att Wallenberg kan ha förhörts en knapp vecka efter Smoltsovrappportens dödförklaring: "Ni måste förstå att detta handlar om brottmål, man måste ta hänsyn till dessa personer [de fångar vars namn censurerats, amb. anm.]." - "Det är ju över 60 år sedan, de flesta är både döda och begravda." - "Ja, men de efterlevande då!"... Resten av samtalet förflöt som man kan tänka sig, med den knorren att Vinogradov verkade ge uttryck för nostalgi över forna dagars intresse och inbjudningar från den svenska ambassaden. Vinogradov underströk också för Svensson att Wallenberg inte bara "kan" ha förhörts den 23:e utan att så var det, det var säkert och *totfno*.

Kommentar

8. Av dokumentärfilmen, den efterföljande diskussionen och de gamla tjekesternas inlägg kan man göra två kommentarer för jubileumsårets vidkommande och en för arkivtillgångens:

- Den i diskussionen dominanta vinkeln på frågan om Wallenbergs liv och öde - "statens skyldighet att ta hand om sina medborgare" - känns rätt rysk (inte minst jämfört med Svenska institutets "vad hade du gjort i Wallenbergs skor", d.v.s. den humanitära / moraliska aspekten). Det kanske vi bör ha i bakhuvudet inför jubileumsårsaktiviteter här i landet.

- Wallenbergs samröre med OSS och ev. andra underrättelsetjänster kanske utgör en mer naturlig del av Wallenbergdiskursen här än hemma.

- Även om det inte alls är något nytt, kan man påminna sig att FSB-kårens grundinställning till både Wallenberg och forskarnas arkivfrågor - FSB-arkivchefen Christoforovs intresse och relativa tillgänglighet till trots - nog i mycket färgas av misstänksamhet och misstro.

BERTELMAN

H n n 2012-01-04

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

sid. 1 (3)

2011-12-01

John Svensson

DELGIVNING FRÅN
KRYPTOEXPEDITIONEN
ENLADRESSERING
ALABS

/obe

UTRIKESDEPARTEMENTET, dnr 206

För: EC (Peterson, Liljeström, I
Norberg, Wahlbäck)

Kopia: MK (Sohlström), INSP (Magnusson)

BRÅDSKANDE FÖR EC

UTRIKESDEPARTEME

2011-12-01

Dnr. 2011/71333/E

Kat: 4.2.2/Rysk/102

Begäran om instruktion: Sverige får utse en person
att gå igenom tidigare hemligstämplad
dokumentsamling i Wallenbergärendet

2 bil.

ad acta

120104/HN

Den ryska sidan meddelar formellt att hemligstämpeln hävts på hela chifferkorrespondensen mellan MID och Stockholmsambassaden för åren 1944-1947 (totalt 8614 blad) - en dokumentsamling som arbetsgruppen på sin tid förvägrades tillträde till och som ambassaden å forskarnas vägnar begärt skall öppnas. Sverige får emellertid bara utse en officiell företrädare för att "förvissa sig om att det ... inte finns en enda handling som rör Raoul Wallenberg" (även om detta kategoriska omdöme förefaller osannolikt, stämmer det nog att inget avslöjande står att finna). Begränsningar och frågetecken till trots är beslutet en positiv gest inför Wallenbergjubiléet.

Bakgrund:

Ett kapitel i rapporten från arbetsgruppen om Raoul Wallenberg (2000) tillägnas uppföljningsfrågor. Där står bland annat att "[f]rån rysk sida borde alla

SVERIGES AMBASSAD

Översättning

2011-11-24

Moskva

översättare Bengt Eriksson

Delges:

Note från MID

Nr: 10684/идд (idd)

Artighetsfras. Historiska dokumentationsavdelningen vid Ryska federationens Utrikesministerium har äran att med anledning av ambassadens note nr 195/11 daterad 2011-10-12 meddela följande.

Ryska federationens Utrikesministerium har hävt hemligstämpeln på 38 arkivärenden på totalt 8 614 blad innehållande hela chifferkorrespondensen mellan ministeriet och den sovjetiska ambassaden i Sverige under åren 1944-1947. Hemligstämpeln på denna korrespondens har hävts för att den svenska sidan på egen hand ska kunna förvissa sig om att det i nämnda ärenden inte finns en enda handling som rör Raoul Wallenberg. Dokumentation av denna kategori utlämnas inte till arkivets läsesal och är inte tillgänglig för forskare, men som ett undantag kan materialet tillhandahållas för studium av en officiell svensk företrädelse utan rätt att kopiera handlingarna.

Om den svenska sidan i detta fall väljer att som officiell företrädare utse herr Johan Matz vill vi be om att man informerar forskaren om den faktiskt omfattningen av materialet för att han ska kunna planera att avsätta så mycket tid som möjligt för arbetet i Moskva.

Artighetsfras.

Moskva 2011-11-22

SVERIGES AMBASSAD

Moskva

Till vice utrikesminister hr Titov

Kopa till:
MID:s arkiv
FSB:s arkiv
SVR:s arkiv
Statsarkivet (GARF)

Bäste hr Titov,

I augusti nästa år infaller hundraårsdagen av den svenske diplomaten Raoul Wallenbergs födelse. Wallenbergs gärning i det krigstida Budapest fortsätter att inspirera människorättskämpar världen över, samtidigt som oklarheterna kring hans öde fortsätter att tynga såväl familjen som det svenska samhället i stort. Sveriges regering kommer självfallet att uppmärksamma Raoul Wallenbergs årsdag. Det är vår förhoppning, att det också på den ryska sidan finns vilja till hägkomst liksom beredvillighet att vända på alla stenar i sökandet efter klarhet.

Sedan den svensk-ryska arbetsgruppen avslutade sitt arbete år 2001 är det forskarsamfundets uppgift att fortsätta efterforskningarna om Wallenberg. Men ärendet är inte avslutat – båda våra regeringar har förpliktat sig att ge forskarna det stöd som behövs. Tyvärr har ambassaden återkommande kontaktats av aktiva Wallenberg-forskare om deras svårigheter med att få tillgång till ryska arkiv. Till yttermera visso har vi bibringats uppfattningen att de ryska arkiven med tiden snarast blivit mer restriktiva med att lämna ut handlingar relaterande till ärendet Wallenberg.

Så sent som för något år sedan påmindes vi om att det inte är för sent att hitta nya ledtrådar. FSB:s centralarkiv tillskrev då ambassaden om att det utifrån förhørsjournaler från Lubjankafängelset gick att dra slutsatsen att Wallenberg eventuellt hade förhörts senare än det uppgivna dödsdatumet den 17 juli 1947. Eftersom ytterligare vittnesbörd behövs om detta, har jag själv skrivit till FSB-arkivet den 9 december 2009 och bett om deras råd. Klart är dock, att

Postadress:
Ulitsa Mosfilmovskaja 60
119 590 Moskva

Telefon:
(7 495) 937 92 00

E-post:
ambassaden.moskva@foreign.ministry.se

Besöksadress:
Ulitsa Mosfilmovskaja 60
119 590 Moskva

Telefax:
(7 495) 937 92 02

Hemsida:
<http://www.sweden.ru>

Sveriges Ambassad
Moskva

2(2)

forskarsamfundets möjligheter att följa upp detta såväl som andra spår är avhängigt fri tillgång till relevanta ryska arkivhandlingar.

Låt mig här ta upp som exempel några särskilt viktiga studieobjekt i de ryska arkiven, som forskarna – till del ända sedan arbetsgruppens dagar – begärt men nekats fullständig och ocensurerad tillgång till:

- Förhørsregister från Lubjankafängelset respektive Lefortovofängelset under perioden den 22-23 juli 1947 (skall enligt uppgift finnas på FSB:s arkiv).
- Akten över Tolstoj-Kutuzov rörande tiden i Budapest 1944-45 (skall enligt uppgift finnas på SVR:s arkiv).
- De s.k. chiffterelegrammen från Sovjetunionens ambassad i Stockholm under perioden 1944-45 som nämner Raoul Wallenberg (skall enligt uppgift finnas på MID:s arkiv).

Jag nämner i detta brev blott ett fåtal viktiga exempel. Men i själva verket finns det ett stort antal viktiga handlingar som forskarna nekats att fritt få studera. Vi förmedlar gärna en mer uttömmande lista. Min förhoppning är att frågan om tillgång till sådana handlingar kan följas upp i större detalj genom lämpliga kanaler.

Jag vore mycket tacksam för Ert stöd i att göra ovannämnda dokument tillgängliga i sin helhet och utan censur, liksom i att uppmuntra ryska arkivmyndigheter till största möjliga välvilja i bedömningen av varjehanda hänvänelser som rör Wallenberg.

[artighet]

Tomas Bertelman
Ambassadör

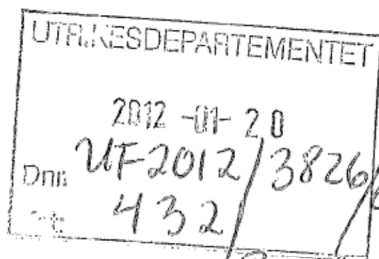
Vaa 2012-01-23

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

Sid. 1 (2)

Ambassadören

2012-01-19

Lyskland

UTRIKESDEPARTEMENTET

För: EC

Kopia: MK, Hans Magnusson Insp

120123/HM

Samtal med chefen för MID:s andra europeiska
avdelning om UD:s förnyade arbete med Wallenberg-
ärendet

Vi samtal idag med Viktor Tatarintsev i annat
ärende tog denne genast upp Wallenberg och UD:s
initiativ att åter gå igenom ärendet. Hur skulle
det tolkas? (Det kan tilläggas att T. hade kopia av
dagens DN-artikel på bordet. Radio Kommersant FM
hade ett inslag i morse (Eggert), som insänds
separat, och även dagens Moscow Times har en
artikel.)

Jag svarade att det var naturligt att UD bildade
sig en egen uppfattning om det aktuella läget, mot
bakgrund av vad att en del nya uppgifter framkommit
under det senaste åren, vilket ju föranlett
diskussioner bland forskare. Det hade ju ändå gått
ett decennium sedan arbetsgruppens rapport
presenterades, och det kunde finnas anledning att
sammanfatta forskningsläget. Det gällde ju inte
minst mot bakgrund av den extra uppmärksamhet som
kommer att riktas mot Wallenbergs öde i samband med
hundraårsjubiléet, vilket redan inletts. Men jag
sade också att det var frågan om en begränsad
insats såtillvida att departementets mest erfarne
Wallenbergsexpert, Hans Magnusson, skulle göra

detta vid sidan av sitt ordinarie uppdrag. Det fanns ingen avsikt att ändra formatet utöver arbetsgruppens slutsatser: frågan förblev en fråga för forskare, men det var naturligt att UD måste veta vad man talade om när saken diskuterades med forskare. Det gällde ju för oss att kunna ha en kompetent dialog med historikerna. Jag sade att Hans Magnusson sannolikt skulle komma till Moskva för detta uppdrag senare i vår, och att han då skulle kontakta olika ryska myndigheter, och att vi hoppades på MID:s hjälp om det skulle behövas för dessa kontakter.

Tatarintsev verkade mest intresserad av att höra att detta initiativ inte skulle tolkas som en svensk avsikt att återupprätta den bilaterala arbetsgruppen. Jag sade att någon sådan önskan inte fanns från svensk sida, utan att vi stödde vårt arbete på den tidigare arbetsgruppens slutsatser. Men att det inom ramen för detta fanns ett behov på vår sida att sammanfatta forskningsläget. Tatarintsev sade att man även fortsättningsvis skulle vara beredd att tillgodose enskilda forskares önskemål 'i enlighet med vår lagstiftning'.

BERTELMAN

Från: UD Registrator
Skickat: den 3 februari 2012 12:59
Till: UD-A-ARK-Kvartersarkiv-Brunkhuvudet
Ämne: Vb: Raoul Wallenberg (till Carl Bildt, svar går till sberger@prodigy.net)
UF2012/7566/UD/MK AD ACTA 2012-03-19 AK

Registrerat pappersex gått till MK.

----- Vidarebefordrat av UD Registrator/FOREIGN/MINISTRY på 2012-02-03 12:58 -----

Från: automatsvar@regeringen.se
Till: registrator@foreign.ministry.se
Kopia: sberger@prodigy.net
Datum: 2012-02-03 12:52
Ärende: Raoul Wallenberg (till Carl Bildt, svar går till sberger@prodigy.net)

Från: Susanne Berger

E-postadress: sberger@prodigy.net

Meddelande: Dear Foreign Minister Bildt,

On January 17, you announced that you asked the former Chairman of the Swedish-Russian Working Group, Hans Magnusson, to go to Russia for a fact finding mission, to determine if new information has become available in the Raoul Wallenberg case.

Also, both you and Ambassador Hans Magnusson stated immediately after the announcement that "we should not expect too much" from the upcoming discussion and, in another statement, that "we should not have great expectations."

Researchers like myself very much welcome this appointment and are grateful that you have decided to conduct a new official inquiry in the Wallenberg case. However why did you choose to downplay expectations to such a degree, especially after you obviously felt that a new formal initiative in the Raoul Wallenberg case was warranted? IAnd especially after recent research has shown that with a careful review of very basic documentation that had been previously withheld or was censored, important new insights can be gained?

Do you not consider it counter-productive to signal to Russian officials so very clearly that Sweden expects next to nothing from Hans Magnusson's discussions? I am obviously concerned that the Swedish Foreign Office would condemn this official follow-up of the RW investigation to failure before it has even gotten off the ground. So, is the appointment of Hans Magnusson a serious effort to find ways to obtain access to information known to exist in Russian archives that has so far not been made accessible to researchers or does the Swedish Foreign Office consider it largely a symbolic effort?

With best wishes,

Susanne Berger

Från: Eva Wahlström för UD Registrator
Skickat: den 17 februari 2012 09:22
Till: UD-A-ARK-Kvartersarkiv-Brunkhuvudet
Ämne: Vb: roaul wallenberg (till Carl Bildt, svar går till arvidann@gmail.com)
UF2012/11350/UD/MK AD ACTA 2012-02-21 AK

----- Vidarebefordrat av Eva Wahlström/ADM/MINISTRY på 2012-02-17 09:22 -----

Från: noreply@regeringen.se
Till: registrator@foreign.ministry.se
Kopia: arvidann@gmail.com
Datum: 2012-02-17 01:09
Ärende: roaul wallenberg (till Carl Bildt, svar går till arvidann@gmail.com)

Från: david brown

E-postadress: arvidann@gmail.com

Meddelande: Hej carl Bildt I find your interest in this great Swed very nice and
ould like to contribute to his legasey I have had intensive dealings with the
russians over the years and I believe I have the solution in regards to retriving his
remains This could be done with your help david brown arvidann@gmail.com or
6134321211 or 295 castleford rd rr5 renfrew ontario canada k7v3z8tack sa mycket david
brown

AVTAL

UTRIKESDEPARTEMENTET
01-11
2012-02-17
Dnr. UF 2012/136 34/EC
Kat: 321

Mellan Raoul Wallenberg 2012 (org nr 202100-3831) och Mikael Strandängers, Kulturrelation i Sverige AB (org nr 556367-6385) har följande avtal slutits.

Mikael Strandängers uppdrag är att förhandla och sluta skriftliga partneravtal med näringslivet och donatorer, samt söka medel ur stiftelser och fonder, för finansiering av Raoul Wallenberg 2012.

Arvodering sker genom att Kulturrelation i Sverige AB fakturerar Raoul Wallenberg 2012 provision.

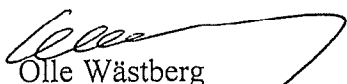
När varje partneravtal undertecknats av partnerföretaget, rekvisition insänts till donator, positivt beslut tillkännagivits av fond eller stiftelse, fakturerar Kulturrelation i Sverige AB Raoul Wallenberg 2012 tjugo (20) procent provision beräknad på det kontanta avtalsbeloppet, plus lagstadgad moms.

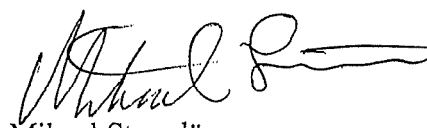
Eventuella partneravtal gällande varor och tjänster tas upp i särskild ordning inför avtalets undertecknande.

Avtalstiden är den 15 juni 2011 till och med den 14 juni 2012.

Detta avtal har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna tagit var sitt.

Stockholm den 3 juni 2011

Olle Wästberg
Raoul Wallenberg 2012

Mikael Strandängers
Kulturrelation i Sverige AB

521

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2012-01-30

TILL UF 2012/13634/EC

Utrikesdepartementet

Enheten för Östeuropa och Centralasien (UD EC)

Rättssekretariatet (UD-RS)

Raoul Wallenberg 2012: avtal om tjänster avseende externa relationer

År 2012 skulle Raoul Wallenberg ha blivit 100 år. Sverige kommer därför under 2012 att på en rad olika sätt uppmärksamma Raoul Wallenbergs gärning. Syftet är att genom att påminna om och inspireras av Raoul Wallenbergs gärning visa på behovet av civilkurage och individuellt ansvar mot förtryck, främlingsfientlighet och antisemitism.

Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) beslutade den 15 april 2011 att ge ett bidrag till Svenska institutet för anställning av en samordnare (Olle Wästberg) för insatserna med anledning av Raoul Wallenberg-året 2012. Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) har även den 15 april 2011 samt den 31 oktober 2011 beslutat om bidrag till Svenska institutet för framtagande av en vandringsutställning om Raoul Wallenberg som under 2012 visas i en rad huvudstäder runt om i världen.

Den 31 maj 2011 beslutade regeringen att tillsätta en nationalkommitté under ledning av utrikesministern för att förbereda och samordna det sätt som Sverige under 2012 ska uppmärksamma Raoul Wallenbergs gärning. I beslutet uppdrog regeringen åt utrikesministern att besluta om nationalkommitténs arbetsformer och att utse ledamöterna i kommittén. Med stöd av bemyndigandet har utrikesministern beslutat om förordnanden i kommittén samt i en exekutivkommitté under ledning av Olle Wästberg.

I regeringens beslut anges att arbetet ska bedrivas både i Sverige och i andra länder och att samarbete ska sökas med olika organisationer och aktörer både i Sverige och utomlands. Mot bakgrund av de positiva erfarenheter som kunde dras från bland annat Märkesåret 2009 med anledning av unionsupplösningen mellan Sverige och Finland, är det av betydelse att söka komplettera de statliga medel som avsatts för ändamålet med insatser från enskilda. I ett brev den 28 oktober 2011 har utrikesministern tillskrivit ett antal företrädare för ledande svenska företag i denna fråga.

I syfte att för Nationalkommitténs räkning hantera externa relationer och kontakter med enskilda om bidrag till kommitténs verksamhet, upprättades den 14 juni 2011 ett avtal mellan Regeringskansliet/Utrikesdepartementet (Nationalkommittén) genom Olle Wästberg och Mikael Strandängers, AB Kulturrelation i Sverige, med uppdrag att ombesörja sådana externa relationer. Ersättning enligt avtalet utgår i förhållande till influtna medel. Den bedömningen gjordes att ersättning skulle komma att utgå med ett belopp ej överstigande 285 000 kronor.

Baserat på Mikael Strandängers tidigare erfarenheter av liknande arbete, framför allt i samband med Linnéjubiléet 2007, Märkesåret 2009, och Örebro 2010 (Bernadotte-året), ansågs denne besitta unika kompetenser på området externa relationer. Något annat alternativ till Mikael Strandängers, AB Kulturrelation i Sverige, bedömdes inte finnas vid tillfället (jfr. 4 kap. 5 § lagen [2007:1091] om offentlig upphandling).

Enkelt v. d. 12.2.12 / 2h

UTRIKESDEPARTEMENTET
2012 -UZ- 10-27
Dnr. 4F 2012/13634/EC
Kat: 3.21

Till

Avtal

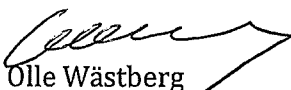
Tillägg till avtal mellan Regeringskansliet/Utrikesdepartementet (Raoul Wallenberg 2012) och Kulturrelation i Sverige AB (Mikael Strandängers) av den 13 juni 2011.

Parterna har den 13 juni 2011 ingått avtal om utförande av vissa tjänster i samband med Raoul Wallenbergåret 2012. Avtalet gäller från 15 juni 2011 till och med den 14 juni 2012. Parterna är nu ense om att avtalstiden ska ändras.

Med ändring av avtalet den 13 juni 2011 ska avtalstiden i stället vara från den 15 juni 2011 till och med den 17 februari 2012.

Detta tilläggsavtal har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna tagit var sitt.

Stockholm den 10 februari 2012

Olle Wästberg

Regeringskansliet/Utrikesdepartementet

Raoul Wallenberg 2012

Mikael Strandängers

Kulturrelation i Sverige AB

Arslut 120416/AJG

✓ aa. 2012-04-16

Vb: roual wallenberg (svar går till arvidann@gmail.com)
UD Registrator till: UD-EC
Kopia: UD-A-ARK-Kvartersarkiv-Brunkhuvudet

2012-03-16 13:46

Från: UD Registrator/FOREIGN/MINISTRY(FA JA)
Till: UD-EC/FOREIGN/MINISTRY@RK
Kopia: UD-A-ARK-Kvartersarkiv-Brunkhuvudet/FOREIGN/MINISTRY@RK

----- Vidarebefordrat av UD Registrator/FOREIGN/MINISTRY på 2012-03-16 13:46 -----

Från: SB Registrator/PRIMEMINISTER/MINISTRY
Till: UD Registrator/FOREIGN/MINISTRY@RK
Datum: 2012-03-16 07:20
Ärende: Vb: roual wallenberg (svar går till arvidann@gmail.com)

Wästberg hänvisat till familjen.

----- Vidarebefordrat av SB Registrator/PRIMEMINISTER/MINISTRY på 2012-03-16 07:20 -----

Från: noreply@regeringen.se
Till: registrator@primeminister.ministry.se
Kopia: arvidann@gmail.com
Datum: 2012-03-16 02:56
Ärende: roual wallenberg (svar går till arvidann@gmail.com)

UTRIKESDEPARTEMENTET
16
2012 -03-28
UF Dnr. 2012/19643/EC
Kat: 5/3

Från: david brown

E-postadress: arvidann@gmail.com

Meddelande: We a few sweds and Jews have a idea on how to extract this great swed from the grave near moscow and bring him back to Sweden would you like to be involved ?

Från: Eva Wahlström för UD Registrator
Skickat: den 3 april 2012 09:48
Till: UD-A-ARK-Kvartersarkiv-Brunkhuvudet
Ämne: VB: Raoul Wallenberg (till Carl Bildt, svar går till gunillacaulfield@hotmail.com)
UF2012/22747/UD/MK AD ACTA 2012-04-03 AK

-----Ursprungligt meddelande-----

Från: noreply@regeringen.se [mailto:noreply@regeringen.se]
Skickat: den 2 april 2012 21:59
Till: UD Registrator
Kopia: gunillacaulfield@hotmail.com
Ämne: Raoul Wallenberg (till Carl Bildt, svar går till gunillacaulfield@hotmail.com)

Från: Gunilla Caulfield

E-postadress: gunillacaulfield@hotmail.com

Meddelande: Dear Carl Bildt,
Har just sänt följande brev till President Putin om Raoul Wallenberg. Skickat kopia till Ryske Ambassadören i Washington, samt till Nina Lagergren.

To President Vladimir Putin

March 29, 2012

4, Staraya Square
Moscow, 103132, Russia

Dear Mr. President,

I am asking for your help. In 1944, eight years before you were born, A Swedish man named Raoul Wallenberg went to Budapest to serve in the Swedish Legation. Mr. Wallenberg went to his post, and seeing the desperate situation the Hungarian Jews were living in, he began to try to save them from the Nazi's Holocaust. With financial help from his family, who was wealthy, and from international organizations, he bought a number of blocks of buildings surrounding the Swedish Legacy, and placed Jews in these houses under Swedish protection. He issued special Schutz-passes that put them under Swedish protection. He went to the trains that were carrying Jews to the concentration camps, and rescued many by climbing into the trains and secretly handing them passes before guiding them out and taking them back to his safe houses.

Raoul Wallenberg used any means, including bargaining and making deals with the Nazis in order to save tens of thousands of Jews (even with Eichmann, who made attempts at Wallenberg's life.) When the Soviet army neared Budapest and finally liberated the city, Wallenberg went joyously to greet them and thank them. After that, all is a great mystery. All that is known is that he was taken away by the Soviets, brought to the Soviet Union, and imprisoned at Lubyanka.

I was born and grew up in Sweden, and remember well the anxiety about Wallenberg's fate in the years that followed. At the end of the war, both Wallenberg's family and the Swedish government were in contact with Moscow, assuming that Raoul Wallenberg, a Swedish hero, would be returned to Sweden shortly. The Swedish government acted somewhat cowardly in these requests for information, as they were fearful of the mighty Russia, and they didn't have much success with their timid inquiries. Later, despite personal visits to Moscow by the Swedish Prime Minister Erlander (who met with Khrushchev, Bulganin and Molotov) and visits to Russia by many other Swedish officials, there was never a final report on what had happened to Wallenberg. Promises were made to look into the matter. After long waiting periods, sometimes years, many different reports appeared and reached Sweden, among them the following:

1. Mr. Wallenberg died on the way from Hungary to Russia and never arrived at Lubyanka.
 2. Mr. Wallenberg suffered a heart attack at Lubyanka and died.
 3. Mr. Wallenberg was murdered by another prisoner.
 4. A note was discovered, signed by Smoltsov, head of the Lubyanka prison infirmary, addressed to Soviet Minister of State Security Abakumov. It read: "the prisoner Wallenberg, who is known to you, died last night in his cell."
 5. Mr. Wallenberg died in a mental hospital.
 6. Mr. Wallenberg was executed and cremated in prison without an autopsy (which was known to be a common practice when secrecy was involved.)
 7. Mr. Wallenberg was sent to work in the Gulag.
- After the early report of his death, if Mr. Wallenberg simply died of a heart attack, why was his body not returned to Sweden? Where was he buried? If he was cremated,

where were the ashes put? In a mass grave with all the other prisoners? These are questions that the family and the Swedish government never got an answer to. And then, many years later, reports from eye witnesses appeared, who said that they had seen Wallenberg in prison long after he was said to have died. In 2009, evidence was found that Wallenberg had been interrogated six days after what was said to have been his official death date.

Mr. Wallenbergs parents, Maj and Fredrik von Dardel, went to Russia to plead for his release. They spent the rest of their lives trying to find out what happened to their son, before they both committed suicide, full of sorrow and desperation. After their death, Wallenberg's half brother, Guy von Dardel, took up the search. He went to Russia 50 times to plead and to find out what had really happened. When he died, his sister Nina took over - and she is still, at the age of 88, trying to find out what happened to her brother Raoul. I wrote to Nina, asking about a Wallenberg diary from 1944, which was printed in full in an issue of the Swedish paper Expressen on April 13, 1990. Her granddaughter Cecilia, who is helping her, answered, asking me to let them know if I get any new information.

My dear President Putin, if you could find out what truly happened, it would have a great international impact. It would bring joy and relief not only to the Wallenberg family, but also to all the Jews who escaped the Nazis with Mr. Wallenberg's and the Soviet liberators' help, and to all Swedish citizens, who proudly remember the brave man Raoul Wallenberg, the man who stood up to the Nazis. Raoul Wallenberg would have been 100 years old this year, and is celebrated the world over with statues and institutions named after him.

Wallenberg's disappearance happened a long time ago, but the prison records are still there. Neither you nor anyone else now living in the new Russia has any blame in what happened. Mistakes are made in wartime, by all nations. However, it would show the world that the new Russia is not afraid to set things right, and wishes to put an end to the Wallenberg family's eternal and painful search. I am seventy years old now, and would like to see this before I die.

With best regards, and much gratitude for anything you can do in this matter,

Gunilla Caulfield
88 High Street
Rockport, Massachusetts 01966, USA

Enclosed, also find a copy of a letter I sent to Mr. Gorbachev in 1985.
 

COPY OF MY LETTER TO GORBACHEV.

Dear Mr. Gorbachev,

April 18, 1985

We wish you well in our common quest for world peace. I am a Swedish citizen living in the U.S. with my husband and three children. Forty years ago a countryman of mine, Raoul Wallenberg, was captured as the Russian Army liberated Budapest from the Nazis. Many efforts have been made since then to get Mr. Wallenberg released, all to no avail. You seem a reasonable and just man, and so I appeal to you.

Let us be loyal only to the highest ideals of mankind, to truth and justice and the good of all peoples. Loyalty to party or even country is misplaced. That kind of loyalty made Nazism possible. Do not be loyal to a former generation of your country - the men who made the mistake of taking Mr. Wallenberg prisoner. In doing so, you would be allying yourself with Mr. Eichmann, who made attempts at Wallenberg's life. Raoul Wallenberg came from a capitalist family. He was also a courageous man who fought openly against unspeakable evil. Mr. Wallenberg was above all else a humanitarian.

Since 1945, the whole civilized world has hunted the Nazi war criminals. They have been tried and executed, including, including Mr. Eichmann. Does it not seem ironic and unjust to you that the man who fought to hard against them, at the daily risk of his own life, was so easily captured and incarcerated - not by his Nazi enemies, but by the Russians, whose arrival in Budapest he so eagerly awaited?

Did Mr. Wallenberg even know the war ended? What memories or visions did he live with the past forty years?

Let us judge a man not by whether he is a capitalist, imperialist or communist, let us go beyond these labels to judge him.

In acknowledging a past mistake you would gain the respect and gratitude of every Swede and every other civilized citizen of this world.

The people Raoul Wallenberg saved are still here. Give them the opportunity to thank him. Give him his freedom, give him the gift of life that he gave to so many.

We must remember, reward and honor men who perform courageous humanitarian deeds. We will never forget Raoul Wallenberg.

Best personal regards,

May Peace be with us always.

Mrs. Gunilla Caulfield
88 High Street
Rockport, Massachusetts 01966
U.S.A.

Tack för ordet.

Från: UD Registrator
Skickat: den 20 augusti 2012 16:30
Till: Arbetsbrevlåda UD Registrator
Ämne: VB: Tatarintsev svar på mitt brev till Putin UF2012/49503/UD/MK - Jfr
UF2012/22747/UD/MK AD ACTA 2012-08-22 EJ

Vidarebefordrat till samordnaren för Raoul Wallenberg-året fkd m.

/Emilie
UD-MK

Från: Gunilla Caulfield [<mailto:gunillacaulfield@hotmail.com>]
Skickat: den 20 augusti 2012 16:26
Till: UD Registrator
Ämne: Tatarintsev svar på mitt brev till Putin

Meddelande:

Till Carl Bildt:
Ände tidigare kopia till Er på mitt brev till President Putin rörande Wallenberg. (Finns med på slutet av detta meddelande.)

Detta fick jag till svar, brevet var skrivet på svenska.

Bästa fru Caulfield, Moskva, den 17 maj 2012.

I samband med Ert brev till Ryska federationens President V. V. Putin av den 29 mars skulle vi vilja notera följande. Det hundraårsminne av den svenske diplomaten Raoul Wallenbergs födelse som uppmärksammas i år skapar en särskild anledning att ge en eloge och tribut åt denne uomstående (jag tror han menar enastående eller framstående. G.C.) och modige person som utgör en symbol för kampen mot Förintelsen. Olika antaganden kan byggas om orsakerna till Raoul Wallenbergs omhändertagande av sovjetiska statssäkerhetsorgan som hände den svenske diplomaten efteråt. De i ryska arkiv befintliga handlingarna gällande R Wallenberg har genomgripande analyserats under loppet av 1991-2000 av den rysk-svenska arbetsgruppen för fastställande av hans öde. Mellan 1994 och 1997 hade jag ära att vara ordförande för den här gruppen från den ryska sidan.

I ryska arkiv har fler än 10 100 arkivakter gått ifenom, vittnen som ännu var i livet och släktingar till dem som redan gått bort intervjuats. Man studerade material som vanligtvis inte hamnar i arkivundersökningarnas område. Bland andra gick igenom noteringar i de fängelseböcker där datum och tiden för kallelser till förhör av fångar vid det inre (Lubjanka-) fängelset och Lefortovo-fängelset registrerades. Samtliga tillgängliga handlingar har överlämnats till den svenska sidan. Utgången av arbetsgruppens verksamhet återges i rapporten av den rysk-svenska arbetsgruppen och i redovisningen från den svensk-ryska arbetsgruppen av år 2001. Dessvärre har man inte fått svar på de flesta frågorna. I ryska arkiv har inte påträffats några förstahandsdokument, vilka förklarar orsakerna till R Wallenbergs arrestering, eller trovärdiga uppgifter om omständigheterna kring hans vistelse i Sovjetunionen.

Emellertid gör den samling handlingar som finns i den ryska sidans förfogande det möjligt att påstå att Raoul Wallenberg arresterats av sovjetiska säkerhetsmyndigheter, hållits fängslad i Moskva i Inre (Lubjanka-) fängelset till hörande Folkkommisariatet för den statliga säkerheten-Ministeriet för statssäkerheten och i Lefortovo-fängelset (inga uppgifter finns om att han skulle hållits i andra fängelser, inklusive Vladimir-fängelset), och avled den 17 juli 1947 på grund av en myokardinfarkt.

Det enda tillförlitliga beviset på den svenske diplomatens död förblir den rapport av A L Smoltsov, chef för sanitetsenheten i det Inre (Lubjanka-)fängelset tillhörande Ministeriet för statssäkerheten, tillika överste i sjukvårdstrupperna, som är ställd till V S Abumakov, Sovjetunionens minister för statssäkerheten, och i vilken står att "internerna Wallenberg i natt plötsligt avlidit i sin cell förmodligen av en myokardinfarkt". De grafologiska och kriminaltekniska undersökningarna av den s.k. Smoltsov-rapporten genomförda i augusti 1990 av det Vetenskapliga forskningsinstitutet för rättsexperthjälp vid Sovjetunionens Justitieministerium i närvaro av svenska specialister, liksom dito av svenska experter själva år 1992 fastslog att den är äkta. Det finns för idag ingen annan dokumentärt bestyrkt information, bland annat om Wallenbergs begravningsplats. Inte heller finns det i ryska arkiv några dokumentära material som fastslår att Raoul Wallenberg och "Internerna No 7", med vilken förhör skulle ha hållits även efter den 17 juli 1947, var en och samma person. Versionen huruvida R

Wallenberg kunnat vara "intern No 7", granskats också av den rysk-svenska arbetsgruppen. Handlingarna vittnar
att i det Inre (Lubjanka-) fängelset tillhörande Ministeriet för statssäkerheten, år 1946 hölls av en annan person
fängslad under "No 7".

Inga nya dokument som innehåller några uppgifter rörande den svenske diplomatens öde har funnits på de senaste
åren.

I rapporten om verksamheten i den rysk-svenska arbetsgruppen står en entydig slutsats - ansvaret för Raoul
Wallenbergs död ligger på den dåvarande högsta statsledningen för Sovjetunionen.

Med vänlig hälsning,

(Viktor Tatarintsevs signatur)

Viktor Tatarintsev,

Direktör för det Andra Europeiska departementet,

Ryska Federationens Utrikesministerium

Detta rekommenderade brev sändes till mig från

Embassy of the Russian Federation

Consular Division

2641 Tunlaw Rd. N.W.

Washington, DC 20007

Jag tror inte att det finns något nytt i detta svar. Sista paragrafen innehåller dock ett klart uttryck om ansvaret för
Wallenbergs död. Jag har skickat kopia på brevet till Wallenberg-familjen.

Följande är kopian på brevet jag sände Herr Bildt tidigare.

Jack, Gunilla Caulfield

To registrator@foreign.ministry.se, gunillacaulfield@hotmail.com

From: noreply@regeringen.se

Sent: Mon 4/02/12 7:58 PM

To: registrator@foreign.ministry.se

Cc: gunillacaulfield@hotmail.com

Från: Gunilla Caulfield

E-postadress: gunillacaulfield@hotmail.com

Meddelande: Dear Carl Bildt,
Har just sänt följande brev till President Putin om Raoul Wallenberg. Skickat kopia
till Ryske Ambassadören i Washington, samt till Nina Lagergren.

To President Vladimir Putin March 29, 2012
4, Staraya Square
Moscow, 103132, Russia

Dear Mr. President,

I am asking for your help. In 1944, eight years before you were born, A Swedish man
named Raoul Wallenberg went to Budapest to serve in the Swedish Legation. Mr.
Wallenberg went to his post, and seeing the desperate situation the Hungarian Jews
were living in, he began to try to save them from the Nazi's Holocaust. With financial
help from his family, who was wealthy, and from international organizations, he bought
a number of blocks of buildings surrounding the Swedish Legacy, and placed Jews in
these houses under Swedish protection. He issued special Schutz-passes that put them
under Swedish protection. He went to the trains that were carrying Jews to the
concentration camps, and rescued many by climbing into the trains and secretly handing
them passes before guiding them out and taking them back to his safe houses.
Raoul Wallenberg used any means, including bargaining and making deals with the Nazis
in order to save tens of thousands of Jews (even with Eichmann, who made attempts at
Wallenberg's life.) When the Soviet army neared Budapest and finally liberated the
city, Wallenberg went joyously to greet them and thank them. After that, all is a
great mystery. All that is known is that he was taken away by the Soviets, brought to
the Soviet Union, and imprisoned at Lubyanka.

I was born and grew up in Sweden, and remember well the anxiety about Wallenberg's
fate in the years that followed. At the end of the war, both Wallenberg's family and
the Swedish government were in contact with Moscow, assuming that Raoul Wallenberg, a
Swedish hero, would be returned to Sweden shortly. The Swedish government acted

somewhat cowardly in these requests for information, as they were fearful of the mighty Russia, and they didn't have much success with their timid inquiries. Later, despite personal visits to Moscow by the Swedish Prime Minister Erlander (who met with Khrushchev, Bulganin and Molotov) and visits to Russia by many other Swedish officials, there was never a final report on what had happened to Wallenberg. Promises were made to look into the matter. After long waiting periods, sometimes years, many different reports appeared and reached Sweden, among them the following:

1. Mr. Wallenberg died on the way from Hungary to Russia and never arrived at Lubyanka.

2. Mr. Wallenberg suffered a heart attack at Lubyanka and died.

3. Mr. Wallenberg was murdered by another prisoner.

4. A note was discovered, signed by Smoltsov, head of the Lubyanka prison infirmary, addressed to Soviet Minister of State Security Abakumov. It read: "the prisoner Wallenberg, who is known to you, died last night in his cell."

5. Mr. Wallenberg died in a mental hospital.

6. Mr. Wallenberg was executed and cremated in prison without an autopsy (which was known to be a common practice when secrecy was involved.)

7. Mr. Wallenberg was sent to work in the Gulag.

After the early report of his death, if Mr. Wallenberg simply died of a heart attack, why was his body not returned to Sweden? Where was he buried? If he was cremated, where were the ashes put? In a mass grave with all the other prisoners? These are questions that the family and the Swedish government never got an answer to. And then, many years later, reports from eye witnesses appeared, who said that they had seen Wallenberg in prison long after he was said to have died. In 2009, evidence was found that Wallenberg had been interrogated six days after what was said to have been his official death date.

Mr. Wallenbergs parents, Maj and Fredrik von Dardel, went to Russia to plead for his release. They spent the rest of their lives trying to find out what happened to their son, before they both committed suicide, full of sorrow and desperation. After their death, Wallenberg's half brother, Guy von Dardel, took up the search. He went to Russia 50 times to plead and to find out what had really happened. When he died, his sister Nina took over - and she is still, at the age of 88, trying to find out what happened to her brother Raoul. I wrote to Nina, asking about a Wallenberg diary from 1944, which was printed in full in an issue of the Swedish paper Expressen on April 13, 1990. Her granddaughter Cecilia, who is helping her, answered, asking me to let them know if I get any new information.

My dear President Putin, if you could find out what truly happened, it would have a great international impact. It would bring joy and relief not only to the Wallenberg family, but also to all the Jews who escaped the Nazis with Mr. Wallenberg's and the Soviet liberators' help, and to all Swedish citizens, who proudly remember the brave man Raoul Wallenberg, the man who stood up to the Nazis. Raoul Wallenberg would have been 100 years old this year, and is celebrated the world over with statues and institutions named after him.

Wallenberg's disappearance happened a long time ago, but the prison records are still there. Neither you nor anyone else now living in the new Russia has any blame in what happened. Mistakes are made in wartime, by all nations. However, it would show the world that the new Russia is not afraid to set things right, and wishes to put an end to the Wallenberg family's eternal and painful search. I am seventy years old now, and would like to see this before I die.

With best regards, and much gratitude for anything you can do in this matter,

Gunilla Caulfield
88 High Street
Rockport, Massachusetts 01966, USA

Enclosed, also find a copy of a letter I sent to Mr. Gorbachev in 1985.
 
COPY OF MY LETTER TO GORBACHEV.

Dear Mr. Gorbachev, April 18, 1985

We wish you well in our common quest for world peace. I am a Swedish citizen living in the U.S. with my husband and three children. Forty years ago a countryman of mine, Raoul Wallenberg, was captured as the Russian Army liberated Budapest from the Nazis. Many efforts have been made since then to get

Mr. Wallenberg released, all to no avail. You seem a reasonable and just man, and so I appeal to you.

Let us be loyal only to the highest ideals of mankind, to truth and justice and the good of all peoples. Loyalty to party or even country is misplaced. That kind of loyalty made Nazism possible. Do not be loyal to a former generation of your country—the men who made the mistake of taking Mr. Wallenberg prisoner. In doing so, you would be allying yourself with Mr. Eichmann, who made attempts at Wallenberg's life. Raoul Wallenberg came from a capitalist family. He was also a courageous man who fought openly against unspeakable evil. Mr. Wallenberg was above all else a humanitarian.

Since 1945, the whole civilized world has hunted the Nazi war criminals. They have been tried and executed, including, including Mr. Eichmann. Does it not seem ironic and unjust to you that the man who fought to hard against them, at the daily risk of his own life, was so easily captured and incarcerated—not by his Nazi enemies, but by the Russians, whose arrival in Budapest he so eagerly awaited? Did Mr. Wallenberg even know the war ended? What memories or visions did he live with the past forty years?

Let us judge a man not by whether he is a capitalist, imperialist or communist, let us go beyond these labels to judge him.

In acknowledging a past mistake you would gain the respect and gratitude of every Swede and every other civilized citizen of this world.

The people Raoul Wallenberg saved are still here. Give them the opportunity to thank him. Give him his freedom, give him the gift of life that he gave to so many.

We must remember, reward and honor men who perform courageous humanitarian deeds. We will never forget Raoul Wallenberg.

Best personal regards,
May Peace be with us always.

Mrs. Gunilla Caulfield
88 High Street
Rockport, Massachusetts 01966
U.S.A.

Tack för ordet.

REGERINGSKANSLIET

Sid. 1 (11)

2012-12-20

UF2012/23116/UD-INSP

431/RUSSLAND

Utrikesdepartementet

Inspektörerna (UD INSP)

Hans Magnusson

Telefon 08-405 1654

E-post: hans.magnusson@foreign.ministry.se

a.a. / km

Har delgivit

kol. m. utvär.

+ lagst. ut p. 20

www.ryssrygen.se
ca 60.ärendet avslutat
enl HM. 25/10-2013

Raoul Wallenberg – lägesbedömning.

I. I januari 2001 avlämnade den svensk-ryska arbetsgruppen två separata rapporter om vad man kommit fram till beträffande Raoul Wallenbergs öde efter närmare tio års arbete. Två år senare följdes rapporten på svensk sida upp med betänkandet "Ett diplomatiskt misslyckande", som fokuserade på den svenska diplomatiska hanteringen av Wallenberg-ärendet.

Den tämligen kortfattade rapport som emanerade från den ryska delen av arbetsgruppen slog fast att Raoul Wallenberg dött den 17 juli 1947 även om man inte ansåg sig kunna fastslå dödsorsaken. Den svenska rapporten nöjde sig med att konstatera att något för Raoul Wallenbergs öde avgörande inträffade i juli 1947 men ansåg inte att tillräckliga bevis förelåg för att kategoriskt säga vad. Av denna anledning ansågs det inte heller möjligt att slå fast att Raoul Wallenberg inte kunnat vara vid liv vid en senare tidpunkt. I rapporten förs också resonemang som kan sägas ge täckning för olika hypoteser, dvs. en mer eller mindre naturlig död (17 juli), död till följd av olyckshändelse eller omild behandling (17 juli eller senare), regelrätt avrättning eller att Wallenberg gömts undan och isolerats för obestämd tid. Därtill anges sammanlagt 17 frågor som inte fått tillfredsställande svar men som det ansågs vara önskvärt att få svar på. Under de elva år som gått sedan rapporten lades fram har knappast någon av de sjutton frågorna fått ett definitivt svar, och det kan mycket väl hända att det inte kommer att vara möjligt att fullt ut besvara alla, eller ens några, frågor överhuvudtaget. Beträffande några av dem kan man i och för sig ge uttryck för ganska starka förmodanden.

Det finns två frågor som är centrala. Den första är varför Raoul Wallenberg på Stalins order arresterades och varför han aldrig kom att repatrieras till Sverige. Den motivkrets som kan ha varit aktuell finns

Beträffande de aspekter som gäller Raoul Wallenbergs vistelse och öde i Sovjetunionen har framförallt några få oberoende forskare fortsatt varit aktiva, i stor utsträckning vid sidan om referensgruppen, och särskilt en (S Berger, som också deltog i arbetsgruppen) har kommit att framföra ett stort antal frågor samt önskemål om tillträde till olika arkiv eller om att få kopior av olika dokument, framställningar vilka i regel vidarebefordrats av den svenska ambassaden i Moskva till ryska utrikesministeriet och FSB (Federala säkerhetstjänsten).

III. Kan då något nytt i sak om Raoul Wallenbergs öde i Sovjetunionen sägas ha framkommit de senaste elva åren?

Mitt svar blir: inte något avgörande. Ett stort antal frågor, huvudsakligen från oberoende forskare, har besvarats från rysk sida men inget svar har fört oss nämnvärt närmare större klarhet i huvudfrågorna. Jag ska inte tynga denna framställning med detaljer om alla de frågor som har berörts men vill ändå nämna några inte helt betydelselösa aspekter. Ett av de ovannämnda chiffertelegrammen från Sovjets ambassad i Stockholm visar att kabinetssekreterare Boheman den 18 januari 1945 i ett samtal med den sovjetiske ambassadören i Stockholm faktiskt kvitterade vice utrikesminister Dekanozovs besked av den 16 januari 1945 att svenska legationspersonalen inklusive RW påträffats i Budapest och tagits under de sovjetiska styrkornas beskydd. Tidigare hade inget material påträffats som indikerade att Sverige besvarat denna information.

De två stora biografier som kommit ut i Sverige i år (Ingrid Carlbergs och Bengt Jangfeldts) har tillfört ett rikt material om Raoul Wallenbergs uppväxt, studier och arbete samt inte minst hans verksamhet i Ungern men mycket lite nytt om tiden efter arresteringen. Den enda nya uppgiften i sak gäller informationen om att RW skulle ha gömt guld och juveler i sin bil och att dessa med största säkerhet beslagtogs av ryssarna. Denna händelse hade tidigare bara diffust skymtat förbi. Den kan ha haft någon inverkan på RW:s öde men knappast någon avgörande och omnämns inte heller i påträffade sovjetiska dokument. Även andra forskare har lämnat bidrag till ökad kännedom om förspelet till och genomförandet av RW:s uppdrag i Budapest. Slutligen kom Carlberg med nyheten att CIA kring 1980 aktivt medverkat i spridningen av vilseledande vittnesmål om

skriftväxling mellan MGB (Ministeriet för statens säkerhet) och Lubjankafängelset har inget dokument som identifierar fånge nr 7 i juli 1947 påträffats. Om fånge nr 7 inte var identisk med Wallenberg i juli 1947, vem kan det då ha rört sig om? Om han verkligen avled den 17 juli, kanske det kan ha varit en fånge som några dagar fick inta RW:s plats i cellen tillsammans med Rödel? Detta förblir en ren spekulaton.

I min egen förnyade genomgång av protokoll från arbetsgruppens möten, uppteckningar från andra samtal och egna anteckningar från 90-talet har jag framförallt slagits av en sak som i och för sig nämndes i arbetsgruppsrapporten men som nog förtjänar att lyftas fram eller åtminstone erinras om. Detta gäller särskilt samstämmiga uppgifter från flera nyckelpersoner arbetsgruppen talade med om att viktiga arkivdokument förstörts vid olika tidpunkter men i synnerhet åren 1955-56. Framförallt sägs dåvarande KGB-chefen Serov ha haft en instrumentell roll härvidlag, kanske i maskopi med Molotov. Serov och Molotov var de två personer som hade nyckelrollen i utformandet av det svar till Sverige 1957 som kom att betecknas som Gromykos memorandum (med en kopia av Smoltsovrappporten). Förstörelse av arkivdokument som skulle haft stor relevans för RW-ärendet finns dels belagd i noteringar i arkiven (gäller skriftväxling med Lubjanka 1947), dels finns uppenbara bevis i form av övermålning av RW:s och tre andra fångars namn i registerböcker (i vilka sidor inte så lätt kan avlägsnas utan att det märks; på något ställe har dock, som ett utslag av byråkratisk ineffektivitet eller brådska, namnet missats och framträder därför ocensurerat) men det finns också vittnesmål från arkivarier och f.d. KGB-medarbetare samt från en rysk journalist som intervjuade Serov kort tid före dennes död.

Mot denna bakgrund, nämligen att det funnits en påtaglig strävan att undanröja dokument som direkt rörde Wallenberg kanske man kan hävda att det snarare är förvånande att arbetsgruppen kunnat ta del av så många dokument. Det mest intakta arkivet när det gäller detta ärende är f.ö. det ryska utrikesministeriets. Man kan spekulera över varför men ett skäl kan vara att Molotov lämnade utrikesministerposten (som övertogs av Gromyko i början av 1957) innan han fick tillfälle att iscensätta dokumentförstöring även i MID.

praktiskt taget uttömda. Ingen med direkt vetskap om händelserna 1947 kan längre vara i livet. Vi intervjuade i arbetsgruppen på 90-talet åtskilliga, som lämnade vissa uppgifter av intresse men de riktigt insatta nyckelfigurerna dog tidigare (förra KGB-chefen Serov 1990, Molotov några år tidigare och avdelningschefen i Smersj/MGB Kartasjov redan 1979). Det som är svårt att ta till sig är dock att den fullständiga sanningen inte skulle ha förts vidare på högsta politiska eller KGB-nivå under senare decennier. Just detta är dock det intryck man får när förra KGB-chefen Krjutjov liksom en av hans företrädare, Semitjastnyj, som efterträdde Serov, även i interna sammanhang och i samtal redovisar standardversioner som att RW skulle ha skjutits. Dåvarande ambassadören Berner och jag själv fick på basis av direkta samtal ett klart intryck av att ledare som Gorbatsjov, Jeltsin, Jakovlev och Krjutjov faktiskt inte visste exakt vad som hänt RW. Helt säkra på detta kan vi naturligtvis inte vara. Hursomhelst var arkebusering inte en laglig avrättningsmetod sommaren 1947. Förgiftning förekom dock, men helt klandestint.

Det arbetssätt FSB fortsatt ser framför sig är i huvudsak detsamma som hittills, dvs. ge oss frågor så ska vi försöka ta fram svaren. Härvidlag finns alltså av allt att döma en fortsatt beredskap att visa tillmötesgående. I ett non-paper som bifogats ett svar från utrikesminister Lavrov nyligen till Kofi och Nane Annan sägs följande: "The Russian side, in cooperation with representatives of the Swedish side, is ready to continue rendering all necessary assistance to researchers who go on, including in the context of the 100th anniversary of the birth of Raoul Wallenberg, with their search for documentary evidence that could shed light on the fate of the Swedish diplomat. On the basis of concrete requests further steps will be taken to find appropriate documents in the archives of the Russian Federation." Däremot är det fortfarande en restriktiv attityd till att få direkt tillträde till arkivmaterial och se detta i original eller att få ut kopior av sekretessbelagda dokument, såvida de inte tydligt handlar just om RW.

I utrikesministeriets (MID:s) arkiv är det fortfarande i princip möjligt att efter framställan och officiell uppbackning från ambassaden få tillträde till originaldossierer i viss utsträckning, senast exemplifierat av tillståndet till Johan Matz att gå igenom chifffertelegram för perioden 1945-47. Det gjordes tydligt vid mitt möte med andra europeiska

ambition att lägga alla papper på bordet. Här får var och en svara för sig. Min bedömning är att man kan fråga sig om arkivefterforskningarna varit *tillräckligt* omfattande och systematiska. Att de varit omfattande är dock svårt att tvivla på. Det framgår av de dokument vi fått från olika arkiv, och det framgår även av de många och långa diskussioner vi hade om arkivarbetet i arbetsgruppen. Om frågan ställs på ett annat sätt: om ryssarna skulle påträffa ytterligare avgörande dokument om RW:s öde, skulle de då förete dem för oss? För egen del har jag svårt tro att de skulle ha anledning undanhålla något fynd från oss. Så mycket känsligt material har redan överlämnats – i denna och i andra kontroversiella historiska frågor. FSB:s arkivchef Christoforov har framhållit att ryska arkivforskare inte är mindre intresserade än andra att finna svaret på gåtan. Han har också enfatiskt hävdat att idag inte finns ett enda dokument rörande Raoul Wallenberg som man på rysk sida hemlighåller medvetet. Hursomhelst är det bästa sättet att undanröja kvardröjande tvivel att ge ökat tillträde för oberoende forskare till centrala arkiv.

Två av de mest namnkunniga oberoende forskarna (Susanne Berger och Vadim Birstein) har, med familjens stöd, framlagt ett formellt förslag att tillskapa (oklart hur) "en liten officiell grupp forskare som kan arbeta tillsammans i nära samordning med UD".

Dessa två forskare har f.ö. redan underhand till mig samt till familjen presenterat en mer eller mindre uttömmande lista på frågor man begär svar på resp. på arkivfonder man önskar få tillträde till. Det är, som redan sagts, inte omöjligt att det någonstans kan finnas ytterligare dokument som kastar ljus över RW:s öde. En del av frågorna kan vara nog så intressanta i ett bredare perspektiv men långt ifrån alla har enligt min bedömning direkt bäring på RW:s öde. Hursomhelst finns det all anledning även för svensk del att försöka utverka så generöst tillträde som möjligt till relevanta ryska arkiv.

Det finns också ett annat förslag från de tre forskarna Makinen, Mesinai och Kaplan som år 1999-2000 inom ramen för arbetsgruppen genomförde en analys av ett stort antal fängelseregistreringskort och andra dokument från Vladimirfängelset. Upplägget var att med utgångspunkt från enskilda vittnesmål från Vladimirfängelset under perioden 1947-72 försöka fastställa om RW kan ha vistats där som nummerfånge eller t.o.m. som nummer- och namnlös fånge. Av särskilt intresse var att en fångvaktare och ytterligare en anställd vid fängelset

Det bör i sammanhanget understrykas att UD inte är någon forskningsorganisation. Departementet kan möjligen lägga ut uppdrag om forskning men bör undvika att självt leda den. I RW-ärendets historia har utrikesdepartementet under två perioder, när särskilda skäl så motiverade, gjort undantag från principen att självt inte leda omfattande forskningsinsatser – den första när kabinetssekreterare Arne S Lundberg ledde insamlingen och sammanställningen av krigsfångars vittnesmål under första hälften av 50-talet, den andra under de nästan tio år den svensk-ryska arbetsgruppen verkade. Det är bättre att annars överlåta forskningen till historiker och andra experter.

Utrikesdepartementet kan dock inte avhända sig sin roll att officiellt stödja framställningar och vidarebefordra frågor från forskare till ryska myndigheter, om så krävs. Det måste också finnas en handläggare såväl på UD som på ambassaden i Moskva som åtminstone på deltid söker följa ärendet även fortsättningsvis.

Hans Magnusson

V aa 2012-05-10

VB: raoul Wallenberg (svar går till arvidann@gmail.com)
UD Registrator till: UD-EC
Kopia: UD-A-ARK-Kvartersarkiv-Brunkhuvudet

2012-05-09 08:30

UTRIKESDEPARTEMENTET	
2012 -05- 09	
Dnr.	UF 2012/29993/
Kat:	5.3

-----Ursprungligt meddelande-----

Från: SB Registrator
Skickat: den 9 maj 2012 07:47
Till: UD Registrator
Ämne: VB: raoul Wallenberg (svar går till arvidann@gmail.com)

120510 UD-EC
aa / Jahn Christen
JH

-----Ursprungligt meddelande-----

Från: noreply@regeringen.se [mailto:noreply@regeringen.se]
Skickat: den 9 maj 2012 01:57
Till: SB Registrator
Kopia: arvidann@gmail.com
Ämne: raoul Wallenberg (svar går till arvidann@gmail.com)

Från: david brown

E-postadress: arvidann@gmail.com

Meddelande: Dear Sir as a swed from canada that has roots to the begining of sverige I am somewhat unhappy these days My self ,some Jewish organizations and a editor of a swedish news paper have a plan to extract his remains from moscow and we cant act on it and has this is the 100th aniverseiy of his birth its only RIGHT to try BUT the emabassy in canada and other folks in the forigen minisry in sweden just didnt want to talk to me WHAT A SHAME there dosent seem that any swedss care Is it just a few and very few at that I ques i will not fly my swedish flag any more in canada tak sa mycket david brown 295 castleford rd rr5 renfrew ontario canad 6134321211

Hänvisat till familjen.

V da 2012-08-13

Arbetsbrevlåda UD Registrator

Från: UD Registrator
Skickat: den 4 juli 2012 08:35
Till: UD-EC
Kopia: Arbetsbrevlåda UD Registrator
Ämne: VB: Russia and Sweden are indebted to Raoul Wallenberg

UTRIKESDEPARTEMENTET

2012 -07- 03

Dnr.

UF 2012/41919/EC

Kat:

5.2

Från: irwf.485@nmk03.com.ar [mailto:irwf.485@nmk03.com.ar] För The International Raoul Wallenberg Foundation

Skickat: den 4 juli 2012 04:33

Till: UD Registrator

Ämne: Russia and Sweden are indebted to Raoul Wallenberg

120813 / ~~120813~~ John Güntler
ra / AR

If you can not view content [click here](#)

Recommend

THE INTERNATIONAL RAOUL WALLENBERG FOUNDATION

Russia and Sweden are indebted to Raoul Wallenberg

We will appreciate your comments on
this news: irwfnews@irwf.org.ar

In an international symposium held in Jerusalem on June 26, 2012, the magnificent legacy of Raoul Wallenberg was highlighted, stressing his role as one of the greatest heroes of mankind.

The Soviet Union, whose role in ridding Europe from Nazism is undebatable, was the country that imprisoned Raoul Wallenberg and later denied the international requests to set him free.

Even today, the Russian authorities are not allowing free access to the KGB archives which could shed light into the fate and whereabouts of Raoul Wallenberg, and his driver, Vilmos

Langfelder, who had also been imprisoned with him, back on January 17th, 1945.

But at the same time, the speakers stressed the unfortunate role of Sweden, Wallenberg's country of birth, which did not live up to the expectations, and waive its right and obligation to demand from the

SVERIGES AMBASSAD

2012-07-05

Moskva

Henrik Norberg, UD-EC

Ambassadråd Björn Fagerberg

[a.a.
120914/1111]

UTRIKESDEPARTEMENTET	
07-09	
2012-09-14	
Dnr.	U72012/53765/20/EC
Kat:	4.2.1/Ryssland

Överlämnande av dokument om Raoul Wallenberg

2 bil, 15 ss

Ambassaden får härmed till departementet för vidare åtgärd överlämna från härvarande utrikesministeriums arkivavdelning (IDD) erhållna kopior som Wallenbergforskaren Johan Matz efterfrågat vid besök här. Kopia av note från utrikesministeriet närsluts också.

Björn Fagerberg

13 ДНЕВНИКА
ЧЕРНЫШЕВА.

№ 64-800
РАСЕКРЕЧЕНО
СЕКРЕТНО. Экз. № 2.

" 5 " января 1945 г.

№. 399.

ЗАПИСЬ БЕСЕДЫ

С ЗАВЕДУЮЩИМ ПОЛИТИЧЕСКИМ ОТДЕЛОМ МИД"а ФОН ПОСТ

30-го декабря 1944 г.

28
12 / I 45

Посетил фон Поста и обратил его внимание на помещенные в газете "Дагенс Нюхетер" высказывания прибалтийских беженцев, направленные против Советского Союза. Я сказал, что шведское правительство, давая разрешение на пребывание в Швеции беженцам, указывало в паспортах, что беженцы не могут заниматься никакой пропагандой и политической деятельностью. Однако, в данном случае имеет место нарушение этого указания шведского правительства. Мне совершенно непонятно почему шведская газета может помещать грубые выпады бывшего председат. парламента ~~премьера-министра~~ Эстонии и других беженцев по адресу СССР. В связи с этим я просил дать соответствующие указания о недопущении в дальнейшем ведения антисоветской пропаганды со стороны беженцев из Прибалтики.

В своем ответе фон Пост заявил, что он считает неправильным представление беженцам некоторыми шведскими газетами возможности для высказываний и считает ~~также~~ также неправильным поведение этих беженцев, нарушающих правительственные указания о запрещении вести ими какую-либо пропаганду. Он обещал дать необходимые указания Комиссии по делам иностранцев.

Далее я сообщил фон Посту, что Миссия собирает сведения об имуществе, вывезенном из Прибалтийских республик, и судах, принадлежащих этим республикам и находящимся в настоящее время в Швеции, и что мы намерены по этому поводу обратиться в МИД с нотой, в которой будем просить возвращения имущества и судов Советским Прибалтийским республикам.

Сославшись на статью в "Стокгольмс Тиднинген" от 23 декабря, указывавшую, что на шхуне "Янтер" находится различное медицинское оборудование - рентгеновские аппараты и зубо врачебные инструменты, - вывезенное из Эстонии, я просил принять меры к тому, чтобы это имущество не было бы отправлено в Германию.

Позвонив в Юридический Отдел, фон Пост сказал, что принадлежность этого имущества еще не установлена, возможно оно принадлежит немецкой армии и было завезено в Прибалтику из Германии. На высказанное мною недоумение, что немцы не могли привозить в Прибалтику рентгеновские аппараты и что все это имущество принадлежит эстонскому народу, и что поэтому оно должно быть возвращено Советскому Союзу, - фон Пост ответил, что будет хорошо, если Миссия обратится с нотой и укажет необходимые данные для решения вопроса об имуществе и судах. Если будет установлена принадлежность этого имущества Прибалтийским республикам, он полагает, что со стороны шведских властей не будет препятствий к его отправке в Советский Союз.

Фон Пост рассказал, что они разыскивают своего посланника в Будапеште, о котором, несмотря на множество телеграмм, посланных в Берлин, Вену и Будапешт, до сих пор не имеется никаких сведений. Фон Пост обратился с просьбой сообщить в Москву об этом факте и дать указание войскам Красной Армии, находящимся в районе Будапешта, чтобы они имели это в виду и ~~тогда~~ тотчас бы известили, если что-нибудь будет известно о шведском посланнике Даниельсене.

По вопросу о Германии фон Пост рассказал следующее:

Приехавший недавно в Стокгольм шведский военный атташе в Берлине указывает на ухудшение положения с продовольствием в Германии. Однако, несмотря на урезанные нормы, население получает продукты по карточкам и эту зиму особых осложнений с продовольствием не предвидится.

Разрушения в Берлине от воздушных налетов за последнее время незначительны. Зато западные районы Германии представляют тяжелое зрелище: нарушена всякая связь, а господствующая авиация союзников буквально погоняется почти за каждым поездом.

О Гитлере известно, что многочисленным специалистам удалось наконец несколько улучшить его здоровье и он в настоящее время лучше слышит и может говорить /раньше из-за болезни горла Гитлер не мог разговаривать/.

СОВЕТНИК МИССИИ СССР
В ШВЕЦИИ

Чернышев

/И. Чернышев/

4 экз. зп.
1-О-Т Наркома,
2-Т. Деканозову В. Г.,
3-5-й Е. О.,
4-в дело.

ИЗ ДНЕВНИКА
М.С. ВЕТРОВА

РАССЕКРЕЩЕНО

СЕКРЕТНО

20 февраля 1945г.

№ 185/500 экз. 2

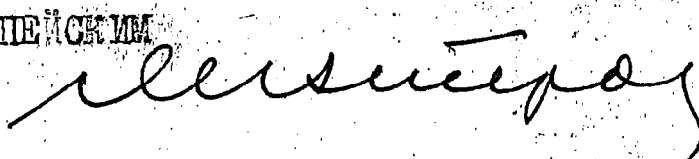
ЗАПИСЬ ТЕЛЕФОННОГО РАЗГОВОРА
С ШВЕДСКИМ ПОСЛАНИКОМ СЕДЕРБЛЮМ
20 февраля 1945 года.

Сегодня в 13 ч. Седерблум позвонил по телефону и сказал, что он получил из Стокгольма телеграмму, в которой шведский МИД сообщил ему следующее:

Один представитель шведского Красного Креста прибыл в Дебрецен, где через румынский Красный Крест получил сведения о том, что шведский посланник в Будапеште Даниельсон найден и находится в Дебрецене.

С. просил известить его, если мы получим какую-либо информацию по этому вопросу.

ВРИО ЗАВ. У-М ЕВРОПЕЙСКИМ
ОТДЕЛОМ

[М. Ветров]

ак.
Д. Канозову,
дело 5/50.

"11" марта 1943 г.

№ 248/500

248

ДНЕВНИК
ЗЕТРОДА

ЗАПИСЬ ВЕСЕЛЫ С
ШВЕДСКИМ ПОСЛАНИКОМ СЕДЕРВЛЕМОМ

11 марта 1943 г.

Сегодня в 12.00 я принял г.Седерблема по моему приглаше-
нию.

После обычных протокольных приветствий я сказал С., что
имею поручение руководства сказать ему следующее:

Мы намереваемся послать в Стокгольм самолет типа "Дуг-
лас" за мадам Коллонтай. Для нас крайне желательно, чтобы
этот самолет был в Стокгольме утром 18 марта и в этой связи мы
хотели бы иметь на то согласие Шведского правительства.

С. был несколько смущен и озадачен этим, но поспешил за-
верить меня, что он сегодня же запросит свое правительство.
Немного оправившись, С. как бы шутя заметил, что он надеется
на то, что этот полет послужит началом регулярного сообщения
со Стокгольмом.

На это я в том же тоне ответил, что до установления регу-
лярного сообщения со Стокгольмом еще далеко.

"Я не хочу задавать Вам любопытных вопросов, - сказал С.
- но если это возможно, я хотел бы знать, покидает ли мадам
Коллонтай Стокгольм вообще или это временная поездка".

Я ответил С., что мадам Коллонтай вызывается для доклад-
а и несколько подлечиться.

С. выразил надежду видится с ней в Москве в своей Миссии
как со своей высокоуважаемой подругой на стокгольмском обеде,

22.

который он устроит у себя в Миссии.

Далее С., передавая мне Памятную Записку, сказал, что он пользуется случаем разрешить со мной некоторые встречные вопросы, в частности, довести до сведения о том, что в Стокгольме в здании Нового Торгового Учебного Заведения на днях открылся Русский институт, правление которого весьма желало бы, чтобы представитель ВОКО^а, éventuellement выезжающий в Стокгольм, смог бы выступить там с докладом.

"Я понимаю, - сказал С., что этот вопрос следует разрешить с Кемановым или Карагановым, но я хотел бы также, чтобы и Вы были в курсе вопросов, культурной связи, которая, по моему мнению, имеет и будет иметь в будущем большое значение для развития отношений между нашими странами".

Следующим вопросом, который поднял С. была просьба к нам, по поручению Министерства Иностранных Дел, послать одежду в Будапешт для посланника Даниельсона и секретаря Вайлензберга. Министерство получило сообщение, что во время событий в Будапеште у них разворовали одежду. На это я ответил С., что осуществление этой просьбы сейчас, на мой взгляд, представляет собой трудную задачу, поскольку эти районы являются еще зоной военных действий и в следствие чего этот вопрос целиком относится к компетенции военных властей.

На это С. ответил, что в связи с поручением Министерства Иностранных Дел он все же пришлет нам письмо по этому вопросу.

В заключение С. сказал, что он немедленно даст знать об ответе шведского Правительства касательно прилета в Стокгольм советского самолета.

Упомянутое
указание
(ооо) о том

В этом беседа закончилась

Врио ЗАВ.5 ЕВРОПЕЙСКИМ ОТДЕЛОМ

(М.Ветров)

РАССЕКРЕЧЕНО
1990 5110 19-733

"16" января 1946 года.

67 / 320

ЗАПИСЬ ВОСЕМЬ

СО СЛУШАНИЕМ ПОСЛАНИИМ ОБЩЕСТВЕННЫМ

14 января 1946 года.

Сегодня я принял С. по его просьбе. Он сообщил, мне, что шведские рыбаки обратились к нему с просьбой получить разрешение Советского Правительства ловить рыбу в районе островов Озель и Даго. При этом рыбаки просят разрешения заходить в порты для продажи части улова и для закупки пищевых продуктов. "Я ставлю этот вопрос, - сказал С., - по своей инициативе, не имея каких-либо указаний об этом от своего Правительства". Я обещал выяснить этот вопрос, заметив при этом, что в районе Озель и Даго до сих пор имеется большое количество мин и поэтому вряд ли там рыболовство возможно в настоящее время.

С. также обратился с просьбой эвакуировать 7 шведских граждан, о которых уже сообщалось НКВД, из г. Дальний через Сибирь. Он сообщил, что там находятся две женщины и 5 человек детей. Я ответил, что не уверен, возможно ли это сделать в ближайшее время. Кроме того я полагаю, что их целесообразнее отправлять на проезд, а пароходом, на что наши военные власти дали свое согласие. Я согласился с этим, добавив, что этот вопрос не спешит, они могут там быть еще 1-3 месяца. Деньги у них пока есть.

Далее С. сообщил мне о ноте Миссии по поводу установления прямого воздушного сообщения Москва-Остготланд. Я обещал выяснить, в каком состоянии находится этот вопрос.

В конце беседы С. еще раз сообщил мне о своей просьбе

установить контакт с задержанным в СССР шведским гражданином Сандебергом. Я ответил, что новых данных о нем я в настоящее время не имею. Тогда он спросил меня, можно ли прислать в НЧРД материалы о Сандеберге, полученные из Швеции. "Эти материалы о Сандеберге и отзывы авторитетных лиц заслуживают внимания". Я ответил, что это можно будет сделать, если г-н Посланник считает необходимым.

В заключение С. сообщил, что Э.И. он устраивает ужин в честь чехословацкого посла г-на Горак и приглашает меня. Я поблагодарил за приглашение, добавив, что если у меня в этот день не будет неотложных дел, то я приду.

На этом беседа, продолжавшаяся 20 минут, закончилась.

Закончил в Европе своим отделом

А. Абрам

/А. АБРАМОВ/

Разослано: ГГ.
Ленинскому,
Менделееву,
Полковому,
Чернышевскому,
и др.

ИЗ ДНЕВНИКА
А.Н. АБРАМОВА.

3.
РАССЕКРЕЧЕНО
19 г.
СЕКРЕТНО. Экз. № 7
" 1/2 " февраля 1946 г.
№ 244 / 500

ЗАПИСЬ ВЕСЕДЫ
С ШВЕДСКИМ ПОСЛАНИКОМ СЕДЕРБЛЮМОМ
9 февраля 1946 г.

Сегодня я принял Седерблюма по его просьбе. С. сообщил, что на-днях он был у Коллонтай, которая сообщила ему, что шведская гражданка Андерссон, работавшая среди немецких военнослужащих, интернированных в Швеции просила довести до сведения советских властей о том, что среди этих немецких военнослужащих имеются 11 человек антифашистов. Список этих лиц Коллонтай передала Седерблюму. "Я хотел бы, - сказал С., - довести об этом до сведения НКВД не обращаясь ни с какими просьбами". С. передал мне письмо Андерссон, полученное им от Коллонтай.

Далее С. сообщил, что им получена телеграмма от шведского вице-консула в Дайрене, в которой он просил прислать ему новые верительные грамоты. С. сообщил, что эти новые верительные грамоты будут ему присланы из Стокгольма, как только позволит почтовое сообщение. Затем С. передал благодарность миссии за содействие в репатриации шведской гражданки Мундберг, благополучно прибывшей в Швецию.

Я в связи с этим заметил, что советские органы по репатриации немедленно отправляют шведских граждан в Швецию по мере выявления их местонахождения, что между прочим не всегда делается шведскими властями. Как пример я привел дело с Лидией Макаровой, которая до сих пор не передана шведскими властями нашей миссии и продолжает жить у шведского полицейского, хотя представители нашей миссии в Стокгольме неоднократно обращались

4.
2.

с просьбой о ее репатриации в шведский МИД. С. обещал сообщить об этом МИД"у.

Затем С. сообщил, что шведский гражданин Берквист, проживающий в Литовской ССР, просит миссию выяснить правовое положение его недвижимой собственности, в частности принадлежащего ему земельного участка, а также информирует, что он в настоящее время не в состоянии выполнять поставки с/х продуктов. Я на это ему ответил, что насколько мне известно земля в Литовской ССР, также как и всюду на территории СССР, национализирована и поэтому шведский гражданин Берквист не может быть собственником ранее принадлежавшего ему земельного участка. Что же касается возможности выполнения им поставок продуктов с/х, то местные органы власти при определении размеров поставок всегда учитывают размеры посевной площади, количество скота каждого крестьянского хозяйства. С. на это ответил, что его интересует правовое положение принадлежащего Берквисту недвижимого имущества. Я на это ответил, что если он имеет ввиду земельный участок, указанного гражданина, то положение с ним достаточно ясно.

В заключение С. сообщил, что стенографистка миссии г-на Рют Асп, работавшая в миссии с 1923 г. намерена в ближайшее время окончательно возвратиться в Швецию и хотела бы взять с собой обстановку и другие личные вещи. Миссия просит сообщить относительно формальностей требующихся для получения документов на вывоз вышеуказанных вещей. Я обещал выяснить этот вопрос.

В конце беседы С. сообщил, что на-днях группа общественных деятелей Финляндии, Швеции и Норвегии выдвинула кан-

дидатуру г-жи Коллонтай на получение Нобелевской премии мира. Он подчеркнул, что в 1939 г. эта премия была присуждена заключенному в тюрьме в Германии антифашисту Осецкому. Это была демонстрация против нацистского режима. Гитлер был тогда так взбешен, что запретил получение нобелевской премии всем германским гражданам. Однако, несмотря на это, шведские организации в 1940 году вновь выдвинули некоторых немецких ученых на получение Нобелевской премии, что вызвало еще большую ярость Гитлера. Премии эти немецкими учеными не получена до настоящего времени. Нобелевские премии, сказал он, получил ряд русских граждан, в частности Павлов и Бунин. Я ответил ему, что насколько мне известно Бунин получил эту премию, как французский гражданин. "Но ведь он получил эту премию, как русский литератор" - сказал С. Я ответил, что русскую литературу в это время создавали не Бунин, а Горький, Толстой и другие известные русские писатели. С. смутился и разговор на эту тему не продолжал.

На этом беседа, продолжавшаяся 50 минут, закончилась.

ЗАВЕДУЮЩИЙ 5-м ЕВРОПЕЙСКИМ
ОТДЕЛОМ

А. Абрамов (А. Абрамов)

Отп. 4 экз. на.

1-т. Деканозову В.Г.
2-т. Новикову И.В.
3-т. Чернышеву И.С.
4-в дело 500.

ИЗ ЛЕГЦИИ
А.Н. АЛЕКСАНДРОВ

032
20

10.
РАССЕКРЕЧЕНО
СЕРИЯ № 1343. № 4

"29" марта 1946 года

У 514 / 560

ЗАПИСЬ ВЗВЕДЫ

с ШВЕДСКИМ ПОСЛАНИКОМ С. СЕДЕРБЛЮМОМ

26 марта 1946 г.

Сегодня я принял Седерблума по его просьбе. С. сообщил, что он получил телеграмму от своего правительства, в которой указывается, что 3 апреля в Лондоне состоится международная конференция по вопросам продовольственного снабжения. Для участия в этой конференции приглашаются представители шведского правительства. Шведскому Правительству известно, что Советский Союз тоже приглашается для участия в этой конференции. Правительство поручило мне выяснить примет ли Советское правительство участие в этой конференции и как оно относится к этой конференции. Я обещал выяснить этот вопрос.

Затем С. напомнил мне о ноте миссии, посланной миссией 2 дня тому назад, по поводу установления дипломатических отношений Швеции с Австрией. Я ему сказал, что за эти два дня нам трудно было получить какой либо результат и, разумеется, ответ австрийского правительства нами еще не получен. С. на это ответил, что он и не ожидал так быстро получить ответ; он только просит по получении ответа австрийского правительства уведомить его с тем, чтобы шведское правительство могло сообщить об этом в печать одновременно с опубликованием этого вопроса в австрийской печати.

Далее С. сказал, что он с удовольствием прочел в газетах об восстановлении воздушной связи между СССР и Польшей. "Я рад этому также и потому, - сказал он, - что считаю установление воздушного сообщения между СССР и Польшей добрым предзнаменованием для установления в недалеком будущем воздушного сообщения между СССР и Швецией".

12

II.

Я ответил, что предложение шведского правительства по данному вопросу передано компетентным советским органам для изучения. С. на это сказал, что он надеется, что это изучение не будет очень продолжительным и в конце концов будет благоприятным для установления воздушного сообщения с Швецией. "На первое время, - сказал он -, можно было устроить полеты хотя бы по одному рейсу от каждой страны в месяц".

В заключение С. поблагодарил за положительное решение вопроса о репатриации Сандеберга. В ответ на это я заметил ему, что Советское правительство в этом вопросе, также как и в ряде других идет навстречу пожеланиям шведского правительства. При этом я выразил надежду, что Сандеберг по приезде в Швецию не будет использован профашистской печатью для различных тенденциозных выступлений. На это С. очень быстро реагировал, сказав, что он конечно понимает нежелательность этого и примет все зависящие от него меры.

Далее я напомнил С. о деле Лиды Макаровой*, которая до сих пор еще не репатриирована на родину, несмотря на неоднократные обращения нашей миссии к шведскому правительству. С. ответил, что он получил информацию шведского правительства по этому вопросу, из которой видно, что Макарова сама не желает ехать в СССР. На это я ответил, что Макарова не совершеннолетняя и еще не отвечает за свои поступки. До 18 лет ее судьбой распоряжаются ее родители. Ее отец хочет, чтобы она немедленно вернулась в СССР и я не вижу никаких причин к тому, чтобы помешать этому. С. обещал сообщить об этом своему правительству.

На этом беседа, продолжавшаяся 40 минут, закончилась.

ЗАВ. 5 ЕВРОПЕЙСКИМ ОТДЕЛОМ

Абрамов

/ А. Абрамов /

лапо:тт

ову, Вышинскому, Деканозову, Новикову, в депо.

ИЗ ДНЕВНИКА
И.С. ВЕТРОВА.

РАССМОТРЕНО
19
И.С. ВЕТРОВ

"17" июля 1947 г.
№ 1260/500

ЗАПИСЬ БЕСЕДЫ

С ШВЕДСКИМ ПОСЛАНИКИМ Р. СУЛЬМАНОМ
16 июля 1947 г.

Я принял Сульмана по его просьбе.

С. сказал, что он пришел не с какими-либо официальными обращениями или просьбами, а с прощальным визитом в связи с предстоящим отъездом в отпуск на 2-3 недели.

"В Швеции, продолжал С., меня могут опросить относительно дела Р. Валленберга и я должен дать отчет. В этой связи С. спросил меня не получено ли каких-либо новых сведений о судьбе Валленберга после того, как М.В.Новиков обещал поинтересоваться этим делом.

С. пояснил мне, что по имеющимся в Стокгольме сведениям Валленберг собирался выехать из Будапешта в Дебрецен, где находилось в то время вновь образованное Венгерское Правительство. Не исключено, конечно, что в Будапеште или в пути могло что-либо случиться, т.к. в то время в этих местах шли бои и бомбардировки.

Я ответил, что не имею ничего нового по этому делу.

Далее С. просил меня оказать содействие в более регулярном получении газет, посылаемых самолетом из Швеции в адрес Миссии. С. указал, что по этому вопросу он обращался в Осингфорсберг, но что ему рекомендовали выяснить этот вопрос в Министерстве Иностранных Дел. С. предполагает, что возможно какие-либо цензурные условия препятствуют своевременной доставке газет из Швеции.

Обсудившись на оном необведомленность в этом вопросе, я сказал С., что наведу необходимые справки относительно регулярности доставки газет в Миссию.

На этом беседа, продолжавшаяся 20 минут, закончилась.

На беседе присутствовал тов. Егоров.

И.С. ЗАВ 5-м ЕВРОПЕЙСКИМ
ОТДЕЛОМ

И.С. ВЕТРОВ
(И. ВЕТРОВ)

И.С. экз. на.

- т. Молотову.
- т. Вышинскому.
- т. Малику.
- т. Васильеву.
- Миссия СССР в Швеции.
- в дело.

Миссия СССР в Швеции
Зав. отд. 20/10
И.С. ВЕТРОВ

Till Ambassadör Jonas Hafström
Embassy of Sweden,
2900 K Street, N.W.
Washington, DC 20007

AMB. WASHINGTON
Ulf 2012/57671/Wanh
2012 -09- 11
Dnr.
Kat: 53

2012 -09- 11

9/5/12

Ambassadör Hafström,

Skickar härmed kopia av mitt brev till President Vladimir Putin (och ett tidigare till Gorbachev från 1985.) Fick aldrig svar från Gorbachev, men har däremot fått ett svar på mitt brev till President Putin via Viktor Tatarintsev (se kopia.)

Skickade också en kopia till utrikesminister Carl Bildt, och har dessutom, från början, varit i kontakt med Nina Lagergren och Cecilia Ahlberg i Wallenbergs familj. (Se kopior av att par av breven.)

Jag har läst att man i Sverige försöker ta upp Wallenbergs fall igen. Pratade nyligen med Baroness Shirley Williams (f.d. brittisk parlamentsledamot, etc.), som föreslog att jag skulle skicka en kopia till Er. Jag vet inte om det finns något som hjälper här, men försöker ändå.

Tack för att ni lyssnar,

Gunilla Caulfield

Gunilla Caulfield
88 High Street
Rockport, MA. 01966
USA

Gunilla Caulfield
88 High Street
Rockport, Massachusetts 01966, USA

Moskva, den 17 maj 2012

Bästa fru Caulfield,

I samband med Ert brev till Ryska Federationens President V.V.Putin av den 29 mars skulle vi vilja notera följande.

Det hundraårsminne av den svenske diplomaten Raoul Wallenbergs födelse som uppmärksammas i år skapar en särskild anledning att ge en eloge och tribut åt denne utomstående humanist och modige person som utgör en symbol för kampen mot Förintelsen.

Olika antaganden kan byggas om orsakerna till Raoul Wallenbergs omhändertagande av sovjetiska statssäkerhetsorgan och det som hände den svenske diplomaten efteråt. De i ryska arkiv befintliga handlingarna gällande R Wallenberg har genomgripande analyserats under loppet av 1991-2000 av den rysk-svenska arbetsgruppen för fastställande av hans öde. Mellan 1994 och 1997 hade jag ära att vara ordförande för den här gruppen från den ryska sidan.

I ryska arkiv har fler än 10 000 arkivakter gått igenom, vittnen som ännu var i livet och släktingar till dem som redan gått bort innan dess intervjuats. Man studerade material som vanligtvis inte hamnar i arkivundersökningarnas område. Bland andra gicks igenom noteringar i de fängelseböcker där datum och tiden för kallelser till förhör av fångar vid det Inre (Lubjanka-) fängelset och Lefortovo-fängelset registrerades. Samtliga tillgängliga handlingar har överlämnats till den svenska sidan. Utgången av arbetsgruppens verksamhet återges i rapporten av den rysk-svenska arbetsgruppen och i redovisningen från den svensk-ryska arbetsgruppen av år 2001.

Dessvärre har man inte fått svar på de flesta frågorna. I ryska arkiv har inte påträffats några förstahandsdokument, vilka förklarar orsakerna till R Wallenbergs arrestering, eller trovärdiga uppgifter om omständigheterna kring hans vistelse i Sovjetunionen.

Emellertid gör den samling handlingar som finns i den ryska sidans förfogande det möjligt att påstå att Raoul Wallenberg arresterats av sovjetiska säkerhetsmyndigheter, hållits fängslad i Moskva i Inre (Lubjanka-) fängelset

tillhörande Folkkommissariatet för den statliga säkerheten/Ministeriet för statssäkerheten och i Lefortovo-fängelset (inga uppgifter finns om att han skulle hållits i andra fängelser, inklusive Vladimir-fängelset), och avled den 17 juli 1947 på grund av myokardinfarkt.

Det enda tillförlitliga beviset på den svenske diplomatens död förblir den rapport av A L Smoltsov, chef för sanitetsenheten i det Inre (Lubjanka-) fängelset tillhörande Ministeriet för statssäkerheten, tillika överste i sjukvårdstrupperna, som är ställd till V S Abakumov, Sovjetunionens minister för statssäkerheten, och i vilken står att "internen Wallenberg i natt plötsligt avlidit i sin cell förmodligen av en myokardinfarkt". De grafologiska och kriminaltekniska undersökningarna av den sk Smoltsov-rapporten genomförda i augusti 1990 av det Vetenskapliga forskningsinstitutet för rättsexperthjälp vid Sovjetunionens Justitieministerium i närvaro av svenska specialister, liksom dito av svenska experter själva år 1992 fastslog att den är äkta. Det finns för idag ingen annan dokumentärt bestyrkt information, bland annat om R Wallenbergs begravningsplats.

Inte heller finns det i ryska arkiv några dokumentära material som fastslår att Raoul Wallenberg och "internen № 7", med vilken förhör skulle ha hållits även efter den 17 juli 1947, var en och samma person. Versionen huruvida R Wallenberg kunnat vara "internen № 7", granskats också av den rysk-svenska arbetsgruppen. Handlingarna vittnar att i det Inre (Lubjanka-) fängelset tillhörande Ministeriet för statssäkerheten, år 1946 hölls en annan person fängslad under "№ 7".

Inga nya dokument som innehåller några uppgifter rörande den svenske diplomatens öde har funnits på de senaste åren.

I rapporten om verksamheten i den rysk-svenska arbetsgruppen står en entydig slutsats – ansvaret för Raoul Wallenbergs död ligger på den dåvarande högsta statsledningen för Sovjetunionen.

Med vänlig hälsning,

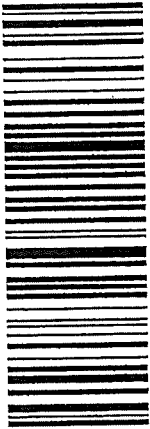
Viktor Tatarintsev

Direktör för det Andra Europeiska departementet,
Ryska Federationens Utrikesministerium

EMBASSY OF THE RUSSIAN FEDERATION
CONSULAR DIVISION
2641 TUNLAW RD., N.W.
WASHINGTON, DC 20007

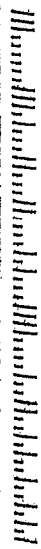
7010 0290 0000 9332 4103

PLACE STICKER AT TOP OF ENVELOPE TO THE RIGHT
OF THE RETURN ADDRESS, FOLD AT DOTTED LINE
CERTIFIED MAIL[™]

7010 0290 0000 9332 4103

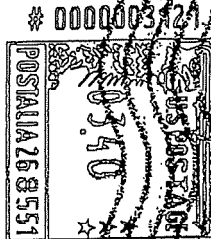
01966210466

88 High Street
Rockport, Massachusetts 01966,

Gunilla Caulfield

1st NOTICE 6-28-12
2nd NOTICE
3rd NOTICE

To President Vladimir Putin
4, Staraya Square
Moscow, 103132, Russia

March 29, 2012

Dear Mr. President,

I am asking for your help. In 1944, eight years before you were born, A Swedish man named Raoul Wallenberg went to Budapest to serve in the Swedish Legation. Mr. Wallenberg went to his post, and seeing the desperate situation the Hungarian Jews were living in, he began to try to save them from the Nazi's Holocaust. With financial help from his family, who was wealthy, and from international organizations, he bought a number of blocks of buildings surrounding the Swedish Legation, and placed Jews in these houses under Swedish protection. He issued special Schutz-passes that put them under Swedish protection. He went to the trains that were carrying Jews to the concentration camps, and rescued many by climbing into the trains and secretly handing them passes before guiding them out and taking them back to his safe houses.

Raoul Wallenberg used any means, including bargaining and making deals with the Nazis in order to save tens of thousands of Jews (even with Eichmann, who made attempts at Wallenberg's life.) When the Soviet army neared Budapest and finally liberated the city, Wallenberg went joyously to greet them and thank them. After that, all is a great mystery. All that is known is that he was taken away by the Soviets, brought to the Soviet Union, and imprisoned at Lubyanka.

I was born and grew up in Sweden, and remember well the anxiety about Wallenberg's fate in the years that followed. At the end of the war, both Wallenberg's family and the Swedish government were in contact with Moscow, assuming that Raoul Wallenberg, a Swedish hero, would be returned to Sweden shortly. The Swedish government acted somewhat cowardly in these requests for information, as they were fearful of the mighty Russia, and they didn't have much success with their timid inquiries.

Later, despite personal visits to Moscow by the Swedish Prime Minister Erlander (who met with Khrushchev, Bulganin and Molotov) and visits to Russia by many other Swedish officials, there was never a final report on what had happened to Wallenberg. Promises were made to look into the matter. After long waiting periods, sometimes years, many different reports appeared and reached Sweden, among them the following:

1. Mr. Wallenberg died on the way from Hungary to Russia and never arrived at Lubyanka.
2. Mr. Wallenberg suffered a heart attack at Lubyanka and died.
3. Mr. Wallenberg was murdered by another prisoner.
4. A note was discovered, signed by Smoltsov, head of the Lubyanka prison infirmary, addressed to Soviet Minister of State Security Abakumov. It read: "the prisoner Wallenberg, who is known to you, died last night in his cell."
5. Mr. Wallenberg died in a mental hospital.
6. Mr. Wallenberg was executed and cremated in prison without an autopsy (which was known to be a common practice when secrecy was involved.)

7. Mr. Wallenberg was sent to work in the Gulag.

After the early report of his death, if Mr. Wallenberg simply died of a heart attack, why was his body not returned to Sweden? Where was he buried? If he was cremated, where were the ashes put? In a mass grave with all the other prisoners? These are questions that the family and the Swedish government never got an answer to.

And then, many years later, reports from eye witnesses appeared, who said that they had seen Wallenberg in prison long after he was said to have died. In 2009, evidence was found that Wallenberg had been interrogated six days *after* what was said to have been his official death date.

Mr. Wallenbergs parents, Maj and Fredrik von Dardel, went to Russia to plead for his release. They spent the rest of their lives trying to find out what happened to their son, before they both committed suicide, full of sorrow and desperation. After their death, Wallenberg's half brother, Guy von Dardel, took up the search. He went to Russia 50 times to plead and to find out what had really happened. When he died, his sister Nina took over - and she is still, at the age of 88, trying to find out what happened to her brother Raoul. I wrote to Nina, asking about a Wallenberg diary from 1944, which was printed in full in an issue of the Swedish paper Expressen on April 13, 1990. Her granddaughter Cecilia, who is helping her, answered, asking me to let them know if I get any new information.

My dear President Putin, if you could find out what truly happened, it would have a great international impact. It would bring joy and relief not only to the Wallenberg family, but also to all the Jews who escaped the Nazis with Mr. Wallenberg's and the Soviet liberators' help, and to all Swedish citizens, who proudly remember the brave man Raoul Wallenberg, the man who stood up to the Nazis. Raoul Wallenberg would have been 100 years old this year, and is celebrated the world over with statues and institutions named after him.

Wallenberg's disappearance happened a long time ago, but the prison records are still there. Neither you nor anyone else now living in the new Russia has any blame in what happened. Mistakes are made in wartime, by all nations. However, it would show the world that the new Russia is not afraid to set things right, and wishes to put an end to the Wallenberg family's eternal and painful search. I am seventy years old now, and would like to see this before I die.

With best regards, and much gratitude for anything you can do in this matter,

Gunilla Caulfield
88 High Street
Rockport, Massachusetts 01966, USA

Enclosed, also find a copy of a letter I sent to Mr. Gorbachev in 1985.

Cc: Russian Ambassador Kislyak, Washington, DC.
Carl Bildt, Swedish Foreign Minister
Thomas Mattson, Chief editor, Expressen
Cecilia Ahlberg (for Nina Lagergren and Wallenberg family)

To Sergey I. Kislyak
Ambassador of the Russian Federation to the U.S.
2650 Wisconsin Ave. NW
Washington, D.C. 20007

Dear Mr. Ambassador,

March 29, 2012

Enclosed please find a copy of a letter I have just sent to President Vladimir Putin. Raoul Wallenberg would have been 100 years old this year, and as you are perhaps aware, his memory is celebrated in countries around the world with memorials, statues and events.

It would be a great time to put the mystery surrounding his disappearance to rest. He will not be forgotten by the Jews he rescued, by his countrymen, or by citizens around the world. Mr. Wallenberg was a great humanitarian, and it is time to close the final chapter.

Sincerely,
Gunilla Caulfield
88 High Street
Rockport, Massachusetts 01966.

Re: Raouls dagbok

From: **Cecilia Ahlberg** (cecilia.ahlberg@gmail.com)

Sent: Thu 3/08/12 7:38 AM

To: Anna C Belfrage (abelfrage@kreabgavinanderson.com); gunillacaulfield@hotmail.com

Hej, mormor, Nina Lagergren, och jag har pratat om detta och vi vet inte mer om det. Vi kan inte hitta någon artikel i vårt "arkiv".

Kanske kan man ringa till Expressen och fråga.

RWs styvfar, Fredrik v Dardel förde dagbok under alla år som RW inte kom hem och den känner jag till men inte RWs egen.

Tacksam om du hör av dig igen om du hittar mer.

MVH

Cecilia Åhlberg

Raouls dagbok

From: **Gunilla Caulfield** (gunillacaulfield@hotmail.com)

Sent: Sat 3/03/12 5:37 PM

To: abelfrage@kreabgavinanderson.com

Bcc: gunillacaulfield@hotmail.com

Kära Nina Lagergren,

Jag är bosatt i USA sedan 50 år, och medlem av Vasaorden i vårt samhälle, och f.d. bibliotekarie här, och har ofta berättat för vänner och besökare det jag vet om Raoul Wallenberg. Jag hade judiska vänner från Ungern (Imre and Antol Halasz) som varit i koncentrationsläger, och en tysk konstnär, Hannes Beckmann (min första man och jag hade ett galleri i Boston på sextiotalet, och Hannes var en av våra konstnärer).

Hannes var en av de sista som avlagt examen vid Bauhaus innan nazisterna stängde skolan. Hannes var gift med en judinna. Nazisterna sade åt honom att om han skilde sig från henne blev han fri, men han vägrade, och kom på koncentrationsläger. Han och hans fru överlevde dock, men så snart de kom till USA skildes de. De hade redan planerat att skiljas innan de togs, men Hannes, som sagt, vägrade.

Igår kväll lyssnade jag till ett föredrag på ett möte på Vasaorden av en väninna, också svensk invandrare, om Raoul Wallenberg. Jag hade samlat ihop en del information och bibliografiskt material för att hjälpa till. RW har ju blivit mycket firad här i USA, precis som i Europa, och vi vill fortsätta att sprida kunskap om honom.

Jag hittade imorse (för sent för att komma med i föredraget) en notering i Alex Kershaws bok *The Envoy* om en artikel som nämnde att i Expressen den 13 januari 1990 hade Wallenbergs dagbok från 1944, alla sidorna, blivit med i trycket.

Jag har dock inte lyckats hitta dem på internet, eller på de officiella sidorna i diverse institutioner. Finns de med i någon bok eller utgivna på annat sätt?

Skulle vara tacksam för information.

Med vänliga hälsningar,

Gunilla Caulfield

88 High Street

Rockport, Massachusetts, USA

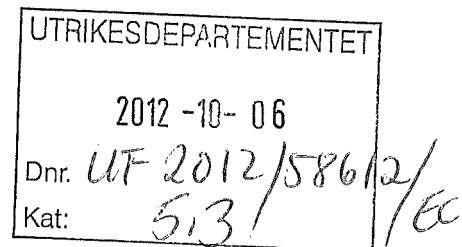
✓ aa 2012-10-11

Arbetsbrevlåda UD Registrator

Från: UD Registrator
Skickat: den 8 oktober 2012 10:37
Till: UD-EC
Kopia: Arbetsbrevlåda UD Registrator
Ämne: VB: 2012 (till Utrikesdepartementet, svar går till galina_maykova@mail.ru)

-----Ursprungligt meddelande-----

Från: automatsvar@regeringen.se [<mailto:automatsvar@regeringen.se>]
Skickat: den 6 oktober 2012 13:58
Till: UD Registrator
Kopia: galina_maykova@mail.ru
Ämne: 2012 (till Utrikesdepartementet, svar går till galina_maykova@mail.ru)

Från: Galina

E-postadress: galina_maykova@mail.ru

Meddelande: Hello, my name is Galina Maikova, I'm from Russia. I am researcher of the Russian Academy of Medical Sciences in Moscow, doctor. I was on film in the Sakharov Museum, dedicated to Raoul Wallenberg "Solo for single joint." Sorry, did not get to the exhibition his honor in Moscow. I want to visit your country and to see the memorial in his honor, to walk on a street named in his chest. I am often go to the Sakharov Museum, I think that people need to know the history and parse out who is right and who is wrong. History Raul-to confirmation. Help me realize my dream, how do I do this? Looking forward to a response Sincerely, Galina

Svar bifogat.

121011 / UD-EC
aa / ADE

Till UF 2012/58612/EC

Anja Jahn-Günther

Från: Anja Jahn-Günther
Skickat: den 11 oktober 2012 10:10
Till: 'galina_maykova@mail.ru'
Ämne: Reply to 2012 (UF2012/58612/EC)

Hello,

Thank you for your email of Oct 6, 2012.

I am sorry to inform you that the Swedish Government is not able to assist you in this matter.

Best Regards,

Anja Jahn Günther

aa 2012-10-12 ✓

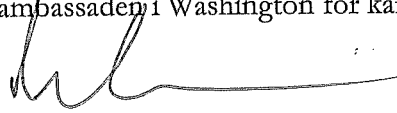
2012-10-03

Raoul Wallenberg

Över till UD-EC från ambassaden i Washington för kännedom

Pontus Melander

UTRIKESDEPARTEMENTET	
2012 -10- 09	
Dnr.	UIF 2012/58771/E
Kat:	5.3

2012
UD-EC/AD
aa!

REGERINGSKANSLIET

UTDRAG

Protokoll

§ 3

2012-10-18

UF2012/63359/UD/EC

Utrikesdepartementet

Förordnanden i referensgruppen för oberoende forskningsprojekt om Raoul Wallenberg

Med stöd i bestämmelserna i förordningen (2002:9) om statligt bidrag till oberoende forskningsprojekt om Raoul Wallenberg kan regeringen besluta om bidrag till sådana forskningsprojekt. Enligt § 3 samma förordning ska chefen för Utrikesdepartementet utse ledamöter i en referensgrupp, som ska bereda sådana ärenden.

Chefen för utrikesdepartementet, statsrådet Bildt, förordnar nedanstående personer att ingå i referensgruppen för oberoende forskningsprojekt om Raoul Wallenberg i den funktion som anges nedan. Förordnandena gäller från den 1 oktober 2012 tills vidare, dock längst t o m den 31 december 2012.

Namn	Titel	Funktion
Hans Olsson	Ambassadör	ordförande
Helene Carlbäck	Docent	ledamot
Sven Holtsmark	Forskare	ledamot
Karl Molin	Professor	ledamot
Gudrun Persson	Fil dr	ledamot
Krister Wahlbäck	Professor	ledamot
Gunnar Åselius	Professor	ledamot

Utdrag till

Statsrådsberedningen
Utrikesdepartementet; MK, EC, PIK, RS, Registrator
de förordnande

Utdragets överensstämmelse med
originalet intygas:

2012-10-17

Utrikesdepartementet

C Bildt, MK

Enheten för Östeuropa och Centralasien

Irene Katzman

Telefon 08-405 29 52

Telefax 08-723 11 76

E-post irene.katzman@foreign.ministry.se

Kopia:

M Mård, EC

Förordnanden i referensgruppen för oberoende forskning om Raoul Wallenberg

Ansökan om bidrag till forskningen om Raoul Wallenberg kan lämnas vid ett tillfälle per år. Bidragen diskuteras i en referensgrupp som antingen träffas i Stockholm eller om ärendena är enkla via e-mail-kontakt. Hur många som skall sitta i referensgruppen framgår av förordningen 2002:92 ändrad 2005:679 om statligt bidrag till oberoende forskning om Raoul Wallenberg. Nuvarande förordnanden löpte ut den 11 oktober 2011.

Jag föreslår att nuvarande ledamöter förlängs i samma funktioner som hittills året ut, dock med ändring av ordförande. Nuvarande ordförande Krister Wahlbäck ersätts av ambassadör Hans Olsson. Wahlbäck kvarstår dock som ledamot i referensgruppen. Samtliga är tillfrågade.

Hans Olsson – nyval ordförande (ambassadör vid departementet, tidigare bl a SBS-ambassadör för de 5 Centralasiatiska länderna, gruppchef vid ECs rysslandsgrupp, generalkonsul i St Petersburg m m).

Krister Wahlbäck (professor eremitus vid Umeå universitet, specialitet internationell politik, fd medlem i den svensk-ryska arbetsgruppen vars arbete avslutades 2000, ordf i ref gruppen sedan start fram till 2011).

Helene Carlbäck – ledamot (docent i historia vid Södertörns högskola, medlem i ref gruppen sedan 2005, expert på svensk-ryska relationer).

Sven Holtmark - ledamot (norsk forskare, internationellt erkänd Sovjet- och Rysslandsexpert, medlem i ref gruppen sedan start).

Karl Molin - ledamot (professor vid Stockholms universitet, historiska inst, historiker, medlem i ref gruppen sedan start).

Gudrun Persson – ledamot (fil dr, rysslandsexpert vid slaviska institutionen vid Stockholms universitet samt rysslandsexpert vid säkerhetspolisen).

Irene Katzman

Från: Tanja Olsson Blandy
Skickat: den 15 oktober 2012 11:39
Till: Irene Katzman
Ämne: SV: För gemensam beredning

Hej Irene,

Eftersom ledamöternas förordnande går ut vid årsskiftet lämnar vi vidi.

Om det i stället blir så att referensgruppen kommer att förlänga sitt arbete, så kommer vi dock inte att kunna godkänna den sneda könsfördelningen 5/2.

Vänliga hälsningar,
Tanja Olsson Blandy

REGERINGSKANSLIET

Tanja Olsson Blandy
Utbildningsdepartementet
Jämställdhetsenheten
103 33 Stockholm
Telefon/Phone: +46 (0)8 405 8284
Mobile: +46 (0) 70 203 9409

Ministry of Education and Research
Division for Gender Equality
SE-103 33 STOCKHOLM, Sweden
E-mail: tanja.olsson-blandy@education.ministry.se

Från: Irene Katzman
Skickat: den 12 oktober 2012 17:36
Till: Tanja Olsson Blandy
Ämne: För gemensam beredning

Ledamöterna i referensgruppen för RW. Deras förordnande gick ut 12 oktober 2011. Av diverse skäl har detta inte blivit av förrän nu. Gruppen är också utökad med en ny ordförande. T o m datumet är korrekt.

Irene

Irene Katzman

Kansliråd/Deputy Director
Enheten för Östeuropa och Centralasien/
Unit for Eastern Europe and Central Asia
Utrikesdepartementet/Ministry for Foreign Affairs
08-405 29 52/+46 8 405 29 52
0709-710 945/+46 709 710 945

2019 -01- 31 ✓

Hans Olsson

Från: bengt.lagergren@acerinox.com
Skickat: den 9 december 2012 20:41
Till: Hans Olsson
Ämne: Raoul Wallenberg
Bifogade filer: Letter to Vasilij Christoforov.docx

UTRIKESDEPARTEMENTET
2012 -12- 14 ⁰⁹
Dnr. U.F. 2012/73580/EC
Kat: 5.3

God kväll Hans,

Jag visar till vårt trevliga och korta telefonsamtal och ber Dig vänligen sända brev enligt bilaga så snart som möjligt till Vasilij Christoforov.

Hans, då Du tyckte att det vore fel att försöka få audiens hos Sergey Lavrov via Er , kanske jag hellre border försöka a den ryska ambassadören i Stockholm ? Vad tycker Du?

Med vennlig hilsen / Best regards

Bengt Lagergren
Managing Director
Acerinox Scandinavia AB / Acerinox Norway AS
+ 46 40 69 19 402
+ 47 22 47 96 33
mob.: +47 91 32 20 53
NYTT / NEW :: Bengt.Lagergren@acerinox.com

tel.samtal
med tit.
aa/tv

H.page.: acerinox.com

Este mensaje se dirige exclusivamente a su destinatario y puede contener información privilegiada o confidencial. Si no es vd. el destinatario indicado, queda notificado de que la utilización, divulgación y/o copia sin autorización está prohibida en virtud de la legislación vigente. Si ha recibido este mensaje por error, le rogamos que nos lo comunique inmediatamente por esta misma vía y proceda a su destrucción.

This message is intended exclusively for its addressee and may contain information that is CONFIDENTIAL and protected by professional privilege. If you are not the intended recipient you are hereby notified that any dissemination, copy or disclosure of this communication is strictly prohibited by law. If this message has been received in error, please immediately notify us via e-mail and delete it.

Mr. Vasilij Christoforov,

Re: Raoul Wallenberg s fate

Dear Mr. Christoforov,

As we in the Raoul Wallenbergs family wish to continue and even intensify the research to find out the real truth of Raoul Wallenbergs fate, we wonder whether you would have time to meet us , Marie Dupuy(the daughter of Guy von Dardel , brother of Raoul) and me (the nephew of Raoul and son of Nina Lagergren)during End of January or End of February , 2013 in Moscow or wherever it would be convenient for you , perhaps you would suggest in West Europe.

Of course, we know that you have met The Swedish Ambassador Hans Magnusson and some of the independent researchers recently, but we would very much appreciate a meeting with you to find out whether we as familymembers could possible contribute with any step forward in the research of Raoul Wallenberg fate.

We would very much welcome your comments within short and if it would simplify please contact me direct by email.

With kind regards

Bengt Lagergren

Frognerseterv.36 A

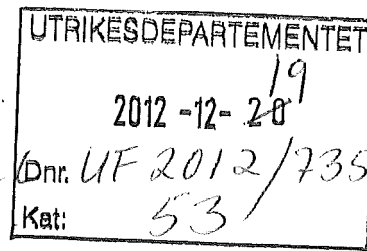
N-0776 Oslo

E mailaddress: bengt.lagergren@acerinox.com

Oslo 9.12.2012.

Hans Olsson

Från: bengt.lagergren@acerinox.com
Skickat: den 19 december 2012 12:15
Till: Hans Olsson
Kopia: Marie Dupuy
Ämne: Raoul Wallenberg-Brev till Khristoforov
Bifogade filer: SKMBT_C25012121912570.pdf

Hej Hans,

Tack.

Vv sänd bifogade brev vidare till Ryska UD. Hjärtligt tack och ha en riktig God Jul och Gott Nytt År.

MERRY CHRISTMAS and HAPPY NEW YEAR

Med vennlig hilsen / Best regards

Bengt Lagergren
Managing Director
Acerinox Scandinavia AB / Acerinox Norway AS
+ 46 40 69 19 402
+ 47 22 47 96 33
mob.: +47 91 32 20 53

H.page.: acerinox.com

Fra: Hans Olsson <hans.olsson@gov.se>
Til: "bengt.lagergren@acerinox.com" <bengt.lagergren@acerinox.com>
ato: 14.12.2012 10:44
ine: SV: Raoul Wallenberg

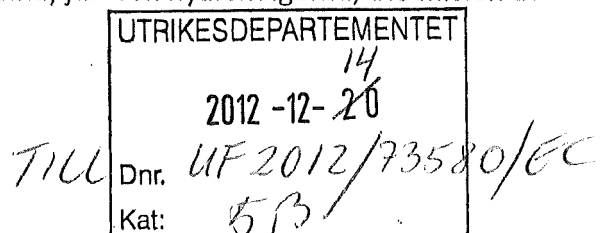
TILL UF 2012/73580/EC

Hej Bengt,

Jag har ännu inte sänt brevet vidare, så vill Du ändra i texten är det inga problem. Ryska utrikesministeriet skulle hur som helst inte sända det vidare förrän efter (de dubbla) jul- och nyårshelgerna, dvs mitten av januari.

Vänliga hälsningar,

Hans Olsson

Från: bengt.lagergren@acerinox.com [mailto:bengt.lagergren@acerinox.com]

Skickat: den 14 december 2012 09:47

Till: Hans Olsson

Ämne: Raoul Wallenberg

Lt. Gen. Vasily Khristoforov
Director, FSB Archives Directorate
Federal Security Service
Bolshoi Lubyanka Street,
House 2 Moscow,
Russia 101000

December 19th, 2012

Dear Lt. Gen. Vasily Khristoforov,

This past summer, we - the immediate family of Raoul Wallenberg - sent a letter to the Swedish Foreign Minister Carl Bildt and the Russian President Vladimir Putin asking for official government support for the continuing research to clarify the full circumstances of Raoul Wallenberg's fate in the Soviet Union after July 1947.

To this end, we requested the formal reopening of the Wallenberg case as well as direct access to specific Russia archival collections. We also plan to hold a roundtable discussion of leading Wallenberg researchers in Moscow in the Spring of 2013. The aim of the meeting is to discuss realistic approaches to continue the search for information Raoul Wallenberg in Russia.

We would very much appreciate a meeting with you to discuss how the ongoing research of Raoul Wallenberg's fate can be continued most effectively. It would be good if we could arrange for one or two research experts to join us in this discussion.

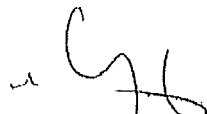
We would very much welcome your comments as soon as possible and if it would simplify matters, please contact me directly by email.

With kind regards,

Bengt Lagergren
bengt.lagergren@acerinox.com

Frognersterv 36
0387 Oslo 3, Norway

Marie von Dardel-Dupuy
marie.dupuy@me.com

rue Beau-Séjour 8E
1003 Lausanne, Switzerland

TILL UF 2012/73580/EC

Hans Olsson

Från: Hans Olsson
Skickat: den 20 december 2012 11:19
Till: bengt.lagergren@acerinox.com
Ämne: Brev till Christofofov re Raoul Wallenberg

cap e-prod 12/220/

Hej Bengt,

Tack för Ditt brev till Christofofov.

Jag tror att vi vilar lite på hanen, ty jag har förstått att Johan Matz, som ju har gått igenom Sovjetambassadens chiffertrafik med Utrikesministeriet i Moskva mellan 1945 och 1947, kommer att hålla ett seminarium kring rysk arkivforskning i Sverige början av maj nästa år. Till det skulle även Christofofov inbjudas. Jag återkommer med besked när vi vet mera om detta.

Hursomhelst händer ingenting på det ryska utrikesministeriet före den 15 januari.

Med vänliga hälsningar och tillönskningar om en God Jul och ett Gott Nytt År!

Hans Olsson

Från: bengt.lagergren@acerinox.com [mailto:bengt.lagergren@acerinox.com]
Skickat: den 19 december 2012 12:15
Till: Hans Olsson
Kopia: Marie Dupuy
Ämne: Raoul Wallenberg-Brev till Khristofofov

Hej Hans,

Tack.

Vv sänd bifogade brev vidare till Ryska UD. Hjärtligt tack och ha en riktig God Jul och Gott Nytt År.

MERRY CHRISTMAS and HAPPY NEW YEAR

Med vennlig hilsen / Best regards

Bengt Lagergren
Managing Director
Acerinox Scandinavia AB / Acerinox Norway AS
+ 46 40 69 19 402
+ 47 22 47 96 33
mob.: +47 91 32 20 53

H.page.: acerinox.com

Fra: Hans Olsson <hans.olsson@gov.se>
Til: "bengt.lagergren@acerinox.com" <bengt.lagergren@acerinox.com>

God kväll Hans,

Jag visar till vårt trevliga och korta telefonsamtal och ber Dig vänligen sända brev enligt bilaga så snart som möjligt till Vasilij Christoforov.

Hans, då Du tyckte att det vore fel att försöka få audiens hos Sergey Lavrov via Er , kanske jag hellre borde försöka via den ryska ambassadören i Stockholm ? Vad tycker Du?

Med vennlig hilsen / Best regards

Bengt Lagergren
Managing Director
Acerinox Scandinavia AB / Acerinox Norway AS
+ 46 40 69 19 402
+ 47 22 47 96 33
mob.: +47 91 32 20 53
NYTT / NEW : Bengt.Lagergren@acerinox.com

H.page.: acerinox.com

Este mensaje se dirige exclusivamente a su destinatario y puede contener información privilegiada o confidencial. Si no es vd. el destinatario indicado, queda notificado de que la utilización, divulgación y/o copia sin autorización está prohibida en virtud de la legislación vigente. Si ha recibido este mensaje por error, le rogamos que nos lo comunique inmediatamente por esta misma vía y proceda a su destrucción.

This message is intended exclusively for its addressee and may contain information that is CONFIDENTIAL and protected by professional privilege. If you are not the intended recipient you are hereby notified that any dissemination, copy or disclosure of this communication is strictly prohibited by law. If this message has been received in error, please immediately notify us via e-mail and delete it.

Utrikesdepartementet

Inspektörerna (UD INSP)

Hans Magnusson

Telefon 08-405 1654

E-post: hans.magnusson@foreign.ministry.seRaoul Wallenberg – lägesbedömning.

I. I januari 2001 avlämnade den svensk-ryska arbetsgruppen två separata rapporter om vad man kommit fram till beträffande Raoul Wallenbergs öde efter närmare tio års arbete. Två år senare följdes rapporten på svensk sida upp med betänkandet "Ett diplomatiskt misslyckande", som fokuserade på den svenska diplomatiska hanteringen av Wallenberg-ärendet.

Den tämligen kortfattade rapport som emanerade från den ryska delen av arbetsgruppen slog fast att Raoul Wallenberg dött den 17 juli 1947 även om man inte ansåg sig kunna fastslå dödsorsaken. Den svenska rapporten nöjde sig med att konstatera att något för Raoul Wallenbergs öde avgörande inträffade i juli 1947 men ansåg inte att tillräckliga bevis förelåg för att kategoriskt säga vad. Av denna anledning ansågs det inte heller möjligt att slå fast att Raoul Wallenberg inte kunnat vara vid liv vid en senare tidpunkt. I rapporten förs också resonemang som kan sägas ge täckning för olika hypoteser, dvs. en mer eller mindre naturlig död (17 juli), död till följd av olyckshändelse eller omild behandling (17 juli eller senare), regelrätt avrättning eller att Wallenberg gömts undan och isolerats för obestämd tid. Därtill anges sammanlagt 17 frågor som inte fått tillfredsställande svar men som det ansågs vara önskvärt att få svar på. Under de elva år som gått sedan rapporten lades fram har knappast någon av de sjutton frågorna fått ett definitivt svar, och det kan mycket väl hända att det inte kommer att vara möjligt att fullt ut besvara alla, eller ens några, frågor överhuvudtaget. Beträffande några av dem kan man i och för sig ge uttryck för ganska starka förmodanden.

Det finns två frågor som är centrala. Den första är varför Raoul Wallenberg på Stalins order arresterades och varför han aldrig kom att repatrieras till Sverige. Den motivkrets som kan ha varit aktuell finns

Beträffande de aspekter som gäller Raoul Wallenbergs vistelse och öde i Sovjetunionen har framförallt några få oberoende forskare fortsatt varit aktiva, i stor utsträckning vid sidan om referensgruppen, och särskilt en (S Berger, som också deltog i arbetsgruppen) har kommit att framföra ett stort antal frågor samt önskemål om tillträde till olika arkiv eller om att få kopior av olika dokument, framställningar vilka i regel vidarebefordrats av den svenska ambassaden i Moskva till ryska utrikesministeriet och FSB (Federala säkerhetstjänsten).

III. Kan då något nytt i sak om Raoul Wallenbergs öde i Sovjetunionen sägas ha framkommit de senaste elva åren?

Mitt svar blir: inte något avgörande. Ett stort antal frågor, huvudsakligen från oberoende forskare, har besvarats från rysk sida men inget svar har fört oss nämnvärt närmare större klarhet i huvudfrågorna. Jag ska inte tynga denna framställning med detaljer om alla de frågor som har berörts men vill ändå nämna några inte helt betydelselösa aspekter. Ett av de ovannämnda chiffterelegrammen från Sovjets ambassad i Stockholm visar att kabinetssekreterare Boheman den 18 januari 1945 i ett samtal med den sovjetiske ambassadören i Stockholm faktiskt kvitterade vice utrikesminister Dekanozovs besked av den 16 januari 1945 att svenska legationspersonalen inklusive RW påträffats i Budapest och tagits under de sovjetiska styrkornas beskydd. Tidigare hade inget material påträffats som indikerade att Sverige besvarat denna information.

De två stora biografier som kommit ut i Sverige i år (Ingrid Carlbergs och Bengt Jangfeldts) har tillfört ett rikt material om Raoul Wallenbergs uppväxt, studier och arbete samt inte minst hans verksamhet i Ungern men mycket lite nytt om tiden efter arresteringen. Den enda nya uppgiften i sak gäller informationen om att RW skulle ha gömt guld och juveler i sin bil och att dessa med största säkerhet beslagtogs av ryssarna. Denna händelse hade tidigare bara diffust skymtat förbi. Den kan ha haft någon inverkan på RW:s öde men knappast någon avgörande och omnämns inte heller i påträffade sovjetiska dokument. Även andra forskare har lämnat bidrag till ökad kännedom om förspelet till och genomförandet av RW:s uppdrag i Budapest. Slutligen kom Carlberg med nyheten att CIA kring 1980 aktivt medverkat i spridningen av vilseledande vittnesmål om

skriftväxling mellan MGB (Ministeriet för statens säkerhet) och Lobjankafängelset har inget dokument som identifierar fånge nr 7 i juli 1947 påträffats. Om fånge nr 7 inte var identisk med Wallenberg i juli 1947, vem kan det då ha rört sig om? Om han verkligen avled den 17 juli, kanske det kan ha varit en fånge som några dagar fick inta RW:s plats i cellen tillsammans med Rödel? Detta förblir en ren spekulat.

I min egen förnyade genomgång av protokoll från arbetsgruppens möten, uppteckningar från andra samtal och egna anteckningar från 90-talet har jag framförallt slagits av en sak som i och för sig nämndes i arbetsgruppsrapporten men som nog förtjänar att lyftas fram eller åtminstone erinras om. Detta gäller särskilt samstämmiga uppgifter från flera nyckelpersoner arbetsgruppen talade med om att viktiga arkivdokument förstörts vid olika tidpunkter men i synnerhet åren 1955-56. Framförallt sägs dåvarande KGB-chefen Serov ha haft en instrumentell roll härvidlag, kanske i maskopi med Molotov. Serov och Molotov var de två personer som hade nyckelrollen i utformandet av det svar till Sverige 1957 som kom att betecknas som Gromykos memorandum (med en kopia av Smoltsovrappporten). Förstörelse av arkivdokument som skulle haft stor relevans för RW-ärendet finns dels belagd i noteringar i arkiven (gäller skriftväxling med Lobjanka 1947), dels finns uppenbara bevis i form av övermålning av RW:s och tre andra fångars namn i registerböcker (i vilka sidor inte så lätt kan avlägsnas utan att det märks; på något ställe har dock, som ett utslag av byråkratisk ineffektivitet eller brådska, namnet missats och framträder därför ocensurerat) men det finns också vittnesmål från arkivarier och f.d. KGB-medarbetare samt från en rysk journalist som intervjuade Serov kort tid före dennes död.

Mot denna bakgrund, nämligen att det funnits en påtaglig strävan att undanröja dokument som direkt rörde Wallenberg kanske man kan hävda att det snarare är förvånande att arbetsgruppen kunnat ta del av så många dokument. Det mest intakta arkivet när det gäller detta ärende är f.ö. det ryska utrikesministeriets. Man kan spekulera över varför men ett skäl kan vara att Molotov lämnade utrikesministerposten (som övertogs av Gromyko i början av 1957) innan han fick tillfälle att iscensätta dokumentförstörelse även i MID.

praktiskt taget uttömda. Ingen med direkt vetskap om händelserna 1947 kan längre vara i livet. Vi intervjuade i arbetsgruppen på 90-talet åtskilliga, som lämnade vissa uppgifter av intresse men de riktigt insatta nyckelfigurerna dog tidigare (förra KGB-chefen Serov 1990, Molotov några år tidigare och avdelningschefen i Smersj/MGB Kartasjov redan 1979). Det som är svårt att ta till sig är dock att den fullständiga sanningen inte skulle ha förts vidare på högsta politiska eller KGB-nivå under senare decennier. Just detta är dock det intryck man får när förra KGB-chefen Krjutjov liksom en av hans företrädare, Semitjastnyj, som efterträdde Serov, även i interna sammanhang och i samtal redovisar standardversioner som att RW skulle ha skjutits. Dåvarande ambassadören Berner och jag själv fick på basis av direkta samtal ett klart intryck av att ledare som Gorbatsjov, Jeltsin, Jakovlev och Krjutjov faktiskt inte visste exakt vad som hänt RW. Helt säkra på detta kan vi naturligtvis inte vara. Hursomhelst var arkebusering inte en laglig avrättningsmetod sommaren 1947. Förgiftning förekom dock, men helt klandestint.

Det arbetssätt FSB fortsatt ser framför sig är i huvudsak detsamma som hittills, dvs. ge oss frågor så ska vi försöka ta fram svaren. Härvidlag finns alltså av allt att döma en fortsatt beredskap att visa tillmötesgående. I ett non-paper som bifogats ett svar från utrikesminister Lavrov nyligen till Kofi och Nane Annan sägs följande: "The Russian side, in cooperation with representatives of the Swedish side, is ready to continue rendering all necessary assistance to researchers who go on, including in the context of the 100th anniversary of the birth of Raoul Wallenberg, with their search for documentary evidence that could shed light on the fate of the Swedish diplomat. On the basis of concrete requests further steps will be taken to find appropriate documents in the archives of the Russian Federation." Däremot är det fortfarande en restriktiv attityd till att få direkt tillträde till arkivmaterial och se detta i original eller att få ut kopior av sekretessbelagda dokument, såvida de inte tydligt handlar just om RW.

I utrikesministeriets (MID:s) arkiv är det fortfarande i princip möjligt att efter framställan och officiell uppbackning från ambassaden få tillträde till originaldossierer i viss utsträckning, senast exemplifierat av tillståndet till Johan Matz att gå igenom chiffrertelegram för perioden 1945-47. Det gjordes tydligt vid mitt möte med andra europeiska

ambition att lägga alla papper på bordet. Här får var och en svara för sig. Min bedömning är att man kan fråga sig om arkivefterforskningarna varit *tillräckligt* omfattande och systematiska. Att de varit omfattande är dock svårt att tvivla på. Det framgår av de dokument vi fått från olika arkiv, och det framgår även av de många och långa diskussioner vi hade om arkivarbetet i arbetsgruppen. Om frågan ställs på ett annat sätt: om ryssarna skulle påträffa ytterligare avgörande dokument om RW:s öde, skulle de då förete dem för oss? För egen del har jag svårt tro att de skulle ha anledning undanhålla något fynd från oss. Så mycket känsligt material har redan överlämnats – i denna och i andra kontroversiella historiska frågor. FSB:s arkivchef Christoforov har framhållit att ryska arkivforskare inte är mindre intresserade än andra att finna svaret på gåtan. Han har också enfatiskt hävdat att idag inte finns ett enda dokument rörande Raoul Wallenberg som man på rysk sida hemlighåller medvetet. Hursomhelst är det bästa sättet att undanröja kvardröjande tvivel att ge ökat tillträde för oberoende forskare till centrala arkiv.

Två av de mest namnkunniga oberoende forskarna (Susanne Berger och Vadim Birstein) har, med familjens stöd, framlagt ett formellt förslag att tillskapa (oklart hur) ”en liten officiell grupp forskare som kan arbeta tillsammans i nära samordning med UD”.

Dessa två forskare har f.ö. redan underhand till mig samt till familjen presenterat en mer eller mindre uttömmande lista på frågor man begär svar på resp. på arkivfonder man önskar få tillträde till. Det är, som redan sagts, inte omöjligt att det någonstans kan finnas ytterligare dokument som kastar ljus över RW:s öde. En del av frågorna kan vara nog så intressanta i ett bredare perspektiv men långt ifrån alla har enligt min bedömning direkt bäring på RW:s öde. Hursomhelst finns det all anledning även för svensk del att försöka utverka så generöst tillträde som möjligt till relevanta ryska arkiv.

Det finns också ett annat förslag från de tre forskarna Makinen, Mesinai och Kaplan som år 1999-2000 inom ramen för arbetsgruppen genomförde en analys av ett stort antal fängelseregistreringskort och andra dokument från Vladimirfängelset. Upplägget var att med utgångspunkt från enskilda vittnesmål från Vladimirfängelset under perioden 1947-72 försöka fastställa om RW kan ha vistats där som nummerfånge eller t.o.m. som nummer- och namnlös fånge. Av särskilt intresse var att en fångvaktare och ytterligare en anställd vid fängelset

Det bör i sammanhanget understrykas att UD inte är någon forskningsorganisation. Departementet kan möjligen lägga ut uppdrag om forskning men bör undvika att självt leda den. I RW-ärendets historia har utrikesdepartementet under två perioder, när särskilda skäl så motiverade, gjort undantag från principen att självt inte leda omfattande forskningsinsatser – den första när kabinetssekreterare Arne S Lundberg ledde insamlingen och sammanställningen av krigsfångars vittnesmål under första hälften av 50-talet, den andra under de nästan tio år den svensk-ryska arbetsgruppen verkade. Det är bättre att annars överlåta forskningen till historiker och andra experter.

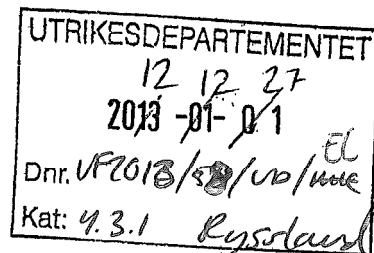
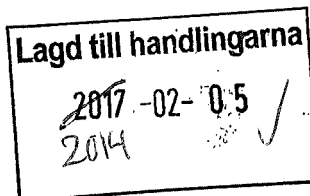
Utrikesdepartementet kan dock inte avhända sig sin roll att officiellt stödja framställningar och vidarebefordra frågor från forskare till ryska myndigheter, om så krävs. Det måste också finnas en handläggare såväl på UD som på ambassaden i Moskva som åtminstone på deltid söker följa ärendet även fortsättningsvis.

Hans Magnusson

2012 -12- 27

Ambassador of the Russian Federation

Stockholm
den 27 december 2012

Ärade Herr Bildt,

Härmed har jag äran att vidarebefordra till Er en kopia av och inofficiell översättning av en svarsbrevtext från Herr Sergey Lavrov, Ryska Federationens Utrikesminister.

Med försäkran om utmärkt högaktning och bästa Jul- och Nyårsönskningar.

Igor S. Neverov

**HANS EXCELLENS
HERR CARL BILDT
KONUNGARIKET SVERIGES
UTRIKESMINISTER**

Stockholm

Ärade Herr Bildt,

Jag är tacksam för den höga uppskattning av samverkansnivå mellan Rysslands och Sveriges utrikespolitiska och andra myndigheter inom historiska frågor vad gäller att bringa klarhet kring Raoul Wallenbergs öde, som framgår av Ditt brev från den 12 december i år.

Jag tror att det inte behövs att ännu än gång betona betydelsen av denne lysande och utomstående personlighets verksamhet, vems etthundraårsjubileum lämpligt uppmärksammas i flera länder inklusive Ryssland.

Apropå Din begäran i sak skulle jag vilja påpeka att den nationella lagstiftningen på området offentliggörande av och tillträde till sekretessbelagda arkivdokument är varje enskild stats uteslutande företrädesrätt. Den vederbörande ryska lagstiftningen förutser inte en godtycklig tillämpning av undantag från den föreliggande praxisen annat än som är befast med gällande normativa akter.

Jag vill framhålla till Dig att i en hel del länder är sekretesstiden för handlingar betydligt längre än i Ryssland.

Vi inser att forskare kring Raoul Wallenbergs öde är intresserade av en fullständigare klarhet om omständigheterna till hans arrestering av sovjetiska säkerhetstjänster, förvar i fängelse och död. Vi är beredda att i samband med officiella förfrågningar från den svenska sidan, som Ditt brev handlar om, bistå även i fortsättningen historiker och experter i arbetet med ryska arkiv på grundval av den gällande lagstiftningen.

S.Lavrov

Moskva

den "25" december 2012

**HANS EXCELLENS
HERR CARL BILDT
KONUNGARIKET SVERIGES
UTRIKESMINISTER**

Stockholm

ЕГО ПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВУ
ГОСПОДИНУ КАРЛУ БИЛЬДТУ,
МИНИСТРУ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ
КОРОЛЕВСТВА ШВЕЦИЯ
Г.СТОКГОЛЬМ

Уважаемый Господин Бильдт,

Признателен за высокую оценку уровня взаимодействия внешнеполитических и других ведомств России и Швеции в исторических вопросах, связанных с выяснением судьбы Р.Валленберга, которая содержится в Вашем письме от 12 декабря с. г.

Я думаю, нет нужды еще раз говорить о значении деятельности этой яркой, неординарной личности, чье столетие со дня рождения было достойно отмечено во многих странах, включая Россию.

Переходя к сути Вашей просьбы, хотел бы отметить, что национальное законодательство в области рассекречивания и доступа к архивным документам является исключительной прерогативой каждого отдельного государства. Произвольное применение иных изъятий из существующей практики, помимо закрепленных действующими нормативными актами, соответствующее российское законодательство не предусматривает.

Обращаю Ваше внимание, что в целом ряде государств срок сохранения режима секретности документов значительно выше, чем в России.

Понимаем заинтересованность исследователей судьбы Р.Валленберга в более полном выяснении обстоятельств его ареста советскими органами безопасности, содержания в тюрьме и смерти. Готовы при получении официальных обращений шведской стороны, о которых идет речь в Вашем письме, и дальше оказывать историкам и экспертам содействие при работе с российскими архивами на основе действующего законодательства.

С.Лавров

Москва

"25" декабря 2012 года

Ö 9 11 UD-MIN 11
UD-EC
för kännedom/åtgärd
CC: CB, TS

7A 72-17 ✓
INK. UTR. MIN.

2013-02-15

Reg: as på UD-EC

Inofficiell översättning

2013/58/UD/ ~~131~~ 431 Ryssland
EC

Ärade Herr Bildt,

Jag är tacksam för den höga uppskattning av samverkansnivå mellan Rysslands och Sveriges utrikespolitiska och andra myndigheter inom historiska frågor vad gäller att bringa klarhet kring Raoul Wallenbergs öde, som framgår av Ditt brev från den 12 december i år.

Jag tror att det inte behövs att ännu än gång betona betydelsen av denne lysande och utomstående personlighets verksamhet, vems etthundraårsjubileum lämpligt uppmärksammas i flera länder inklusive Ryssland.

Apropå Din begäran i sak skulle jag vilja påpeka att den nationella lagstiftningen på området offentliggörande av och tillträde till sekretessbelagda arkivdokument är varje enskild stats uteslutande företrädesrätt. Den vederbörande ryska lagstiftningen förutser inte en godtycklig tillämpning av undantag från den föreliggande praxisen annat än som är befast med gällande normativa akter.

Jag vill framhålla till Dig att i en hel del länder är sekretesstiden för handlingar betydligt längre än i Ryssland.

Vi inser att forskare kring Raoul Wallenbergs öde är intresserade av en fullständigare klarhet om omständigheterna till hans arrestering av sovjetiska säkerhetstjänster, förvar i fängelse och död. Vi är beredda att i samband med officiella förfrågningar från den svenska sidan, som Ditt brev handlar om, bistå även i fortsättningen historiker och experter i arbetet med ryska arkiv på grundval av den gällande lagstiftningen.

S.Lavrov

Moskva

den "25" december 2012

HANS EXCELLENS
HERR CARL BILDT
KONUNGARIKET SVERIGES
UTRIKESMINISTER

Stockholm

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
МИНИСТР ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ

г.Москва, «25» декабря 2012 г.

Уважаемый господин Бильдт,

Признателен за высокую оценку уровня взаимодействия внешнеполитических и других ведомств России и Швеции в исторических вопросах, связанных с выяснением судьбы Р.Валленберга, которая содержится в Вашем письме от 12 декабря с.г.

Я думаю, нет нужды еще раз говорить о значении деятельности этой яркой, неординарной личности, чье столетие со дня рождения было достойно отмечено во многих странах, включая Россию.

Переходя к сути Вашей просьбы, хотел бы отметить, что национальное законодательство в области рассекречивания и доступа к архивным документам является исключительной прерогативой каждого отдельного государства. Произвольное применение иных изъятий из существующей практики, помимо закрепленных действующими нормативными актами, соответствующее российское законодательство не предусматривает.

Обращаю Ваше внимание, что в целом ряде государств срок сохранения режима секретности документов значительно выше, чем в России.

Понимаем заинтересованность исследователей судьбы Р.Валленберга в более полном выяснении обстоятельств его ареста советскими органами безопасности, содержания в тюрьме и смерти. Готовы при получении официальных обращений шведской стороны, о которых идет речь в Вашем письме, и дальше оказывать историкам и экспертам содействие при работе с российскими архивами на основе действующего законодательства.

 С.СЛАВРОВ

ЕГО ПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВУ
ГОСПОДИНУ КАРЛУ БИЛЬДТУ,
МИНИСТРУ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ
КОРОЛЕВСТВА ШВЕЦИЯ
г.Стокгольм

513

7111 UF 2013/5290/EC

UD Registrator

Från: Henrik Norberg
Skickat: den 24 januari 2013 15:16
Till: clara.hugosson@elev.stockholm.se
Kopia: UD Registrator
Ämne: VB: Fråga till skolarbete - Raoul Wallenberg

9.9.2013-01-25 V

Hej Clara!

Vad roligt att höra att du har valt Raoul Wallenberg som ämne för din fördjupning.

Den fråga som du ställer är, som du själv också påpekar, svår att finna ett exakt och fullständigt svar på. Jag kan inte heller med några korta meningar besvara den. Det finns dock en officiell utredning som har undersökt bl.a. just denna fråga. Utredningen, som du kanske redan har kommit i kontakt med i ditt fördjupningsarbete, heter "Ett diplomatiskt misslyckande: Fallet Raoul Wallenberg och den svenska utrikesledningen". I denna utredning diskuteras just den svenska utrikesledningens agerande efter Raoul Wallenbergs försvinnande.

Det är en mycket lång utredning, så du ska förstås inte att läsa hela, men kapitel 15 handlar mycket om den svenska utrikesledningens brist på handling. Även i slutsatserna på sidorna 603-616 kan man få veta mer om vilka personer som var inblandade och hur deras olika roller kan ha påverkat agerandet.

Utöver kapitel 15 och slutsatserna skulle jag också rekommendera dig att studera sidorna 60-63, 79-86, 89-91, 221-227 och 425-449.

Du kan ladda ner utredningen på regeringens hemsida: <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/1455>.

Lycka till med ditt arbete!

Med vänlig hälsning,
Henrik Norberg

Henrik Norberg
Desk Officer - Russia, political affairs Department for Eastern Europe and Central Asia Ministry for Foreign Affairs
Government Offices of Sweden
2-103 39 Stockholm
+46 8 405 31 05
+46 70 213 92 25
henrik.norberg@gov.se
www.government.se

-----Ursprungligt meddelande-----

Från: automatsvar@regeringen.se [<mailto:automatsvar@regeringen.se>]

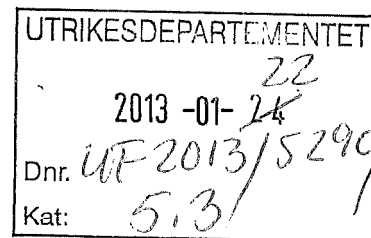
Skickat: den 22 januari 2013 19:43

Till: UD Registrator

Ämne: Fråga till skolarbete - Raoul Wallenberg (till Utrikesdepartementet, svar gällande till
clara.hugosson@elev.stockholm.se)

Frågan: Clara Hugosson

E-postadress: clara.hugosson@elev.stockholm.se

Överl. UD-MK III
UD-EC
för kännedom/åtgärd
CC: CB, TS

INK. UTR.MIN.

2013-02-15

Inofficiell översättning

UTRIKESDEPARTEMENTET

2013-02-15

Dnr.

Kat:

UF 2013/11817/EC
431/Ryssland

Ärade Herr Bildt,

Jag är tacksam för den höga uppskattning av samverkansnivå mellan Rysslands och Sveriges utrikespolitiska och andra myndigheter inom historiska frågor vad gäller att bringa klarhet kring Raoul Wallenbergs öde, som framgår av Ditt brev från den 12 december i år.

Jag tror att det inte behövs att ännu än gång betona betydelsen av denne lysande och utomstående personlighets verksamhet, vems etthundraårsjubileum lämpligt uppmärksammas i flera länder inklusive Ryssland.

Apropå Din begäran i sak skulle jag vilja påpeka att den nationella lagstiftningen på området offentliggörande av och tillträde till sekretessbelagda arkivdokument är varje enskild stats uteslutande företrädesrätt. Den vederbörande ryska lagstiftningen förutsätter inte en godtycklig tillämpning av undantag från den föreliggande praxisen annat än som är befäst med gällande normativa akter.

Jag vill framhålla till Dig att i en hel del länder är sekretesstiden för handlingar betydligt längre än i Ryssland.

Vi inser att forskare kring Raoul Wallenbergs öde är intresserade av en fullständigare klarhet om omständigheterna till hans arrestering av sovjetiska säkerhetstjänster, förvar i fängelse och död. Vi är beredda att i samband med officiella förfrågningar från den svenska sidan, som Ditt brev handlar om, bistå även i fortsättningen historiker och experter i arbetet med ryska arkiv på grundval av den gällande lagstiftningen.

S.Lavrov

Moskva

den "25" december 2012

HANS EXCELLENS
HERR CARL BILDT
KONUNGARIKET SVERIGES
UTRIKESMINISTER

Stockholm

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
МИНИСТР ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ

г.Москва, «25» декабря 2012 г.

Уважаемый господин Бильдт,

Признателен за высокую оценку уровня взаимодействия внешнеполитических и других ведомств России и Швеции в исторических вопросах, связанных с выяснением судьбы Р.Валленберга, которая содержится в Вашем письме от 12 декабря с.г.

Я думаю, нет нужды еще раз говорить о значении деятельности этой яркой, неординарной личности, чье столетие со дня рождения было достойно отмечено во многих странах, включая Россию.

Переходя к сути Вашей просьбы, хотел бы отметить, что национальное законодательство в области рассекречивания и доступа к архивным документам является исключительной прерогативой каждого отдельного государства. Произвольное применение иных изъятий из существующей практики, помимо закрепленных действующими нормативными актами, соответствующее российское законодательство не предусматривает.

Обращаю Ваше внимание, что в целом ряде государств срок сохранения режима секретности документов значительно выше, чем в России.

Понимаем заинтересованность исследователей судьбы Р.Валленберга в более полном выяснении обстоятельств его ареста советскими органами безопасности, содержания в тюрьме и смерти. Готовы при получении официальных обращений шведской стороны, о которых идет речь в Вашем письме, и дальше оказывать историкам и экспертам содействие при работе с российскими архивами на основе действующего законодательства.

 С.СЛАВРОВ

ЕГО ПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВУ
ГОСПОДИНУ КАРЛУ БИЛЬДТУ,
МИНИСТРУ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ
КОРОЛЕВСТВА ШВЕЦИЯ
г.Стокгольм

431/Rymland

UT 2013/11817/EC

REGERINGSKANSLIET

Stockholm, 12 December 2012

**Ministry for Foreign Affairs
Sweden**

Minister for Foreign Affairs

H.E. Mr. Sergei Lavrov
Minister of Foreign Affairs
of the Russian Federation

Dear colleague,

I would like to convey a few thoughts to you on Raoul Wallenberg.

We are now approaching the end of 2012, which has been devoted to the commemoration of the centenary of this outstanding hero. An impressive number of events have taken place in many countries. I am very appreciative of the fact that also the Russian Federation has given a contribution to this commemoration, mainly in the form of supporting and participating in several events in Moscow during the last week of May.

I would also like to acknowledge the cooperative attitude of yourself in a letter to Mr. and Mrs. Kofi Annan as well as of your ministry in contacts with the Swedish Ministry for Foreign Affairs and concerning requests for access to parts of its archive, in particular coded telegrams from the Soviet Embassy in Stockholm for the period 1944-47. I am confident that this forthcoming attitude is a principled one and that it will so remain.

At the same time it has to be said, and we understand that Russian experts have the same opinion, that there are still aspects concerning the fate of Raoul Wallenberg that remain unresolved and that we don't have conclusive evidence of what exactly happened to him and why.

Although it seems likely that a number of key documents have been destroyed, especially in the archives of the security organs, the FSB has told us that it is ready to continue looking for any documents possibly overlooked in their archives, something I welcome.

Postal address
SE-103 39 Stockholm
SWEDEN

Visitors' address
Gustav Adolfs torg 1

Telephone
+46 8 405 10 00

Fax
+46 8 723 11 76

E-mail
foreign.registrator@gov.se

aa 2013-07-11 v

a.a.
136711/178

Hans Olsson

Från: Torbjörn Haak
Skickat: den 11 juni 2013 16:20
Till: Hans Olsson
Kopia: Daniel Olsson; Ambassaden Berlin; Nils Daag
Ämne: Wallenbergvittne
Bifogade filer: NewScan0018.pdf

UTRIKESDEPARTEMENTET

2013 -06- 10

Dnr. UIF 2013/35642/EC
Kat: 4.2

Hans,

Bifogat enligt telefonsamtal det brev vi fått med uppgifter om ett vittne som ska ha sett Wallenberg i Moskva år 1947. Tacksam dina kommentarer.
Vi avser besvara brevet uppehållande t v.

Jag kopierar till Nils Daag, som nämns i brevet i anslutning till seminariet i Wien i november 2012.

Bästa hälsningar

Torbjörn

a.a. /t

Herrn
Botschafter
Staffan Carlsson
Schwedische Botschaft
Rauchstraße 1
10787 Berlin

Christoph Giann
Herrenbergstr. 7
D-98617 Meiningen
Tel. 03693-885114 (privat)
03693-509-264 (Büro)
giann@raoul-wallenberg.de

2013 06-05

05. Juni 2013

Sehr geehrter Herr Botschafter,

auf der internationalen wissenschaftlichen Konferenz „Auf den Spuren Wallenbergs“, die am 14.11.2012 in der Diplomatischen Akademie Wien stattfand, bin ich in meinem Vortrag auf die von der Wallenberg-Forschung bisher unbeachtet gebliebene Zeugin Herta Lahne, geb. Voigt eingegangen.

Diese heute noch lebende Zeugin war selbst im Jahr 1947 im Lubjanka-Gefängnis in Moskau inhaftiert und gibt an, dort Wallenberg begegnet zu sein. Dies ist vom besonderen Interesse, da sie selbst zum angeblichen Todesdatum Wallenbergs (17.7.1947 bzw. einige Tage früher oder später) noch nicht nach Moskau verschleppt war.

Den betreffenden Abschnitt meines Vortrags in der für den Tagungsband vorgesehenen Fassung mit näheren Einzelheiten füge ich bei.

Die Zeugin wurde nach eigenen Angaben bisher noch nicht von schwedischer Seite dazu angehört.

An der Konferenz nahm auch der Botschafter Nils Gustav Daag teil. Ich weiß nicht, ob er eine Information an die zuständige Stelle in Schweden veranlasst hat. Daher wende ich mich an Sie mit der Bitte, die zuständige Stelle in Schweden zu informieren, damit eine offizielle Befragung der Zeugin, die in Meiningen in Südthüringen wohnt, erfolgen kann. Die Zeugin ist dazu bereit.

An der Konferenz nahm auch Vasilij Christoforov, Direktor Registratur und Archivbestände des Föderalen Sicherheitsdienstes der Russischen Föderation, teil. Ich bat ihn um Aufklärung, in welchem Zeitraum die Zeugin im Lubjanka-Gefängnis war und wer auf der gleichen Tage inhaftiert war. Allerdings war die Verständigung mit Herrn Christoforov schwierig und ich weiß nicht, ob er tätig wurde bzw. wird. Ich übergab ihm eine Kopie der russischen Rehabilitierungsurkunde der Zeugin aus dem Jahr 1992 (Kopie füge ich bei). Ihm gegenüber und auf der Konferenz nannte ich auf Wunsch der Zeugin Lahne nur ihren Geburtsnamen Voigt.

Frau Lahne nahm bereits im Jahr 2008 auf dem XIX. Bautzen-Forum der Friedrich-Libert Stiftung an einem Zeitzeugengespräch teil und erwähnte auch dort ihre Begegnung mit Wallenberg (abrufbar unter <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/leipzig/06288.pdf>, Seite 60, 65 f.). Auch bei anderen Auftritten als Zeitzeugin geht sie darauf ein.

Der Kontakt zu Frau Lahne kann über mich erfolgen.

Mit freundlichen Grüßen

Прокуратура Союза ССР

Прокуратура
Владимирской области

ИЗ № 3 *24-54 - 3.*

ОТКАЗА ОТ АМНИСТИИ

На основании ст. 11 п. "а" *.....* от *.....* 1947 г.
"О признании лица жертвой политических репрессий" ст. 1 *.....*

..... (фамилия) *.....*
1917 г.р. рождения, уроженка *гор. Майнинген*,
подданная Германии,

бы постановлением особого совещания при НКВД СССР
11 января 1947 г. лишена свободы сроком на пятнадцать лет.
УК РСФСР лишению свободы сроком на пятнадцать лет.
..... от 14.01.47, *.....*

И. А. И. А. Т. Я. Р. С. З. А. Н. А.

По материалам дела перед арестом *.....* (фамилия)
проживала в *гор. Майнинген*, Германия.

Прокурора области

Belleg

.....

Från: Klas Åmark <klas.amark@historia.su.se>
Skickat: den 18 oktober 2013 10:34
Till: UD MK Brevsvar
Ämne: Re: Raoul Wallenberg - till UF2013/60720/UD/MK A.A. 2013-10-18

Tack för svaret!

Du har naturligtvis rätt i att det för närvarande är mycket svårt att avgöra hur många liv Wallenberg egentligen räddade. Det hindrar inte att regeringen borde anstränga sig lite mer för att säga ungefär samma sak varje gång man uttalar sig i den här frågan. Så vitt jag vet finns det ingen seriös historiker som skulle godta siffran 100 000 räddade. Den bör man därför undvika, ändå använder Bildt och Clinton den i ett offentligt uttalande. Det ser inte bra ut,

bästa hälsningar

Klas

UD MK Brevsvar skrev 2013-10-18 09:11:

> Hej Klas!

>

> Tack för ditt mail till Statsrådsberedningen. Det har blivit överlämnat till oss på Utrikesdepartementet, och jag har blivit ombedd att svara dig.

>

> Först vill jag säga att det är glädjande när människor engagerar sig i Raoul Wallenbergs gärning och öde. När det kommer till din fråga, är det tyvärr inte möjligt att fastställa någon exakt siffra gällande antalet personer som Raoul Wallenberg och hans medarbetare räddade undan förintelsen. I forskningen och i litteraturen om Wallenberg cirkulerar olika siffror, alltifrån tusentals upp till hundratusen.

>

> Man kan exempelvis konstatera att 4 500 svenska skyddspass var "godkända" av de ungerska pilkorsmyndigheterna, men att de troligtvis var fler än så. Hur många är inte helt klart, det beror bland annat på om skyddspass kan ha delats ut utan Wallenbergs kännedom. Ett antal av dem med svenskt skyddspass mördades ändå, men hur många vet vi inte. Sedan finns frågan om Raoul Wallenberg direkt eller indirekt bidrog till att tyskarna valde att inte förrinta hela det judiska ghettot i Budapest när man drog sig tillbaka. Dessutom var Raoul Wallenberg som bekant inte ensam om att försöka rädda människor i Budapest undan förintelsen vid den här tiden, så det är svårt att veta hur många han själv räddade och hur många som han tillsammans med andra bidrog till att rädda.

> Detta är nog förklaringen till att det även från regeringens håll har förekommit olika siffror. Hoppas att detta ger en bakgrund till de varierande antal som nämns.

>

> Med vänliga hälsningar

>

> Sara Dennås

> Politiskt sakkunnig

> Utrikesdepartementets ministerkansli

>

>

>

>

>

> -----Ursprungligt meddelande-----

>

> Från: automatsvar@regeringen.se<mailto:automatsvar@regeringen.se>

> [mailto:automatsvar@regeringen.se]

>

> Skickat: den 4 september 2013 20:18

>
> Till: Roberta Alenius
>
> Kopia: klas.amark@historia.su.se<mailto:klas.amark@historia.su.se>

>
> Ämne: Raoul Wallenberg (till Roberta Alenius, svar går till
> klas.amark@historia.su.se<mailto:klas.amark@historia.su.se>)

>
>
>
> Från: Klas Åmark

>
>
>
> E-postadress:
> klas.amark@historia.su.se<mailto:klas.amark@historia.su.se>

>
>
>
> Meddelande: Obama har besökt Stockholms synagoga för att hedra minnet av Raoul Wallenberg. Enligt statsministern Reinfeldt på presskonferensen med Obama idag räddade Wallenberg "thousands of Hungarian Jews from the Holocaust". När utställningen om Raoul Wallenberg vid hundraårsminnet av hans födelse invigdes 2012, hävdade Carl Bildt att Wallenberg räddade "tens and tens of thousands". I en artikel om Raoul Wallenberg som Bildt undertecknade tillsammans med Hilary Clinton i The New York Times den 16 januari 2012, sägs det att Wallenberg räddade "the lives of some 100,000 people". Varifrån kom Reinfeldts uppgift - och varför uppger regeringens medlemmar å olika uppgifter?

>
>
>
>
>

--
Klas Åmark
Professor emeritus
Historiska institutionen
Stockholms universitet
106 91 Stockholm
tel 08 - 16 14 92
0730-517486
Sweden

Från: UD Registrator
Skickat: den 14 juli 2014 16:10 ✓
Till: UD-EC
Kopia: Arbetsbrevlåda UD Registrator
Ämne: VB: Raoul Wallenberg (till Utrikesdepartementet, svar går till remeschok@gmail.com)

06/70

UTRIKESDEPARTEMENTET

-----Ursprungligt meddelande-----

Från: noreply@regeringen.se [mailto:noreply@regeringen.se]

Skickat: den 14 juli 2014 15:05

Till: UD Registrator

Kopia: remeschok@gmail.com

Ämne: Raoul Wallenberg (till Utrikesdepartementet, svar går till remeschok@gmail.com)

2014 -07- 14

Dnr. VF2014/45531/UD/EC
Kat: 5.3

Från: Inna

E-postadress: remeschok@gmail.com

Meddelande: Kanske Raoul Wallenberg dog i Odessa i november 2007. Han levde under falska uppgifter. Du vet inte
behöver publicitet.

2019-02-04

Laa/tv

Гриввер-Министеру
Швеции.

UTRIKESDEPARTEMENTET	
2015-03-18	17
Dnr. 148015/17989/12/EC	
Kat: 5.3	

Реймер Генрих Андре-
евич; Луганская область
город Красный Луч,
улица Провалова, 3.
Тел. - 050-186-18-42.

Обращение.

Здравствуйте, уважаемый Господин
Гриввер-Министер Швеции!

Я, профессор Реймер Генрих Андреевич
вынужден в силу сложившихся крайне - тя-
желых обстоятельств обратиться к Вам со
следующим: Послаю Вам сокращённый
текст Повести о Славном Сыне и Патриоте
Швеции-Рауле Валленберге и моём отце
А.-К. фон Реймере, "Репрессия-2" (или Рауль Валленберг).
Они погибли в Москве 15.04.1950 г.
их расстреляли по приказу И. Сталина
в их тюремной камере, на Лубянке.

.... Подготовленная по архивным доку-
ментам в течение многих лет Повесть
о Raoul Wallenberg and A.-K. v. Remmer,
до сих пор не издана, не опубликована в
печати ввиду всевозможных причин в Ук-
раине и в России.....

— шведский дипломат Рауль Валленберг
работал в Посольстве Швеции в Будапеште
в 1944-45 годах и со своей группой патри-
стов спас от угрозы в фашистские концлагеря
и крематории более 100.000 евреев.

Большое внимание и финансовую помощь
оказывал Президент С.Ш.А. Рузвельт.

По Повести "Репрессия-2" (или Рауль
Валленберг) можно поставить (создать) за-
метательный кино-фильм. Но мне одному
это не по силе... Пенсью нам не выкидывают с мая
2014 года. По Решению Президента Украины (2010г.)
В. Ющенко, Луганской областной Административной
и Городского Совета города Красный Мир, Луган-
ской области решено создать (установить) Па-
мятник Славы этим двум подвизам - анти-
фашистам, главным Сынам Швеции и Германии.
Но ввиду отсутствия средств это сделать
не было. И вдруг началась эта война на Юго-
Востоке Украины, в том числе в нашей Лу-
ганской области.

Вот и остались мы кто где и прячемся в
подвалах и погребах от снарядов и мин от
воюющих сторон. Живём без света, газа
без воды и продовольствия. Гуманитарная
помощь до нас не доходит.

Видный Бог, не стал бы я Вас беспокоить,
если бы не чувствовал, что Швеция мне как
Вторая Родина-мать, Родина Друзя моего
отца-Рауля Валленберга, может помочь
мне,

В. это трудное время для меня. Швеция не оставит меня, поможет мне, мой-же сейчас беженцы, без

~~Я принял решение~~
поехать и средств к существованию. Поехал во временную лагерь для беженцев от войны.

Я принял решение переехать в Кривиз, где в 1938-м году моего отца А.-К. Реймера арестовали и мы его больше не видели. В 1950-м году, 15 апреля он был расстрелян как "враг народа" вместе со шведским дипломатом Раулем Валленбергом в своей тюремной камере на Лубянке, в Москве. Реабилитирован (посмертно) как невинный.

— В Кривизу я камерой приобрел пилу "Доброты и Милосердия" имени Рауля Валленберга и А.-К. Реймера, а также Центр Научных Консультаций ^(З.Н.К.) носивший их имя для лечения бронхо-лёгочных больных.

Я — врач-бронхолог со стажем в 50 лет, ароматизаторист, имею более 100 научных трудов и изобретений, на которые есть патенты.

— Ставлю себе цель внедрить в Практику лечения бронхо-лёгочных и других заболеваний Новый, Научно-обоснованный безмедикаментозный метод "Арома-фитотерапия Кривиз", основанный на лечении эфиромасличными травами и растительными Кривиза, водными, масляными, компрессионными и ингаляционными из них.

— Уже подбирается группа врачей и других специалистов для З.Н.К. имени Рауля Валленберга и А.-К. Реймера и будет открыта возможность работать в нём специалистам из Швеции и Германии.

Центр Научных Консультаций (З.Н.К.) имени Р. Валленберга и А.-К. Реймера прославит сведения восточников сынов Швеции и Германии!

- 4 -

Ради этой цели стоит жить, трудиться и
оставить добрую Память о себе и всех
тех, кто помог этому доброму делу на Земле!

- Мне необходима материальная помощь от
Швеции в сумме 75-80 тысяч долларов США.

- Я согласен на полный контроль перед
Представителями Швеции и полную доку-
ментальную ответственность за всю практическую
деятельность по всем международным Законам и
Положениям. Готов приехать в Швецию для более де-
тального решения вопроса.

- Не скрою от Вас, Глубокоуважаемый
Кристиан-Министр Швеции, свою давнюю
мечту посетить Швецию - Родину Друзя
моего отца - Рауля Вальенберга. Оне
стойчески переносили тяготы и лишения
в тюрьмах, пытки разными методами и
издевательства охранников и погибли как
герои мужественной смерти.

- Я готов проехать о них ряд лекций
перед любыми аудиториями; мечтаю
это и даст возможность собрать необходи-
мые средства для создания Ц.Н.К. их
имени и строительства Памятника и,
Славным Героям Швеции и Германии -
Вечная Память о них!

- С помощью добрых друзей я готов
(постараюсь) приехать в Киев, в Посольство Шве-
ции, чтобы там получить Ваш ответ, если
Вы сообщите мне мне об этом по телефону.

- 050 - 186 - 18 - 42;

- 050 - 5 - 205 - 716

- Искренним Уважением к Вам -
профессор Ренеер Золотухин Андрей

22.02.2015.

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
ЯЛТИНСКОГО ГОРОДСКОГО СОВЕТА

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о регистрации объединения

граждан

г.Ялта

Решение исполкома от
"11 " марта 2004 года
№ 328

Регистрационный № 485
Идентификационный код _____

Название объединения граждан Общественное объединение
Миссия «Доброта и милосердие» имени Рауля Валленберга и Андрея-
Константина фон Реммера

Руководящий орган объединения Общее собрание
Исполнительный Совет : 98648, Украина, АР Крым, г. Ялта ,
Симферопольское шоссе, 14
(полное название, адрес)

Ялтинский городской совет
(территория, на которую распространяется деятельность объединения граждан)

Основная цель деятельности: Популяризация гуманистических,
антивоенных и антирасистских идей в обществе на примере подвига
Рауля Валленберга и его соратника по борьбе Андрея-Константина фон
Реммера, погибшего вместе с ним. Сохранение памяти об их
исторической миссии, укрепление дружбы и сотрудничества между
гражданами, организациями, странами в сфере распространения идей
мира и гуманизма.

Управляющий
исполкома
совета

Н.И.Метла

(подпись)

Дата выдачи 20.03 2004 года

Henrech – i'm so ill. On my words to you wrote mi friend Walia, you know her.

In autumn 1963 two generals to came to me and told me that his from Moscow. One stood to me in face side in black glases, and another stood face to the way. When first known that me it's me – Tatiana Remmer, he told me about my husband and your father Andrew Remmer was shot in cell together with Raoul Wallenberg in the night 15 April 1950. They were in Lubianka three years, and general told tha he's were a very strong men and very clever, thay were heroism forever, ins two intelligents.

I gave this secret for you but not for Andrew because he has not strong and don't cannot nothing. And you're strong and may be you are try and many people shell know about your father and about this one Raoul Wallenberg.

They saved many people but them shot by the order of Stalin. I believed this bastard, but not alone me. But you are must silent and don't discuss about it and Andrew too. But I believe that everything is change soon, But I don't will see it because I'm die. Be carefull please, my dear Henrich.

I kiss you, and love.

Your mother

Tatiana Remmer.

December, 1977

Omsk, the Siberia.

t. Tara

**Mission „Kindness and compassion”
n. after Raoul Wallenberg and Andrei-Konstantin von Remmer**

Ukraine: AR of Crimea, Yalta, post Nikita
Sindlerolskyi Shosse, 14
Tel: +380 968 726 7264
E-mail: mb662@yaf.postlerintec.ua

12.07.2008 № 10-B H-K

**The Mission “Kindness and Compassion”
by R. Wallenberg and Andrei-Konstantin von Remmer in Yalta**

The aim of the mission is to popularize humanistic, antiwar and antiracist conceptions in society. As an example we took the deed of Swedish diplomat Raoul Wallenberg and his associated friend and cellmate baron Andrei Konstantin von Remmer, who was killed at one day with him (they were shot up by the order of Stalin on 15th April, 1950 in Moscow in Lublyanka).

Deserving son of his father, true to of Kindness, Compassion and Mutual Understanding, Professor Henrich-Andrei von Remmer (former repressive) being 71 years old and having overcome all hardships of bureaucratism, established the Mission “Kindness and Compassion” R. Wallenberg and Andrei-Konstantin von Remmer with God's will and his friends' assistance.

15th April in 2004 there was a Requiem Following public prayers for innocent lost souls in Vladimirskiy Cathedral in Kiev.

The ambassador of Sweden in Ukraine Ake Peterson and other representatives of the Embassy, socially active members of Yalta and the members of Mission “Kindness and Compassion” R. Wallenberg and Andrei-Konstantin von Remmer attended the requiem.

On 8th may, 2004 an official grand opening of Mission “Kindness and Compassion” by R. Wallenberg and Andrei-Konstantin von Remmer took place in Yalta. The deputies of Verhovna Rada of Ukraine and the Crimea, former prisoners of fascist concentration camps, socially active members of Yalta, the members of Mission headed by its President – Professor Henrich Andrey von Remmer attended the opening. Children's brass band “Vita^{4K} Chord” by Raoul Wallenberg performed state anthems of Ukraine and Sweden.

And as a mark of Eternal Memory about Raoul Wallenberg, sympathy with his deed: he had liberated more than 100 000 prisoners of war (mostly Jews, the inhabitants of Budapest) and the tradition of Keeping honour and glory of the surname “Remmer”, the son of the baron Andrei-Konstantin von Remmer, living in Yalta is going to establish the Museum of Raoul Wallenberg. Next to the Museum on a high pedestal two monuments will be built: one of them will be to

the hero and glorious son of Sweden – Raoul Wallenberg and the another one – to his cellmate and like-minded person – Baron Andrei-Konstantin von Remmer who had shared either tortures, derisions, starvation or the last days, hours and minutes of Wallenberg's life. This fact is confirmed by archival documents, witnesses' papers – eyewitnesses of their shooting in the cell of Lublyanka on 15th April, 1950. Besides there is a death letter of the baron's widow Tatyana Remmer (1908-handled 1978) that was handled to the First Secretary of the Embassy of Sweden in Ukraine Lady Kristina Danielson to Wallenberg's sister Nine-Viveke-Maria Lagergreen on 13th June in 2003.

Mission "Kindness and Compassion" R. Wallenberg and A.-K. von Remmer adopted the Programme of the hospital of Wallenberg for rehabilitation of concentration camps and members of their families and people who had suffered penal servitude in Hitler Germany During World War II and also the establishment of Fund which will provide medical aid to children-orphans from European countries Having been in Hitler Occupation (1939-1945).

People possessing some things that were belonged to R. Wallenberg and also have documents about his heroic activities, meetings with him, memoirs and oral recollections about his deeds in Budapest and his life in prisons and camps of PKIA in Russia and other historic-archival documents concerning him may send them for the museum. You can find an address below.

All the voluntary donations, humanitarian and other means of Kind people and Liberated people's relatives will be for establishment of the Museum and Fund of R. Wallenberg, the edifice of monuments, building the hospital and supporting Mission.

Join us and Lets do good things together!

President of the Mission
"Kindness and Compassion"
n. after R. Wallenberg
and Andrei-Konstantin von Remmer

Henrich-Andrei
von Remmer

Adresse: St. Krashnyy Lutsch,
Lugansk region,
Str. Provalova, 3
Ukraine. 94502

Mission "Kindness and Compassion"

n. after Raoul Wallenberg and Andrei-Konstantin von Remmer

~~Ukraine 98648, AR of Crimea, Yalta, post Nikita
Simferopolskoye shosse, 14.
Tel 8-066-650-70-93, 8-066-216-73-64
E-mail: mben2@yalt.post.crimea.ua~~

Heinrich v. Remmer,
Str. Provalova, 3.
t. Krasniy Lutsh.
Lugansk region,
Ukraine. 94502.

No _____

Dear Editor-in-chief!

I ask you earnestly for publishing our appeal which is very important for the history in your magazine. If you are interested in our materials and want to know more about us we'll be glad to meet you.

President of the Mission
"Kindness and Compassion"
n. after R. Wallenberg
and Andrei-Konstantin von Remmer

Henrich-Andrei
von Remmer

A

Heinrich von Remmer

Don't cry when anquish darkens your horizon,
Don't believe these formidable clouds,
The Sun shines behind them.

They frighten you, but you don't forget
Winds blow away the clouds
Fight, don't be afraid and cheer up!

It is devoted to killed Raoul Wallenberg and Andrei-Konstantin von Remmer
on 15 April, 1950 in Lubyanka.

"....People! -
Be watchfull! " -
Ulius Fuchik.

A WORD ABOUT FRIEND.

A strange man gave a barefooted boy of 6 years old a spade and said: "Dig, nobody will feed you for nothing!" This strange man became a father to Heinrich whose father was arrested in 1938 due to accusation of director of the factory Sarankov in Irkutsk.

"Fascist", "German", "hitler" were the words that a small Heinrich heard all the time till he became grown up as being in great grief mother couldn't protect her children; she was married with this strange man on womenworkers' advice. That man brought up Tatyana Remmer's children. He used a belt, a rope, a ruler, a spade to make his bringing up more effective.

Years passed. Heinrich became grown up. Though he worked as a pupil-teenager just 6 hours on military aircraft factory for 600 grammes of rye bread but he left school (8 classes) with only good marks. His life was enriched with his friends. He entered the army voluntarily at the age of 18, having left amateur flying club where he got a diploma of an aircraft mechanic and made 120 of parachute jumps. Generally, he made 1664 of parachute jumps from different types of airplanes, different heights including a parachute jump on the geographical point of the planet – North Pole being a member of a special group. They carried out a special mission of the Government.

A thought about his father had lingered in his mind for ever. And after service in the army having already a family Heinrich told his sons proudly about his father and their grandfather Andrei-Konstantin von Remmer.

In the army, flying citadel "TU-4" and reaching unattainable heights and later working in mines and even when he became a scientist Heinrich Remmer thought about his father all the time. He gave his word to find his "traces". He wrote letters to all the authorities, tried to receive admission at high authorities. He was searching and searching. He was turhed out of one door, but he tried to come in another one.

70 years of life gave much to Heinrich. 60 years of life were devoted to exhausting work, 60 years of sturrborn struggle for the right to be equal, to be "like all", 60 years of incredible efforts in search of his father's "traces". And search met with success. People say, "There are many kind people in the world. And it is truth. In 2003 Heinrich Remmer was given a present on his jubilee (70 years old). It was news about his father. To be precise, it was a death letter of his mother which said that she was visited in 1963 by two Soviet generals who didn't introduce themselves. They were the witnesses of her husband's (baron Andrei-Konstantin von Remmer) last days and minutes who was shot up in his cell in prison in Lublyanka in Moscow. He was shot up together with a Swedish diplomat Raoul Wallenberg on 15 April, in 1950. Heinrich Remmer had not been able to receive this letter for 25 years but it became the main point in his search of long standing.

In memory of faithful son of Germany, a scientist-inventor, a wonderful person and loving father Andrei-Konstantin von Remmer and a Glorious Son and the Patriot of Sweden Raoul Wallenberg who had saved thousands of the Jews from destruction in fascist concentration camps, Professor Heinrich-Andrei von Remmer wrote a sequel of his trylogy "Repression" - a historical -archival novel "Repression-2". Besides he establishes the Mission "Kindness and Compassion" n. after R.Wallenberg in Yalta..

We believe that the Jews who remained alive in Budapest and also the

Jews all round the world and their relatives and all the people of God Will will treat Heinrich Remmer's aspiration for establishing this Mission sympathetically and with understanding and are ready to help to establish this Mission with all the means.

"Tribes! Be attentive!" - Isaiah

And "God bless, Israel's God, from century to century!

(David's Psalm 40, vs.14)

Heinrich Remmer's friends:

Mashanov V.I. - the Academician, Professor (Yalta, the Crimea)

Pasechko V.V. - a scientist-linguist, Kyev

Lanskaya M.G. - a prisoner of fascist concentration camps (Yalta, the Crimea)

Kratochvil Zigmunt - a surgeon, Poland

Gebhard Kirshnek - a scientist, historian, Germany

Kornienko Klavdia Nikolaevna - a prisoner of 5 fascist concentration camps (Yalta, the Crimea)

Mihael Miller - a scientist, bibliograph, Northern Dakota, the USA

Bernadine Kun - a priest, the USA

Nina Orlova, mother of 12 children, Moscow

Chernish, a writer-historian, achivist, Sebastopol

Imant Veizis, a doctor, a prisoner of "Salaspilsa" Riga

TRUTH AND MYSTERY OF RAOUL WALLENBERG.

Heinrich von Remmer.

As a matter of fact the First World War was the beginning of the New Epoch in the World. Destructions, fear and suffering of peoples altogether aroused the progress of development of all kinds of industry, economy and human thought and inflaming policy of annexations and indemnities.

Raoul Wallenberg was born in the family of bankers and economists in 1912. He was considered to be a heir not only of big business but all those traditions, methods, positions and conventions in which the capital of his family had been living and growing. The same concerned the environment of his family.

Sweden is known to be a hard-working, highly-developed and in the economic field with firm politics of business neutrality all over the world. The country has developed, multiplied and strengthened its positions and influence almost all over the world introduced their chosen people, heirs of the capital to broad outlook, analysis of political realities, consistency and persistence in achieving their goals.

Having been behaved in such conditions a young banker and capitalist Raoul Wallenberg became self-disciplined and having no obstacles and meaningful restrictions of his initiative. His ideal was an idol-slogan: "Onward to Victory and Glory!"

Having acquired essential knowledge and experience in his country Raoul Wallenberg increased their potential in Europe and Southern America.

By 30 years Raoul Wallenberg had already been famous in business, banking and political circles. He was heard about and spoken. He was a guest of almost all the First People of European countries and his knowledge of dozens of languages opened the door to him which was not open for everybody. His relatives and friends influenced much on his personal qualities, his world view, daily business practice.

They believed that he was a successor of their business, achievements and fulfilment of previsions. Obviously, we should think that was the reason of his preconceived opinion regarding creating personal happiness, his own "nest". Family is not a business. It may wait.

The World War II that began in Europe 1st, September in 1939 "added fuel to the fire", as they say. The progress in economy, industry and transition of almost all European countries to "military rails" swayed the minds of the "most important people" of the world since this moment. Their politics was war strategy based on arms race, the politics of victory at all costs. Moreover the "theatre of military actions" extended thousands of kilometers.

People were killed, cities were destructed, material benefits and values of nations and people for years were going to be ruined. There is an innumerable amount of factories, mines, theatres, museums, palaces, parks, ports, bridges, houses, wheat fields and people burnt in the flame of the war.

On the recommendations of people who knew Raoul Wallenberg and

according to Franklin's decision (the President of the USA) Raoul Wallenberg was appointed to be the head of the World Committee which was established for helping people refugees in Europe having suffered because of the war.

Discharge of such a special Mission meant that Raoul Wallenberg should be present in the centre of the war in Europe, in the capital of Hungary – Budapest.

In June, 1944 Raoul Wallenberg in the rank of the Secretary of neutral Sweden arrived to Budapest where he organized the headquarters the aim of which was to save refugees.

Raoul Wallenberg needed quite a lot of forces, courage, selflessness and financial means to begin campaign to save thousands of grown-up people and children, generally the Jews, inhabitants of Jewish ghetto in Budapest later his activities impressed historians and researches.

Raoul Wallenberg bought houses for them, helped to receive passports and other documents that identified Swedish citizenship. It saved thousands of civilians from being destroyed in crematoriums of concentration camps of death – Dahau, Osvenzim, Ravensbrück, Buchenwald, Mauthausen and others.

Due to God's will courageous and audacious Raoul Wallenberg risking his life met fascist leaders including Ahman and decided fates of thousands people.

He used in his work not only knowledge of languages, persistence, knowledge of fascist ideology but money; nobody refused it.

Overcoming of physical, psychological and financial hardships combined with winning back thousands of unhappy Jews and their transformation through neutral Sweden to Spain, England and America.

Raoul Wallenberg should possess really enormous potential of genius mind and organizing ability to be the leader of the group of patriots (it consisted of 400 people) to be able to come out one of the most difficult tasks – to save unguilty people from fascism.

Performing the order of I. Stalin General N. Bulganin gave an order to the Soviet Army that came to burning Budapest to arrest Raoul Wallenberg for his cooperation with Nazis. He was accused to be a spy and military criminal. As for Raoul Wallenberg he was said that the Red Army would protect him. Truly he was arrested and sent to Moscow under strict control. He was put to the main prison of NKVD in Lublyanka. Ms. Kolontay a Swedish diplomat was announced that Raoul Wallenberg was under the Red Army's protection but the Swedish Government constantly asked about Raoul Wallenberg. The Soviet Government gave the same stereotype answer "There isn't Raoul Wallenberg in the USSR" since January, 1944.

There is a proverb "A snake doesn't have any legs". The same concerned the policy of Stalin's Soviet Union, his Communist Party and methods of ruling and keeping people in constant fear. There were special organizations such as NKVD, MGB, later KGB and others their aim was to keep people in fear. Of course they had their own "important" and "very important" secrets. They kept them not in safes but in minds of the authorities and people who were under their command. All the Communist's power and the Soviet Government were penetrated with fear. All the country lived with the fear of death.

It is known that wives of the Members of the Government of the USSR were put to concentration camps. Among them there were Kalinin's wife (the Chairman of the Supreme Soviet of the USSR (1936 - 1946), Molotov's wife (Molotov was the second person in the state of the USSR after I. Stalin and the Premier of the Government of the USSR (1936-1941, 1947-1953). We don't say about thousands of so called "enemies of the people" - scientists, inventors, engineers, writers and poets, doctors, artists and so on who also were the prisoners of war.

I. Stalin being the Head of the Soviet State seemed conspiracies against him all the time and it cost him nothing to sign sentence of death that was the decisive point in life of the best sons of Russian, Ukrainian, Byelorussian, Kazakh, Uzbek, Lettish, Lithuanian, Estonian, Armenian and representatives of other nations and nationalities.

But people say "Every mystery will come true one day and murder will out." So happened in Raoul Wallenberg's case. He was kept sealed and guarded, he was named to be a spy with number instead of name, he was moved from one prison to another, from one concentration camp to another, from Moscow to Ural through Siberia to Magadan and round trip.

But news about "secret prisoner" was heard.

It was impossible to judge Raoul Wallenberg open. He was known all round Europe and the world.

He was tortured, starved. Sometimes they didn't let him sleep, sometimes they let him in total darkness and silence, sometimes on the contrary he was left in unbearable noise.

But his order of intelligence, incomparable self-possession, an enormous will-power, a strong character of a freedom fighter and justice didn't let him sign an order of death for himself for his having made kindness for thousands Jews.

Feeling approach of death I. Stalin lost human shape. More than ten "unskilful" preliminary investigators had already been shot up for their inability to get from Raoul Wallenberg that he was an American or German spy. They used different methods to get such an information. They were quite imaginative to invent different kinds of punishment. But everything failed.

Having been in the same cell with an ill engineer-inventor in the field of technology of rocket fuel Andrey-Konstantin von Remmer, Raoul Wallenberg said that him "I'm a Swedish diplomat. I'll call for a male nurse otherwise you'll die due to this cough. But guards came into the cell and took baron von Remmer. They put him in another free cell. His strong cough had been heard from it for a long time.

Certainly the Government of Sweden and Wallenberg's relatives made inquiries at the Soviet Government about Raoul Wallenberg, they answered that "There wasn't Raoul Wallenberg in the USSR".

Stalin couldn't stand the Jews. He raged because Raoul Wallenberg saved more than hundred thousand Jews in Budapest. It was obvious that the days of Raoul Wallenberg were counted. But there was no order still.

Again Andrey-Konstantin von Remmer was Raoul Wallenberg's cellmate. Once he said "For Him (Jesus Christ) and thanks to Him everything exists, and he wants everything to be saved but for this he had to suffer a lot." So and we.

my dear cellmate and friend, have to pass all the hardships. If we're still alive we have some obstacles to overcome.

In the report of the Chairman of the special medical part of the prison Simolzov (by 17.07.1947) addressed to the Minister of National Security of the USSR Viktor Abakumov is said that Raoul Wallenberg died suddenly due to infarction (but he in his middle thirties didn't have problems with heart). It was his last difficulty. It was his end. It is known that to define the reason of the death it is necessary to organize the consultation of doctors and the fact of autopsy should be present. But in such a case autopsy wasn't done and Wallenberg's body was cremated.

Two Soviet generals came to Remmer's widow in 1963. That time she lived in Tara (Omsk region). They told her that they were the witnesses of the last days and minutes of her husband – Andrey-Konstantin von Remmer. They added that he was shot up by order of Stalin 15 April, 1950 in his cell together with one Raoul Wallenberg. They explained that both of them were the men of high culture, intelligents who suffered tens tortures, night examinations “with partiality”. They didn't ask for mercy, they didn't cry though they suffered much pain. They were beaten with wires. Only Raoul Wallenberg demanded for the meeting with a Swedish Ambassador. Of course his demand was refused. They are heroes who were destroyed wildly and their bodies were cremated like bodies of another unguilty victims.

Kremlin's mysteries. Mysteries of the Communist party of the USSR, this monster in beautiful framing looks like a pill with poison in a beautiful box. There were horrible days for 300 million people. Not in vain 2 Soviet generals who visited Remmer's widow asked her to worry about the information to be known by people. It is a rare case when the mystery came true. Many things revealed under Stalin's death, but this is not the end...

Conclusion.

The Mission “Kindness and Compassion” is established in Yalta. This Mission is named after a glorious Hero and Son of Sweden Raoul Wallenberg and German Patriot baron Andrey-Konstantin von Remmer. The members of the Mission are scientists and deputies of the Parliament of Ukraine and Crimea., prisoners of war of Stalin and fascist concentration camps. They decided to build the Museum n. after Raoul Wallenberg and two monuments to Raoul Wallenberg and Andrey-Konstantin von Remmer in front of the Museum. Besides they plan to build the Hospital to treat former prisoners of war and the members of their families and establish the Fund “The happiness of children” n. after Raoul Wallenberg. The President of the Mission Heinrich von Remmer a son of Andrey-Konstantin von Remmer said at the opening of the Mission, “Till we're alive, till our hearts beat we will build the Museum with 2 monuments in the name of Raoul Wallenberg and baron Andrey-Konstantin von Remmer!”

ЛЕЧЕБНЫЙ СБОР

Бальзам — «АРОМАТЫ КРЫМА» — «Горный Крым»

Обладает приятным ароматом цветов в смеси сосновых и цитрусовых смол. Является антимикробным, антибактериальным, противовирусным, противогрибковым и противовоспалительным препаратом.

ЛЕЧИТ: ВСЕ БРОНХО-ЛЕГОЧНЫЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ: кашель, эмфизему лёгких, бронхиты, бронхиальную астму, туберкулез лёгких, катар верхних дыхательных путей, ЛОР — заболевания: ангину, тонзиллит, а также ОРЗ, ОРВИ, грипп и простудные заболевания.

СОСТАВ: лаванда, розмарин, роза, шалфей, мята, душица, чебрец, тысячелистник и др., содержащие весьма ценные для организма человека микроэлементы — Cu, Cr, Mn, Mg, Au, Ag, Zn, Pb, K, Ca, и др. (т.е. медь, хром, магний, марганец, золото, серебро, цинк, калий, кальций и др.), а также витамины B₁, B₂, P₁, C₁₂, C и др., которые оказывают благоприятное действие на секреторные функции желудочно-кишечного тракта, улучшают работу поджелудочной железы, печени, почек, мочевого пузыря, желче- и моче-выводящих путей и протоков. Улучшает самочувствие и сон. Повышает сопротивляемость организма различного рода заболеваниям. Способствует отвыканию от алкоголя и курения. Выводит соли и шлаки из организма.

Лечебный бальзам «Ароматы Крыма» — «Горный Крым» существенно питает и укрепляет организм естественно полезными веществами.

СПОСОБ ПРИГОТОВЛЕНИЯ: 1 чайную ложку вещества залить 1 л. кипятка, настоять 5 минут, процедить и пить: взрослым по 2 стакана в день (утром и вечером), детям — 1/2 стакана утром и вечером в течении 24 дней, повторять при необходимости 3-4 раза в год.

Противопоказаний практически нет.

ХРАНИТЬ: в темном прохладном месте до шести месяцев.

Академия им. Сеченова, Москва, НИИ Педиатрии, акушерства и гинекологии,

Академия Наук Украины, г. Киев

Заказ № 7.095-711-68-54 (в г. Кр. М/г).

ную ложку, пить 1-2 раза в сутки - понижает артериальное давление. Необходим контроль врача. Прекрасные духи. Хранить в темном, прохладном месте.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

СОСТАВ: 1. Эф. масло лавандовое

- ГОСТ 10-218-74

2. Эф. масло шалфейное

- ГОСТ 215-67-76

3. Эф. масло мяты перечной

- ГОСТ IV-18-16-03-81

4. Эф. масло базилика эвгенольного

- ГОСТ 418-56-78

5. Эф. масло гвоздичное

- ТУ 56-46-74

6. Эф. масло камфорное

- Р 71-273-3. МЗУ — ГАПУ

7. Эф. масло эвкалиптовое

- ТУ 14-018-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ: Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим — рассасывающим, противогрибковым, противовирусным и обезбаливающим средством, повышающим иммунитет и биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ: Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все болезни опорно — двигательного и костно — ортопедического характера, а также кашли, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хронические ЛОР-заболевания (отит, ринит, гайморит, ангину, тонзилит, ларингит, все бронхолегочные болезни) путем ингаляций и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ: 1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель Б.Р. Укутать шерстяным пледом или платком на 30 — 40 минут за 2 часа до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в день в течение 2-3 недель.

Эфирное масло полыни лимонной.
Одно из самых активных эфирных масел. Уникальный фармакологический эффект характерен противогнилостным антимикробным, антибактериальным, противогрибковым и ранозаживляющим свойствами.
Единственное в мире гипотензивное средство **из растений**.

Лечит: Все бронхолегочные болезни (ОРЗ, ОРВИ, грипп, кашель, простудные явления) путем ингаляций. И ввиду приятного аромата эфирное масло полыни-лимонной является отличными духами.

Применять: Пить по 1 капле 2 раза в день при гипертоническом кризе. Заменяет сильно действующие гипертонические средства.
Ингаляции — дышать носом (10-15 мин.) 2-3 раза в день при всех бронхо-легочных и простудных болезнях.
Экологически чистый продукт.
Хранить в темном прохладном месте.

РАМН Р.Ф.
НАН Украины
Академия им. Сеченова, г. Москва
НИИ, Клиника Педиатрии,
Гинекологии и Акушерства, г. Киев

ную ложку, пить 1-2 раза в сутки - понижает артериальное давление. Необходим контроль врача. Прекрасные духи. Хранить в темном, прохладном месте.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

СОСТАВ:

1. Эф. масло лавандовое	- ГОСТ 10-218-74
2. Эф. масло шалфейное	- ГОСТ 215-67-76
3. Эф. масло мяты перечной	- ГОСТ IV-18-16-03-81
4. Эф. масло базилика эвгенольного	- ГОСТ 418-56-78
5. Эф. масло гвоздичное	- ТУ 56-46-74
6. Эф. масло камфорное	- Р 71-273-3. МЗУ — ГАПУ
7. Эф. масло эвкалиптовое	- ТУ 14-018-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ: Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим — рассасывающим, противогрибковым, противирусным и обезбаливающим средством, повышающим иммунитет и биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ: Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все болезни опорно — двигательного и костно — ортопедического характера, а также кашли, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хронические ЛОР-заболевания (отит, ринит, гайморит, ангину, тонзилит, ларингит, все бронхолегочные болезни) путем ингаляций и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ:

1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель Б.Р. Укутать шерстяным пледом или платком на 30 — 40 минут за 2 часа до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в день в течение 2-3 недель.

Лечебный сбор(чай) сердечно-сосудистый «ЭВРИКА»

- СОСТАВ:** 1. Мелисса лекарственная – надземная часть – ТУ-18-244-79
2. Зверобой – цветы – ТУ-18-16-244-79
3. Душица – цветы, листья
4. Розмарин – листья – ТУ-18-405-75
5. Боярышник – соцветия – ТУ-18-405-75
6. Адонис – цветы.
7. Роза эфирно-масличная, лепестки – ОСТ-46-53-76
8. Мята перечная, лист – ГТУП – 2-76
9. Донник лекарственный, соцветия, лист.

Лечебный чай «Эврика» способствует улучшению работы сердечной мышцы (миокарда) и сосудистой системы. Нормализует кровоток, очищает кровеносные сосуды (вены, аорту и капилляры) от солей холестерина, отложений. Благоприятно влияет на работу всего пищеварительного тракта. Повышает иммунитет организма. Успокаивает нервную систему. Обладает бактерицидным, противовоспалительным, антимикробным свойствами.

СПОСОБ применения: 1 ч.л. сбора(чая) залить 0,5 л. кипятка. Настоять 5-10 мин., пить за 20-30 мин. До еды 2-3 р. в день по ¼ стакана. Детям от 5 лет – по 1 ст.л. 2 р. в день, до еды. Хранить в сухом прохладном месте до 6 мес.

РЕКОМЕНДОВАН: Академией им. Сеченова РАН НИИ г. Москва, НИИ Педиатрии, акушерства и гинекологии. МОЗ, Украины.

ную ложку, пить 1-2 раза в сутки - понижает артериальное давление. Необходим контроль врача. Прекрасные духи. Хранить в темном, прохладном месте.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

- СОСТАВ:**
1. Эф. масло лавандовое	- ГОСТ 10-218-74
2. Эф. масло шалфейное	- ГОСТ 215-67-76
3. Эф. масло мяты перечной	- ГОСТ IV-18-16-03-81
4. Эф. масло базилика эвгенольного	- ГОСТ 418-56-78
5. Эф. масло гвоздичное	- ТУ 56-46-74
6. Эф. масло камфорное	- Р 71-273-3. МЗУ – ГАПУ
7. Эф. масло эвкалиптовое	- ТУ 14-018-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ: Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим – рассасывающим, противогрибковым, противовирусным и обезбаливающим средством, повышающим иммунитет и биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ: Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все болезни опорно – двигательного и костно – ортопедического характера, а также кашли, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хронические ЛОР-заболевания (отит, ринит, гайморит, ангину, тонзилит, ларингит, все бронхолегочные болезни) путем ингаляций и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ: 1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель Б.Р. Укутать шерстяным пледом или платком на 30 – 40 минут за 2 часа до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в день в течение 2-3 недель.

ЛЕЧЕБНАЯ ПОДУШЕЧКА «АРОМАТЫ КРЫМА»

/ ЛЕЧЕБНЫЙ СБОР ИЗ ЭФИРОМАСЛИЧНЫХ КУЛЬТУР/

Состав : лаванда (соцветия) – ОСТ – 46-56-76;
Чабрец – ТУ УССР – 18-405-75;
Мелиса лекарственная (листья и цветы) – ТУ 18-16-244-79;
Бархатцы (цветы) – ГОСТ 21816-76;
Полынь лимонная лечебная (соцветия) – ТУ – 18-16-76.

Состав обладает: сильными противовоспалительными и бактерицидными свойствами. Приятный бальзамический аромат снимает стрессы, депрессию, спазмы головного мозга, улучшает циркуляцию крови в капиллярах, проясняет сознание, снимает тяжесть в затылке, боль в висках. Успокаивает нервную систему, снимая напряжение в полушариях головного мозга. Восстанавливает работоспособность организма. Повышает иммунитет.
Вдыхая перед сном по 10-15 мин. Обеспечивает себе спокойный, глубокий сон на 6-7 часов.
Лечит бронхолегочные заболевания: кашель, бронхит, плеврит, Пневмонию, бронхиальную астму, ОРЗ и ОРВИ и другие заболевания. Способствует выздоровлению в комплексе с антибиотиками и др. лечебными препаратами.

Способ применения: вдыхать приятный бальзамический аромат из пакета (подушечки) в течение 4-5 минут 2-3 раза в день (на ночь, перед сном, вдыхать по 10-15 минут) в течение 12 или 24 дней.
Повторять 3-4 раза в год.

НИИ Педиатрии, Акушерства и Гинекологии Академии Наук Украины
Г. Киев

...средством, 1-2 капли с кончика иголки на 1 чай-
ную ложку, пить 1-2 раза в сутки - понижает артериальное давление. Необходим кон-
троль врача. Прекрасные духи. Хранить в темном, прохладном месте.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

СОСТАВ:

1. Эф. масло лавандовое	- ГОСТ 10-218-74
2. Эф. масло шалфейное	- ГОСТ 215-67-76
3. Эф. масло мяты перечной	- ГОСТ IV-18-16-03-81
4. Эф. масло базилика эвгенольного	- ГОСТ 418-56-78
5. Эф. масло гвоздичное	- ТУ 56-46-74
6. Эф. масло камфорное	- Р 71-273-3. МЗУ – ГАПУ
7. Эф. масло эвкалиптовое	- ТУ 14-018-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ: Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим – рассасывающим, противогрибковым, противовирусным и обезбаливающим средством, повышающим иммунитет и биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ: Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все болезни опорно – двигательного и костно – ортопедического характера, а также кашли, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хронические ЛОР-заболевания (отит, ринит, гайморит, ангину, тонзилит, ларингит, все бронхолегочные болезни) путем ингаляций и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ:

1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель Б.Р. Укутать шерстяным пледом или платком на 30 – 40 минут за 2 часа до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в день в течение 2-3 недель.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

Состав : 1.Эф.масло лавандовое	Гост 10-218-74
2.Эф.масло шалфейное	ГОСТ 215-67-76
3.Эф.масло мяты перечной	ГОСТ БУ-18-16-03-81
4.Эф.масло базелика эвгенольного	ГОСТ 418-56-78
5.Эф.масло гвоздичное	ТУ 56-46-74
6.Эф.масло камфорное	Р 71-273-3 МЗУ-ГАПУ
7.Эф.масло эвкалиптовое	ТУ 14- 18-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ: Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим, рассасывающим, противогрибковым, противовирусным и обезбаливающим средством, повышающим иммунитет и биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ: Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все болезни опорно-двигательного и костно-ортопедического характера, а также кашли, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хроническое ЛОР-заболевания (отит, ренит, гайморит, ангина, тонзилит, ларингит все бронхолегочные болезни) путем ингаляции и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ: 1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель Б.Р.
Укутать шерстяным пледом или платком на 30-40 минут
За час до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в день
в течение 2-3 недель.

ную ложку, пить 1-2 раза в сутки - понижает артериальное давление. Необходим контроль врача. Прекрасные духи. Хранить в темном, прохладном месте.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

<u>СОСТАВ:</u> 1. Эф. масло лавандовое	- ГОСТ 10-218-74
2. Эф. масло шалфейное	- ГОСТ 215-67-76
3. Эф. масло мяты перечной	- ГОСТ IV-18-16-03-81
4. Эф. масло базелика эвгенольного	- ГОСТ 418-56-78
5. Эф. масло гвоздичное	- ТУ 56-46-74
6. Эф. масло камфорное	- Р 71-273-3. МЗУ – ГАПУ
7. Эф. масло эвкалиптовое	- ТУ 14-018-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ: Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим – рассасывающим, противогрибковым, противовирусным и обезбаливающим средством, повышающим иммунитет и биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ: Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все болезни опорно – двигательного и костно – ортопедического характера, а также кашли, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хронические ЛОР-заболевания (отит, ренит, гайморит, ангину, тонзилит, ларингит, все бронхолегочные болзни) путем ингаляций и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ: 1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель Б.Р.
Укутать шерстяным пледом или платком на 30 – 40 минут
за 2 часа до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в
день в течение 2-3 недель.

- Состав: 1. Эфирное масло лаванды-
2. Эфирное масло шалфея-
3. Эфирное масло мяты перечной-
4. Эфирное масло полыни лимонной-
5. Эфирное масло фенхеля –
6. Эфирное масло розы-
7. Эфирное масло лавандина-

Особый состав Санацеллы (№7) Реммера на основе многолетних цитохимических и клинических параметров исследований и анализов, проведенных Институтом педиатрии РАМН, позволяет РЕКОМЕНДОВАТЬ её для применения в дошкольных учреждениях наряду с общепринятыми оздоровительными мероприятиями с лечебно-профилактической целью для предупреждения острых респираторных заболеваний (ОРЗ, ОРВИ, грипп и др.) у детей и персонала.

Применяется для ингаляций и втирания (физкабинеты и индивидуально). Санацелла №7 Реммера представляет собой бактерицидный, антимикробный, противовоспалительный, сосудорасширяющий, антигрибковый препарат, предупреждающий простудные, вирусные и другие заболевания.

Лечит: отит, ринит, тонзиллит, ангину, гайморит, ларингит, ларингофарингит, кашель, воспаление верхних дыхательных путей, эмфизему лёгких, бронхиальную астму, туберкулёз лёгких (улучшает работу всего бронхиального дерева), увеличивая спирометрию. Очищает слизистую оболочку от бактериально-микробной флоры, повышает иммунитет и биоэнергетику организма. Восстанавливает нормальную работу НС. Лечит простатит, геморрой (согревает, рассасывает, разгоняет крово-лимфоток), а также, кожные болезни (ожоги, лишай, экземы – по специальным методикам), повышает тонус, даёт глубокий сон, улучшает восприятие окружающего, снимает моральное напряжение, проясняет сознание.

... средством: 1-2 капли с кончика иголки на 1 чайную ложку, пить 1-2 раза в сутки - понижает артериальное давление. Необходим контроль врача. Прекрасные духи. Хранить в темном, прохладном месте.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

СОСТАВ: 1. Эф. масло лавандовое	- ГОСТ 10-218-74
2. Эф. масло шалфейное	- ГОСТ 215-67-76
3. Эф. масло мяты перечной	- ГОСТ IV-18-16-03-81
4. Эф. масло базилика эвгенольного	- ГОСТ 418-56-78
5. Эф. масло гвоздичное	- ТУ 56-46-74
6. Эф. масло камфорное	- Р 71-273-3. МЗУ – ГАПУ
7. Эф. масло эвкалиптовое	- ТУ 14-018-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ: Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим – рассасывающим, противогрибковым, противовирусным и обезбаливающим средством, повышающим иммунитет и биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ: Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все болезни опорно – двигательного и костно – ортопедического характера, а также кашель, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хронические ЛОР-заболевания (отит, ринит, гайморит, ангину, тонзилит, ларингит, все бронхолегочные болезни) путем ингаляций и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ: 1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель Б.Р. Укутать шерстяным пледом или платком на 30 – 40 минут за 2 часа до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в день в течение 2-3 недель.

МАСЛО РОЗЫ. Эфирное-/средство лечения королей/

ОСТ- 46- 53-76 Получают из

лепестков розы эфирно-масличной.

Весьма ценное лекарственное средство. Лечит практически весь организм человека. Очищает кровь, печень, почки, моче и желчевые протоки. Восстанавливает память, нормализует работу всего пищеварительного тракта, значительно повышает иммунитет, восстанавливает силы активизирует работу всей сердечно-сосудистой. Применяется как вспомогательное средство при лечения всеми лекарствами. Абсолютно безвредно взрослых, так и для детей. Вдыхать носом 1-2 или 5-6 минут - очищает верхние дыхательные бактериально-микробной гноеродной флоры

Пить по 1-2 капли с иголки на 1 ст. л. натошак. Нормализует работу мозга, повышает тонус, аппетит работоспособность. Благоприятно влияет на функционирование эндокринных желез, успокаивает нервы практически способствует продлению жизни основных органов человека. Редкие неповторимые духи. Хранить в темном, прохладном месте.

Лицензия М.З. Р.Ф. - ВМ 3801-36-39. ГМУ г. Москва от 10.03.1988 г.

... средством, 1-2 капли с кончика иголки на 1 чайную ложку, пить 1-2 раза в сутки - понижает артериальное давление. Необходим контроль врача. Прекрасные духи. Хранить в темном, прохладном месте.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

СОСТАВ: 1. Эф. масло лавандовое

2. Эф. масло шалфейное

3. Эф. масло мяты перечной

4. Эф. масло базилика эвгенольного

5. Эф. масло гвоздичное

6. Эф. масло камфорное

7. Эф. масло эвкалиптовое

- ГОСТ 10-218-74

- ГОСТ 215-67-76

- ГОСТ IV-18-16-03-81

- ГОСТ 418-56-78

- ТУ 56-46-74

- Р 71-273-3. МЗУ - ГАПУ

- ТУ 14-018-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ:

Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим - рассасывающим, противогрибковым, противовирусным и обезбаливающим средством, повышающим иммунитет и биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ:

Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все болезни опорно - двигательного и костно - ортопедического характера, а также кашли, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хронические ЛОР-заболевания (отит, ринит, гайморит, ангину, тонзилит, ларингит, все бронхолегочные болезни) путем ингаляций и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ:

1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель Б.Р. Укутать шерстяным пледом или платком на 30 - 40 минут за 2 часа до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в день в течение 2-3 недель.

БАЛЬЗАМ «ЗДОРОВЬЕ ЖЕНЩИНЫ»

Лечебный сбор (чай) из эфиромасличных культур Горного Крыма.

Состав:	лаванда (соцв.) ГОСТ 46-56-76	Розмарин (лист) ТУ 18-405-75	Роза (лепестки) ГОСТ 46-53-76	Любисток (лист) ГОСТ 869-78	Мята перечн. (лист) ГТУП2-76
---------	----------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	--------------------------------	---------------------------------

Бальзам «Здоровье женщины» содержит: витамины, флавоноиды, фитонциды, «А»-пишен, камфору, борнилацетат, терпинеол, ментол, цинеол, сесквитерпеновые соединения, микроэлементы, гераниол, нерол, эвгенол, воск и органические кислоты.

Обладает: противовоспалительным, антимикробным, мочегонным, очищающим, ранозаживляющим, болеутоляющим действием.

Лечит: болезни сердца, почек, печени, желудочно-кишечного тракта, женские болезни

Очищает: жёлче-мочеполовую систему от бактериально-микробной (гнилостно-воспалительной и патогенной флоры), от шлако-грязевых отложений.

Чай «Здоровье женщины» полезен: при белях и болезнях скудных менструациях, малокровии, регулирует и восстанавливает функциональную деятельность желудочно-кишечного тракта, повышает сопротивляемость организма.

Способ применения: 1 ч.л. сухого сбора залить 1л кипятка, настоять 5-6 минут, процедить и пить в тёплом виде по 1 стакану 2-3 раза в день. Курс лечения – 3-4 недели. В год – 3-4 курса (при необходимости). Экологически чистый продукт. Процеженный через 6 слоёв марли тёплый чай (раствор) полезен при спринцевании. Хранить в сухом, тёмном, прохладном месте до 6 месяцев.

Утвержден: Академией им. Сеченова
г. Москва
НИИ педиатрии, акушерства и гинекологии
г. Киев
Онкологическая клиника
г. Киев
20.11.1998 г

Лицензия М.З. Р.Ф. - ВМ 3801-36-39. ГМУ г. Москва от 10.03.1988 г.

ную ложку, пить 1-2 раза в сутки - понижает артериальное давление. Необходим контроль врача. Прекрасные духи. Хранить в темном, прохладном месте.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

- СОСТАВ:**
1. Эф. масло лавандовое	- ГОСТ 10-218-74
2. Эф. масло шалфейное	- ГОСТ 215-67-76
3. Эф. масло мяты перечной	- ГОСТ IV-18-16-03-81
4. Эф. масло базилика эвгенольного	- ГОСТ 418-56-78
5. Эф. масло гвоздичное	- ТУ 56-46-74
6. Эф. масло камфорное	- Р 71-273-3. МЗУ – ГАПУ
7. Эф. масло эвкалиптовое	- ТУ 14-018-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ: Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим – рассасывающим, противогрибковым, противирусным и обезбаливающим средством, повышающим иммунитет и биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ: Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все болезни опорно – двигательного и костно – ортопедического характера, а также кашли, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хронические ЛОР-заболевания (отит, ринит, гайморит, ангину, тонзилит, ларингит, все бронхолегочные болезни) путем ингаляций и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ:

1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель Б.Р. Укутать шерстяным пледом или платком на 30 – 40 минут за 2 часа до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в день в течение 2-3 недель.

лимфатической жидкостью, улучшает кровообращение, оптимизирует водный баланс, эффективно лечит ревматизм, артрит, подагру, остеохондроз, радикулит, повреждение мышц, суставов, оказывает положительное воздействие на глубокие слои тканей. Кроме того, легколетучие эфирные масла оказывают благотворное действие на общее состояние организма: снимают головные боли, психофизическую усталость, бронхоспазмы, простуду благодаря присутствию эфирных масел с целым рядом фармакологических **КАЧЕСТВ**: успокаивающих, сосудорасширяющих, тонизирующих, противовоспалительных, дающих приятное комфортное состояние.

Примечание: время приема ванн: взрослым - 30 минут, детям - 15 минут. После ванн можно либо общей применяется аппликация на больное место (сустав, поясничный отдел, ноги, плечи). Накладывается аппликация из кусочка ткани, смоченной раствором ароматизированной морской соли "Здоровье", закрыть фольгой, завернуть шерстяным одеялом, платком на 30 минут. Курс лечения 10 ванн. Повторять 2-3 раза в год.

Приготовление: 1 столовую ложку растворить на 2 литра теплой воды и вылить в ванну, остальное 100-150 мл для аппликации, компресса.

г. Москва
НИИ педиатрии, акушерства и гинекологии
г. Киев
Онкологическая клиника
г. Киев
20.11.1998 г.

Лицензия М.З. Р.Ф. - ВМ 3801-36-39. ГМУ г. Москва от 10.03.1988 г.

1 чайную ложку, пить 1-2 раза в сутки - понижает артериальное давление. Необходим контроль врача. Прекрасные духи. Хранить в темном, прохладном месте.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

СОСТАВ:

1. Эф. масло лавандовое	- ГОСТ 10-218-74
2. Эф. масло шалфейное	- ГОСТ 215-67-76
3. Эф. масло мяты перечной	- ГОСТ IV-18-16-03-81
4. Эф. масло базилика эвгенольного	- ГОСТ 418-56-78
5. Эф. масло гвоздичное	- ТУ 56-46-74
6. Эф. масло камфорное	- Р 71-273-3. МЗУ - ГАПУ
7. Эф. масло эвкалиптовое	- ТУ 14-018-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ: Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим - рассасывающим, противогрибковым, противовирусным, обезбаливающим средством, повышающим иммунитет, биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ:

Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все опорно - двигательного и костно - ортопедического характера, астма, кашель, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хронические ЛОР-заболевания (отит, гайморит, ангину, тонзилит, ларингит, все бронхолегочные заболевания) путем ингаляций и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ:

1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель. Укутать шерстяным пледом или платком на 30 - 40 минут за 2 часа до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в день в течение 2-3 недель.

Рецепт

Бронхо-лечебный бальзам

Состав:

1. Жир собачий (или барсучий) - 500 г.
2. Мед натуральный (из разнотравья) - 500г.
3. Кагор (вино) марочное, церковный - 500г.
4. Мумиё (горная смола - бальзам) приобрести в аптеке. - 10 г.
5. Сок чистотела - 100 г.
6. Сок мать и мачехи - 100 г.
7. Отвар шиповника (плодов) 1 л. воды на 250 г. плодов: 500 мл.
8. Масло лавандовое (натуральное, эфирное) - 10 мл.
9. Масло розы эфирно-масличной - 5 мл.
10. Рыбий жир (желательно тресковый) - 200 г.
11. Отвар листьев эвкалипта (на 1 л. 100 гр. листьев) - 200 г.
12. Прополис (пчелиный клей), раствор 10 гр. на 20 мл. этилового спирта 70 (аптечного)
13. Отвар травы сушеницы болотной (200 г. воды на 100 гр. сухой травы) - 100 мл.

Примечание: все отвары готовить на пару (водяная баня) - кипятить 10-15 минут на медленном огне.

Принимать (взрослым) - по 1 ст. ложке 2 раза в день в течение 6 месяцев (за 20 мин. до еды)

Автор-разработчик - Реммер Г.А. - ароматотерапевт, доктор медицинских наук, профессор.

Утвержден: Академией им. Сеченова

г. Москва

НИИ педиатрии, акушерства и гинекологии

г. Киев

Онкологическая клиника

г. Киев

20.11.1998 г

Лицензия М.З. Р.Ф. - ВМ 3801-36-39. ГМУ г. Москва от 10.03.1988 г.

Средством 1-2 капли с кончика иглы на 1 чайную ложку, пить 1-2 раза в сутки - понижает артериальное давление. Необходим контроль врача. Прекрасные духи. Хранить в темном, прохладном месте.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

- СОСТАВ:
1. Эф. масло лавандовое	- ГОСТ 10-218-74
2. Эф. масло шалфейное	- ГОСТ 215-67-76
3. Эф. масло мяты перечной	- ГОСТ IV-18-16-03-81
4. Эф. масло базилика эвгенольного	- ГОСТ 418-56-78
5. Эф. масло гвоздичное	- ТУ 56-46-74
6. Эф. масло камфорное	- Р 71-273-3. МЗУ - ГАПУ
7. Эф. масло эвкалиптовое	- ТУ 14-018-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ: Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим - рассасывающим, противогрибковым, противовирусным и обезбаливающим средством, повышающим иммунитет и биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ: Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все болезни опорно - двигательного и костно - ортопедического характера, а также кашли, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хронические ЛОР-заболевания (отит, ринит, гайморит, ангину, тонзилит, ларингит, все бронхолегочные болезни) путем ингаляций и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ:

1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель Б.Р. Укутать шерстяным пледом или платком на 30 - 40 минут за 2 часа до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в день в течение 2-3 недель.

ЛЕЧЕБНЫЙ СБОР (чай)
общеукрепляющий
«КРЫМСКИЕ ЗОРИ»

Состав: 1. Мелисса лекарственная – ТУ 18-16-244-79

2. Розмарин – листья – ТУ 18-405-75

3. Лаванда – соцветия ГОСТ 46-56-76

4. Боярышник – соцветия

5. Зверобой – цветы

6. Адонис – цветы

7. Душица – цветы, листья ГОСТ-219-08-76

8. Роза – листья – ОСТ-46-53-76

9. Мята перечная – лист – ГТУП – 2 – 76.

Способствует улучшению работы сердечной мышцы (миокарда) и сосудистой системы. Нормализует кровоток, очищает кровеносные капилляры, вены от солей холестерина. Успокаивает нервную систему, повышает иммунитет. Обладает бактерицидным свойством. Благоприятно влияет на работу всего пищеварительного тракта.

СПОСОБ ПРИМЕНЕНИЯ: 1 чайная ложка сбора (чай) залить 0,5 л кипятка. Настоять 5-10 минут, пить за 20 минут до еды 3 раза в день по ¼ стакана. Детям от 5 лет – по 1 ст. ложке 2 раза в день 3-4 недели. Повторить 3-4 раза в год.

Хранить в сухом прохладном месте до 6 месяцев.

Масло полыни лимонной, эфирное. ТУ-18-16-76.

Масло полыни лимонной получают из соцветий эфирномасличной полыни лимонной. Это - прекрасное ароматное вещество с хвойно-фруктовым запахом, с бергамотным оттенком. Используется при лечении всех простудных и воспалительных заболеваний. Является гипотензивным средством: 1-2 капли с кончика иглы на 1 чайную ложку, пить 1-2 раза в сутки - понижает артериальное давление. Необходим контроль врача. Прекрасные духи. Хранить в темном, прохладном месте.

БАЛЬЗАМ РЕММЕРА

<u>СОСТАВ:</u> 1. Эф. масло лавандовое	- ГОСТ 10-218-74
2. Эф. масло шалфейное	- ГОСТ 215-67-76
3. Эф. масло мяты перечной	- ГОСТ IV-18-16-03-81
4. Эф. масло базилика эвгенольного	- ГОСТ 418-56-78
5. Эф. масло гвоздичное	- ТУ 56-46-74
6. Эф. масло камфорное	- Р 71-273-3. МЗУ – ГАПУ
7. Эф. масло эвкалиптовое	- ТУ 14-018-15-78

ЯВЛЯЕТСЯ: Бактерицидным, антимикробным, противовоспалительным, согревающим – рассасывающим, противогрибковым, противовирусным и обезбаливающим средством, повышающим иммунитет и биоэнергетику организма.

ЛЕЧИТ: Ревматизм, радикулит, ишиас, мигрень, остеохондроз, все болезни опорно – двигательного и костно – ортопедического характера, а также кашли, ОРЗ, ОРВИ, грипп, хронические ЛОР-заболевания (отит, ринит, гайморит, ангину, тонзилит, ларингит, все бронхолегочные болезни) путем ингаляций и втираний.

ПРИМЕНЕНИЕ: 1. Смазывать (втирать) в больные места 5-6 капель Б.Р. Укутать шерстяным пледом или платком на 30 – 40 минут за 2 часа до сна. Курс лечения 2-3 недели.
2. Ингаляции (вдыхать носом или ртом 5-10 минут 2-3 раза в день в течение 2-3 недель.

ЛАВР БЛАГОРОДНЫЙ

Прямые листья лавра благородного обладают целым рядом лечебных свойств. **Лечит:** сахарный диабет, паралич, отложение солей в суставах и применяют как болеутоляющее средство.

Лавр благородный является антисклеротическим средством, улучшает работу головного мозга, активизирует наполнение капилляров, успокаивает ЦНС.

Способ применения:

1. **При параличе и для удаления солей** — 30 гр. Мелко нарезанных листьев лавра благородного залить 200 гр. Подсолнечного масла (или оливкового). Настоять 7-10 дней в теплом месте. Процедить и делать примочки (тампоны) на больные места на ночь или на 2-3 часа (в покое).
2. **При сахарном диабете:** 10 листьев лавра благородного залить 3 стаканами кипятка. Настоять 3 часа. Пить $\frac{1}{2}$ стакана 3 раза в день.

Примечание: В обоих случаях курс лечения 3-4 недели. При необходимости повторять 3-4 раза в год.

3. Венок из свежих листьев (восток) лавра благородного на голову на 30-40 мин. — очищается сознание, успокаивается ЦНС, появляется уверенность мыслить, энергично двигаться, дерзать, готовиться к деятельной жизни.

НИИ им. Сеченова
г. Ялта

ЖЕЛЧЕГОННЫЙ ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫЙ ЧАЙ (СБОР) ИЗ ЭФИРНО-МАСЛИЧНЫХ РАСТЕНИЙ

Состав:

1. Роза эфирно-масл. — лепестки — Гост. 46-53-76
2. Лаванда — соцветия — Гост. 46-56-76
3. Бессмертник песчаный — соцветия — Гост. — ГФН — ст. 273

Лечит: печень, желчевыводящие пути и протоки, воспалительные процессы (гепатит, холецистит и др.), нарушение кислотно-щелочного процесса в желудке и 12-ти перстной кишке.

Обладает стимулирующим действием на мускулатуру и паренхиму печени, способствует активной очистке желчного пузыря и желчных протоков, активизирует функциональную деятельность всего желудочно-кишечного тракта. Нормализует процесс пищеварения, успокаивает ЦНС.

Способ применения: 1 ч.л. сухого сбора (чая) залить 0,5 л. кипятка. Настоять 30 мин., процедить. Пить: взрослым — по $\frac{1}{2}$ стакана в день за 30 мин. до еды; детям — по 1 ст. л. 2 раза в день до еды. Курс лечения 2-3 недели. Сахар и мед — по вкусу.

Хранить в сухом прохладном месте.

НИИ им. Сеченова
г. Ялта
Респ. Институт Педиатрии,
акушерства и гинекологии
г. Киев.

«КРЫМСКАЯ ЧАРИВНИЦА» (Дыхательная подушечка)

Композиционный сбор для сухой ингаляции из эфиромасличных культур горного Крыма.

Состав: Чабрец (надземная часть)
Бессмертник итальянский (цветы)
Котовник лимонный (надз. часть)
Мята перечная (надземная часть)
Лаванда (соцветия)

- ГОСТ 2118-76
- ГФК СТ 273
- ТУ 1-63-47-83
- ГОСТ 21816-76
- ОСТ 216-56-76

Помогает как надежный друг при бессоннице, головных болях, повышенном и пониженном давлении, вегетососудистой дистонии, при состоянии душевного дискомфорта, волнении, отдаляет и даже рассеивает «в прах» нервный срыв, успокаивает центральную нервную систему в неблагоприятные дни.

Способ применения: Вдыхать целебный аромат «Крымской чаривницы» 2-3 раза в день по 3-4 минуты, перед сном – до 10 минут, в течение 3-4 недель. Кратность – 3-4 раза в год. При желании, заваривать как чай (1 ч. ложка на 1 л воды кипятка), сахар и мед по вкусу. Хранить в темном, прохладном месте.

Лечебная подушечка «БАЛЬЗАМ ГОРНОГО КРЫМА»

Состав: 1. Лаванда – (соцветия) – ост. 46-56-76.
2. Роза – (лепестки) – Гост 46-53-76
3. Мята пер. – (листья) – ГТУП – 2-76
4. Бессмертник итал. – (цветы) – ГФН – ст. 273
5. Тысячелетник – (цветы) – ТУ – IX – ст. 282

Лечит: Органы дыхания при заболевании: бронхиальной астмы, бронхитах, пневмонией и др. ЛОР – заболев. (рипит, гайморит, тонзиллит, воспаление ротовой полости).

Восстанавливает и нормализует дыхательный процесс, спирометрию, АД, сон, аппетит, успокаивает нервы. Повышает биоэнергетику организма и иммунитет.

Способ применения: 1). Вскрыть пленочный пакет и дышать 10-15 мин. – 3-4 раза в день. Курс лечения – 12-24 дня. В год – 3-4 курса. 2). Вскрыть матерчатый пакетик и заварить чай – На 1 л кипятка – 1 ч. л. «Бальзам Горного Крыма». Настоять 3-4 мин. Пить в теплом виде: взрослым – по 2 стакана в день (утром и вечером), детям утром и вечером – по ½ стакана.
Курс лечения 12-24 дня. В год – 3-4 курса с перерывом 1,5 месяца.

Рекомендован: НИИ им. Сеченова, г. Ялта
Республиканском Институтом Педиатрии,
Акушерства и Гиникологии, г. Киев

Heinrich A. Remmer-
Sohn Baron A.-K. v. Remmer

Raoul Wallenberg.-
- (1912 - 1950),
Schwedische Diplomat.

Andrey-Konstantin
von Remmer -
- (1880-1950)

Raoul Wallenberg Honorary Citizen Committee

\$news rcr

P.O. Box 38, Ra'anana 43100, ISRAEL
Tel.: +(972) 54 4953039 Fax: +(972) 9 7749495 E-mail: max@maxgrunberg.com

H.E. Stefan Löfven
Prime Minister of Sweden

via

H.E. Carl Magnus Nesser
Ambassador of Sweden to Israel

21 May 2015

Your Excellency Mr. Löfven,

I am contacting you to help facilitate the issuing of an Interpol Yellow Notice for the missing Swedish hero, Raoul Wallenberg. An Interpol Yellow Notice, is intended to help locate a missing person, or to help identify a person who is unable to identify himself.

For your information, the Swedish Ministry of Foreign Affairs has not been willing to issue an Interpol Yellow Notice, as after consulting with other parts of the Swedish Government Offices it is believed that the Interpol Yellow Notice is not the right way to proceed.

In addition, the Swedish Police has decided not to issue an Interpol Yellow Notice. This decision cannot be appealed within the Swedish judicial system.

"11 May 2015 We have a joint responsibility to preserve the memory of the Holocaust and the unprecedented human suffering caused by the war. It is up to us to pass on the importance of protecting democracy, human dignity and human rights to future generations.

Source: <http://www.swedenabroad.com/en-GB/Embassies/Tel-Aviv/Current-affairs/News/Statement-on-the-occasion-of-the-70th-anniversary-of-the-end-of-the-Second-World-War--sys/>

Possible witnesses could have moved from the Russian Federation to somewhere around the world.

In contradiction to the above mentioned statement to protect human dignity and human rights, in the case of Raoul Wallenberg the Swedish government unfortunately has not yet initiated a global humanitarian search action in terms of using all modern search mechanisms at its disposal to find these witnesses. This includes the Interpol Yellow Notice.

The Raoul Wallenberg case is first and foremost an active missing person investigation. The request for an Interpol Yellow Notice, is a purely humanitarian one. The urgency of the search for witnesses cannot be overstated, since the witnesses we are attempting to find are most likely in their 80s or 90s and their life expectancies are obviously limited.

On the following Swedish Government's website it says as of today's date, 21 May 2015:

"In January 1945, Wallenberg was imprisoned by Soviet forces. Until this day, his fate remains unknown."

Source: <https://sweden.se/society/sweden-and-human-rights/> :

Therefore time is of essence to encourage living witnesses with factual information to step forward to help us solve this mystery before it is too late.

Överlämnas av UD-MK till

för kännedom/åtgärd

Copy for
H.E. Wallström
Minister for Foreign
Affairs

UTRIKESDEPARTEMENTET

2015-06-24

UD2016/02844/MK

AD ACTA

2015-07-01

MV

UD-MK

INK. UTR.MIN.

2015-06-24

Please note, that Mr Noble, Secretary General of Interpol, is supportive of the search.

What happened to Raoul Wallenberg, could happen to any politician or diplomat. Could I kindly ask you to put yourself in the position of Raoul for a moment and try to understand what you would like your government to in the case you were kidnapped? Could I please ask you to understand that some of Raoul's family members, friends, and supporters are still patiently waiting every day for any news in the search. **After all, Raoul Wallenberg has never been formally declared dead.** Therefore may I kindly ask you to request of your government to issue an Interpol Yellow Notice?

Could I respectfully ask you to please answer the question if you are able to help facilitate the issuing of an Interpol Yellow Notice the latest by June 30, in order not to lose even more time to try clarify Raoul Wallenberg's fate and to find possible witnesses?

Thank you in advance for considering this request and I look forward hearing from you.

Yours Truly

Max Grunberg

Enclosed, copies of related correspondence.

Mrs. Matilda von Dardel (sister-in-law of Raoul Wallenberg, Switzerland)

Ms. Louise von Dardel (niece of Raoul Wallenberg, Switzerland))

Mrs. Marie Dupuy (niece of Raoul Wallenberg, Switzerland)

Mrs. Susanne Berger, Historical researcher and former Independent Consultant
to the Swedish-Russian working group, Germany

Mrs. Joy Rothenberg, Esq., USA

Mr. David Matas, adjunct professor in the Faculty of Law at the University of Manitoba, Canada

H.E. Morgan Johansson, Minister for Justice and Migration, Sweden

H.E. Margot Wallström, Minister for Foreign Affairs, Sweden

Stockholm 2012-08-21

DNR: 012-2827-2011/12

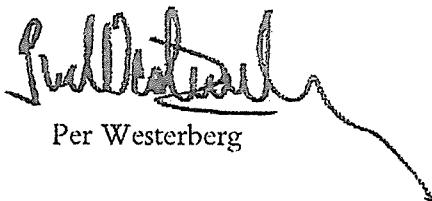
Dear Louise and Max,

Thank you for your letter. Mr. Raoul Wallenberg was an extraordinary person who did extraordinary things and I understand your urge to find out what really happened to him. I remember that we discussed this particular question when we met in Jerusalem this summer. As I explained to you then being a speaker prevents me to act. This is since I am expected to be impartial in relation to the political business of the Riksdag. I do not participate in the work of the committees or in debates and votes in the Chamber, as I have a substitute for these duties. Therefore I cannot hold a hearing regarding a yellow notice for Mr. Wallenberg.

As I read your letter I notice that you have been informed about the Ministry of Foreign Affairs standpoint in this matter (please see answer below).

I am sorry I am unable to help you with your request but I wish you best of luck in your important struggle to find out what happened to Mr. Wallenberg.

Your sincerely,

Per Westerberg

Reply from Sweden's Ministry of Foreign Affairs:

"In accordance with Article 3 of its constitution, INTERPOL cannot undertake any intervention or activity of a political character.

Therefore, if Sweden were to ask INTERPOL to issue a Yellow notice, we would – by the very act of doing so – define the Raoul Wallenberg issue as non-political in nature. This would legitimise the recurring claim from the Russian side that Wallenberg should not be part of the bilateral political agenda, and it would risk causing the cessation of our political dialogue with Russia on this issue.

Sweden deems it important that Raoul Wallenberg remain an item on the agenda of our political dialogue with Russia, since it is this dialogue – in combination with the efforts of historians – that has yielded progress on the Wallenberg file, for example the release last autumn of cablegrams between the Soviet Embassy in Stockholm and the Soviet Foreign Ministry in 1944-1947.

Sweden has therefore concluded that the possible concrete benefits of issuing a Yellow notice could not possibly justify risking the termination of Sweden's political dialogue on this issue with Russia.

It is against this background that Sweden has decided not to involve INTERPOL in the search for Raoul Wallenberg."

From: Martina Quick [mailto:martina.quick@foreign.ministry.se]
Sent: Wednesday, January 11, 2012 3:06 PM
To: Max Grunberg
Subject: Re: Raoul Wallenberg-Interpol

Dear Max,

I'm back in the office after a short New Year's vacation in Sweden. I hope you had a good Hanukkah holiday.

I will forward your correspondence to Mr. Thyberg along with your list of addressees. Sometimes big e-mails to many addresses can cause problems in the system.

I have also received a message for you from Stockholm. I'm aware that it has taken time, but we have wanted to consult with other parts of the Government Offices. The answer remains the same - we do not believe that the Interpol Yellow Notice is the right way to proceed. I'm on my way out of the office now, but I will give you a call tomorrow (Thursday) so we can talk some more about it.

Best regards,

Martina

-----Original Message-----

From: raes@rps.police.se [mailto:raes@rps.police.se]

Sent: Thursday, August 15, 2013 12:40 PM

To: max@maxgrunberg.com

Subject: Reply concerning appeal proceedings

Dear Mr Grunberg,

I am sorry that you had to wait for a response on your writing during my vacation.

The National Police Board has, as we have informed you earlier, no intention to use Interpol's international notices system concerning Raoul Wallenberg.

It is not possible to appeal such a ?decision? to court or the government according to Swedish law.

Thank you again for your dedication in this matter.

Kindly,

Yvette Glantz

200, quai Charles de Gaulle
69006 LYON - FRANCE
Telephone : +33 4 72 44 70 05
secretary.general@interpol.int

INTERPOL

The Secretary General
Le Secrétaire Général
El Secretario General
الأمين العام

Ronald K. Noble

1 November 2007

Our Ref.:

2007/1373/OS/FIS/NOTI/GG/sf - DCS 36373

Subject:

Search for Raoul Wallenberg

Dear Mr Grunberg,

I would like to thank you for your letter dated 5 September 2007.

One of INTERPOL's main functions is to help our member countries to locate missing persons using the Organization's system of international yellow notices. Based on requests from National Central Bureaus, the General Secretariat produces yellow notices in all of the Organization's official languages: Arabic, English, French and Spanish. These yellow notices are subsequently disseminated to all our 186 member countries.

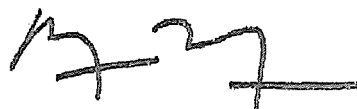
In this context, the General Secretariat will gladly assist you in promoting the search for Raoul WALLENBERG. However, according to INTERPOL rules, the General Secretariat can only publish a yellow notice based on a request from one of INTERPOL's National Central Bureaus.

Taking into consideration that Raoul WALLENBERG is a citizen of Sweden, we have written to the Swedish National Central Bureau and subsequently spoken to them and they are actively considering the matter.

Once the General Secretariat receives the request from the National Central Bureau, we will proceed with the publication of a yellow notice.

We remain at your disposal if you require further information.

Yours sincerely,

Ronald K. Noble
Secretary General

Encl.: 1

cc: INTERPOL Stockholm

Mr Max Grunberg
Raoul Wallenberg Honorary Citizen Committee
P.O. Box 38
Ra'anana 43100
Israel

200, quai Charles de Gaulle
69006 LYON - FRANCE
Telephone : +33 4 72 44 70 05
secretary.general@interpol.int

INTERPOL

The Secretary General
Le Secrétaire Général
El Secretario General
الأمين العام

Ronald K. Noble

8 August 2011

Our Ref. :

SG/2011/C335/041641/ISR/MFB

Subject:

Missing person Raoul Wallenberg and INTERPOL

Dear Mr Grunberg,

Thank you for your message of 2 August to which you attached a copy of your latest exchange in correspondence with the Swedish Government regarding the search for Raoul Wallenberg.

Whilst your ongoing efforts to locate Raoul Wallenberg are commendable from a humanitarian perspective, I regret to inform you that the position of INTERPOL remains unchanged and that we are unable to issue a Yellow Notice for this missing person unless it is based on a request from a member country.

Should the Swedish Government change its position, we shall of course publish a Yellow Notice and do everything in our power to locate this missing person.

I trust that you will understand the circumstances.

Yours sincerely,

Ronald K. Noble
Secretary General

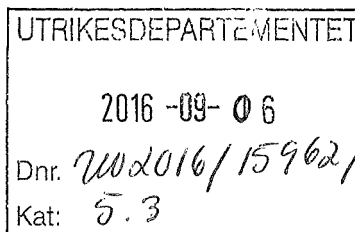
cc: INTERPOL Stockholm

Mr Max Grunberg
Founder
Raoul Wallenberg Honorary Citizen Committee
PO Box 38
43100
Ra'anana
Israel

Från: Vero Karlsson för UD Registrator
Skickat: den 6 september 2016 13:13
Till: UD-ASO
Kopia: Arbetsbrevlåda UD Registrator
Ämne: VB: Mrs Agnes Kornis, who worked with Raul Wallenberg

2016-12-16 ASD/förfrendahl
Brev för Mr. Hamilton
Mrs Kornis copy in mail +
orig m. letter 2017-01-01

Från: Marina H.C [mailto:mhclifestyle@gmail.com]
Skickat: den 6 september 2016 12:24
Till: UD Registrator
Ämne: Mrs Agnes Kornis, who worked with Raul Wallenberg

Dear Sir /Madam

I write at the suggestion of
Ms Katarina Prime Linmarker, Information and Cultural Officer,
Embassy of Sweden, Canberra.

My reason for writing is to bring to your attention my aunt, **Mrs AGNES KORNIS, of Adelaide . Australia**, who worked with Raoul Wallenberg in Budapest in the mid-1940s, as one of the **original group of volunteer ladies, who secretly typed the very first shutzpasses issued by Wallenberg.**

Mrs Kornis is probably the last living person of that group, and possibly the last living person to have worked with, and to remember personally Raoul Wallenberg.

My family wonders if the Swedish Government might like to acknowledge Mrs Kornis' work with Wallenberg in some manner.

She continued to type passes for some months, always as a volunteer, during a time of great danger in Budapest.

Mrs Kornis will be 100 on 16 December 2016, and is currently in relatively good health, I feel, however, the time for the Swedish Government to recognise her contribution to the Wallenberg Rescue Mission is somewhat urgent.

Please let me know if you are able to do something to honour this special lady at this time in her life.

Kind regards

Marina Hamilton-Craig

+ 61 (0) 403 163 796

Government Offices of Sweden

16 December 2016

Ministry for Foreign Affairs Sweden

Mrs Agnes Kornis
Adelaide, Australia

Minister for Foreign Affairs

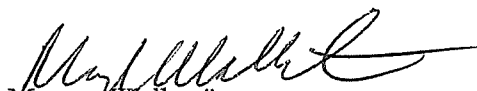
Dear Mrs Kornis,

I am writing to extend to you my warmest congratulations and very best wishes on the occasion of your one hundredth birthday.

I also wish to take this opportunity to commend you wholeheartedly on your efforts for the Swedish Legation in Budapest during the Second World War. Working closely with Raoul Wallenberg in issuing the famous Schutzpässe, you contributed to and participated in a noble endeavour to spread hope in those dark days of evil, hatred and persecution. Your support to Raoul Wallenberg deserves our deepest respect and gratitude.

Please accept, dear Mrs Kornis, my wishes for a blessed and joyous birthday and the assurance of my highest consideration.

Yours sincerely,

Margot Wallström

2016-12-22

Utrikesdepartementet
Asien- och Oceanienheten
Kanslisekreterare
Agneta Kellberg

Översänder brev från Utrikesministern

1 bil.

Översänder brev i original från utrikesministern för vidarebefordran till
Mrs Agnes KORNIS enligt tidigare mailväxling Löfvendahl-ambassaden.

Med vänlig hälsning

Agneta Kellberg

Ep m. Luvins 2017-01-01/af

... .. = längre paus (avbrott i intervjun – eller mkt lång tystnad)
... = ej avslutad mening

Debriefing av Jan Lundvik angående fallet Raoul Wallenberg

I samtal med Harald Hamrin, Krister Wahlbäck och Göran Rydeberg

10 februari samt 3 mars 2009

Band 1 sid A

Vi kan väl kalla det här 'Debriefing med Jan Lundvik', det är idag tisdagen den 10 februari och närvarande är här utöver Jan Lundvik även Krister Wahlbäck, Göran Rydeberg och jag, Harald Hamrin, och vi har bestämt oss för att inleda den här debriefingen med att Jan talar en del om vissa aspekter på Raoul Wallenbergs närvaro i Budapest 1944.

Jan Lundvik: Ja, som vi kan konstatera så var detta en fråga som inte ägnades mycket uppmärksamhet under hela den långa period som tog slut med tillsättandet av den svensk-ryska arbetsgruppen. Jag var ju själv involverad i detta, på 1970-talet framför allt, och vi tyckte inte då att det fanns någon anledning att närmare gå in på vad Raoul Wallenberg verkligen hade haft för sig i Budapest, därför att det här fanns skildrat i ett antal böcker. Man kunde på ett tidigt stadium konstatera att visst fanns det inslag av legendbildning, men det väsentliga var ju att försöka ta reda på vad som hade hänt honom sedan han togs av ryssarna.

Det här betyder att för min del så hade jag ännu på 1990-talet, när jag var ambassadör i Budapest, inte särskilt mycket med detta att göra. Då var arbetsgruppen tillsatt och jag föreställde mig, som så många andra, att den skulle komma fram till något resultat, kanske till en lösning av hela mysteriet. Nu blev det ju inte riktigt så och när jag gick i pension och kom hem 1998 och ombads tillträda tjänsten som senior handläggare av Raoul Wallenberg-ärendet, så var det egentligen första gången som jag började fundera lite grand också på hans insatser i Budapest. Och det där var någonting som kom gradvis och det tog verklig fart när sedan arbetsgruppen hade framlagt sin rapport och vi fick en känsla av att nu kom man inte längre i förhållande till ryssarna inom överskådlig tid. Medan däremot så hade ju under arbetsgruppens verksamhet den ena frågan efter den andra rörande hans verksamhet i

Budapest aktualiserats. Och jag har aldrig stuckit under stol med att de s.k. obcroende experternas verksamheter påverkade arbetsgruppens inriktning ganska mycket. Och jag kom i kontakt med detta 1999 när Susanne Berger, framför allt, hade frågor rörande olika namn i Ungern. Och vid det här laget fanns också Raoul Wallenbergs fickkalender som värdefullt källmaterial beträffande hans kontakter där. Så jag ägnade då en del tid åt att dels försöka ta reda på de personer som Berger efterfrågade och dels också utröna vilka namn det var som förekom i fickkalendern.

Till följd av det här så gjorde jag ett par resor till Budapest för att där utnyttja mina kontakter och till att börja sätta mig in i närmare vad som hade förevarit därnere. Och det visade sig ju att för det första identifieringen av de namn som förekom i kalendern var en ganska stor uppgift. Där hade jag stor hjälp av den ungerska journalisten och forskaren Maria Ember, som själv jobbade på detta. Och hennes arbete resulterade i en bok som kom ut på ungerska som hette 'Raoul Wallenberg i Budapest'. Och där redovisade hon vad man kan säga var ett pionjärarbete på det här området. Jag träffade henne ett antal gånger, sedan avbröts det samarbetet pga att hon gick bort.

En tid vistades jag nere i Budapest i nästan två månader på ett, ska vi säga forskningsuppdrag, där jag bodde på Raoul Wallenberg Guest House som tillhör Collegium Budapest, en institution som fungerar med stort stöd från Riksbankens Jubileumsfond.

Under den vistelsen så höll jag ett föredrag om Raoul Wallenberg på kollegiet och där kontaktades jag av en av åhörarna, som sa att han hade en hel del att berätta och att han hade varit en av Raoul Wallenbergs juniora medhjälpare. Och detta var Forgács, vars pappa hade varit en av Raouls centrala medhjälpare. Han hade varit andre man på Orion radioföretaget. Och Gábor hade jobbat som springpojke på Wallenbergs kansli. Och med hans hjälp så fick jag för första gången en bild av hur arbetet egentligen hade gått till och sett ut i praktiken. Och det var väldigt värdefullt, han underströk gång på gång vilket utomordentligt god organisatör Raoul Wallenberg hade varit och hur väl organiserat kansliet hade varit och med hänsyn till olika aspekter, inte minst säkerhetsaspekten, och hur personalen hade varit indelad i olika grupper med klart definierade uppgifter. Och det här var en mycket värdefull skildring genom att det gav inte bara den vanliga populära bilden av hur Raoul störtar omkring på gatan och delar ut skyddspass, utan att det här var en väl organiserad historia. Och Gábor Forgács blev en mycket värdefull medhjälpare i försöken att försöka identifiera namnen i kalendern.

En annan person jag då samarbetade med var musikern och radiohistorikern János Sebestyén, också med judisk bakgrund, som bl a hade en telefonkatalog från Budapest 1944, så där kunde man kolla upp ett antal namn och det var nästan rörande att se att Taxi hade samma nummer då som nu, bortsett från att en siffra hade tillagts.

Harald Hamrin: Jag har en fråga, mera parentetisk. Du sa i början utav din redogörelse här att du inte har stuckit under stol med att de oberoende experterna, som hade knutits till arbetsgruppen, att de påverkade inriktningen utav hela arbetsgruppens arbete. Snarast en negativ kommentar från din sida, men samtidigt sa du strax därefter att den som hade väckt ditt intresse för att undersöka vissa sidor utav Wallenbergs arbete i Budapest, när det gäller vissa namn exempelvis, så hade Susanne Berger spelat en roll och det var snarast en positiv kommentar från din sida. Vill du utveckla detta lite?

Jan Lundvik: Ja, om detta var en positiv kommentar så var det faktiskt inte avsikten, därför att de här namnen, jag fick aldrig av henne någon uppgift varför de var viktiga, utan det var bara hennes konstaterade att de här var viktiga. Jag förstod så småningom att detta var namn som hon tydligen hade hämtat från Lauers efterlämnade papper, som jag aldrig hade sett och därför inte hade någon möjlighet att bedöma dessa personers insatser. Men ta ett exempel och det var den här generalen Coffin, ett i och för sig osannolikt namn, och det dröjde ganska länge och krävde en del ansträngningar innan jag i ett samtal med chefen för ungerska krigshistoriska museet fick svar på den frågan, vem denne Coffin var. Jo, det var en ungersk general av belgisk släkt, tydligen, som vid den tiden, 1944, var pensionerad, men som tidigare hade arbetat i ungerska arméns anskaffningsorganisation, en man som alltså köpte in krigsmateriel.

Ett annat namn som jag la ner mycket tid på, återigen på grundval av Berger, det var en annan general, generalen Kollontaj. Också det namnet lät osannolikt, kunde det vara en släkting till Madame Kollontaj eller vad? Och hon ville som vanligt inte säga mer än att detta var viktigt. Och där kom jag så småningom med Maria Embers hjälp fram till att en av ledarna för den polska underjordiska organisationen i Budapest—det var ju många polska militärer som hade flytt till Ungern efter nederlaget 1939—och en av de centrala figurerna där var generalen *Kollataj Srednitski*, som hade varit chef för den polska arméns sanitetstjänst och spelade en

viktig roll i den polska underrättelseorganisationen. Och han likviderades för övrigt av tyskarna omedelbart i samband med ockupationen av Budapest i mars 1944.

Men jag fick aldrig veta i vilket sammanhang dessa personer hade dykt upp så jag betraktade det väldigt mycket då som sidospår.

Så kan vi i dag säga att det här plus samarbetet med Maria Ember gav en inblick i den välorganiserade polska motståndsrörelsen i Ungern och hur denna kunde användas för kontakt med allierad underrättelsetjänst.

Här fanns en annan aspekt, nämligen teorin om att en anledning till att ryssarna tagit Raoul skulle ha varit att han satt inne med sanningen om Katynmassakern, en teori som vann spridning i samband med historien om...vad hette han, Mikó, den ungerske officeren som hade arbetat för motståndet och togs - arresterades av ryssarna och sedan avrättades, där lanserades en teori om att detta hängde samman med Katyn. Men det stora flertalet bedömare, däribland jag själv, betraktar inte den som särskilt sannolikt av det enkla skälet att i hela det tysk-ockuperade Europa så utgick man från att det var ryssarna som låg bakom massakern, det tillsattes en internationell undersökningskommission med deltagande av en ungersk rättsmedicinare som kom fram till detta, så att i Ungern var det den helt vedertagna sanningen och därför är det svårt att se att det skulle ha kunnat betyda något att även Raoul Wallenberg kände till detta.

Sen så fanns det andra spår av underrättelseslag. För det här var ju naturligtvis en fråga som nu på slutet av 90-talet var av betydelse. Gick det att påvisa några kontakter mellan Raoul och främmande underrättelsetjänst eller svensk underrättelsetjänst? Hade han underrättelsekontakter? Den främsta indikationen på detta är ju den telegramväxling som hade förekommit på de allierades sida med södra högkvarteret i Caserta, där det påstods att Per Anger hade kontakt med den ungerska motståndsrörelsen under **Géza Soós**. Soós kunde kontaktas genom Anger och om inte Anger var där, så kände även Raoul Wallenberg till det. På den punkten så frågade jag Per Anger många gånger och han svarade alltid att det var riktigt att han hade haft kontakt med Soós för i det läge som rådde under den tyska ockupationen så var Soós en viktig kontakt för den händelse motståndsrörelsen skulle på något sätt lyckas ta makten. Så att det var alldeles självklart att man skulle ha en sådan kontakt. Men mer än så visste inte Per Anger.

Krister Wahlbäck: Kunde han bekräfta att Raoul var informerad om denna kontakt också?

Jan Lundvik: Nej. Så fanns det en anteckning i kalendern som föranledde mycket grubbel och det är att två eller tre gånger hösten 1944 så står det antecknat "EXZ" och det fanns teorier att detta stod för något som hette Ételközi Szövetség, en ultranationalistisk ungersk motståndsrörelse. Och i omedelbar anslutning till detta så står det på ett annat ställe ett ortnamn Neszmély och på något sätt så gav detta upphov till tanken att det här hade att göra med ett försök att kontakta ryssarna via den slovakiska partisanrörelsen. Och där finns det andra uppgifter i Ungern som också har hamnat i USA hos makarna Lantos om att Raoul var inblandad i detta. Återigen så är det en teori som vid närmare påseende kanske inte har så mycket för sig. Men det är ännu en öppen fråga. Med andra ord, det fanns olika indikationer på att underrättelsekontakter kunde ha förekommit. Men ingenting kunde beläggas.

Sen noterade jag själv att det namn som förekommer allra oftast i kalendern det är *Berber Smit* och *Berber Smit* hade samma telefonnummer enligt adressboken som *Nollu Smith Lolle Smit*, som var chef för Philips dotterbolag i Ungern och behöll den posten under kriget, han var holländare. Och jag kunde då inte undgå tanken att Philips var ett företag i radiobranschen, alltså någonting som ligger nära underrättelseverksamhet och kunde tänkas ha haft någon roll i sammanhanget. Gábor Forgács bekräftade att *Berber Smit* hade varit en ung kvinna som ofta besökte kansliet, Wallenbergs kontor på Üllői út och att hon uppenbarligen hade varit nära vän med Raoul.

Och med denna utgångspunkt så hörde vi oss för hos Philips, tror jag det var, och fick några uppgifter om Smit plus ett tidningsklipp med hans dödsannons. Jag tror det var sent 50-tal eller tidigt 60-tal. Av dödsannonsen framgick att han hade varit innehavare av Order of the British Empire. Det får man inte alldeles utan vidare, så det här styrkte mitt intresse. Men ambassaden i London försökte då på instruktioner få fram anledningen till detta och svaret blev att det var hemligt och de akterna skulle inte frisläppas på länge än.

Vad som efter hand har visat sig vara allt viktare, men som vi vid det här laget bara började få en liten aning om, det är det holländska spåret där Smit var första inkörsporten, där det sedan har visat sig funnits ett rikt kontaktnät mellan olika förrymda holländska officerare, som hade rymt från fångläger i Tyskland och sökt sig till Budapest, och svenska legationen, av det enkla

skälet att Sverige var skyddsmakt för Nederländerna. Per Anger brukade berätta om den trevlige holländske generalkonsuln *Fledderus*. Också Lars Berg skriver om holländarna. Raoul Wallenbergs stora kontor på Üllői út hyrdes av ett holländskt försäkringsbolag. Och så småningom så har det visat sig att de holländska officerarna hade byggt upp ett eget nätverk, som stod i kontakt med brittisk underrättelsetjänst, och att många på legationen kände väl till holländarna och hade kontakter med dem. När jag så småningom fick läsa den lakoniska dagbok som Margareta Bauer förde under hösten 1944 så framgår det att exempelvis militärattachén Harry Wester ordnade en mottagning för holländarna. Detta är någonting som vi ännu inte har kartlagt men som är det intressantaste exemplet på kontakten mellan legationen och västliga underrättelsetjänster. Men ingenting av detta är specifikt knutet till Raoul utan han befinner sig på legationen i en miljö där kontakten med holländarna är en av legationens arbetsuppgifter.

Harald Hamrin: Jag har en fråga här. Kan du förklara vad det kom sig att holländska förrymda krigsfångar, som alltså hade suttit i tyska krigsfängeläger, varför de sökte sig till Ungern i ett läge då Ungern först, och fram till mars 1944 stod på Hitlers sida - och sen ockuperades utav tyskarna direkt. Hur kunde de agera fritt, delta i mottagningar och - eller levde de underjordiskt och - eller var det både och?

Jan Lundvik: Det är av det enkla skälet att visserligen så befann sig Ungern i formellt krigstillstånd med Storbritannien och andra västmakter, men ingendera sidan tog det på allvar, utan ungerska myndigheter gjorde inga försök att efterforska dessa holländska officerare, det fanns åtskilliga brittiska medborgare som överlevde kriget, det är först i samband med den tyska ockupationen som de tvingades gå under jorden på riktigt. Och var det så att man lyckades rymma från ett tyskt fångläger så var Ungern faktiskt det land utanför den tyska direkta maktsfären som var lättast att ta sig till. Om det var svar på frågan?

Harald Hamrin: Mm. Tack så mycket!

Krister Wahlbäck: Jag har också en fråga, kontakterna mellan holländarna och dessa officerare alltså som rymt och kommit till Budapest och brittisk underrättelsetjänst, hur kunde de ske, hade britterna ett agentnät i Ungern?

Jan Lundvik: Det var ju också åtskilliga förrymda brittiska fångar som tog sig till Ungern. Några råkade illa ut som den här underofficeren **Barratt** som har förekommit i Wallenberg-materialet. Det gällde holländarna också med **van der Waals** men flera lyckades förbli på fri fot. Och en betydelsefull person i det sammanhanget är översten **Howie**, en sydafrikansk artilleriöverste som hade blivit tillfångatagen i **Tobruk**, eller var det kunde vara, och som även han lyckades rymma till Ungern och där kom i kontakt med den ungerska motståndsrörelsen och blev så betrodd så att han var en av dem som flögs ut när den rörelse som Soós stod i spetsen för, försökte få kontakt med de allierade, och flydde i flygplan från Ungern. Och det fanns, det finns uppgifter om hur... det var allmänt känt i brittiska kretsar att lyckades man ta sig till Budapest så skulle man kontakta svenska legationen.

Krister Wahlbäck: Har man anledning att tro att brittisk underrättelsetjänst hade några betrodda personer på, låt oss säga, Turkiets ambassad i Budapest eller... jag menar någon direktkontakt som då - förmodar jag via radio eller möjligen via kurir - som turkarna lät dem utnyttja eller så, kom i kontakt med... kunde upprätthålla kontakt med brittiska högkvarteret i ... (ohörbart)

Slut band 1 sid A

Band 1 sid B

Krister Wahlbäck: Min fråga gällde alltså om man vet någonting om hur brittisk underrättelsetjänst eventuellt hade egna agenter eller betrodda personer, förslagsvis vid någon av de... ja, jag utgår från att det inte gällde Sveriges ambassader, Sveriges legationer, då skulle vi väl ha hört talas om det, men kanske Turkiets eller Bulgariens eller Portugals eller nåt sånt där?

Jan Lundvik: På detta svarar jag, ska vi säga närmast anekdotiskt att, det kom ut i Budapest för en tio år sen en roman om den dåvarande ungerske underrättelsechefen generalen Újszászy som var Hortylojalist och - som underrättelsechefer ska ha - hade ett gott internationellt nätverk. Och han är av intresse för oss därför att han gömdes hos Langlet under de två månaderna efter Pilkorskuppen. Han hade på kraftiga tyska föreställningar - tyskarna misstrodde honom - arresterats under Horthy men placerats i ett ganska bekvämt skyddshäkte. Han var nämligen västorienterad, tyskarna misstrodde honom. Och därför gick han under jorden när pilkorsarna tog makten. Och enligt Langlet så anmodades han av Danielsson att ta

hand om en hög ungersk officer. Och detta bekräftas av Harald Feller, schweizaren, som när jag träffade honom berättade hur.. när transporten från Ungern till Lvov skedde på öppna lastbilsflak mitt i vintern där de satt nerbäddade till hakan i hö. Och i samma transport färdades några tillfångatagna tyska generaler och generalen **Újszászy**. Och Újszászy berättade då på kvällarna, när de fick prata fritt, att han hade varit hos Langlet i två månader och sedan när han begav sig därifrån för han trodde det var bättre att överlämna sig till ryssarna.

Men i alla fall, den här Újszászys öde skildras i en roman—den här sfären mellan fiktion och verklighet som har blivit så populär. Och där har Újszászy sin kontakt med Secret Service på svenska legationen. En ambassadtjänsteman som i romanen kallas för Hagström. Om det finns någon som helst sanning i detta vet jag inte men, vem vet..

Ja, däremot så har vi inte kommit fram till några indikationer på kontakter mellan eventuell .. eller möjliga kontakter ska jag säga mellan Raoul och amerikanarna, annat än den kontakt han hade med Refugee Board.

Men för att sammanfatta allt detta så han rörde sig i en miljö där det vimlade av personer med underrättelseuppdrag i olika riktningar. Men det finns inga belägg för att han själv har varit direkt inblandad i någonting. Det är den uppfattning jag har för närvarande.

Harald Hamrin: En fråga som gäller Smit och den orden han fick. Det var då hemligt, men har det inte krupit fram nu?

Jan Lundvik: Det har krupit fram nu ja. Och han fick det för sina stora förtjänster under kriget för de allierades sak - att han uppenbarligen var en mycket viktig person för britterna. Och hade både turen och skickligheten att han samtidigt som han utförde dessa tjänster så hade han så goda relationer till tyskarna att han fick behålla sin tjänst som chef för Philips och han besvärades inte av ryssarna när de kom heller. Och han åkte till Bukarest för att klara upp Philips angelägenheter där under den ryska ockupationen och återvände sedan så småningom till Holland.

Krister Wahlbäck: Jag har en fråga beträffande den här förkortningen EXZ som du nämnde tidigare. Kan det inte stå för Excellens?

Jan Lundvik: Jo, det är väl en mycket näraliggande tanke. Bara att vi inte vet vilken Excellens det gäller. Så att på den punkten så är vi fortfarande inte klokare där än vi var när vi började titta på kalendern. Eljest har vi väl efter hand lyckats identifiera det stora flertalet namn. Några få är utestående.

Harald Hamrin: Krister ställde frågan om EXZ skulle kunna uttydas som excellens, min fråga är varför skulle han skriva EXZ då och inte EXC?

Jan Lundvik: På tyska.

Harald Hamrin: På tyska, jaha tack. Ok.

Jan Lundvik: Och det bör ju naturligtvis ha funnits ganska många excellenser i och för sig. Då är det någon som tidigare inte har förekommit så han ger detta kodnamn eller vad vi ska kalla det. Där svävar vi fortfarande i mörker.

Och här ska jag då kanske säga några ord om de här anteckningarna som jag tog hit häromåret, dagboksanteckningarna av en person som heter Dora Gratz och som vistades större delen av belägringen i den svenska legationsbyggnaden tillsammans med en rad andra personer. Hon förde en mycket utförlig dagbok, där flera kända svenska legationsmedlemmar förekommer, men inte särskilt centralt. Den hon nämner oftast är, om jag minns rätt, Lars Berg. Och Dora **Gratz** talar mycket om en engelsman som heter John Dickinson som också vistas i legationsbyggnaden. Och då är det märkliga att ingen har på svensk sida någonsin nämnt varken Dora **Gratz** eller John Dickinson. Det är endast Langlet som på ett ställe i sin bok nämner denne Dickinson, att han hade jobbat hos Langlet och sedan gått över till Raoul Wallenbergs organisation. Det här spåret kom upp via en ungersk professor som ägnade sig åt en ungersk litterär figur som hette Lörinc Szabó, som anklagades för kollaborering med tyskarna efter kriget. Och denne professor Kabdebó, som han heter, hade tillgång till Dora **Gratz** manuskript och lät mig kopiera dem.

Och vi har lagt ner en del arbete på att försöka kolla det här. Dora **Gratz** är fortfarande okänd för de svenska - Margareta Bauer som var där, men hon säger sig inte komma ihåg Dora Gratz.

Dickinson har vi däremot fått lite bättre uppfattning om, han tillhörde PriceWaterhouse, hade jobbat i Berlin före kriget, i Warszawa, och när kriget bröt ut så förflyttades han å firmans vägnar till Budapest. Som revisor hos PriceWaterhouse så kom han i kontakt med stora delar av näringslivet och han kunde fortsätta att arbeta öppet fram till dess tyskarna ockuperade Ungern. Då gick han som brittisk medborgare under jorden. Anlitades då av legationen och av Tändsticksbolaget.

Harald Hamrin: Förlåt mig, av svenska legationen?

Jan Lundvik: Av svenska legationen. Och det är riktigt att Danielsson vid ett tillfälle förfrågade sig om Dickinson skulle vilja ta över skyddet av legationen när svenskarna åker hem, men Dickinson avböjde. Sen så kommer ni ihåg, det var just Harald och Krister, som jag berättade om detta för två år sen eller vad det var, när dörren öppnas (*Lundviks dörr på UD, HH:s anm.*) och in kommer Bengt Lundborg, berättar vad vi talar om och han säger "Jamen honom känner jag". Och det visade sig att när Bengt var åtta-nio år, hans pappa var chargé d'affaires i Budapest i början på 50-talet så skulle Bengt skickas hem, börja på internatskola i Sverige. Och då ordnade pappan som kände Dickinson att Bengt skulle få bo hos Dickinsons de första dagarna innan han åkte till skolan. Fru Dickinson var född grevinna Teleki och därigenom en kontakt i den ungerska högadeln. Så att Östen Lundborg uppenbarligen kände Dickinson väl, så väl att han ber honom ta hand om sonen.

Och sen har det kommit fram att Dickinson var känd också för Sven Dahlman som vänder sig till Beck-Friis i Köpenhamn med begäran att han ska kontrollera någon uppgift hos Dickinson, som då befann sig i Skåne. Dickinson förflyttas nämligen efter kriget till Sverige och blir så småningom chef för PriceWaterhouse här. Sen gick han bort på 60-talet i sjukdom.

Och i ett verk om den ungerska adeln som har kommit ut efter kriget så omnämns grevinnan **Teleki**, att hon var gift med Dickinson och att hon - att han skulle ha varit chef för Secret Service i Ungern. Och som källa uppges grevinnan själv. Och hon har skrivit ganska utförliga anteckningar och berättade samma sak, men anger som källa det här verket om den ungerska adeln, så det är ett cirkelbevis. Vad som är belagt är att Dickinsons var goda vänner med en annan greve, Kutuzov-Tolstoj, så goda att de bad honom vara gudfar åt deras son som föddes i Ungern. Det här har sin förklaring i att det fanns ett gammalt **Teleki**-gods i Transsylvanien

och Kutuzov-Tolstoj tillbringade enligt sin egen memoarbok några år på nåt gods i Transsylvanien, så där har väl de här olika grevefamiljerna lärt känna varandra.

Men av allt detta så kanske det inte blir så mycket, i varje fall vad gäller Dickinsons kontakt med brittisk underrättelsetjänst. Han var en, i varje fall en av andra brittiska medborgare som befann sig i Budapest under kriget och var en allmänt uppskattad och pålitlig man, men att han skulle ha haft några speciella uppgifter har det inte gått att finna några belägg för.

Det intressanta, det är ju varför har hans namn helt lämnats utanför alla svenska skildringar av belägringen och Raoul Wallenbergs verksamhet, varför har han aldrig omnämnts av vare sig Per Anger eller Lars Berg eller någon annan som har yttrat sig och varför söker Dahlman kontakt med honom.

Krister Wahlbäck: Den här Doras dagboksanteckningar, jag har ju sett en kopia av det som du gav mig då, men jag kommer inte nu ihåg, var det en maskinskriven renskrift av ett original som nu är förkommet eller har vi det ursprungliga handskrivna.

Jan Lundvik: Nej, det vi har det är det maskinskrivna.

Krister Wahlbäck: Ja. Vet vi hur det kom till, den maskinskrivna versionen?

Jan Lundvik: Jag har frågat professor Kabdebó om detta och om jag minns rätt så antingen så skrev hon det på maskin eller så renskrevs det kort efteråt.

Göran Rydeberg: Får jag ställa en annan fråga. Det gäller över huvud taget den här stora verksamheten som pågick för den svenska legationen, jag menar där har vi ju...vi hade holländarna, vi hade ett tag finländarna, vi hade alla möjliga länder som jag knappt kommer ihåg alla, som verkade där, hur pass väl är det kartlagt, hur pass bra går det att kartlägga bitar via andra länder så att säga vad de här egentligen kunde ha sysslat med eller finns det någonting mer än det material som vi har på Wallenberg-akten osv som kan belysa den här verksamheten mera?

Jan Lundvik: Ja det kommer efter hand olika rapporter om det här. Ett namn som har satts i samband med Wallenberg är den holländske översten Otto **Hatz**, eller **Hátszegi**, som han

senare ändrade namn till, som var ungersk underrättelseofficer och involverad i de ungerska försöken att få kontakt med de allierade i Turkiet. Och det finns ju i och för sig en hel del skrivet om alla de intrikata turerna kring dessa ungerska försök, som i stor utsträckning var infiltrerade av tyskarna, det var den ungerska militärens stora problem att det var väldigt svårt att hålla någonting hemligt för tyskarna, så många tysksinnade som det fanns i deras egna led. Och den här Hatz gick över till ryssarna på hösten 1944 och blev först väl mottagen och fick någon funktion i den nya ungerska administrationen i Debrecen. Men så kom ryssarna på vad han hade för bakgrund och då blev det Lubjanka.

Och exempelvis - då går jag tillbaka till våra amerikanska damer. Susan Mesinai påstod med bestämdhet att det fanns goda kontakter mellan honom och Wallenberg, vilket vi inte har något belägg för mer än hennes påstående och det faktum att de satt i Lubjanka samtidigt.

Sen så småningom frigavs Hatz och blev fäktinstruktör i DDR. Men han hade säkert - om vi hade vetat att man borde försöka få kontakt med honom - kunnat ha något att berätta.

Och det finns ju en rad andra fascinerande ledtrådar hit och dit. En historia som jag själv hittade var - Újszászys närmaste man i den ungerska underrättelsetjänsten som överlevde och lyckades skriva sina memoarer och få ut dem på kommunisttiden, han skildrade bl a hur man övervakade de utländska militärattachéerna i Budapest, inte minst de neutrala, och hur en sådan militärattaché, som var känd för sitt vidlyftiga leverne och att han rapporterade saker som inte alltid stämde, gjorde sig själv märkligare än han var, vilket inte är någon ovanlig åkomma. Och hur de ungerska experterna lyckades bereda sig tillträde till både hans kontor och hans kassaskåp och kopiera hans filer osv. Och sen så hemkallades den här militärattachéen när hans chef kom på att hans affärer inte var riktigt i ordning. Och vem det här var, det vet vi inte, det fanns ju bara Schweiz, Sverige, Turkiet som hade militärattachéer och vi vet att Harry Wester kallades hem. Det är fullkomligt obevisat.

Och sen finns det också många uppgifter om vapenaffärer mellan Sverige och det krigförande Ungern. Det förekommer också i den här romanen jag hänvisade till. Och vi vet ju att Helmut Thernberg besökte Ungern fast vi vet inte vilka han träffade. Och ju mera vi vet - ja vad, vi kommer tillbaka till det. Med andra ord, här finns ett rikt fält som ännu är otillräckligt utforskat och kanske aldrig går att få någon klarhet i. Det finns ett namn bland ungersk-svenskarna som förekommer en del i materialet och det är en som heter Engeström som var en

svensk-ungersk affärsman, gift i Ungern, som förekommer perifert i materialet och som tas av ryssarna och sitter en tid och sen frigges och slår sig ner utomlands.

Så, kort sagt, här finns fortfarande mycket kvar att utforska om hans verksamhet i Ungern.

Och vad som ännu fattas helt, det är en samlad redogörelse av hela den neutrala räddningsaktionen. Vi - Sverige var ju inte alls ensamma om detta. Och alla såna skildringar fokuserar på ettdera landet, hos oss på Wallenberg, schweizarna naturligtvis på Lutz, italienarna har tagit fram Perlasca, spanjorerna **Sanz Briz**. Och eftersom alla de här mer eller mindre samarbetade och hade kontakt med varandra - gjorde ju ibland gemensamma uppvaktningar - så det vore stort behov av någon som kunde åta sig detta sisyfosarbete att försöka göra en samlad redogörelse.

Harald Hamrin: Ett land eller en person som du inte nämnde här, men som tillhör kategorin neutrala, var naturligtvis Vatikanen och nuntien, biskopen eller ärkebiskopen Rotta, som ju dessutom, kan man påpeka, var doyen i Ungern, såsom varande katolskt land så var han automatiskt doyen i den diplomatiska kåren och ledde alltså...samordnade de olika neutrala ländernas skyddsinsatser. Då kan man ju samtidigt påpeka att i de rapporter som finns från nuntiaturen i Budapest hem till Vatikanen förekom Wallenberg ytterst sällsynt, det är bara vid ett par tillfällen som nämns han vid namn. Så att nuntiaturen tydligen hade...om detta betyder att de inte hade koll på vad han gjorde eller om de tyckte att man skulle hänvisa till Danielsson och inte till någon junior tjänsteman, det kan man ju diskutera, men Wallenbergs namn förekom alltså väldigt sällan i skriftväxlingen mellan nuntiaturen och Vatikanen.

Jan Lundvik: Ja. Och detsamma gäller schweizarna, att det som har skrivits om Lutz berör Wallenberg mycket perifert.

Krister Wahlbäck: Kan det ha att göra i det i det katolska fallet eller Vatikanfallet med att Sverige ju var ett icke-katolskt land?

Jan Lundvik: Tja. jag vet inte. Så har vi frågan om Raoul Wallenbergs kontakter med Eichmann som olika författare gör ett stort nummer av och där det är utomordentligt tveksamt, själv tror jag inte att han över huvud taget träffade Eichmann. Det är riktigt att Eichmanns namn och telefonnummer finns uppskrivet i hans adressbok men det behöver ju

inte vara annat än normal planering, man vet aldrig när man kan behöva ett telefonnummer och det här var ju alldeles uppenbart sådant som - det kunde bli aktuellt att kontakta. Den här berömda skildringen av Lars Berg av middagen med Eichmann, där Raoul alltså skulle ha bjudit honom på middag, glömt bort det och så dyker Eichmann upp hos Raoul, som då ringer till Lars Berg, som hade ett stort hus med kokerska, och ber honom raskt ordna en middag och så åker de dit. Och sen skildrar Berg utförligt vad som tilldrog sig vid middagen. För detta finns det inte något belägg någon annanstans. Och exempelvis Per Anger hade inget minne av att Raoul skulle ha berättat att han hade träffat Eichmann. Och varför Berg skulle hitta på detta det är obegripligt, det är bara en uppgift som inte får stöd från något annat håll.

Krister Wahlbäck: Ställdes det någon fråga under Eichmannrättegången om detta och sa Eichmann själv någonting som han i så fall kanske borde ha haft motiv att göra för att liksom rentvå sig själv en smula, om han hade haft en kontakt med Raoul som hade varit av den här mera vänliga typen.

Jan Lundvik: Jag tog upp detta när jag var i Jerusalem på Yard Vashem, de hade ingenting av detta och jag gick genom rättegångsmaterialet - med nödvändighet en aning kursivt för att det var så pass omfattande. Sedan fick jag från Jerusalem dom, ska vi säga, självbiografiska och rättfärdigande anteckningar som Eichmann skrev ner och där nämns Wallenberg på ett ställe, nämligen att det skulle ha förekommit ett möte mellan de neutrala på svenska legationen under ordförandeskap av Wallenberg. Och anledningen till att Eichmann nämner detta är att de där inte alls berör, kommer med några anklagelser mot Eichmann utan nämner olika (slut på bandet)

Slut band 1 sid B

Band 2 sid A

Jan Lundvik: Ja. Jag nämnde alltså ett sammanträde som hade ägt rum på svenska legationen någon gång hösten 1944 och där skulle enligt Eichmann, och jag tror jag har försökt kolla upp det också att det stämmer, man har diskuterat läget i fråga om räddningen av judar och inte kommit med några anklagelser mot Eichmann vid det hör mötet. Utan tvärtom så kunde han peka på protokollet som ett exempel på att han gjorde vad han kunde för att hålla det inom rimliga ramar. Han betraktade det som ett för honom positivt bevis. Och det är det enda .hans

enda referens till Raoul Wallenberg. Och då kan man ju tänka sig att om de hade träffats, om den där middagen hade ägt rum så borde han varit angelägen om att hålla fram det som ett exempel på att han försökte tala med Wallenberg om det här.

Harald Hamrin: Men kan man inte också säga att om Wallenberg träffade en person av Eichmanns betydelse, borde han inte på nåt sätt ha rapporterat hem till Stockholm om detta? Och det har inte skett heller.

Jan Lundvik: Nej.

Krister Wahlbäck: Protokollet du nämnde, vad är det för protokoll?

Jan Lundvik: Det fanns någon samarbetsbyrå mellan de neutrala som aldrig fick någon egentlig luft under vingarna, men man gjorde vissa försök att koordinera insatserna, det skulle ha varit ett sånt möte.

Krister Wahlbäck: Och protokollet fördes av en schweizare eller av..

Jan Lundvik: Nej, om det hölls på svenska legationen så borde det ju normalt vara Sverige som gjorde protokollet. Men jag kommer inte riktigt ihåg var jag hittade det men det finns nånstans i handlingarna. Det här är också besläktat med påståendena att han träffade Horthy, att han fick audiens hos Horthy. Och det spelar en stor roll i de här olika hagiografierna, den slafsigt klädde Wallenberg och riksföreståndaren amiralen i sin uniform osv så där, och allt detta är ju gripet ur luften. Det är riktigt att i Wallenbergs kalender så finns det nämnt excellens Horthy men det är av allt att döma sonen Miklós Horthy, den yngre sonen Horthy, som hade till uppgift av pappa att hålla kontakt med västliga diplomater och se sig om efter möjligheter att komma i kontakt med de västallierade. Och ett av de namn som Raoul hade med sig redan vi utresan till Budapest var en av denne Horthy juniors nära vänner, som sen också förekommer i dagboken ett par gånger. Så uppenbarligen har den här vännen sammanfört sonen Horthy med Raoul. Och ser man på de korta omnämnanden som görs av, jag tror det är Raoul själv i ett brev till sin mor, så är det väldigt försiktigt hållet, excellensen Horthy, ja det måste vara amiralen, men det är med stor säkerhet sonen. Och självklart, det här bidrar till att ge eftertryck åt Raouls sprida glans över Raouls kontaktnät, han har inget

intresse av att stoppa såna rykten, tvärtom, han tjänar på det. Och vi vet ju av hans insatser i förhållande till tyskarna att han kunde vara en god skådespelare.

Sen, när vi nämner Eichmann så har vi ju Becher, frågan är: träffade han Becher? Becher förekommer på ett ställe i kalendern, lustigt nog inte i rätt form utan med ett "t" på slutet, vilket är akkusativ på ungerska, skriver någon på ungerska att jag har träffat Becher så kommer ett "t" på slutet. Men sen skriver han i ett brev till sin mamma att han skulle ha träffat, på en middag, en hög tysk pamp men det inställdes i sista stund. Och Becher hade ju som sin största insats i Ungern förvärvandet av Manfred Weiss-koncernen, för tysk räkning. Och det var nåt som skulle göras i hemlighet gentemot den ungerska regeringen, hur allierad den än må ha varit, eftersom det innebär bara att de ungerska ägarna skulle köpas ut av tyskarna, utan sin egen vetskap t o m. Och allt detta var i stort sett slutfört när Raoul kommer dit. Och vi har då den här omständigheten att när familjen Weiss då får utreselejd av tyskarna för att bege sig, ett femtital personer, till Lissabon så finns det en kontrollmekanism att, det heter enligt de ungerska källorna, att de har efterlämnat förseglade brev på schweiziska, spanska och svenska legationerna med instruktion att om de inte har hört av sig före ett visst datum från Lissabon så ska dessa brev överlämnas till ungerska regeringen. Men de kom ju dit i god ordning och hörde av sig. Men det intressanta här är att det vet vi ingenting om på UD. Jag frågade Per Anger, han visste ingenting, det skulle i så fall ha varit Danielsson som skötte det, men här fanns inga spår, det var ju trots allt också en intressant omständighet.

Sen så hör det också till bilden att den enda som haft tillträde att tala med Becher på senare år av dem som varit inblandade i det här, det är Susanne Berger. Hon fick tag i honom för ett samtal något halvår innan han dog. Och vad som tilldrog sig vid det samtalet det vet vi inte. Men hon sa själv efteråt att hon inte förmådde att ställa de rätta frågorna.

Och vad det också finns spridda belägg för och då kommer vi lite tillbaka till det som jag nämnde tidigare om olika svenska affärskontakter i Ungern, att Wallenbergssfären hade olika affärer som inte är särskilt väl belagda, om de över huvud taget är belagda. Jag hade tillfälle att i ungerska riksarkivet gå igenom Manfred Weiss-dossierna, eller rättare sagt titta på den för den var ungefär lika stor som Wallenberg-dossierna här, och där fanns det någon dossier om kontakten med Wallenbergs, men de var från 30-talet och handlade mest om upprättande av kontakter och gav inte någonting särskilt. Möjligen kan man ju, om man ger sig tid att gå igenom hela materialet hitta någonting mera. Jag vet inte.

Krister Wahlbäck: Vad gjorde nu Manfred Weiss, var det optik eller var det..

Jan Lundvik: Nej det var tung industri och de var lika stora i Ungern som säg Wallenbergs i Sverige. Och inte bara företagsvärlden utan också bankvärlden då.

Göran Rydeberg: Om vi tittar på den här frågan just med Wallenbergs-koncernen kontra underrättelsetjänsten osv så finns det ju ett spår som man redan på 90-talet var inne på väldigt mycket, det är den här kontakten då så att säga via Per Jakobsson och nationella bankväsendet osv. Jag har tittat lite grand själv på det där men inte hittat särskilt mycket, jag vet inte, finns det någonting mer att säga utom det lilla vi vet, han hade ju kontakter med t ex Helmut Törnberg Thernberg osv men det här spåret är ju otillräckligt utrett?

Jan Lundvik: Ja, nej jag har tyvärr ingenting mera där.

Harald Hamrin: Ska vi göra en liten paus?

Jan Lundvik: Ja. Låt mig också bara säga att någonting som inte har ägnats stor uppmärksamhet från vår sida, det är ju vad som kan finnas i tyska arkiv. Det finns ju omfattande tyska arkiv från krigsåren men jag känner inte till någon svensk forskare som har varit där om inte möjligen du?

Mansröst: Nej.

Jan Lundvik: Nej.

Harald Hamrin: Ska vi ta en paus?

(bandet stängs av strax före mitten av band 2 sid A)

Band 2 sid B

Harald Hamrin: Ja då har vi idag fredagen den 13 februari och vi fortsätter debriefingen utav Jan Lundvik och inleder med en hel del kring Langlet.

Jan Lundvik: Ja, Langlet var ju länge väldigt bortglömd i förhållande till Raoul Wallenberg och jag hade några kontakter i Budapest som var mycket upprörda över det där. Då kunde man svara att det faktiskt fanns både en Langletgata och en Langletskola i Budapest, så helt bortglömt var det inte. Men det är klart, om man ser till verksamhetens omfattning så var han sannolikt jämbördig med Raoul. Däremot var han inte uteslutande inriktad på judar utan det var alla som behövde hjälp, inte förvånande med tanke på att han representerade Röda Korset. Och vi har fått höra mycket från Per Anger, Lars Berg tror jag också skriver om det, att man tyckte att Langlet var dåligt organiserad, att hans goda hjärta vida översteg hans administrativa resurser. Och det var väl sannolikt så, men detta betyder inte att vi bara ska se på Langlet med tanke på hans blå ögon utan att han faktiskt var en person med betydande kontaktnät i Budapest, han hade ju vistats där ett antal år som lektor i svenska vid universitetet, han hade lärt sig ungerska, han var väl integrerad i det ungerska akademiska samhället. Och det där blev naturligtvis till mycket stor nytta för honom.

Slut band 2 sid B

Band 3 sid A

Ja vi skulle alltså börja med att tala om Langlet, att Valdemar Langlet var lektor i svenska vid universitetet i Budapest och hade när kriget kom redan bott ett antal år i Budapest och talade ungerska, var väl integrerad, hade ett stort kontaktnät. 1944 så blev det aktuellt i Stockholm att skicka ut en representant för Röda Korset till Budapest med tanke på den allt svårare situationen där för judarna och då lär valet först ha fallit på Folke Bernadotte men han kunde inte tillträda för han fick inte tyskt transitvisum. Och det slutade med att Röda Korset i stället utsåg Valdemar Langlet till delegat. Han blev emellertid väldigt styvmoderligt behandlad av Röda Korset och fick inte mycket hjälp eller någonting. Men han behövde egentligen bara titeln så satte han igång.

Harald Hamrin: Förlåt mig, han blev styvmoderligt.?

Jan Lundvik: Han, ja.

Harald Hamrin: Utav vem?

Jan Lundvik: Av Röda Korset hemma.

Krister Wahlbäck: Och vem finansierade hans verksamhet?

Jan Lundvik: Ja, jag tror inte han fick så mycket pengar heller. Det där har Björn Runberg utrett i sin bok om Langlet. Och sen så... ja det var det jag sa förut att vi har ofta hört av Per Anger och andra att hans administrativa förmåga inte alls var lika stor som storleken på hans goda hjärta. Och det är mycket möjligt, han agerade till synes i varje fall väldigt ofta spontant och delade under intryck av Raoul Wallenbergs verksamhet ut egna skyddsbrev innebärande att innehavaren stod under Svenska Röda Korsets beskydd.

Krister Wahlbäck: Detta började han med först sedan Raoul hade gjort..

Jan Lundvik: Ja, jag skulle tro vid samma tidpunkt sommaren 1944. Sedan, för att förstärka hans insatser eller hur nu resonemanget gick hemma i Stockholm, så skickade man ut Asta Nilsson från Rädda Barnen för att då som namnet antyder speciellt ägna sig åt nödställda barn och Asta Nilsson var en kraftfull personlighet, van att agera på egen hand utan överordnade och det skar sig omedelbart mellan henne och Langlet. Och det var i det sammanhanget som Langlet la sig till med titeln Generaldelegat för Svenska Röda Korset för att markera att han trots allt var senior gentemot henne.

När ryssarna kommer så har Langlet stor glädje av att han talar flytande ryska och att han har en rysk hustru. Så han kan göra sig förstådd med de sovjetiska soldater han kommer i kontakt med. Vi vet att det ställdes en fråga till Moskva från trupperna i Moskva hur man skulle förfara med Langlet, men det finns inget svar noterat och vi vet att han fick stanna kvar när de andra svenskarna skickades hem och han hade, ska vi säga, en slags livvakt av NKVD-officerare men utsattes inte för något obehag. Och han fick sedan med hjälp av sina kontakter hos Ungerska Röda Korset tillstånd att resa till Debrecen och där ta kontakt med den nya provisoriska ungerska regeringen. Och det är i det sammanhanget som han gör en intervju åt radion där, Radio Kossuth, som var en ungersk radiostation grundad och bedriven av ryssarna. Och det är härifrån som ryktet första gången sprids, någon gång våren, jag tror det var april, 1945, att Raoul skulle ha omkommit i Budapest, mördats av pilkorsarna. Det var något som inte uppmärksammades så mycket till att börja med i Stockholm, men som sen har fått allt större betydelse.

Krister Wahlbäck: Knöts den uppgiften på nåt sätt i radion till Langlet som uppgiftslämnare?

Jan Lundvik: Det är det jag har för mig att det förekommer i en intervju med honom. Den 8 mars 1945 alltså.

Göran Rydeberg: Är det bevisat bortom all tvekan att den här sändningen verkligen har ägt rum? Det har ju varit en sån diskussion i olika sammanhang, det finns ju en person då, det är ju då alltså Vilmos Böhm, det här påstår sig ha hört den och det påstås också att en person här på UD i april ska ha uppmärksammat, men det kommer då inte fram förrän efter ett antal år?

Jan Lundvik: Nej.

Göran Rydeberg: Men är det så att säga ställt bortom varje tvivel att den här sändningen verkligen har ägt rum? Och där Langlet har blivit intervjuad?

Jan Lundvik: Nej det är svårt att säga.

Göran Rydeberg: Langlet har inte heller uttalat sig om det att han har medverkat?

Jan Lundvik: Nej och det är jo. Och det är det som... jag har för mig just att så är det, att det här läggs i Langlets mun men det innehåller då den mycket egendomliga uppgiften för den händelse Langlet verkligen skulle ha varit uppgiftslämnare att Wallenberg var chef för Röda Korset. Det är ju det sista som Langlet skulle ha sagt. Men däremot den okunnige intervjuare eller de som kokar ihop historien kan ha misstagit mellan de här olika svenska organisationerna.

Sen så stannar ju Langlet kvar ända till maj, om jag minns rätt, och spelar då en roll i försöken att ta hand om den svenska legationsfastigheten och annan svensk egendom. Och han är under denna tid en inofficiell svensk representant i Budapest. Så när han till sist får åka hem så blir det efter en lång resa från Budapest till Istanbul och därifrån med båt till Sverige.

Och sen inträffar det egendomliga att han efter hemkomsten blir totalt bortglömd, slår sig ner i en stuga på landet i Sörmland och har det tydligen ganska knapert. Där sitter han då och författar sin bok om räddningsaktionerna i Budapest och detsamma gör hans hustru. Den senare finns översatt till ungerska och är den enda uppgiftskälla om makarna Langlets verksamhet på ungerska.

Helt utan kontakt med det officiella Sverige var han dock inte. Det har påträffats ett brev från honom till Undén, eller om det är tvärtom, Undéns svar till honom, men att de i alla fall har kontakt och kände tydligen varandra sedan Uppsalatiden.

Och...vad var det jag skulle säga. Jo, han hade kontakt med den här ryske flyktingen greve Kutuzov-Tolstoj som allmänt anses ha varit NKVD-agent. Och Langlet började med att anlita Kutuzov-Tolstojns insatser. Sedan uppmärksammades han av legationen och gick över dit.

Och om vi ska övergå här till Kutuzov-Tolstoj lite grand. Så han var landsflyktig greve med ett mycket fint namn, Kutuzov och Tolstoj, och han hade flytt till väst i samband med revolutionen och så småningom hamnat i Belgien, blivit belgisk medborgare och gift sig med en belgiska. Han har låtit publicera sina memoarer på tyska, på tyskt förlag, och de så där, ganska oförargliga och han glider över alla kontroversiella ämnen. Men han befinner sig i alla fall i Ungern under kriget, de första åren tydligen på ett gods i Transsylvanien då ingående i Ungern, och där lär han träffa...där träffar han den här brittiske medborgaren John Dickinson som vi talade om förra gången. Dickinson är gift med en ungersk grevinna så att man kan tänka sig att de umgicks i samma kretsar där ute på landet. Och blir så goda vänner att Dickinson låter Kutuzov-Tolstoj bli fadder åt sonen Dickinson när han föds.

På legationen så görs Kutuzov-Tolstoj till ansvarig för kontakten med de ryska krigsfångar som legationen hade överinseende över som skyddsmakt för Sovjetunionen. Och eftersom han talar flytande ryska så är han outhärlig i den situationen. Sen när ryssarna kommer så blir Kutuzov-Tolstoj en betrodd person hos dem och blir till att börja med befullmäktigad i den av ryssarna tillsatta militärkommendanturen, han blir ansvarig för utlänningsärenden och är den till vilken utlännarna ska vända sig med alla sina bekymmer. Sen efter några månader så ersätts han av en sovjetisk befattningshavare och försvinner ur vår historia till dess han dyker upp några år senare i Dublin, där han slår sig ner på landet norr om Dublin och bedriver en språkskola, undervisar i ryska. Och ägnar sig också, påstås det, åt författarskap. Han har det

lite knackigt ekonomiskt och flyttar till ett annat ställe. Och det påstås att till hans kunder hörde Foreign Office, som använde honom som lärare för tjänstemän som skulle uppläras i ryska. Han hör av sig en gång när diskussioner om vad som hänt med Raoul Wallenberg pågår i Sverige och gör gällande att Raoul skulle ha omkommit i Budapest.

Krister Wahlbäck: Och detta säger han ungefär vid vilken tid?

Jan Lundvik: Jag skulle tro att det är mot slutet av 40-talet eller någonting sånt.

Krister Wahlbäck: Ja. Det här med..

Jan Lundvik: Han gör det visst, om jag minns rätt, i form av ett brev till legationen i Dublin.

Krister Wahlbäck: Jaha. När du säger att han ansågs allmänt vara NKVD- eller KGB-anknuten, är det inte så att vi har..vi anser oss veta eller vi har fått det bekräftat på rysk sida eller en gång på sovjetisk sida att de har en dossier om honom?

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: Är det KGB-arkivet eller i något annat arkiv, har det framgått eller?

Jan Lundvik: Det är möjligt att det - men eftersom vi aldrig har fått se den, de har förklarat att den inte är relevant, så kan vi inte uttala oss om detta. Men det faktum att han kommer så lindrigt undan när sovjetarmén rycker in och får en betrodd ställning tyder ju på att han inte var vilken vitrysk emigrant som helst. Och vi vet ju att ryssarna gjorde stora ansträngningar under mellankrigsåren att penetrera de här olika flyktingmiljöerna. Och de många utelämnandena i hans memoarer tyder ju också på att det finns åtskilligt som han inte vill berätta. Sen i alla fall så avlider han, om det var på 50-talet eller möjligen början av 60-talet, avlider han där i Irland och då dyker det upp ett antal stadiga ryska gossar och går igenom hans tillhörigheter och tar bort alla eventuella papper som kunde ha varit av intresse för andra.

Mansröst: Han hade inga efterlevande, han var inte gift eller så?

Jan Lundvik: Jo han var gift med en belgiska..

Krister Wahlbäck: Ja du sa det.

Jan Lundvik: Också en grevinna tror jag.

Krister Wahlbäck: Ja det sa du. Och hon hade under mellantiden dött eller var oförmögen att hindra dem att komma in i..

Jan Lundvik: Ja, det törs jag inte säga.

Göran Rydeberg: Det finns ju rykten som säger att han uppträdde som svensk befullmäktigad också, han hade liksom tagit sig den. Han var ju som sagt var ansvarig för flyktingbyrån men sen var det vissa kontroverser kring den frågan också?

Jan Lundvik: Ja. Det var kontroverser kring mycket och ingen kunde ju riktigt ha någon koll på honom.

Göran Rydeberg: Nej.

Jan Lundvik: Och han var en verserad man ~~landskriven prästsocieteten~~ ~~??????~~ väl anskriven i Budapestsocieteten om jag förstått det rätt. Och det påstås också att det var där Danielsson lärde känna honom, han skulle vara lämplig för legationen.

Harald Hamrin: Förlåt mig, den här uppgiften, att efter hans död, att det då dök upp ett antal stadiga ryssar som då förde bort saker, den har jag hört om det var av dig eller av andra tidigare, men varifrån kommer den uppgiften?

Jan Lundvik: Ja, jag sitter just och funderar på det och en första gissning kan ju vara att ambassaden i Dublin faktiskt rapporterar om det.

Harald Hamrin: Förlåt vilken ambassad?

Jan Lundvik: Vår. Ja. Med tanke på att det fanns den här kontakten med honom och att man visste att han hade varit i Budapest under den här tiden. Och...

Krister Wahlbäck: Borde inte egentligen irländarnas säkerhetspolis ha haft honom under viss uppsikt?

Jan Lundvik: Jo.

Krister Wahlbäck: Men vi har inte närmat oss dem med någon fråga om detta eller?

Jan Lundvik: Den som har kartlagt detta är ~~Kaye McKai~~ **Craig McKay**

Krister Wahlbäck: Ja.

Jan Lundvik: Han har en del material.

Krister Wahlbäck: Ja

Jan Lundvik: Men där är väl Kutuzov-Tolstoj kanske uttömd, i varje fall vad mig beträffar.

Krister Wahlbäck: Om vi återgår till Langlet ett ögonblick, vad händer med honom när han sitter där i stugan och skriver boken, dör han sen eller?

Jan Lundvik: Ja, det visar sig ju att han inte var fullt så bortglömd som hans anhängare påstår, en viss uppmärksamhet fick han. Och jag hittade i går när jag igenom mina papper en intervju med honom i... var det Svenska Dagbladet?... mars 1945?

Krister Wahlbäck: Oj! Hur kunde det gå till?

Jan Lundvik: Ja, jag har ett svagt minne av att hans son som var journalist besöker Ungern på ett mycket tidigt stadium, så det där är ju naturligtvis väldigt tidigt men man kan ha ringt.

Krister Wahlbäck: Ja.

Jan Lundvik: Och i alla fall det inleds med att reportern skriver att .nej han börjar med att citera en ungersk affärsman som säger att om någon kommer att helgonförklaras i Ungern efter det här kriget så blir det Valdemar Langlet, och sen ägnas artikeln som är ganska lång, hans insatser.

Harald Hamrin: Skriven av sonen alltså?

Jan Lundvik: Nej, för jag har för mig att sonen skrev för Aftonbladet, att det finns någonting ???? i Aftonbladet också den våren. Men det här .vet inte om det finns någon namngiven skribent, tror jag har det med mig faktiskt. Men poängen är att Raoul Wallenberg inte nämns en enda gång, utan det är Langlet som på detta tidiga stadium framstår som den stora hjälten.

Göran Rydeberg: Tar man upp någonting om de då fortfarande delvis alla fall försvunna svenskarna, jag menar både Wallenberg och de övriga är ju faktiskt försvunna i mars?

Jan Lundvik: Ja. Sen har jag också ett klipp från den...vad var det, den 19.18 april när Budapest-svenskarna kommer tillbaka, hur de anländer med **Arcturus**, till Skeppsbron. Och där berättas det utförligt om deras resa genom...via Bukarest, Odessa, Moskva. Men de vill inte svara på några frågor om Ungern, det måste de rapportera till UD först. Och så avslutas den artikeln med att det finns ett tjog svenskar kvar i Ungern, däribland attaché Wallenberg, lektor Langlet och direktör Lundmark. Om de också avser att komma hem är obekant. Poängen här är just detta att ännu i april 1945 så det fanns inget fall Raoul Wallenberg vad allmänna opinionen beträffar. Och i..bredvid den här artikeln om deras ankomst till Skeppsbron finns det en annan mindre artikel om att nu börjar svenskarna från legationen i Berlin att komma hem, några befinner sig i Lübeck, andra i Köpenhamn och Malmö. Så att just då är läget det att folk är utspridda lite varstans och det faktum att Raoul Wallenberg inte är med den här transporten är inte någonting som sysselsätter folk. Och även om man på UD visste lite bättre, borde veta ännu lite bättre, så är det här naturligtvis också en viss indikation på stämningsläget.

De här klippen hittade jag som bilaga till Margareta Bauers skildring av belägringen i Budapest och hemresan. Det har hon ju satt ihop på egen hand och lämnat ut under löfte att det inte ska publiceras. Och där finns ju en del andra intressanta iakttagelser, det är där hon säger att vid avresan från Budapest så säger en rysk officer när hon frågar om Raoul att ni inte

ska vara orolig, han är omhändertagen och befinner sig i **Szeged**. Och jag frågade henne, menar du verkligen **Szeged**, var det inte Debrecen? Och då säger hon att jag kan mycket väl ha misstagit mig. Sen lite längre fram i den här berättelsen så skriver hon att de från Budapest färdades genom Sudetenland till Bukarest. Så att det geografiska är kanske lite si och så.

Krister Wahlbäck: När satte hon ihop den här redogörelsen, vet man det?

Jan Lundvik: Låt mig se om det är daterat. Nej, djävlar. Det var inte den jag tog med mig.

Krister Wahlbäck: Nej. Satte hon ihop den åt dig eller?

Jan Lundvik: Nej, det var väl för att tillfredsställa släkt och vänner som ville höra vad hon varit med om. Så att den har funnits rätt länge.

Krister Wahlbäck: Ja. Och de har haft tillgång till den, låt oss säga Wallenbergutredningarna?

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: Den har funnits på dossier och så där eller? Nej?

Jan Lundvik: Ja, det tror jag.

Göran Rydeberg: Ja alltså den här uppgiften den känner jag inte igen för. hon berättade ju, hon har ju lämnat en berättelse, men den kan inte jag minnas innehåller de här detaljerna.

Jan Lundvik: Nehej.

Göran Rydeberg: För det var mer officiellt vad som hade hänt osv.

Jan Lundvik: Ja. Nej för den här innehåller rätt mycket om privatlivet också. Sen förde hon ju som jag kanske har nämnt en sån där lite fickkalender och när jag träffade henne senast så hade hon just hittat den där, den hade varit borta i många herrans år, och så hade hon hittat den på nytt, och då fick jag låna den och jag gjorde här en sammanställning av det som inte

var personligt för henne utan av allmänt intresse. Och det är här man kan läsa att den 10 mars så hade Wester holländsk cocktail en vecka före tyskarnas intåg så att .och det visar ju hur mycket vi hade att göra med holländarna, med de holländska flyktingarna ????? har cocktail för dem ???? officerare ???? varit militärattaché.

Krister Wahlbäck: Margareta är fortfarande i livet, inte sant?

Jan Lundvik: Ja.

Harald Hamrin: Norr Mälarstrand?

Jan Lundvik:

Ja. Och sen är det intressant att se att Raoul kom ju hit då i början av juli, var det väl, den 9, och så står den 13 juni ”Jobbade till halv tre förmiddag”, 16 juni ”Jobbade till halvfem förmiddag”. Och det har hon inte stuckit under stor med att det blev himla mycket övertid när han kom.

Harald Hamrin: Juli?

Jan Lundvik: Juli.

Harald Hamrin: juli, ja just det.

Jan Lundvik: Juli, just det. 20 juni ”Namnsdag, jobbade hela natten”.

Harald Hamrin: Jamen juni?

Jan Lundvik: Ja förlåt..

Harald Hamrin: Jag tycker du säger juni.

Jan Lundvik: Ja, just det.

Harald Hamrin: Det måste vara juli. Eller också är det?

Jan Lundvik: Nej, det är min slutsats som är felaktig, ska inte anknytas till hans ankomst.

Harald Hamrin: Nej, nej.

Jan Lundvik: Men sen kommer det 22 juli "Wallenberg här på middag". 23 juli "Ute med Wallenberg, grevinnan, Christensen". Och det är den här Christensen som vi inte har lyckats identifiera. Och då frågade jag henne vem det var och hon sa det har jag inget minne av längre.

Krister Wahlbäck: Det nämndes väl i den här filmen Christensen som ?????

Jan Lundvik: Jamen, det är en annan Christensen.

Krister Wahlbäck: Jaså det var det?

Jan Lundvik: Det var en kvinna som var hans väninna här i Stockholm.

Krister Wahlbäck: Ja det var det. Ja.

Jan Lundvik: Ja. Och jag frågade henne då efter filmen att det nämns en Christensen i hans fickkalender, kan det vara du? Nej absolut inte, hon blev riktigt förtrytsam.

Krister Wahlbäck: Ja.

Jan Lundvik: Och den 23 november står det "Till Berber Smit halv åtta". Sen kommer det, ja det mesta här är när de sitter i den schweiziska källaren under själva belägringen. Hon blev ovän med Danielsson "Ministern åter förolämpat mig, så kan det inte fortsätta". Ja det är klart att de gick varandra på nerverna allihopa.

(Bandet stängs av i slutet av band 3 sid A)

Band 3 sid B

Jan Lundvik: En figur som har förekommit en del i utredningen framför allt på senare år är den ungerske exilpolitikern Vilmos Böhm, som efter kriget sedan blev Ungerns första sändebud i Sverige. Han var anställd av britterna på deras pressrum för att följa den ungerska pressen och han var uppenbarligen en värdefull underrättelsekälla för de västallierade genom sina kontakter i hemlandet. Och det verkar ju också som han har haft åtminstone indirekt kontakt med Raoul via Lauer och varit en av uppgiftslämnarna bakom den namnlista som Raoul hade med sig ner till Budapest när han åker dit. Sen har det påståtts av Wilhelm Agrell att Böhm var sovjetisk agent och vidarebefordrade upplysningar dit. Vad mig beträffar så har jag i och för sig inga speciella problem med att tänka mig att han har givit ryssarna upplysningar, frågan är under vilka former, i vilket syfte. Han insåg naturligtvis mycket väl att Sovjet skulle bli en avgörande faktor i efterkrigs-Ungern och att det kunde finnas skäl att försöka etablera ett gott förhållande till sovjetiska vederbörande.

Krister Wahlbäck: När kom han till Sverige?

Jan Lundvik: Han är väl en av dem som.. han tvingas fly hemifrån, han satt ju med i Bela Kuns regering, om jag minns rätt, och blev därför landsflyktig under hela Horthyperioden.

Göran Rydeberg: Ja. Kom han inte från Österrike, han hade varit där ett tag.

Jan Lundvik: Ja.

Göran Rydeberg:...och han kom väl till Sverige någon gång första hälften av 30-talet eller nåt sånt där?

Jan Lundvik: Ja. De här som tvingas iväg från land efter land, som Willy Brandt till Norge och sen till Sverige. Och han har.. det finns på dossier en.. jag tror det är ett utdrag ur hans memoarer där han tar upp Raoul Wallenberg. Och han avslutar det med några formuleringar som kan tolkas som att han anar det värsta, det där finns på dossier, jag har skrivit om det, även om jag inte har läst om det på sistone. Så att hans betydelse för Raoul ligger framför allt i att han var en av dem som gav namn på olika samtalspartners när Raoul är ny i Budapest och han kan eventuellt ha spelat en roll som uppgiftslämnare till ryssarna.

Det här för mig över på Agrell där jag nu läste om hans bok. Det är ju en värdefull genomgång av underrättelseaktörer, underrättelsemiljön i Stockholm och till viss del även i Budapest. Men man noterar att den roll som de holländska officerarna spelade var ännu inte känd vid det laget som han skrev sin bok och det är bara för ett par år sedan. Sen uppställer han en rad teorier beträffande möjliga sovjetiska anledningar att arrestera Raoul och det där det är ju standard i alla verk om det här. Och han nämner de båda schweizarna Feller och Mayer på ett sätt som visar att han lika lite som flertalet andra skribenter på den här punkten har satt sig närmare in i den dokumentation, den schweiziska dokumentation som finns. Och det där är för mig ett av de stora mysterierna att i vi under 50 år helt..nej inte helt, men i stor utsträckning negligerat parallellen med Feller och Mayer och aldrig tar reda på riktigt vad som har hänt dem och på vilka punkter man kan dra paralleller med Raoul och på vilka punkter det finns olikheter. Och när jag reste ner till Bern för att titta i det schweiziska nationalarkivet så var jag den förste svensk som hade gjort det och jag fann det oerhört intressant. Och jag skrev en längre redogörelse och det var den som förde in mig mer och mer på tankegången att ryssarna skulle ha varit beredda till en bytesaffär. Det finns ju andra indikationer på detta och jag vill minnas att både Engfeldt och Nyström var inne på detta i sina utredningar och framför allt naturligtvis Ulf Barck-Holst i Moskva.

Jag satt nu i förmiddags och läste igenom min rapport på nytt och frapperas än en gång mot bakgrund av Agrells teorier och andras, att det behöver inte alls ha varit så komplicerat. Vi ska påpeka här att när Feller och Mayer kommer hem till Schweiz i januari 1946 så har det redan tillsatts en juristkommission för att utreda alla de anklagelser som har riktats framför allt mot Feller av medlemmar i schweiziska kolonin i Budapest. Och Feller förhörs efter hemkomsten nitton gånger av denna kommission, när han av ryssarna endast förhördes fyra gånger. Och det där gör att schweizarna på ett mycket tidigt stadium fick en långt bättre överblick om vad som hade hänt deras folk i Budapest. Det blir ju i själva verket nästan obegripligt hur vi kan hantera det så legärt på svensk sida. Så hör ju till bilden att vid det laget så var det Söderblom som var sändebud i Bern och han hade av förståeliga skäl ingen större lust att rapportera om det här.

Krister Wahlbäck: Och..ja han kom ju dit dock först på sommaren 1946, Söderblom?

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: Och det som är anmärkningsvärt är ju att Grafström som ju då var polchef var nere i Bern i april 1946 för diskussioner med schweizarna, men tog då att döma av sin egen dagbok inte upp någonting av det?

Jan Lundvik: Nej. Vilket ?????

Mansröst: Och det måste väl ha stått i Neue Zürcher Zeitung och i tidningar menar jag, som lästes även i Sverige...

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: ...att de frisläppts och...

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: Det är ju märkligt. Vem var nu sändebud, var det någon chargé före Söderblom, de där månaderna?

Harald Hamrin: I Bern?

Krister Wahlbäck: Ja, jag har för mig det. Någon von Celsing möjligen, kan han ha varit chargé, Någon mycket ung.

Jan Lundvik: Ja, det kan det ha varit. För att sen. det dröjer ju ett kort stycke in på 1946 innan den här kommissionen blir färdig med sin rapport..

Krister Wahlbäck: Jaha.

Jan Lundvik: ...och den hemligstämplas sedan så att det publiceras bara korta sammandrag med anledning bl a av att de anklagelser som hade riktats mot Feller var ju mycket, ska vi säga, integritetskränkande.

Krister Wahlbäck: Ja.

Jan Lundvik: Att han var homosexuell, att han var alkoholist, att han var nazist och att han var transvestit.

Krister Wahlbäck: (skratt) Det var mycket på en gång.

Krister Wahlbäck: Var han någonting utav det där?

Jan Lundvik: Nej han rentvås på alla punkter.

Harald Hamrin: Jaså, även transvestit?

Jan Lundvik: Ja. Däremot så var han en god amatörskådespelare.

Göra Rydeberg: Sades det inte sen att Mayer också hade alkoholproblem, de anklagades ju båda. .

Jan Lundvik: Ja.

Göra Rydeberg: ...var ju föremål för såna där diskussioner.

Jan Lundvik: Ja. Och jag träffade Harald Feller då i Bern 1999 och han var ett gott stycke över 80 men vid god vigör, berättade gärna om det här. Men sen det som är värdefullt är ju att vi där har uppgifter om hur förhören gick till. Att vi vet att arresteringsorder utfärdades samma dag som för Raoul för Feller, Mayer och det slovakiska sändebudet Spisak, de ska 'föras till Moskva på samma sätt som Wallenberg'. Och omedelbart efter erövringen av den delen av Budapest, där schweiziska legationen låg och alltjämt ligger och där Wallenberg påträffades, så började ryssarna förhöra den schweiziska personalen om vem som var vem och vem som var chef. Och läget för ryssarna var naturligtvis lite förvirrande därför att Feller, som var ute på sin första utlandspost, var chargé, befann sig i Buda, han hade utsett Mayer som chef för verksamheten i Pest, förutseende att broarna skulle komma att sprängas, så när ryssarna kommer och får höra att vem är chef här, ja det är jag Mayer, men högste chef är Feller som är i Buda, så att denna arresteringsorder kan inte omedelbart utföras. Man kan tänka sig att ryska vederbörande gärna vill ta båda samtidigt. Men till syvende och sist så tar de Mayer i Pest den 10 februari, och någon vecka senare, när Buda har kapitulerat och de

neutrala diplomaterna kallas till ett möte med den sovjetiske kommandanten i Buda, så när de går ut därifrån så approcheras Feller av en NKVD-officer som ber honom komma med till kommandanturen i Pest. Feller vägrar, men blir sagd att ni blir tvungen att komma med, det tjänar ingenting till att ni motsätter er det. Så han blir rodd över Donau och hålls i förvar några dagar och förhörs, preliminära förhör om vem är ni och vad sysslar ni med osv. Sen förs han till en by ett gott stycke utanför Budapest där Mayer befinner sig. Och efter någon vecka där så förs de i konvojlast via Karpaterna till Lvov och med tåg därifrån. Och det är på den resan som de då färdas tillsammans med generalen Újszászy och andra. Och Újszászy berättar för Feller att han hade fått asyl hos Langlet.

Sen när de då kommer till Moskva, så då blir skillnaden mot behandlingen av Raoul uppenbar från första början, därför att de tillbringar två nätter i Lubjanka och förs sedan till . vad som uppenbarligen var Lefortovo, där de får en cell, 4,5 x 2,5 meter, det är ungefär som det här rummet, och där sitter de och spelar schack nästan ett år.

Harald Hamrin: Sitter tillsammans?

Jan Lundvik: Ja just det. Träffar aldrig några andra. Och i det första förhöret säger förhørsledaren att det här inget personligt, men ni ska betrakta er som internerade, inte som fångar. Och så får de berätta på nytt.. hörs var för sig, vad de har gjort, vad deras bakgrund är, vilka deras kontakter har varit med tyskarna. Och så ett nytt förhör efter någon vecka eller två, när förhørsledaren är mycket vänlig, säger att vi har kontrollerat era uppgifter, allting stämmer, ni har ingenting att frukta, men vi blir tvungna att behålla er här tillsvidare. Ni är inte fångar, ni är internerade. Och Feller säger om vi inte är fångar, kan vi då inte få bo på hotell i stället? Och svaret blir att 'Nej tyvärr, hotellen är fullbelagda'. Och sedan från april till januari så bara sitter de, hörs inte, bara sitter.

Harald Hamrin: 1946?

Jan Lundvik: Januari 1946. Och då kommer beskedet att vi har förhandlat mer er regering och ni kommer att frigges.

Krister Wahlbäck: Arresteringsordern, den kom alltså i .det fanns två arresteringsorder, dels en för Wallenbergs del..

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: ...och sen några timmar eller nåt sånt senare..

Jan Lundvik: Ja, samma dag.

Mansröst: Samma dag, ja.

Jan Lundvik: Feller, Mayer och Spisak.

Krister Wahlbäck: Och den kom ju då ifrån. ja vem är det nu som utfärdar denna order?

Jan Lundvik: Bulganin.

Harald Hamrin: Ja. Även i fallet...

Jan Lundvik: Ja.

Harald Hamrin: Feller, Mayer?

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: Och hur har man nu fått reda på att Feller, Mayer respektive Wallenberg befinner sig i Budapest, är det då att de militära myndigheterna har..

Jan Lundvik: Har rapporterat. Eftersom..det är den 13 som ryssarna påträffar båda. Och då rapporteras det hem och de förhörs preliminärt och dessa uppgifter går till Moskva och föranleder där då en arresteringsorder.

Krister Wahlbäck: Och med hänvisning då just till Wallenberg - "på samma sätt som Wallenberg"?

Jan Lundvik: Ja.

Göran Rydeberg: Bulgarien, han är så där motsvarande vice försvarsminister..

Jan Lundvik: Ja.

Göran Rydeberg: ...det heter ju folkkommissarie i och för sig?

Jan Lundvik: Försvarsminister var Stalin själv. Så att det var från högsta ort.

Göran Rydeberg: Ja.

Jan Lundvik: Och om vi då..här..än så länge föreligger ingen skillnad visavi Wallenberg mer än att han är ivägskickad en månad tidigare i en situation där den ryska bilden av läget i Budapest ännu är ganska förvirrad under pågående strider. Och vi hade ju den situationen samma som vid Berlins erövring att det är två skilda sovjetiska armégrupper som får tävla, Malinovskij på Pest-sidan och Tolbuchin på andra sidan. Och vi ska komma ihåg att det här är första gången som ryssarna rycker in i en västlig storstad, de är..och de är hårt pådrivna av Stalin, Malinovskij hade velat vänta ytterligare Någon vecka eller två för att organisera anfallet bättre men får mycket skarpa order från Stalin att antingen anfaller ni eller så blir du avsatt. Så att det härskar stor aktivitet och, får vi gissa, nervositet på den ryska sidan. Och de kommer in i Pests förorter, ser byggnader med svenska flaggor och schweiziska flaggor och de möter folk som viftar med svenska och schweiziska skyddspass eller påstår att de är medborgare. Allt det där är ju mycket egendomligt. Och det är klart att när de då träffar på en person som Raoul Wallenberg och han säger att jamen det är jag som leder den här verksamheten så är han ju mycket intressant. Och på samma sätt de två schweizarna, de ska iväg. Och att det blir två schweizare, det beror ju på att det första intrycket är att det är två chefer, Mayer i Pest och Feller i Buda. Men när sedan de båda schweizarna har tagits, förhörts, så har de till skillnad från Raoul inte varit inblandad i den här skyddsbrevsverksamheten utan den sköttes av schweiziska legationens B-avdelning under Karl Lutz. Feller var ung diplomat på sin första post, hade inte med det där att göra och Mayer var konsulatstjänsteman med ansvar för alla andra konsulära ärenden. Men B-avdelningsärendena sköttes av Lutz. Och det är anmärkningsvärt att när sedan Buda och Lutz faller i ryssarnas händer så blir han inte speciellt uppmärksammas. Med andra ord att när schweizarna tas och framför allt när de kommer fram till Moskva så har ryssarna fått en

mycket klarare bild av läget, vad det var som pågick här med skyddspassaktionerna, nervositeten har lagt sig, benägenheten att se spioner bakom varje buske är inte fullt så stor. Men när Raoul då ställs inför de här första förhören, vem är ni, vilken är er bakgrund, vad har ni sysslat med, vilka kontakter har ni haft med tyskarna osv, osv så är han i en helt annan sits än Feller och Mayer. Vad han än säger så blir det ju sånt som väcker ryssarnas intresse och kräver ytterligare förhör. Och till skillnad från schweizarna så placeras ju han bland de tyska krigsfångarna i Lubjanka och klassas på registreringskortet som krigsfånge. Om han hade väntat, hållit sig kvar i . . . varit i Buda i stället, blivit tagen tillsammans med de andra, så är det ju mycket möjligt att då skulle han inte ha hamnat i den här speciella utsatta positionen. Men kort sagt, vad jag vill komma fram till är att det inte behöver vara några speciellt djupa sovjetiska misstankar eller efterforskningar om Wallenbergare och annat för att föranleda arresteringsordern i det första skedet. Sen ju mer de förhör honom desto värdefullare blir han ju.

Krister Wahlbäck: Det är väl rätt sannolikt, eller vad anser du om det, att Raoul under förhören då för att skydda sig själv eller så kanske framhäver sitt släktskap med bankfamiljen?

Jan Lundvik: Ja, det vore mänskligt.

Krister Wahlbäck: På sätt och vis så vore det väl det.

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: För att visa att han inte är precis vem som helst utan...

Jan Lundvik: Nej och han är ivrig då att tala om sina efterkrigsplaner för rehabilitering av judarna och han talar säkert mycket om vad han har gjort för dem, vilket för ryssarna förefaller obegripligt.

Göran Rydeberg: Finns det inte också en annan väldigt avgörande skillnad, nämligen att Feller och Mayer, där var det väl ganska klart att var ansvarsfrågan låg osv, är det inte så att Raoul Wallenberg trots allt oavsett var han har, har väldigt svårt att visa egentligen vem han är?

Jan Lundvik: Ja.

Göran Rydeberg: Han är ju inte befullmäktigad på samma sätt..

Jan Lundvik: Nej.

Göran Rydeberg: Där är det redan ett större problem?

Jan Lundvik: Ja, just det. Att på alla punkter så är han i en knepigare sits.

Krister Wahlbäck: Men har ju dock diplomatpass och så?

Göran Rydeberg: Ja, men det framgår inte att han är ansvarig, han säger själv att han är ansvarig, han har diplomatpass men, men det är väl lättare för dem att säga jag att jag är ansvarig osv?

Jan Lundvik:

Ja. Så måste han ju säga då att jamen för den här aktionen så är det jag som är ansvarig.

Krister Wahlbäck: Ja, jo. Ja det hade han väl .ja dels var det sant och dels så trodde han väl kanske att ryssarna skulle uppskatta det.

Jan Lundvik: Och han blir ju ganska väl behandlad där de första dagarna i Budapest och de vallar honom på de olika platserna där han uppger att han har kontor.

Krister Wahlbäck: Hur vet vi det?

Jan Lundvik: Det berättar han för några av dom ungerska medarbetarna, den här Petö bl a. Och att "jag vet inte om jag åker som fånge eller som gäst". Och det här förklarar också att han blir så tagen av det första förhöret i Lubjanka när han berättar för medfångarna att det var en förfärlig person som förhörde mig, för då konfronteras han för första gången med spioneribeskyllningar. Och det behöver ju inte betyda särskilt mycket för det är ju en standardutgångspunkt, kan man säga.

Krister Wahlbäck: Men det visste inte Raoul mycket om?

Jan Lundvik: Nej, nej. Just det. Att man börjar med att försöka skrämma upp vederbörande. Och om vi sen då jämför i det vi nu har fått höra om förhören med **van der** Waals så kommer de tillbaka till såna här gång på gång på gång. Och i hela Raouls berättelse måste det ha funnits mängder omständigheter som skulle väcka vilken förhørsledare som helst nyfikenhet. Men sen om det är riktigt att han inte förhördes oftare än de gånger som finns registrerade eller att andra inofficiella förhör fördes på mycket hög nivå så visar ju det att han tillmätts stor betydelse. Och sen har vi då reaktionerna på hemmaplan i Bern respektive Stockholm där vi väljer att föra alla samtal om Raoul i Moskva. Där i sam. Granovskij, där var det Assarsson som hade samtal med Tjernysov.

Krister Wahlbäck: Westman, inte Assarsson.

Jan Lundvik: Westman ja.

Mansröst: Det berodde nog på att Tjernysov låg över. det måste ju ske i Stockholm, de svenska myndigheterna.

Jan Lundvik: (ohörbart) Granovskij

Krister Wahlbäck: Ja.

Jan Lundvik: Just det. Precis.

Krister Wahlbäck: Och Tjernysov trängde sig ju t o m upp till Erlander?

Jan Lundvik: Ja. Ja. Precis. Så att man kan lugnt säga att vi väljer att föra det i Moskva, alla samtal.

Krister Wahlbäck: Varför gjorde vi nu. gjorde vi nu det valet då?

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: Kan det haft att göra med att det var ett interregnum på sovjetambassaden sedan Kollontaj lämnat i mars 1945? För det fanns naturligtvis Någon chargé och det var ju ..

Jan Lundvik: Ja, Semjonov

Krister Wahlbäck: .. Semjonov och han var ju en betydelsefull person så det kan man tycka det var inget, ingen dålig person att tala med i och för sig.

Jan Lundvik: Nej framför allt så är det ju en markering att man kallar upp någon till UD och pekar på det här ärendet är viktigt. Om man väljer att bara föra det på bortaplan så är det en annan markering, att det inte är så viktigt. Oavsett sen Söderbloms speciella egenskaper.

Göra Rydeberg: Schweizarna hur är det de gör?

Jan Lundvik: De hade inga diplomatiska förbindelser med Sovjet, utan var tvungna att förhöra sig via de västallierade. Och det där leder ju fram till att det skickas en sovjetisk militärmission till Bern sommaren 1945. Och då finns det här en.. ett speciellt forum för att föra samtal om repatriering av fångar, inte bara Feller och Mayer utan flera andra. Så att där är man på det klara båda sidor om vad man ska förhandla om. Den situationen uppkommer ju aldrig här, vi släpper iväg de ryska krigsfångarna som har tagit sig över från Norge, vi begriper ingenting om Makarova och vi begriper ingenting om Granovskij heller så hur förberedda ryssarna ändå har varit för en bra

Slut band 3 sid B

Band 4 sid A

Harald Hamrin: Ja, då fortsätter vi samtalet med Jan Lundvik, det är den 11 mars 2009 nu och det är band nr 4.

Jan Lundvik: Ja, jag tänkte i dag gå in lite på parallellen mellan Raoul Wallenberg-fallet och det schweiziska fallet med Feller och Mayer som greps i Budapest ungefär samtidigt som Raoul, något senare, men där arresteringsordern utfärdades samma dag och det står i den som

gäller de båda schweizarna att de ska gripas och föras till Moskva på samma sätt som Wallenberg. Det där är ju naturligtvis ett oerhört intressant spår men av en mängd skäl så undersöktes det aldrig ordentligt från vår sida. En bidragande orsak kan naturligtvis ha varit att den som då var sändebud i Schweiz från sommaren 1946 det var Staffan Söderblom som kanske hade ett intresse av att inte dra uppmärksamheten till det här.

Men i vilket fall som helst så skedde det aldrig de första åren något grundligt erfarenhetsutbyte med schweizarna. Vad var det som ledde till att de fick ut sina och inte vi? Och när jag började titta på det här, det var väl 1999/2000, så kom jag på att vi har haft ett meningsutbyte med de schweiziska myndigheterna i början på 90-talet som hade avslutats från schweizisk sida med en inbjudan till oss att om vi så ville skicka någon till Bern för att titta på akterna i schweiziska riksarkivet. Och det tog jag fasta på och reste ner, blev mycket väl mottagen och fick höra att jag var den förste svensk som hade varit där.

Och det fanns ett mycket omfattande material om Feller och Mayer eller rättare sagt om det som hade tilldragit sig kring schweiziska legationen i Budapest 44/-45. Det hade riktats en mängd anklagelser från den ganska talrika schweiziska kolonin i Budapest mot legationen, så pass allvarliga att det tillsattes en särskild kommission under ledning av en hovrättsdomare som skulle gå till botten med allt detta. Det var den s.k. Kehrli-kommissionen, efter ordföranden, som tog, om jag minns rätt, 1 ½ år på sig eller något liknande, och till sist kom med en mycket utförlig rapport där alla anklagelser gicks igenom och där man också noga granskade omständigheterna kring bortförandet av Feller och Mayer. Det hör till bilden att Harald Feller som då var ute på sin första post och blev chargé d'affaires när först den schweiziske ministern åkte hem på förhösten 1944 och sedan ambassadrådet också, jag tror av hälsoskäl, åkte hem senare på hösten. Och kvar blev då Harald Feller som senior diplomat, och han var en ung man. Och han hade då samma problem som alla andra nämligen att hålla kontakt med de olika makthavarna, däribland pilkorsarna och tyskarna, att tillvarata skyddsmaktsintressena, Schweiz var skyddsmakt för både Storbritannien och USA. Och det här renderade honom en rad misshälligheter med den egna kolonin. Han anklagades för att vara nazist, att vara alkoholist, att vara homosexuell, att vara transvestit och gud vet vad. Allt detta utreddes noga av myndigheterna hemma i Bern och betecknande, kan man säga, är att han under sin tid i fängelse i Moskva, förhördes fyra gånger. När han kom hem till Bern så blev det arton förhör. Så att man tog sig an, törs jag säga, det som hade hänt i Budapest på ett helt annat mycket grundligare sätt än vad vi gjorde.

Krister Wahlbäck: När kom den här rapporten?

Jan Lundvik: Den här rapporten, jag tror den kom hösten 1946 eller någonting sådant, om jag minns rätt att utredningen pågick 1½ år. Och sen offentliggjordes den inte, mer än att det tillkännagavs att alla anklagelser hade avfärdats.

I alla fall så fick ju då Feller och Mayer noggrant redogöra för sina upplevelser i sovjetisk fångenskap. Och då finns det en mycket viktig omständighet, enligt mitt förmenande, och det är att den schweiziska legationen låg då nära **Városliget**, stadsparken, helt nära den sedermera svenska legationen ?????????? på **Ajtósi Dürer sor** och tillhör alltså de områden där ryssarna tidigt ryckte in och det är ca en kilometer ifrån det ställe där på **Benczur utca** där Raoul Wallenberg kom i kontakt med ryssarna. Och det fördes häftiga strider kring den schweiziska legationen, de satt och gömde sig i källaren och även detta finns noggrant skildrat i den dokumentation som finns i schweiziska riksarkivet.

Då hör till bilden att Schweiz var som sagt skyddsmakt för både Storbritannien och USA och den amerikanska legationen låg i Pest där den ligger fortfarande, och den brittiska låg uppe på borgkullen i Buda. Och Feller hade beslutat sig för att bedriva sin verksamhet i den brittiska legationen medan Mayer som var äldst på den konsulära sidan gjordes till chef för den egentliga schweiziska legationen i Pest.

När ryssarna kommer så förhör de personalen i Pest noga om vem är chef, för de hade vid det laget naturligtvis påträffat en hel mängd hus med schweiziska flaggor, en mängd människor som viftade med schweiziska pass, skyddspass, och påstod sig vara schweiziska medborgare. Och det är då ingen onaturlig inställning från sovjetisk sida att man vill veta vad det är som pågår och vem är chef för det. Och då fick man beskedet att Harald Feller är schweizisk chargé d'affaires men han befinner sig i Buda. Och Buda faller i sovjetisk hand först en månad senare och arresteringsordern har utfärdats för båda två, både Feller och Mayer, för Mayer var chef i Pest.

Och vid samma tid så har man fått kontakt med Raoul Wallenberg, han får säkert samma frågor beträffande de svenska flaggorna och de svenska skyddspassen som ryssarna har stött på. Och där finns det ju ingen anledning att betvivla att han ska ha sagt annat än att det är jag

som är ansvarig och berättat om sin verksamhet. Han hade då ingen anledning att tro att den skulle vara misshaglig från sovjetisk sida sett.

Så blir Meyer gripen i, om jag minns rätt, i början av februari.

Göran Rydeberg: Tionde.

Jan Lundvik: Tionde. Ok. Och Buda faller helt i sovjetisk hand den 14 och sedan så blir det ett möte mellan de neutrala legationerna i Pest och den sovjetiske kommendanten där, där är Feller med som representant för Schweiz. Och när man bryter upp från det mötet så blir han vid utgången approcherad av en sovjetisk officer som ber honom komma med till Pest där man vill tala med honom. Och han säger att det kan ha inte göra nu, han har annat att göra osv, men ryssen gör klart för honom att han måste komma med vare sig han vill eller inte. Och han blir rodd över Donau och placerad på några olika ställen och han förhörs om sin verksamhet. Grundläggande fakta, vem är ni, vad har ni för uppgifter osv, vilka kontakter har ni haft med tyskarna.

Sen förs han efter ett par dagar ut till en plats på landsbygden öster om Budapest, där träffar han Mayer, som har förts dit och efter ytterligare någon eller några veckor så får de besked att de ska transporteras till Moskva. Det klargörs från ryssarnas sida att det här är inget personligt, ni har ingen anledning att vara orolig, men ni måste föras till Moskva.

Sen är det en intressant transport på vägen dit, de fraktas på lastbil, sittande på flaket, nedbäddade i hö, det är kallt och det är en konvoj, på andra lastbilar finns det ryska och ungerska officerare. Däribland den förre ungerske underrättelsechefen **Újszászy** och den tyske kommendanten i Buda Pfeffer-Wildenbruch, SS-general, och den tyske stabschefen och några fler, den siste ungerske ÖB:n **Hindy**. Och man fraktas till Lvov och på väg med - det tar flera dagar - och under nattkvarteren så har schweizarna tillfälle att prata med de andra fångarna. Det är då som **Újszászy** berättar för Feller att han sökte asyl på svenska legationen och satt ett par månader gömd hos Langlet. Och sen i Lvov så skiljs deras vägar, schweizarna förs med tåg till Moskva, eller var det kanske med flyg, flyg var det nog, och de får på nytt höra att de har ingenting att frukta till skillnad från de fångna tyska och ungerska officerarna.

Efter ankomsten till Moskva förs de direkt till ett fängelse där de övernattar och redan nästa dag så förs de vidare till ett annat fängelse. Och där placeras de i en cell, de träffar inga andra fångar, de hålls hela tiden isolerade från andra men de har en känsla av att de befinner sig på en avdelning där det finns åtskilliga utläningar.

Harald Hamrin: De får alltså sitta i samma cell då?

Jan Lundvik: De sitter i samma cell och har ingenting annat att göra än att spela schack med varandra. Och det är här de underkastas förhör som enligt Feller är korrekta och till att börja med av grundläggande polisförhörtyp, vem är ni, vad har ni sysslat med osv, varför stannade ni kvar i Budapest, varför begav ni er inte till västra Ungern som ungerska regeringen, pilkorsregeringen, krävde och vilka var era tyska kontakter. Förhørsledaren är korrekt, talar god tyska.

Sen efter någon vecka så blir det dags för det andra förhöret. De förhörs hela tiden var för sig. Meyers skildringar avviker inte från Fellers. Och vid andra förhöret är förhørsledaren mycket vänligare och hjärtligare, säger att vi har kontrollerat era uppgifter, allting stämmer, ni har absolut ingenting att frukta, det kommer att bli förhandlingar om er frigivning men tills vidare måste ni stanna här. Och det är då Feller frågar att kan vi i så fall inte få bo på hotell och får svaret att nej hotellen är fullbelagda.

Sen sitter de där, så småningom blir det ett förhåll som inte tillför bilden något nytt och slutligen i januari 1946 så kom det sista förhöret. De får höra då att ni kommer att friges och så går man igenom alla uppgifterna en gång till. Sen förs de till Berlin och överlämnas till den schweiziska militärmissionen där.

Och i **Kehrli**-kommissionens arbeten så återges sedan också noga de olika turer som föregick frigivningen, nämligen hur.. först försöker schweizarna via de västallierade få klarhet i vad som hänt och eftersom det då finns ett stort antal schweiziska fångar.. eh förlåt, tyska krigsfångar som rymt till Schweiz, uppåt 10 000, och det finns ett stort antal, flera tusen, schweiziska medborgare bakom de sovjetiska linjerna, så finns det ett uppenbart intresse för båda sidor att komma i kontakt. Och det slutar med att det kommer en sovjetisk militärmission till Bern sommaren 1945. Till bilden hör att Schweiz och Sovjet saknar

diplomatiska förbindelser. Och det där är en viktig skillnad från oss, så att alla förhandlingar äger rum i Bern och de sker utan inblick från offentlighetens sida.

Ryssarna klargör att det finns förutom det här stora antalet krigsfångar, så finns det ett antal sovjetiska medborgare i schweiziska fängelser, de är, om jag minns rätt, alla förrymda krigsfångar som begått olika förbrytelser i Schweiz och därför dömts till fängelsestraff. Och sen för ryssarna på tal också några avhoppare, en ingenjör som lyckats ta sig till Schweiz som under kriget gått över till den tyska sidan och sen lyckats därifrån ta sig till Schweiz, han hade varit ingenjör i den sovjetiska rustningsindustrin; och en jaktpilot som efter krigsslutet var stationerad i Prag och där hade med sitt flygplan tagit sig över till amerikanarna i Tyskland, fått beskedet att vi är tvungna att lämna tillbaka dig så stick! Och han hade stuckit vidare till Schweiz. Båda hade fått asyl i Schweiz.

Under hösten 1946 pågår förhandlingarna om det här..

Harald Hamrin: Hösten 1946?

Jan Lundvik: Förlåt 1945.

Harald Hamrin: Ja.

Jan Lundvik: ...pågår förhandlingarna, det är lite av ett pokerspel och den sovjetiska delegationen ska resa hem omedelbart efter jul 1945. Och det blir ett dramatiskt slutparti att den sovjetiske militärmissionschefen begär i brådskanie ordning företräde på schweiziska utrikesministeriet, tror det var juldagen, eller annandagen jul, där han säger att jag har goda nyheter. Här är ett telegram från Molotov. Så tar han fram det med den lilla grad av teaterspel som ryssarna gärna ägnar sig åt, och läser upp telegrammet att vi är beredda att genomföra en utväxling enligt ert förslag, det ska heta att det är ett schweiziskt förslag, förutsatt att de båda avhopparna som schweizarna dittills hade vägrat att lämna ut, överlämnas till oss när vi flyger hem i morgon. Och schweizaren svarar att på den punkten så blir det svårigheter därför att de har fått asyl och enligt schweizisk lag kan inte utlämnas. Ja svarar ryssen, tar fram ett telegram till från Molotov och här står det att om inte de överlämnas i morgon så kommer inte Feller och Mayer att frigges. Och...

Krister Wahlbäck: Förlåt, fram till denna tidpunkt så hade den sovjetiska versionen varit att Feller och Mayer hade de ingen om var..

Jan Lundvik: Nejdå, det...

Harald Hamrin: Jag tänkte just fråga, hur kunde schweizarna med säkerhet veta att de här två schweizarna var i Moskva?

Jan Lundvik: Att det var från början aldrig någon tvekan, därför att Mayer hade gripits på legationskansliet i Pest av sovjetisk militär och detsamma var fallet Feller i Buda.

Krister Wahlbäck: Fanns det några ögonvittnen som kunde rapportera detta då eller hur visste man..

Jan Lundvik: Vad Feller beträffar så .han lämnar mötet med den sovjetiske kommandanten tillsammans med de andra och där är det en sovjetisk officer som ber att få tala med honom. Så sista gången han har setts så var det i sällskap med en sovjetisk officer.

Göran Rydeberg: Mm. Men det är ändå en parallell till Wallenberg, ryssarna, eller sovjetföreträdarna kunde också ha sagt, jamen han har kommit bort, vi har tappat bort honom eller..

Jan Lundvik: Ja och skillnaden mellan oss och schweizarna var att vi hade papper på det.

Göran Rydeberg: Ja, dessutom.

Jan Lundvik:

Vi hade svart på vitt av att ryssarna hade honom. Men det här blir i alla fall klart under förhandlingarna, det finns en rad turer här som jag nu inte har återgivit i detalj.

Krister Wahlbäck: Ryssarna nämner vid någon tidpunkt under förhandlingarna att vi har nog Mayer och Feller?

Jan Lundvik: Det blir klart, och dessutom finns ytterligare tre diplomater, konsulära tjänstemän som schweizarna vill ha tillbaka, två som hade varit vid konsulatet i Elbing i Ostpreussen och en som hade gripits i Harbin som dessutom var Yul Brünners pappa.

Harald Hamrin: Harbin i Kina?

Jan Lundvik: Ja, Manchuriet. Så att det här är den historia som ledde fram till utväxlingen. Det intressanta är ju då att vi bryr oss aldrig om att ta reda på ordentligt hur det har gått till..

Harald Hamrin: Förlåt mig bara alltså.. då släpper vi inte Feller och Mayer som..

Jan Lundvik: Om vi inte få de båda avhopparna.

Harald Hamrin: Och det var alltså det andra telegrammet från Molotov?

Jan Lundvik: Ja.

Harald Hamrin: Och vad händer då från schweizisk sida?

Jan Lundvik: Ja att.. och sen så säger ryssen då också att jag har en avskedsvisit hos utrikesminister **Petitpierre** senare i eftermiddag och då vill jag ha besked vid det laget. Och då sammankallas schweiziska regeringen till extra rikssammanträde på eftermiddagen den dagen. Så att när sen generalen Vichorev kommer till **Petitpierre** så får han beskedet då OK ni får dem i morgon. Och till efterhistorien hör att piloten blir avrättad som desertör medan ingenjören klarade sig med ett antal år i arbetsläger.

Sen har vi ett antal kontakter med schweizarna genom åren men vi går aldrig till botten med detta och det sprids alla möjliga rykten om hur det har gått till, det här som var väldigt seglivat som jag tror Per Anger återger att schweizarna helt sonika grep ett antal ryssar och genomdrev ett utbyte på det sättet. Och det framgår av det schweiziska materialet att nervositeten i Bern för det grannskap till Röda Armén som började avteckna sig vårvintern - 1945, de röda ryssarna rycker fram genom Österrike och ingen vet i Bern då om inte de rätt var det var kommer att stå i Vorarlberg också. Och man känner starkt då det handikapp det är att inte ha diplomatiska förbindelser.

Krister Wahlbäck: När upprättades då förbindelserna?

Jan Lundvik: Jag tror det var först 1946 för nu hade man ju haft kontakt via. i den här frågan och båda sidor hade ett intresse av att rätta till bristen.

Krister Wahlbäck: Men det finns, om vi nu går till den svenska sida, så finns det ju någon instruktion som ges till von Celsing som är chargé i Bern att ta reda på om de här båda schweizarna vet något om Wallenberg. Och då svarar Celsing om jag minns rätt att de vet ingenting men de har då enligt vad Celsing kan meddela så har ryssarna under den här årslånga tiden hela tiden förnekat att de hade honom, hade någon av dem. Och de måste ju då ha tagit slut vid någon okänd tidpunkt hösten 1945 under de här förhandlingarna där ryssarna tidigare..

Jan Lundvik: Ja. Jag tror att det framgår av den rapport jag skrivit.

Krister Wahlbäck: Ja.

Jan Lundvik: Ja, vad var det jag skulle säga. Men sen hör till bilden att schweizarna höll ju det här materialet till att börja med väldigt tätt intill bröstet och man kan säga att det avspeglar också det avstånd som fanns även mellan neutrala stater i Europa, att i dag skulle det varit långt lättare tror jag att få fram sådant material som var känsligt också för schweiziska sidan. Men i det där fallet så var det väl helt enkelt att von Celsing går till utrikesministeriet, får den här historien serverad.

Krister Wahlbäck: Frågan är om han fick reda på utväxlingen, visste man detta eller talade Feller eller Mayer om detta för oss, stod det i schweiziska tidningarna att det varit..

Jan Lundvik: Det måste ha offentliggjorts på något sätt. Och det var ju ett stort antal schweiziska medborgare som återbördades 1945, när utväxlingen hade blivit klar. Att de var ju långt fler än de fall vi hade i Sverige med svenskar som hamnat på fel sida. Vi har ju faktiskt bara någon handfull.

Krister Wahlbäck: Ja. Men det här med att man lämnade ut ett par avhoppare som ryssarna var intresserade av trots asylrätten, var det någonting som var känsligt ur schweizisk synpunkt så att de..

Jan Lundvik: Det bör det ha varit.

Krister Wahlbäck: Ja.

Harald Hamrin: När kom det fram?

Jan Lundvik: Det törs jag inte säga nu när det blev känt. Men på senare så blev det en debatt i Schweiz om detta och den unga generation som inte var med under kriget har tyckt att detta var en skamfläck för Schweiz.

Harald Hamrin: Då talar vi om 20 år senare då?

Jan Lundvik: Ja, just det.

Krister Wahlbäck: Men Feller som ju von Celsing talade med, han måste ju själv ha varit medveten om att det hade skett en utväxling? Det måste ju han ha fått reda på antar jag?

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: Men kanske hade han instruerats att inte tala om det?

Jan Lundvik: Det är mycket möjligt. Att när jag träffade honom nu, det var ju långt, långt senare så då berättade han ju gärna alla dessa detaljer.

Harald Hamrin: Men behöver det verkligen vara så att Feller och Mayer visste att de hade blivit föremål för utväxling, de kan ju också ha trott att.. att de kommer att mot bakgrund av att ryssarna flera gånger hade sagt att ni kommer att bli frigivna och vi har inga anklagelser som vi kan rikta mot er, kan de ju ha trott att de bara blev frisläppta?

Jan Lundvik: Ja jag skulle vilja gå tillbaka till min egen rapport för att kolla det här.

Harald Hamrin: Ja, ok.

Göran Rydeberg: Jag har själv läst den där rapporten, men vad som är en intressant fråga fortfarande, och jag vet att du tar upp det, det är så här att när schweizarna sätter sig i förhandling med sovjetföreträdare så är det en väldigt intressant fråga, alltså när får man så att säga veta när finns det någonting för dem att själva att vinna på det här, för att jag inser när jag läser i början att ryssarna släpper ju inte det där fantastiska kortet från början.

Jan Lundvik: Nej.

Göran Rydeberg: Men schweizarna måste så att säga sakta, sakta när man kommer längre och längre in i det få veta att ni har någonting att vinna också. Jag kan inte minnas riktigt från din rapport vad det stod där men...men frågan är väldigt intressant för det måste vara en parallell utveckling eller en...

Jan Lundvik: Ja just det, att man...det är ungefär som ett pokerspel man sitter och ger bud och så höjer och höjer. Och schweizarna hotar då i början med att ge offentlighet åt situationen. Det är ett medel som ger intryck på ryssarna.

Krister Wahlbäck: Och situationen, d.v.s. Fellers och Meiers situationer?

Jan Lundvik: Ja.

Slut band 4 sid A

Band 4 sid B

Harald Hamrin: Ja, Krister du hade en fråga.

Krister Wahlbäck: Ja, hade schweizarna under den här tiden alltså under loppet av våren och sommaren 1945 begärt att Feller och Mayer skulle lämnas ut eller hur hade de agerat under den tiden?

Jan Lundvik: Innan den sovjetiska militärmissionen kom så hade de försökt agera via västmakterna.

Krister Wahlbäck: Ja det nämnde du, ja.

Jan Lundvik: Ja. För att få klarhet i om de befann sig där. Få en bekräftelse av det.

Krister Wahlbäck: Och då kom svaret via västmakterna då tydligen att ryssarna hade ingen kännedom om var de fanns?

Jan Lundvik: Ja, så minns jag det.

Krister Wahlbäck: Och så rapporterar von Celsing?

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: Det som intresserar mig, som har intresserat mig i sammanhanget det är ju dels det sändebud vi hade i Schweiz innan Söderblom kom, och det var väl den här gamla Torsten Hammarström, var det inte det tro?

Jan Lundvik: Ja jag tror det.

Krister Wahlbäck: Som väl var tjänstledig och på det sättet så var von Celsing chargé, åtminstone var Hammarström, om jag har rätt på den punkten, borta eller på semester när instruktionen från UD kom?

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: Och därför fick den unge och lite mer skärpte kanske, von Celsing sköta ärendet?

Jan Lundvik: Just det.

Krister Wahlbäck: Men man tycker ju ändå att Hammarström och von Celsing kanske, men det var ju så auktoritärt på den tiden så det var väl Hammarström som ändå skulle ha förstått av sig själv, tycker man, det intressanta ur Stockholms synpunkt med hur det här hade gått till eftersom Wallenberg-fallet var ju då .nu är vi alltså framme på våren -46, när kom nu Håstads första interpellation om Wallenberg, var det något senare kanske? Ja det var i maj eller något sånt där kanske?

Jan Lundvik: Det är senare alla fall.

Krister Wahlbäck: Ja. Men då är man inne på frågan när fallet blev så att säga någonting som var i det allmänna medvetandet åtminstone på UD?

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: Och det kan ju då delvis ha varit en reflex av vad som stod i svensk press och där vet jag inte om någon har utrett när fanns den första större artikeln, alltså jag har sett i nåt amerikanskt arkiv en större artikel uppslagen över 4-5-6 spalter i, jag tror det var Dagens Nyheter eller Stockholmstidningen, om Wallenbergärendet på ett tidigt stadium. Nu kommer jag inte ihåg hur tidigt det var.

Jan Lundvik: Det kanske finns redovisat där i Dahls bilaga.

Krister Wahlbäck: Ja, det kanske det finns. Om han nu har gjort så grundlig genomgång. Jag menar det är sånt som man inte hittar så lätt annat än att gå igenom läggen. Om inte det finns i pressklippssamlingen eller familjen borde ju .det kan hända att det finns på Riksarkivet, i Wallenbergarkivet någon pressklippssamling som familjen har fört. Det borde ju vara den bästa källan på sätt och vis, de borde ju ha klippt ur och sparat antar jag, allt som stod i pressen om Raoul.

Jan Lundvik: Ja. Men sen är det intressant att se det här som kunde ha varit ett handikapp för Schweiz att de inte hade diplomatiska förbindelser i själva verket blir en fördel i just den här aspekten med hur får man loss fångarna, därför där fanns det då ett forum där just dessa frågor skulle diskuteras och det var på hemmaplan i Schweiz. Vi valde ju att hela tiden förlägga

kontakterna med ryssarna till Moskva, framföra våra önskemål och krav där. Och det har ju visat sig vara i hög grad till Raouls nackdel.

Krister Wahlbäck: Får jag skjuta in där en fråga om diplomatisk kutym. Är det så att det uppfattas som någonting betydligt, vad ska jag säga, en markering av ärendets vikt, om man tar upp saken i Stockholm med det sovjetiska sändebudet?

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck: Ja så är det väl?

Jan Lundvik: Ja. Kallar man upp sändebudet som då får tala med utrikesministern eller kabseken så är det ju en klar markering.

Krister Wahlbäck: Jag kommer ihåg att prinsen av Wied rapporterar att han blir uppkallad till Günter i slutet på april 1940 och Günter ställer irriterade frågor om tyska överflygningar och kränkningar av svenskt luftrum när de flög från Tyskland till Oslo och då säger Wied att det här är väl en fråga som vi ska ta upp i Berlin snarare. Och då säger Günter: Detta är icke en vanlig fråga, det här är av stor politisk vikt, och det bestyrker ju det som du säger.

Jan Lundvik: Ja. Just det.

Harald Hamrin: Jag kan skjuta in här för att jag faktiskt har en gång kallat upp en ambassadör till UD i min egenskap av presschef.

Jan Lundvik: Jaha?

Harald Hamrin: Och det var den turkiska ambassadören, som var Någon ambassadris, i och för sig mycket trevlig person men det var då så att två TV-journalister, svenska, hade blivit tagna nånstans i kurdiska delen av landet och fråntagna sina kameror och inspelade reportage. Då kallade jag upp henne.

Mansröst: Var det på ditt eget initiativ eller?

Harald Hamrin: Nja jag hade förankrat det hos kabsek men det var jag som gjorde det. Detta var en parentes som inte har med Ungern att göra.

Mansröst: När kom ni, jag tycker bara det här är ganska intressant eftersom jag är ganska okunnig om formalia men när du hade diskussioner med kabsek då, var det en given utgångspunkt att det var en tyngre markering om du kallade upp turkinnan än om vi lät ambassaden i Ankara ta upp saken med turkarna?

Mansröst: Ja det har jag inget minne av att vi talade om.

Jan Lundvik: Ja det var jag med om som chef för Pol 1 också att kalla upp tjeckiska ambassadören och det hade då föregåtts av att på vilken nivå och då fanns enhetschefsnivå vara det lämpliga. Och det har man sen Pol-chef, man har kabsek och slutligen utrikesministern, det finns en väldigt glidande skala.

Harald Hamrin: I mitt fall var det helt naturligt TV-journalist och presschef

Jan Lundvik: Ja. Sen under min tid i Sydafrika när vi skulle protestera mot det ena och det andra så kom jag ihåg jag tröttnade på det, varför ska det alltid ske via mig här, ni kan väl göra det i Stockholm Någon gång. Och så gjorde de det, kallade upp sydafrikanska ambassadören.

Krister Wahlbäck: Chargén kanske eller ministern?

Jan Lundvik: Eller förlåt ministern. Då gjorde de det. Men då inträffade det oväntade att han gick till motangrepp. Så de ville inte upprepa det.

Krister Wahlbäck: Ja, då leder det naturligtvis till frågan, det hade ju inte varit helt onaturligt att Undén hade kallat upp Tjernysov i det här ärendet.

Jan Lundvik: Nej.

Krister Wahlbäck: Eftersom han väl rimligen måste... alltså Undén visste ju... vi har ju klart belegg för att Undén i juli 1946 hade en viss misstroende mot Söderbloms omdöme, den där

dagboksanteckningen om att ha skådat Guds anlete när han varit hos Stalin. Det där bör väl Undén ha haft några aningar om tidigare och han visste väl då vilket rykte Staffan hade när det gällde bristande fasthet mot tyskarna under kriget tidigare, och hade han verkligen brytt sig om det här fallet så hade det varit mycket lätt för Undén att gärna i ett skede när handelsförhandlingarna om kreditavtalet fortfarande pågick, alltså på våren -46 exempelvis kalla upp Tjernysov.

Jan Lundvik: Ja.

Harald Hamrin: Det kunde kabseken gjort också i och för sig men det kunde han ju inte göra utan att ha fått Undéns OK på det antar jag.

Jan Lundvik: Nej. Och vi har...det finns också något dokument i det schweiziska materialet som visar hur Tjernysov rapporterar hem om att förtroende för Söderblom är mycket ringa här i Stockholm, vill ni så kan jag se till att han blir utbytt.

Krister Wahlbäck: Men det ville de inte?

Jan Lundvik: Jaa..

Krister Wahlbäck: Ryssarna, vi kom så småningom fram till det.

Jan Lundvik: Ja just det. Och det där märks ju så väl att om man känner på sig att det främmande landets sändebud här inte har hemlandets förtroende. Det har vi exempel på. Eller omvänt. Att man har alltid en betydligt bättre överblick av ambassadörerna på platsen från ministeriets sida än vad den utomstående kanske tror. Och vi hade ju ett fall under min tid i Ungern där ungerske utrikesministern gör klart för mig att vårt sändebud i Stockholm ska ni inte ta på allvar.

Krister Wahlbäck: Rapporterade du det hem?

Jan Lundvik: Nej. Kanske man nämnde muntligt. Nej, så att det hade ju inte varit särskilt märkvärdigt om Undén antingen i ett samtal i ett annat ärende eller helt enkelt hade kallat upp Tjernysov och sagt: vi lägger stor vikt i det här ärendet, vi har ert erkännande av att han

befinner sig i sovjetiska arméns händer och vi vill veta vad som har hänt sedan. Det behöver inte vara speciellt utmanande eller någonting men en indikation på tyngden.

Krister Wahlbäck: Just det.

Jan Lundvik: Men av skäl som är svåra att bedöma i dag så tycktes det ligga väldigt fjärran den gången.

Krister Wahlbäck: Ja. Och det är ju ett faktum också att polchefen, Grafström, besökte Bern, om jag minns rätt i april -46, efter det alltså att Feller och Mayer frigetts och tror jag efter det att Celsing hade skickat in sitt handbrev och är uppe på utrikesministeriet och tar upp andra ärenden..

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck:...men tar inte upp detta trots att Grafström ju då verkligen inte kan beskyllas för att ha varit soft on Communism eller soft on Sovjet. Det är möjligt att det dröjde lite grand innan..

Jan Lundvik: Och inte soft on Undén heller.

Krister Wahlbäck: Nej , nej. Alltså det..

Jan Lundvik: Alltså det finns ju andra exempel på att Grafström förbigår RW-fallet, av skäl som vi inte känner till.

Krister Wahlbäck: Och då tänker du på?

Jan Lundvik: Jag kan inte återge något klart exempel (ohörbart) som jag har hittat just (ohörbart) tidningar.

Krister Wahlbäck: Ja. Jo. Och det kan naturligtvis vara. då kan man vara inne på det där temat som väl har berörts i något sammanhang att UD-apparaten uppfattade Wallenberg som en främmande fågel så att säga.

Jan Lundvik: Ja.

Krister Wahlbäck:

Vilket han ju på ett sätt var. Och det finns samma attityd, om jag minns rätt, hos Grafström till Folke Bernadotte då långt senare. Ja förresten redan när han kommer hem då och har presskonferenser om sina kontakter med Himmler och den här Röda Kors, vita-bussarna och alltihop men även då när han utses till FN-medlare, vad är det här för enkel figur som kommer in här, enfaldig figur som kommer in från sidan på vårt område.

Jan Lundvik: Ja. Jo det finns naturligtvis ett revirtänkande.

Krister Wahlbäck: Man tycker då kanske att just Grafström som var mycket god vän med framför allt Dodde, skulle ha tyckt att familjenamnet på Raoul var en tillräcklig, vad ska vi säga, kvalitetsstämpel ur social snobbsynpunkt.

Jan Lundvik:

Men vad kan Dodde då ha sagt?

Mansröst: Ja. Nej de var säkert aldrig inne på detta tema, det finns ingen sån..

Jan Lundvik: Nej.

Göran Rydberg: Det finns ju en annan tanke som är intressant, det är när man så småningom har närmat sig sovjetföreträdarna och talat om.. de håller på och gör de här auktoritativa undersökningarna och då kan man ju säga, det är naturligtvis svårt att göra osv men samtidigt så kan man säga då att om man jämför oss med svenska.. hur man approcherar ryssarna, för det är en otroligt nästan alltför vänlig attityd att vi är väldigt tacksamma att ni gör så och så och att det den utomordentliga vänligheten om ni skulle kunna snabba upp ärendet, jag vet inte vad du själv säger som erfaren diplomat, är inte det nästan att svenskarna är lite för defensiva i det här fallet, det är väldigt defensivt, jag menar det måste även på sovjetisk sida gjort intryck att man är så tålmodig och bara väntar och väntar?

Jan Lundvik: Ja. Ja. Och under tiden har vi Söderblom som går och sprider i Moskva den här uppfattningen att han är död. Och där skulle man också kunna göra en kronologisk sammanställning lite utförligare än vad Eliassonrapporten har gjort. Men att intrycket i Moskva på ett tidigt stadium måste ha blivit att det är något skumt med det här från svensk sida, man tar honom inte i försvar på det sätt vi hade väntat oss.

Krister Wahlbäck: Då kommer man in på den där formuleringen som finns i någon Erlander-anteckning från 1956 där han säger att jag tror det är för sig själv och icke till ryssarna i samband med Moskva-besöket då den här frågan är uppe, vi som trodde att han.. att Wallenberg var och så är det ett humanitärt uppdrag. Vi som trodde..alltså när började man inom svenska regeringen tycka att detta med hans amerikanska uppdrag var någonting som var suspekt.

Jan Lundvik: Ja. Ja.

Harald Hamrin: Då har vi ju återigen som vi talade om Någon gång tidigare, den här anteckningen som jag inte kan datera i huvudet nu, meddelade oss.

Krister Wahlbäck: Ja.

Harald Hamrin: Brittiska ambassaden då?

Göran Rydeberg: Ja. Och jag tror att det är januari 1945 redan.

Krister Wahlbäck: Ja det tror jag också.

Harald Hamrin: Så tidigt.

Krister Wahlbäck: Det kan stämma.

Jan Lundvik: Den anteckningen är ju lättare att förstå i dag när vi sett hur pass insyltad legationen var med brittiska underrättelsetjänsten via holländarna. Men det visste man ju inte då. (ohörbart)

Krister Wahlbäck: Hinner vi dra på det här bandet den hypotes som du framförde muntligen här om när ryssarna ger upp hoppet om att få ut någonting på.. genom.. bl a genom Hägglöfs samtal?

Jan Lundvik: Ja det kan vi ju göra.

Harald Hamrin: Vi fortsätter på det här bandet.

Jan Lundvik: Att det är ju alltid nyttigt att försöka försätta sig i motsidans situation, fråga sig hur har de tolkat det svenska agerandet. Då har vi först att vi ber ryssarna ta väl hand om de svenska legationsmedlemmar som påträffas i Budapest och helt i enlighet med detta så kommer beskedet från Dekanosov, av den 14, eller 16 ja, att.. januari, att man ha påträffat Raoul Wallenberg. Då kan man säga sig att det hade ju funnits skäl för oss att då besvara den upplysningen med att tacka för beskedet, och uttrycka en förhoppning om att han snart skulle återbördas hem, någonting som visade att vi hade tagit fasta på deras meddelanden. Nu kommer det ingenting sådant. Däremot så kommer det en arresteringsorder nästa dag från Moskva till Budapest. Och då ska vi tänka oss in i att de har påträffat Raoul Wallenberg, man underkastar honom samma inledande förhör i Budapest som Feller och Mayer utsattes för: vem är ni, vad har ni för bakgrund, vilka är era uppgifter, vilka kontakter har ni haft med tyskarna, med pilkorsarna osv. Och det är svårt att tänka sig annat än att det här har framstått för ryssarna som utomordentligt egendomliga uppgifter. Han är inte yrkesdiplomat, han har kommit hit för detta specifika obegripliga uppdrag, han har kanske då medgivit att hans verksamhet bekostades av amerikanarna. Men poängen är att vad han än har sagt har han försökt svänga sig så är det ju svårt i en sådan situation, det blir nya förhör. Och i den här situationen så är det då inte särskilt märkligt om en arresteringsorder utfärdas. Den här figuren vill vi titta närmare på.

Krister Wahlbäck: Vet vi att de här inledande förhören i Budapest skedde så pass tidigt så att de kan ha varit till grund på något sätt för arresteringsordern, som väl kom redan den 17?

Jan Lundvik: Ja. Att om vi ser på det. försöker dra en parallell med schweizarna, så blev de förhörda på ett mycket tidigt stadium. Just det då. ganska enkla förhör till att börja med men även ett enkelt förhör var ju besvärligt för Raoul. Talar han sanning, säger till dem som det är så väcker det nyfikenhet. Försöker han svänga sig så väcker det nyfikenhet. Och de börjar

kolla upp de uppgifter som har givits här, det är så att säga normala grundläggande polisiära rutiner.

Sen när han då kommer till Moskva och han får resa dit under betydligt bekvämare former än schweizarna och han kommer fram i början av februari då har Pest ännu inte fallit, förlåt, Buda, ännu inte fallit i sovjetiska händer. Man hade i det laget i januari ännu ett betydligt dimmigare begrepp om situationen i Budapest än man har en månad senare. Och upphetsningen över spioner och annat är ju helt säkert mycket större i början, det är den första västliga storstad som Röda Armén rycker in i. Och alla dessa skyddspass osv, kan inte annat än väcka undran.

När sedan schweizarna kommer att arresteringsordern utfärdades samtidigt och den kan man inte ifrågasätta från armén i Budapest utan den måste åtlydas oavsett vad man under tiden hinner få för uppgifter om situationen. För det intressanta är ju att Lutz som var den ansvarige för skyddspassen på schweizisk sida, han grips inte.

Och Raoul placeras då i Lubjanka tillsammans med tyska krigsfångar, Någon enstaka italienare. Medan när schweizarna kommer, då har man fått ett bättre grepp om situationen, har klart för sig att de här ska vi använda för utväxling och dem förvarar vi separat, de ska inte ha kontakt med andra så de kommer inte att ha någonting att berätta om andra när de släpps.

Och det där är ju en väsentlig skillnad, själva tidsperspektivet. Och sen har vi också det faktum att det var två skilda armékårer, Malinovskij i Pest och Tolbuchin i Buda med den rivalitet som fanns mellan dem. GRU hade naturligtvis samma inflytande på båda sidor men eljest så använde ju Stalin precis samma grepp där som inför Berlins fall att hetsa konkurrerande marskalkar mot varandra. Och det är det här som bör ha spelat in i inledningsskedet.

Och sen var det också så att det här var ju personer som gripits på order direkt från högsta ort och det var väldigt svårt att ändra på någonting i den inledande klassificeringen. Raoul hade placerats där med tyska fångar, schweizarna hade det inte. Och sen har ryssarna naturligtvis fått klart för sig att det här inte är vem som helst, det här är en medlem av Sveriges inflytelserikaste familj på det ekonomiska området, vi kan rimligen vänta oss att svenskarna kommer att vilja ge någonting i utbyte för det här. Och vi har uppgifterna från det första

förhöret som han berättar med, vad hette han, Svertjuk, som han berättar för medfångar om att det var en förfärlig person, Raoul är tagen av det första förhöret för där kommer då naturligtvis alla anklagelser för spioneri och annat som dels säkert var ganska naturliga för ryssarna i ett så tidigt skede och för det andra tjänar syftet att kunna ligga till grund för en framtida anklagelseakt i fall den blir aktuell. Sen tyder det relativt få antalet förhör med Raoul på att de är kanske inte så allvarligt menade, att man har andra avsikter. Och så uppkommer då tveksamheten, svenskarna tycks inte ha fått klart för sig att vi faktiskt har honom. Vi har t o m låtit Kollontaj berätta det för familjen. Vi var inne på det häromdan att hade Kollontaj ett särskilt uppdrag att framföra under hand eller var det så att hon bara försökte återge det som var allmänt känt nämligen att han hade tagits av Röda Armén i Budapest. Men hon lägger ju till det att han befinner sig i Sovjet, det framgår inte av beskedet från Dekanosov till svenskarna, utan bara att han befinner sig i Röda Arméns förvar.

Göran Rydeberg: Beskydd.

Jan Lundvik: Beskydd. Enligt svensk begäran. Utan det här är väl snarare ett exempel på vad som för Stalin ger sig ganska naturligt att formella besked av det där slaget, det får de sköta på MID, men jag har andra syften, jag låter Kollontaj, ja residenturen få veta att hon ska framföra det här lugnande beskedet. Och det ligger ju helt i stil med Kollontajs uppträdande att hon gärna försökte göra Moskvas synpunkt så angenäm för oss som möjligt.

Och sen kommer då det märkliga i att man kallar hem henne mycket bråskande, hinner inte ta farväl eller någonting. Och därom kan vi bara spekulera vad som var anledningen. Men en inte orimlig anledning är att hon skulle sen inte få möjlighet att framföra några ytterligare besked till svenskarna mer än det här att vi har honom men ta det lugnt.

Göran Rydeberg: Får jag bara fråga, finns det en absolut. kan man helt utesluta den möjligheten. det här kan då så att säga vara internt om man skulle säga Moskvaskvaller så att säga _____ ej utskrivet, återkommer (HH) ++++++++

Jan Lundvik: Ja.

Göran Rydeberg:.. att hon har trott att den här saken var helt oproblematisk, det finns ju det här Dekanosovs meddelande osv, så hon har tagit upp och hon har pratat lite runt kring det här

och sen visar det sig kanske att det här inte var riktigt vad man hade velat ha i Moskva. Det vet vi fortfarande inte men kan man helt utesluta det att hon pratade kanske lite för mycket?

Jan Lundvik: Ja, att det var väl en uppfattning som spred sig. Och om det går tillbaka på det här det kan vi inte avgöra, det kan vi bara spekulera. Men Stalin föreställer sig att här har han en värdefull fångst och vad kan vi få i utbyte? Och då uppkommer den här märkliga situationen att svenskarna inte spelar med utan i stället så kommer Söderblom och talar om att han kanske har omkommit i Budapest. Och vad kan syftet vara med det? För Stalin (ohörbart) de vet ju att vi har honom här, varför kommer Söderblom och säger..och på det här sättet som bär en signal i högsta potens att detta är min personliga uppfattning för det säger inte ett sändebud annat om det han säger är någonting som inte får åberopas visavi den regering han representerar. Och det är ju så lustigt det där att när jag skulle framföra vårt svenska utväxlingsanbud beträffande Bergling så min instruktion gick ju ut på precis detta att du ska säga att det här är ett personligt uppslag som du har kommit på när du har tänkt på saken. Och min sovjetiske motpart hade ju inga som helst svårigheter att förstå det där.

Och Söderblom riktigt understryker det i det andra samtalet med Abramov, när han säger att jag vet att ett sändebud inte kan ha någon personlig uppfattning men i just det här fallet så ber jag er notera att det är min personliga uppfattning. Alltså ett medvet. understryker till ryssarna att här kommer jag med någonting väldigt viktigt och betydelsefullt. Men hemligt.

Och sen kommer vi till den stora frågan, varför går Stalin med på att ta emot honom? Det är allmänt känt i Moskva att Stalin inte tar emot diplomater mer än möjligen brittiska och amerikanska ambassadörerna. Söderblom vet detta, han nämner det i sin avskeds

Slut band 4 sid B

Band 5 sid A

Detta band har lossnad från sitt fäste så jag har inte kunnat lyssna av det. Skall försöka få det lagat. HH

Harald Hamrin: Fortsättning på samtal med Jan Lundvik den 11/3, 11 mars band nr 5.

Jan Lundvik: Ja vi hade kommit fram till omständigheterna kring Söderbloms förflyttning från Moskva, när han går på avskedsvisit hos Molotov och till Molotov säger att jag vet att generalissimus Stalin inte tar emot diplomater men jag skulle vara utomordentligt glad om han ville göra ett undantag för mig och ta emot mig på en avskedsaudiens. Och Molotov som naturligtvis känner till detta lika bra som någon annan att Stalin tar inte emot diplomater väljer då att inte säga Njet, till Söderblom, det går inte, utan tvärtom enligt Söderbloms skildring, och det finns också bekräftat i sovjetisk dokumentation, så säger Molotov att det ska väl inte vara omöjligt, jag ska tala med honom. Och en vecka senare får Söderblom kallelsen till Kreml. Vad är det som föranleder Stalin att göra ett undantag från sin normala praxis, varför framstår ett samtal med Söderblom plötsligt såsom eftersträvarsvärt från Stalins sida?

Och vi har av noteringarna i hans dagbok sett att han tar emot Söderblom kl nio på kvällen och nästa besökare kommer först klockan tio, där fanns alltså en timme tillgänglig för det här samtalet. Stalin måste ju ha föreställt sig att Söderblom hade någonting viktigt att säga. Och vad kan det ha varit som från sovjetisk sikt sett kunde vara så viktigt. Fanns ju egentligen bara två frågor, det ena gällde kreditförhandlingarna och det andra Raoul Wallenberg. Därför att det inte var en så obetydlig som det har framställts som ibland att Stalin som höll på här med stora sovjetiska väldets angelägenheter, kunde ju inte hålla reda på såna här smådetaljer som en fången diplomat, men sånt där är ju för det första en allmän iakttagelse att personfrågor ofta tilldrar sig stor uppmärksamhet från de ansvarigas sida och för det andra att det här var någonting som låg helt i linje med hela Stalins praxis och läggning allt från den tiden när han var revolutionär och gangster i Kaukasus, att fångar av det här slaget kan användas till någonting och vi ger ingenting gratis. Så han har med stor sannolikhet väntat sig att här kommer Söderblom på sin regerings vägnar framföra någonting. Och vad är det då som Söderblom framför?

Sedan han inledningsvis talat om de goda diplomatiska relationerna sånt där som Stalin då klipper av och frågar, har ni Någon begäran ni vill framföra, någon anledning till besöket kan han inte tänka sig. Och Söderblom säger då att egentligen inte men eftersom ni så vänligen frågar så vill jag nämna fallet Raoul Wallenberg. Och sen har vi detaljerna i samtalet att Stalin låtsas skriva ner namnet och frågar sedan har ni inte fått något meddelande från oss? Och det är ju med stor sannolikhet då att han syftar då på ett sån här underhandsmeddelande från Kollontaj.

Mansröst: Eller Dekanosovs not?

Jan Lundvik: Ja, men det bör ju vara ganska självklart att det har ju överlämnats till legationen officiella vägen.

Mansröst: Jo. Jo.

Jan Lundvik: Ingenting speciellt att fråga efter.

Mansröst: Nej.

Jan Lundvik: Och då svarar Söderblom kanske helt sanningsenligt att nåt meddelande har han inte fått. Fast han kunde ju säga att han har fått det av Dekanosov men det gör han inte. Och i stället ger han sig ut på att förklara att kanske har han omkommit, råkat ut för någonting i Budapest och att det här kan nog inte de sovjetiska militärmyndigheterna veta någonting om. Och sen så blir han raskt avpolletterad av Stalin som säger att vi ska undersöka saken. Och sen blir Stalin sittande fram till klockan tio med sin bisittare *Lozovskij*. Och det är ju inte orimligt att de då frågar sig vad är det vi just har hört? Vill svenska regeringen alltså inte ha honom? Betraktar de honom som död? Om vi inte lämnar tillbaka, ja kommer de då att avskriva honom såsom försvunnen i Budapest? Vad är meningen bakom detta? Skulle jag Stalin ha gjort en felbedömning att här har vi gått och kidnappat någon och så är de inte beredda att betala någonting? Skulle jag alltså ha gjort en felbedömning.

Och se kommer en period när Söderblom har lämnat, *Ark Barck-Holst* agerar och tycks ha fattat någonting om att ryssarna vill ha någonting i utbyte. Och så väntar man på att Hägglöf ska ta upp ärendet. Och Hägglöf, det vet man naturligtvis, är inte en person av Söderbloms kaliber, han är en av de högst respekterade och auktoritativa svenska diplomaterna. Och när han till sist då tar upp fallet i slutet av januari 1947 så kommer han med en så formfulländad *demarche* som man kan vänta sig av honom men på slutet lägger han till enligt den sovjetiska upptäckten, inte enligt sin egen, att han har sagt att man kan naturligtvis inte utesluta möjligheten av att någonting hänt honom i Ungern. Och detta innebär ju för ryssarna att även det nya sändebudet är beredd att acceptera ett besked om att han inte finns, att vi inte har honom, att han har omkommit. Och man börjar fundera över på allvar, vad ska vi nu göra med

honom? Vi kan inte ha honom sittande här i all evighet. Kidnapparens dilemma om varken arbetsgivare eller familj är beredda att betala någonting för den kidnappade, vad kan man då använda honom till.

Han förs tillbaka till Lubjanka, från Lefortovo, där han har förvarats under 1½ år, han underkastas ett sista officiellt förhör, det enda som vi har en skildring av hur det gick till från den dåvarande tolken, sedermera diplomaten Sergej Kondrasjov, som berättar hur han kallades in för att tolka till engelska i ett förhör med en utländsk fånge som han inte visste vem det var och där det huvudsakligen gick ut på att kontrollera tidigare uppgifter som fången lämnat och hur han sedan förhörde sig hos kollegor, vem kunde detta vara och fick beskedet att det var Raoul Wallenberg. Och vi har uppgifter om hur det senare sammankallades ett politbyråmöte med uppenbar inriktning på Sverige och Finland där experter på de här länderna är med och vi har brevväxlingen mellan MID och Abakumov där Vysjinskij förklarar att vi måste avsluta fallet och Abakumov slutligen rapporterar till Molotov samma dag som redan uppges vara den dag som Raoul Wallenberg påträffades död i sin cell, men det brevet från Abakumov till Molotov finns diarieförts men det har inte återfunnits.

Mansröst: Inte till Molotov, inte Vysjinskij? ??????

Jan Lundvik: Nej det är till Molotov. Och då tror sig ryssarna ha agerat på det sätt som svenska regeringen egentligen ville nämligen att nu finns han inte och då rapporterar man Sverige detta att han finns inte i Sovjetunionen.

Mansröst: Det är Vysjinskijs not det?

Jan Lundvik: Ja. Och man tror att då kan ärendet avslutats på det sätt som svenskarna vill ha det. Och så upptäcker man att det inte stämmer. De fortsätter att tjata.

Mansröst:

Men först på 50-talet väl?

Jan Lundvik: Jo.

Mansröst: Det här är alltså en period utav tystnad från båda sidor?

Jan Lundvik: Ja.

Mansröst: Fram till dess att de första tyska, italienska krigsfångarna släpps..

Jan Lundvik: Ja.

Mansröst: Och då är man framme vid -50 efter Stalins död.

Mansröst:

Ojdå, är det så sent?

Mansröst:

Nej nej ____ är ju tidigare..

Mansröst: När är det?

Mansröst: Det är -50/-51.

Jan Lundvik: Efter Adenauers besök i Moskva. Och då kommer det ju ut att ett antal tyska fångar har suttit tillsammans med honom. Och ryssarna får klart för sig att vi samlar vittnesmål även om det är väldigt hemligt vad vi får fram. Och sen har vi det här samtalet mellan Rodionov och Undén här i början på -56 har jag för mig, när Undén överlämnar ett antal utsagor av tyska krigsfångar till Rodionov och säger att ett antal höga svenska jurister har gått i godo för att detta är korrekta utsagor. Det intressanta är Undén är själv en hög svensk jurist men han uttalar sig inte själv, han bara hänvisar till andra höga jurister. Och sen enligt sin egen uppteckning så gör han ett i sammanhanget lite svårförståeligt utspel av innehåll att kanske har Berija gått bakom ryggen på sovjetregeringen och undanhållit uppgifter om Raoul Wallenberg från sovjetregeringen.

Man frågar sig varför i all världen säger Undén detta, varför lägger han saker i ryssarnas mun? På samma sätt som Söderblom ungefär. Mysteriet får sin lösning när man ser den motsvarande uppteckningen som Rodionov gör och som vi sedan så småningom fick tillgång till, där det framgår att Rodionov svarar med en motfråga till Undén att Tror ni verkligen, herr

utrikesminister, vi som känner varann så väl att vi inte skulle lämna tillbaka honom i fall vi verkligen hade honom. Och då står ju Undén inför det obehagliga alternativet att antingen säga att det tror jag visst det att ni skulle kunna tåga. Men det vill han inte göra utan han säger i stället att kanske är det Berijas fel allting. Och detta kommer till Moskva och man får konstatera att Jaha nu är svenskarna beredda att acceptera att om vi lägger skulden på Berija så godtar de att han faktiskt har omkommit, då kan vi avsluta ärendet. Sen av olika skäl så passar det inte så bra att lägga det på Berija, utan det är bättre på Abakumov, för han är faktiskt redan avrättad vid det här laget. Och Chrustjev var mera insyld med Berija än han var med Abakumov. Så en rad överlägganden_____

Harald Hamrin: Förlåt att jag avbryter, jag börjar tycka att det är .vi har hållit på ganska länge och att jag börjar bli hungrig. Klockan är över ett.

Jan Lundvik: Ja. Det här är snart klart.

Mansröst: Jag har en liten fråga också.

Jan Lundvik: Ja. Och det här blir nu nästa sovjetiska linje, återigen som man tror passar svenskarna nämligen att han .jo han faktiskt hos oss...

Mansröst: Vi har inte vetat om det.

Jan Lundvik: Nej. Och det var Abakumovs fel allting och vi har Smoltsov-rapporten. Så visar det sig på nytt att det här är en felbedömning. Svenskarna är fortfarande inte nöjda. Och nu håller man fast vid det här i 20 år. Och där kan vi sätta punkt ett tag.

Harald Hamrin: Men jag har en liten kort fråga här. Alltså jag var så liten på den tiden, så jag kan inte komma ihåg allting men jag minns mycket tydligt. alltså du sa att det togs upp då -56 från svensk sida igen..

Jan Lundvik: Ja.

Mansröst:.. efter ett antal års tystnad. Jag trodde att de här uppgifterna från tyska och italienska diplomater och krigsfångar kom fram efter 1953..

Jan Lundvik: Jaha.

Harald Hamrin: Nej men du sa ju att det skedde redan före Stalins död?

Harald Hamrin: De Mohr

Jan Lundvik: Ja.

Harald Hamrin: Ja då undrar jag alltså om det kom fram uppgifter om De Mohr, eventuellt också från tyskar, det vet jag inte, före Stalins död, dvs kanske -52 eller -51 redan. När var Adenauer i Moskva, var det -52 eller -51 eller nåt sånt där?

Jan Lundvik: Ja jag kan inte säga med bestämdhet här.

Harald Hamrin: Nej. Då kom ju dom. alltså jag har ju ett mycket klart minne utav, fast jag kan inte säga vilket år det var, att jag var en tioårig grabb eller någonting i den stilen och De Mohr var vid ett par tillfällen hemma i vår lägenhet och där intervjuade min pappa honom noggrant där han ritade upp Lubjanka och olika korridorer osv och det blev stort uppslaget i DN. Varför gjordes då ingenting -52, -53, -54?

Mansröst: Jamen det görs ju det.

Jan Lundvik: Jo det görs. att jag nämner det här speciella med Undén därför att det är där det ges förslag till lösning som ryssarna kan ha uppfattat det som.

Mansröst: Ja. Men fallet Wallenberg dök alltså upp redan före -53?

Jan Lundvik: Ja.

Mansröst: Ja 11 februari 1952 så begär ju Undén, Sverige honom utlämnad?

Jan Lundvik: Ja.

Mansröst: Kräver honom tillbaka.

Mansröst: OK.

Mansröst: Kan vi sluta där då?

Jan Lundvik: Ja.

SEMINARIUM VID UD OM RAOUL WALLENBERG

2011-01-28

UTSKRIFT AV BANDUPPTAGNING AV MÖTESDISKUSSIONER

Göran Rydeberg

Raoul Wallenberg-seminarium vid UD-EC 2011-01-28 kl 9-16.30

Deltagare i seminariesessionen: Krister Wahlbäck (KW) UD, ordf, Helene Carlbäck (HC) Referensgruppen, Eva Fried Forum för levande historia, Sven Holtsmark (SH), Referensgruppen, Ingela Karlsson Forum för levande historia, Irene Katzman (IKz) UD-EC, Gellert Kovacs (GK) forskare, Attila Lajos (AL) forskare, Paul Levine (PL) forskare, Jan Lundvik (JL) forskare, Craig McKay (CM) forskare, Johan Matz (JM) forskare, Karl Molin (KM) referensgruppen, Gudrun Persson (GP) referensgruppen, Göran Rydeberg (GR) forskare, Georg Sessler (GS) forskare, Gunnar Åselius (GÅ) referensgruppen.

Övriga deltagare: Malena Mård och Tobias Thyberg UD-EC

Samtalsuppteckning

Inledande kommentar

Ambitionen vid utskriften av upptagningen har varit att så ordagrant som möjligt återge deltagarnas uttalanden. Dock har jag i fall av tvekan, upprepningar etc valt att ta med de kommentarer som har varit talarens slutliga formuleringar. Jag har också valt att ta bort sådan information som enbart gäller att mötesordf ger deltagarna ordet. Detta förutsätts. Rena talspråksuttryck som "dom, "nå't" etc har normaliserats till de/dem, något osv. Ev inkorrekt svensk språkbehandling har också normaliserats. En av deltagarna -doc Sven Holtsmark- har norska som modersmål. Eftersom jag inte bedömer mig äga säker förmåga att korrekt nedteckna detta språk och dess uttryck, har jag valt att göra en så trogen svenskspråkig tolkning som möjligt. Jag har också valt att inte styckeindela olika författares inlägg om det inte finns särskilda skäl för att göra sådana avdelningar i den utskrivna texten. Raoul Wallenberg förekommer naturligen i stor omfattning i framställningen och han benämns olika. För enhetlighetens skull har jag i samtliga fall -där inte annat varit på sin plats- valt att ange honom med RW. Samma namnskick används för benämning av seminariets deltagare./ Göran Rydeberg

Band 1 sid A

KW: Det är 5 av de 7 forskare som ska lägga fram papper som är närvarande vid mötet. Johan Matz är först på plan. AL och CM kommer litet senare under dagen. Vi har PL här som inte har fått något bidrag från referensgruppen, men ändå har producerat en tjock bok. Jag har erbjudit honom att vara med, eftersom jag har antagit att flera av dessa uppsatser explicit eller implicit kanske kommer att ta ställning till vad PL har skrivit i sin bok. Den kom ut i våras. Slutligen har vi 2 deltagare från Forum för levande historia Eva Fried och Ingela Karlsson. Det är bra att ni är här, därför att vi närmar oss ju nu 100-årsdagen av RW:s födelse som inträffar i aug 2012. Jag vill inte pressa Irene, men det lär förekomma diskussioner med Forum för levande historia om hur man under 2012 ska uppmärksamma detta. Det är en stor sak fr a internationellt, men också i Sverige.

IKz: Det är ingen hemlighet att den som kommer att leda arbetet med detta kommer att vara Olle Wästberg. Han kommer att börja den 15 feb och kommer att sitta hos oss på UD-EC. Han kommer att i samråd med oss och några andra intressenter bygga upp sin organisation. Tanken är att Olle ska jobba med detta 2011-2012.

KW: Jag frågade Olle Wästberg om han hade möjlighet att delta i seminariet. Han önskade att det skulle ha varit så, men förhinder har dykt upp. Jag vill samtidigt säga att eftersom vi alla

har fått närmare 500 s, så har ingen av oss hunnit läsa igenom det på det sätt man skulle önska inför en seminariebehandling. Därför kan t ex PL ursäktas ... om han inte kommenterar vissa papper, innebär detta inte att han inte har några invändningar mot innehållet. Det får komma senare antingen i direkt dialog med forskaren, med referensgruppen eller på annat sätt. Det kanske blir uppstarten för något som kommer att kunna upprepas i framtiden och för ett större publikt forum. Sedan vill jag framföra att 2 personer som i höstas erhållit bidrag för böcker om RW inte är här. Det är Ingrid Carlberg DN-journalisten och Bengt Jangfelt slavisten, De förbereder böcker som såvitt jag vet ska utkomma senvåren 2012. De lägger litet olika tyngdpunkt på det stora ämnet. Jag tror att Bengt kommer att koncentrera sig på RW:s ungdom och uppväxt och vad det var för person som åkte ned till Budapest 1944. Ingrid Carlberg tror jag har ett mera heltäckande perspektiv på sin framställning. Jag har inte inbjudit dem att vara med dels p g a att de inte sänt in några rapporter eller papper, vilket de av naturliga skäl inte hunnit men dels också den känsliga frågan rörande vilka synpunkter som ni forskare har rörande publicering av de egna pappren. Man vill behålla godbitarna i det man har hittat och ordna så att de inte offentliggörs, innan man själv nått fram till publicering eller uppsatser eller vilken ambition man nu har. De har framhållit att stor del av meningen med deras böcker är de ska tillgodogöra sig och i sina böcker föra in forskningsresultat som har kommit fram från sådant som har erhållit bidrag från arbetsgruppen. Detta får lösas under resans gång. T v gäller strikt att detta är arbetspapper som diskuteras idag och får inte citeras i något sammanhang utan författarens tillstånd. Enda undantaget är väl AL:s bidrag som redan är publicerat i en festskrift till dennes professor i Växjö. Johan Matz befinner sig under produktion, men aktuellt nr har inte kommit ut. GR har en bandspelare som han ska försöka cirkulera, så att den kommer nära de som har ordet. Det är en litet gammaldags utrustning.

GR: Är det möjligt att ni presenterar er åtminstone i samband med ert första yttrande? Det underlättar redigeringen.

KW: Är det någon som har någon fråga? Vid kl 9.15 med 5 min överdrag ger jag ordet till JM.

JM: Jag ska fatta mig tämligen kort. Inledningsvis ska jag ange att detta är ett projekt som för min del har pågått ganska länge. Det inleddes 2004, när jag fick pengar från arbetsgruppen för att forska kring War Refugee Boards (WRB) speciella roll i RW:s arbete. Det var ett område som Eliasson-kommissionen identifierade som prioriterat ... att studera den amerikanska uppdragsgivarens roll. Jag beställde hit ett stort antal mikrofilmer från USA:s riksarkiv och från State departements arkiv för flyktingfrågor, det arkiv som lagrat allt material från WRB:s verksamhet. Detta material som omfattar 8-10 000 s har jag ägnat en stor del av det senaste decenniet är att gå igenom via mikrofilmsläsaren vid min arbetsplats, riksdagen. Om jag kort skulle säga någonting om huvuddragen, kan jag nämna att det var en besvikelse, eftersom jag hade hoppats att hitta något nytt specifikt om RW. Det var ett bakslag eftersom inga dokument gav ytterligare information om personen RW ... eller specifikt för hans uppdrag. Jag hade hoppats finna amerikanska funderingar efter hans försvinnande och kring hans uppdrag. Något enstaka dokument kanske fanns, men inget av avgörande betydelse rörande hans verksamhet. Vad det gav mig och forskningen var en vidare syn dels på

uppdraget i stort i förhållande till annan WRB-verksamhet dels WRB:s ställning inom USA:s förvaltning. Vid ett RW:s seminarium vid UI minns jag att jag sa att Sverige skilde ut sig från de övriga 5 neutrala staterna genom att gå USA till mötes. Det märktes en stolthet över att man sände iväg RW på det här uppdraget och att man faktiskt vidtog konkreta åtgärder, medan de andra staterna inte gjorde så. Tittar man litet närmare på detta, finner man väl att det svenska accepterandet av USA:s propå behöver problematiseras mera. Det här kanske man ser tydligast i samband med den begäran som utgår från WRB den 25 maj 1944 till de neutrala staterna, dvs Schweiz, Turkiet, Spanien, Portugal och Sverige. Begäran omfattar att dessa stater ska öka sin personal i Ungern. Ser man på svaret från staterna framträder 2 huvudintryck. Vi har de fall t ex Turkiet, där man framför att propån strider mot amerikansk utrikespolitik. "Vi (Turkiet) bör inte sända mera diplomatisk personal till Ungern, eftersom ni har sagt att detta inte är förenligt med USA:s intressen". Beträffande Spanien och Portugal, finner USA:s diplomater det inte ens värt mödan att ta upp frågan med värdlandet. Det är inte ordentligt överlagt från WRB:s sida och inte i förhållande till övrig amerikansk krigspolitik. De förkastar alltså detta utan att ens fråga sina värdar. Det som är intressant här är dels att det strider mot amerikansk krigspolitik dels att WRB har ett allt annat än enkelt läge i USA:s inrikespolitik. Det är inte någon nyhet. Forskare som Wrightman och Krauss samt även Wyman har skrivit att WRB hade en allt annat än okomplicerad situation, utan att ställa den konkret i relation till RW:s mission. Då frågar man sig om Sverige verkligen godtog propån från 25 maj, men med väldigt specifika förbehåll. Man gick propån till mötes i så måtto att man sände iväg en svensk som inte var karriärdiplomat, men utrustad med diplomatiskt pass osv. Det var en specifik lösning som förenklade det hela för svensk del för att tillmötesgå USA:s begäran, men man ser WRB:s ställning. Jag minns när jag arbetade med Eliasson-kommissionen att man noterade med förvåning att Herschel Johnson i Stockholm ... under 1944 flera gånger skrev till WRB och frågade om man godkände RW och vad denne skulle göra. WRB underlåter att svara före 7 juli, dvs när RW redan hade lämnat Stockholm. Man kan tycka det vara något märkligt att de som tagit initiativet bör fånga detta, när en USA-tjänsteman visar konkret att här har jag en konkret lösning på frågan. Sverige ställer upp med personal om än under vissa specifika omständigheter. Denna tvekan från WRB:s sida får i någon mån sin förklaring i dels hur man ser på USA-diplomaternas svar på propån från den 25 maj, dels om man ser på hur WRB behandlas inom USA:s diplomatkår. Inte så att man förkastar WRB. Man anser att de gör bra saker, men ibland märks en raljerande ton, när man talar om dess brist på förankring fr a i State Department och med den övriga krigspolitiken. Jag vill absolut inte gå så långt som att säga att WRB förlöjligas men det finns en övergripande skepsis mot dess verksamhet inom administrationen. Vad leder då detta till? En intressant insikt som jag inte har haft tidigare och som jag framför i artikeln är att Herschel Johnson framstår som en väldigt drivande kraft i detta. Det är tveksamt om det inte hade varit för Johnson, om projektet överhuvudtaget hade blivit av. Han skiljer sig påtagligt från andra diplomater, med undantag för Steinhardt som sitter i Turkiet och också är ganska drivande, men där säger ju Turkiet blankt nej till att skicka någon. Johnson skiljer sig från diplomaterna i Portugal och Spanien i så måtto att han är en starkt pådrivande kraft. Hade det inte inom State department funnits en person med en byråkratisk plattform, hade det möjligtvis inte blivit av på det sätt som skedde. Då frågar man sig varför Johnson gjorde detta och det spekulerar jag kring, utan att jag tror att man kan få några absoluta svar på detta. En möjlig

hypotes kring Johnsons bevekelsegrunder kan utläsas ur den skriftväxling som äger rum i slutet av maj och där WRB framstår som en lös liten byråkratisk organisation, beroende av State Department och andra departement. Vad man gör i slutet av maj är en slags omstrukturering, där man vill koncentrera insatserna i Ungern och Mellaneuropa från USA:s ambassad i Bern. Man vill att WRB-representanten i Stockholm Iver Olsen ska ägna sig fr a åt Balticum och östersjöregionen. Läser man korrespondensen ser man att Johnson är väldigt kritisk till detta. Han kämpar ganska hårt för att behålla ambassadens "rättighet" att engagera sig i Mellaneuropa. Han talar mycket och ingående om kontakterna med Ehrenpreis och mosaiska församlingen här i Stockholm och talar om ev prestigeförlust, om man inte kan gå dessa till mötes. Det fanns en rad andra projekt som drevs härifrån. Ja, det är kanske i korthet några ostrukturerade tankar som dels har legat till grund för artikeln dels som också har kommit ut av det här forskningsprojektet. Den kommer att produceras i tidskriften Journal of Cold War Studies. Publiceringen är aningen försenad. Artikeln antogs för 1 år sedan, men nu har angivits att den kommer att utges i vinternumret jan-feb i år eller i vårnumret. Vi får hoppas att de inte skjuter upp det hela mera än så. Det här är en produkt som är klar och som i princip kan citeras som "forthcoming". Det hindrar dock inte att dagens diskussion skulle kunna ge upphov till mindre strukturförändringar eller att jag ev skriver vidare på detta. Det kommer jag väl att göra på något sätt och jag är väldigt tacksam för kommentarer som finns rörande detta. Det är väl i korthet vad jag ville säga.

KW: Tack för det. Ev "omvälvande" synpunkter skulle ju kunna föras in om det kommer i vårnumret.

JM: Ja just det.

KW: Annars är det kanske mera för JM:s ev kommande mera överarbetade arbete kanske på svenska. Jag vet ju inte vad du har för planer. Vem vill börja med frågor eller kommentarer?

KM: Jag tycker det var jätteintressant att läsa och man får en samlad bild av WRB och dess betydelse för RW-missionen och i och för sig läste jag Wyman för länge sedan, men jag har nu bättre fått klart för mig hur besvärlig dess situation var och jag tyckte det var väldigt intressant, men jag har en liten detalj bara. Det är begreppen ambassadör och ambassad som väl inte var aktuella vid denna tid. Det är väl något du ska ändra. Det ska vara minister och legation. Man tar för givet att det rör sig om ambassad, men det är inte givet ur svensk synpunkt,

JM: Ja det är riktigt.

KW: Regelsystemet var sådant att stormakterna hade ambassadörer hos varandra. Sverige hade bara ministrar och de hade ministrar hos oss. Det här tror jag ändrades någon gång mot 1940-talets slut.

KM: USA hade en legation på Strandvägen ...

KW: Ja just det.

KW: Sedan en mera allmän fråga rörande motiven för att Sverige ställer upp på det här USA-initiativet. Du talar om det, men jag undrar om man kan sätt in det i det allmänna sammanhanget att Sveriges ganska dåliga rykte i det allierade lägret ... p g a det som har hänt under andra världskriget, förhandlingar med Tyskland som var aktuella att detta var ett försök att ändå bättra på ... Det var något som inte minst Boheman var mycket medveten om och hans initiativ, det Svenska institutet, hör hemma i det sammanhanget liksom ytterligare initiativ i USA och med västmakterna. Kan det ha att göra med detta i någon mån?

JM: Ja det kan det säkert. Jag har gjort ytterligare en mindre analys, där jag har pekat på om stormakterna utövade ett tryck på Sverige. Det är jag något skeptisk till. Sverige kan ha uppfattat det så, men jag tycker inte att man som forskare kan belägga att det fanns någon "pressure" på Sverige att gå USA till mötes. Det vedersägs också av att State departement var kritisk till insatsen i dess första form ... att ö h t be de neutrala staterna att sända iväg ... Det blir för enkelt att säga att USA är en enhetlig aktör. Å andra sidan tror jag att det är riktigt, det du säger att Boheman var angelägen om att förbättra Sveriges rykte. Det fanns ett "ickekonkret" tryck på Sverige att göra någonting. Det man kanske glömmer utifrån ett realpolitiskt perspektiv är att det fanns en humanitär bevekelsegrund. Jag tror att Boheman var uppriktigt intresserad av dessa aspekter. Det finns ett uttalande från sent i juni 1944, där han talar om att Hitler kan ha avsikten att totalt förinta det judiska folket. Detta tror jag är talande för hans inställning i frågan. De rent humanitära bevekelsegrunderna var nog ganska avgörande.

KW: Bara ett förtydligande. När du talar om att det fanns ett amerikanskt tryck, då menar du i det här ärendet. Det fanns ju ett starkt allmänt tryck när det gällde järnmalmen och kullagret.

RM: Ja just det, men inte i RW-ärendet.

GÅ: Jag tycker att detta var mycket intressant och en välskriven text. Jag har 2 små synpunkter som jag skulle vilja att du utvecklar. Du beskriver den ungerska regeringen efter mars 1944 som en "quislingregering". Det kan beskrivas som värdeladdat och det återfinns när Boheman diskuterar den ungerska regeringen med USA ... använder han det här uttrycket. Det är mycket komplicerat och gäller inte endast Norge ... Sedan har jag en fråga rörande s.9, där du drar vissa växlar på att Sverige distanserar sig från RW:s uppdrag och ett argument för detta menar du är att Boheman menar att för "all inside information" som Sverige lämnar från UD, är det mycket angeläget att USA inte ska kunna avslöja att den kommer från Sverige. Hur mycket växlar kan man dra på det? Är USA:s information en hydra som kan få information överallt ifrån?

RM: Ja första frågan på s.31 ... jag håller med om att det egentligen är olyckligt att nu använda ett sådant uttryck. Det kan man kanske ta bort och det leder kanske rentav tanken fel. Men när det gäller not 113 ... jag tycker det är intressant, eftersom han trycker så många gånger på det. Det borde på något sätt ha varit självklart. Det är värt att ta med i texten. Det är alltid en gradfråga hur läsaren uppfattar det hela och hur stora växlar man ska dra ... mellanstora kanske.

KW: Har det inte litet att göra med att vår legations ställning i förhållande till regimen skulle bli undergrävd, om det hade blivit känt att vår legation hade sänt en så kritisk rapport om läget för och behandlingen av den judiska befolkningen i Ungern. Jag antar att det är sådana hänsyn som spelar in, när man inte vill att ens interna rapportering ska bli föremål för amerikansk publicitet. Kommer det här igång, kan det bli en jättegrej.

GA: Det måste man alltid räkna med.

KW: Det är riktigt, men kanske fr a gentemot USA finns det anledning att understryka det. Den bild man då hade av amerikansk lösmynthet, vi hade ju många erfarenheter av det när det gällde kullager och liknande förhandlingar att det gled ut ... ibland medvetna ibland omedvetna läckor. Jag har anmält mig själv och ställer en egen fråga. Att man då valde just RW och inte tog en vanlig diplomat kan ju bero på att det kanske inte fanns så många unga, duktiga, smarta, handlingskraftiga, lediga, ogifta personer inom UD att skicka iväg. Jag vet inte vem det skulle kunna vara. Då skulle man få gå igenom röda kalendern.

PL: Lars G Berg då? Han for ju iväg i aug.

KW: Jo men var han "normal" UD-tjänsteman?

JL: Nej, han togs in på B-avdelningen.

KW: Ja, så när Boheman tittade igenom och frågade "vem kan jag skicka"? Så hittade han bara blåbär. Då dyker det upp dessa vanliga "lata" UD-tjänstemän, ofta redan gifta och de ska traktamenten, residens - ja bra våningar. Här kommer då en entusiastisk ung man som inte verkar bry sig om sådant egentligen och som är ledig och verkar se på det här uppdraget som en verklig möjlighet. Alltså om man ser på det ur vanligt UD-perspektiv, det har väl ändrat sig en del på senare år men jag kanske är för elak när jag bedömer den dåtida ... men jag har upplevt några av dem som man kunde ha skickat då när de hade kommit upp sig i 50- 60-årsåldern när jag själv började vid UD och så många att välja på kan jag inte påstå att det var. Jag tycker inte att det var så konstigt att man tar den här mannen faktiskt. Och kanske man också tänkte att Wallenberg, det är ju också ett internationellt känt namn. Vi har ingen i kåren där namnet kan ha en viss betydelse ... möjligen. Detta är bara spekulationer från min sida förstås.

JM: Så kan man inte riktigt tycka. Frågan om varför RW blev vald den är mycket intressant och heller inte riktigt klarlagd med det här pappret, det vill jag understryka. Som forskare bör man nog ganska rejält ställa frågan, varför man inte väljer en man i den egna organisationen utan går utanför den egna byråkratiska organisationen. Det är fascinerande och är värt att ifrågasätta, men det kan precis som du säger vara en slump.

GS: Det är underbart för dem att RW arbetar där -och jag kan instämma i vad du säger- att det är strålande och att han skriver bra tyska. Det kan inte ha funnits så gott om sådana personer, men jag är övertygad om att det har kommit från personer man kom i kontakt med, sedan man kontaktat Lauer.

JM: Här förlitar jag mig på PL:s bok där det utspann sig ett intressant resonemang om att RW redan på förhand var destinerad att delta i en räddningsaktion.

PL: Nej, jag säger tvärtom. Myten att han var destinerad på något sätt vill jag ta bort.

JM: Vi får tala om det senare.

GK: 2 saker, dels angående det här intressanta som vi har hört, men också det här med quislingregeringen. Jag tycker att begreppet passar utmärkt på den regering som insattes av tyskarna i mars 1944, med Stojay som var f d ambassadör i Berlin och vilket som också framkom att han också var deras agent. Uttrycket passar alldeles utmärkt. Är det någon regering som är värd det namnet är det den. Det som är intressant är det som jag har funderat mycket kring som ett forskningsområde är varför man inte ... Sverige var ju ett av de få länder som var piggt på att engagera sig, men man kan också om vill vara litet mera kritisk se det som ett slags pragmatism gränsande till opportunism i och med -som vi har varit inne på att- svenskarna visste att man förmodligen hade mycket negativa "points", kanske i jämförelse med turkarna som t ex inte hade släppt igenom tyska soldater genom sitt territorium som Sverige hade gjort. Under sommaren 1944 handlade det också om att skaffa sig litet bra "points". Det som är intressant är att man inte skickar någon som är högre upp i hierarkin, för att om man ska använda ett sådant uttryck var RW våren 1944 en "smalldog". Att man inte ens föreslog någon som var högre upp ... Vi vet att Folke Bernadotte var på tal, men då sägs det att han inte fick tyskt visum, vilket var märkligt med tanke på alla kontakter han hade och att han som bekant vintern 1944/45 inte hade något som helst problem att få tyskt inresevisum. Det är märkligt om han inte fick det i juli 1944, om han fick det ett halvår senare. Detta är mina funderingar. Folke Bernadotte borde ha varit den mest logiska att skicka. En man med hög samhällsstatus, medlem av kungafamiljen och honom hade tyskarna aldrig vågat röra. Det gjorde man inte heller med RW, men i alla fall. De hade kunnat göra det.

JM: Jag instämmer i det mesta i alla fall.

KW: Är det belagt detta med Folke Bernadotte?

JM: Ja det gäller för Röda korsets del. Här var UD inte delaktigt på något sätt såvitt känt. Det var Langlet -vill jag minnas- som tog initiativ till att detta.

KW: Men vid den tidpunkten gällde det väl enbart humanitärt arbete? ~~Nu börjar tiden rinna ut~~

PL: Ni kommer att höra uttrycket mycket under dagen: "It's in the book". Jag vill först koncentrera mig på WRB:s roll i amerikansk förvaltning som är av intresse. Carl Lutz sa till Langlet att Folke Bernadotte hade annat att göra. När det gäller WRB vet du JM att WRB kommer from Treasury och inte State och det var Pehle och Berlin och några andra judar i Treasury department som gick till Morgenthau och med en rapport som sa "the acquiescence of the US in the murder of the European jewry" och Morgenthau sa "nej du kan inte lämna det till Roosevelt, men vi hittar en annan lösning". Men du måste också ta hänsyn till att rooseveltadministrationen var under mycket tryck från amerikanska judar att göra någonting.

WRB var hans administrativa executive-lösning. De hade en svag position. Jag tycker att Pehle gjorde ett fantastiskt jobb, men de skickade enbart ut idéer till sina agenter. Ira Hershmann i ... som väl (bekräftas) var i Turkiet bara sprutade ut idéer i samband med judiska representanter från Joint. WRB hade en svag ställning redan från början. Det måste vi ta hänsyn till och vid Treasury och State fanns antisemiter. Det var han (?) som stoppade alla rapporteringar från Europa uppåt för att han ville inte att USA skulle hjälpa judar på något sätt. Så det fanns också interna spänningar från State och WRB som kom från Treasury och det måste man ta hänsyn till. Har jag fel när jag minns att strax efter ockupationen av Ungern att WRB skickade ut en förfrågan till alla neutrala "kan ni inte förstärka legationerna och det redan i mars 1944"?

JM: Nej. 23 maj finns det en förfrågan till de 5 neutrala staterna.

PL: Jag minns från Wyman att det var i mars, men jag kan ha fel. 21 mars 1944 skrev NYT att "A million jews in Hungary are in danger" så det var ingen hemlighet och det som jag o a skriver om ... det som ägde rum i Budapest ägde rum för världens ögon. Det var inte som andra tidigare episoder av förintelsen, så Ungern var annorlunda på många olika sätt.

JM: Nej. Någon sådan förfrågan finns inte.

PL: OK. Men återigen WRB bara sprutade ut idéer, galna idéer ofta.

JM: WRB ställning i förhållande till State och RW:s förhållande till UD tar jag också upp. I någon mån tycker jag också att det ger en något bättre förståelse för det vacklande förhållningssättet från både USA och Sverige efter hans försvinnande. Både WRB och personen RW är löst häftade vid sina respektive organisationer.

SH: Det är som många har sagt ett farligt paper och att då enbart komma med vissa teknikaliteter ... Men du sätter upp några "unanswered questions" i början. Först "why the soviets decided to have him arrested", naturligtvis och "what happened" och till sist varför Sverige och USA synbarligen är passiva. Vad jag undrar över är om det är de frågor som har varit i forskningsmiljön eller försöker du belysa dem direkt i texten, särskilt fråga 3? Är det menat som en bakgrundsteckning eller menar du att USA förhåller sig passivt i förhållande till andra motsvarande "cases"? Eller är detta bara "research questions" som är generella "unanswered questions"? Du säger i not 20 "It is maintained here that analyzing this prelude-passiveness could provide us with new insights into both parties' lack of interest during the phases following Wallenberg's disappearance in January 1945". Är det dina slutsatser eller är det en referens till en generell forskningsstatus? Är det ditt påstående att "analyzing this ..." att det är vad du gör?

JM: Ja i fonden för hela artikeln står det problem som också Eliasson-kommissionen kom fram till att Sverige och även USA agerade så ...

SH: Då är min fråga rörande USA ... Du citerar George Kennan i inledning och visar att han håller på med att många frågor. Så hur är USA:s agerande i förhållande till RW-fallet i Moskva? Det måste sättas i ett komparativt perspektiv. På vilken grund kan man anse den

vara speciellt passiv och ickeaktiv? Vad är bakgrunden till att de agerar som de gör? Det måste vara i förhållande till något annat.

JM: Ja anser det finns skäl att anse att de tidigt är passiva. De har tagit initiativ till missionen, de har föreslagit RW, skickat iväg honom och även utfärdat 12 instruktioner. Den enda som utfärdade instruktioner under arbetets gång var ju USA. Så mot den bakgrunden kan man hävda att de borde ha erkänt ett större ansvar. Kennan visste kanske inte allt om detta naturligtvis, men det är kanske ett något märkligt ställningstagande som han gör, att han inte gör någonting, när det gäller en person som är så nära knuten till ett USA-uppdrag. Vad gäller "prelude passiveness", gäller om det i förhållande till annan forskning.

SH: Ja, jag blir aningen osäker rörande det.

JM: Ja det är nog min egen uppfattning och det gäller främst att WRB tar över en månad på sig att ö h t engagera sig i RW, när Herschel Johnson faktiskt propagerar för honom.

SH: Blir din tes att du skyller detta på denna institutionella ambivalensen mellan Sverige, USA och WRB?

JM: Ja. Ambitionen är lämna en institutionell förklaring till det som därför hände i jan 1945 anser jag.

KW: Vi måste sluta strax. Jag har tillåtit sätta upp mig själv på listan och har bara en kommentar. Vi har diskuterat den här uppsatsen JL, jag, Harald Hamrin och GR med dig tidigare och då har vi varit inne på den här "deniability-faktorn". Där vet du att jag tycker att du även i den här versionen lägger litet för stor vikt vid den, men min invändning nu är att när du diskuterar "deniability" gör du inte i texten någon skillnad mellan "deniability" i förhållande till tyskarna och ungrarna som är en sak. Du går sedan oförmedlat över till detta att Söderblom och Undén var så passiva gentemot Sovjet. Men där är det ju inte någon form av "deniability" på det sättet. Det är en given utgångspunkt att han var där och han sysslade med de här sakerna och det är inte "deniability", utan där är det fråga om en slags passivitet eller en önskan om att skjuta bort hela frågan från den svensk-sovjetiska agendan. Och den frågan är egentligen inte "deniability" utan det är snarare -skulle jag säga- någon slags fussifiering som man ibland talar om i UD, när man vill göra saker oklara och inte driva dem. Nu ser jag att vi har gått över tiden med 12 min tror jag, så att behandlingen av GK:s uppsats kommer att bli ganska kort. Jag håller med er om att detta är ett mycket viktigt bidrag, eftersom det gäller utvecklingen av uppdraget och det är källan till allt vad man senare diskuterar om RW:s verksamhet i Ungern. Så det är oerhört intressant tycker jag. Min andra synpunkt som får bli helt kort: När du kritiserar regeringen för passivitet 1945, från Günther då och kanske för slarvig hantering i maj-juni 1944, så måste man fråga vad den i övrigt hade för sig och vad som pågick i Sveriges omedelbara närhet. 1944 höll ryssarna på att försöka ockupera Finland, det vara nära att de lyckades i juni-juli. Sedan på våren 1945 ville norrmännen att vi skulle mobilisera hela svenska armén för att skrämma tyska armén i Norge. Det var ju väldiga frågor i detta lilla överansträngda UD-detachement, som Günther och Boheman skötte. Det här var vid tidpunkten en väldigt liten grej. Förlåt nu tog jag själv tid, men jag tror att vi får avsluta för att klockan är nästan 10. Vi har ändå en halvtimme på oss för

GK:s uppsats. Då tackar vi JM för denna gång. Du kommer igen sedan efter lunch för en muntlig redogörelse för dina upplevelser i Moskva i höstas.
Då frågar jag vad GK vill säga inledningsvis.

GK: Jag är ganska ny i det illustra wallenberg nätverket. För ungefär 2 år sedan fick jag kontakt med UD och genom UD:s välvillighet fick jag möjlighet att under ett par månader forska i ungerska arkiv. Jag blev klar med detta förra sommaren. Mitt område handlar i princip enbart om RW:s tid och verksamhet i Ungern -endast i Budapest. Jag försöker avgränsa mig till vad som hör till hans uppdrag och vad som hände efteråt och försöker fokusera på det. Jag pratar ungerska och har bott länge och är född i Sverige, ... i 30 år. Det gör att jag kan gå in i de arkiv som har varit öppna i ungefär 10-20 år. Det är ändå ganska kort tid. Det finns mycket i ungerska arkiv som har varit relativt litet genomforskade. Varför har det inte forskats så mycket i ungerska arkiv, för det har inte gjorts? Svaret är enkelt förstås för i mera än 40 år fick man ju inte tala om RW i Ungern, eftersom Ungern var en sovjetisk lydstat. Därför skulle man för ryssarnas skull inte nämna RW. Det fanns under den korta demokratiska perioden som varade 1945-47 ... då kom standardverket Jenő Levais bok och som jag skulle vilja säga kanske fortfarande är den bästa boken. Den har ju svagheter speciellt vad gäller det som hände RW sedan, men beträffande beskrivningen av vad som hände i Ungern, är det kanske fortfarande standardverket. Men, sedan var det tyst i mera än 40 år, totalt tyst. Från 90-talet började det komma litet forskning, inte så mycket därför att under tiden var fokus mest på den avslutade kommunismen och allt det som hände då. De flesta historiker var intresserade av det, då. Det var ganska få historiker som forskade om perioden dessförinnan, den kommunistiska perioden och den fascistiska perioden. Det är dessvärre väldigt få andra än ungrarna själva som talar eller förstår ungerska, så därför är urvalet tämligen begränsat bland andra forskare. Det finns vissa bl a Maria Ember som JL har träffat och som kan sägas vara pionjär i det här. Fr a hon och några andra bidrog till att nyansera bilden av RW:s verksamhet i Ungern ... att visa på komplexiteten i verksamheten och att därmed skala bort en del av de här myterna om RW:s verksamhet som växte upp i fr a USA och i västvärlden. Vi vet den där klassiska bilden, den ensamme hjälten som går runt och delar ut pass och lurar de dumma nazisterna, drar in folk i bilen och som stoppar avrättningar i sist stund. Det är en mycket stark bild som i mångt och mycket just är färgat av det amerikanska idealet om "the lonely hero". I själva verket finns det element av detta hos RW, men det är en förenklad bild och en vulgarisering, eftersom RW:s verksamhet är mycket mycket mera komplex och det är där jag vill ... Det var en lång inledning och jag hoppas ni inte håller på att somna för nu kommer jag till ... Samtidigt vill jag gå vidare bl a i M Embers fotspår. Hon avled för ungefär 10 år sedan. Det övergripande målet med min forskning är RW:s verksamhet i Ungern och att undersöka omfattningen och komplexiteten i den här verksamheten och försöka visa på att det var en fruktansvärd massa människor som var inblandade i de här räddningsaktionerna. Det fanns flera parallella. Jag vill också skala bort en del myter och det är jag inte ensam om. Det finns flera som är inne på samma område. Jag vill också försöka kartlägga det mycket omfattande nätverket, de människor som RW hade kontakt med, militären ... Jag skulle också vilja försöka kartlägga ... målet är att så mycket det är möjligt rekonstruera hans verksamhet under den sista månaden, så mycket det går ... dag för dag nästan, det går inte, fram till tillfångatagandet. ... att försöka få fram en så

realistisk bild som möjligt så nära ursprunget som möjligt desto bättre, fr a vittnesmål från 1944-47. Det är vad som har störst värde i mina ögon. Vad är mina resultat? Jag ser RW inte som "the lonely hero" utan som en nätverkare och organisatör. Det är det som är min tes. Han är en fruktansvärt duktig och driven organisatör. Han kom ju dit ...(forts)

Band 1 sid B

... som junioren, men som på mycket kort tid, på någon månad, skapade ... ett väldigt stort nätverk. Han hade varit där tidigare, men vi vet väldigt litet om RW:s besök där 1942-1943, så redan då har han förmodligen skapat ett litet nätverk, men det är fascinerande hur den här unge mannen då blir en del av händelserna ganska snabbt och skapar nätverk inom högintressanta delar av det ungerska samhället. Min tes är att han snabbt skaffade sig väldigt omfattande nätverk, en bra kontaktyta, var väldigt bra på att organisera, på att nätverka ... det som är "populärt" idag s.a.s. Han verkar vara mycket social. Jag tror mig kunna visa att han hade mycket mera omfattande kontakter med motståndsrörelsen än vad som tidigare har beskrivits. Då pratar jag om den borgerliga motståndsrörelsen som hette MFM och från början var ganska liten, småisolerade celler i ett likgiltigt eller protyskt Ungern. Min tes är att han hade mycket med dem att göra. Frågan är om han inte blev en del av den, senare i okt-nov. Att kontakterna var omfattande och mångfacetterade, tror jag att jag har hittat väldigt många bevis för. Sedan kan man självklart ifrågasätta en del av bevisen. Jag tror att det finns för mycket spår i den riktningen för att inte antyda att det bara ska vara fantasier eller efterhandskonstruktioner. Rent konkret söker jag rekonstruera de här aktörerna som har varit i kontakt med RW. MFM som senare fick andra namn, ombildades och omkonstruerades, det är som sagt den borgerliga. Det fanns inslagna av kristna, främst av reformerta som var mest framträdande, mera än katolikerna i räddningsaktionen. Geza Soós är en av centralfigurerna. Det som helt har kommit bort i forskningen under senare år, både i Ungern och självklart också internationellt, är RW:s kontakter med den väpnade delen av med hemvärnsbataljonerna, Kiska. Det har helt kommit bort, därför att man under många år helt förteg den borgerliga motståndsrörelsen, eller nedvärderade den. Så därför är mycket litet känt om dem, men jag har kunnat visa att RW förmodligen hade ganska omfattande kontakter med dem. De här hemvärnssoldaterna som dök upp då. Ingen vet varifrån de dök upp. De skyddade ... judarna ... visste inte vilka dessa var. Tvärtom hade soldaterna order om att vara ganska reserverade och avvisande mot judarna och det var inte så lätt att förstå att dessa var några som hjälpte judarna. Inofficiellt var de bevakare som skulle föra bort judarna. Sedan lägger jag också tonvikt vid "Schutzling-protokollgruppen" som s.a.s. var livraddarnas motsvarighet till SS och pilkorsarnas stormtrupper. Det är alltså deras stormtrupper och "Schutzling-protokollgruppen" är fruktansvärt fascinerande. Det är ett platt nätverk, en ad hoc-organisation som byggs upp från ingenting och har sina egna s.a.s. underavd, sin inre organisation, informations- och underrättelsetjänst. Militära avd som rycker ut och försöker hämta tillbaka folk från deportationerna till Österrike. Så där ser jag verkligen RW som spindeln i nätet. Den är en fruktansvärt modern organisation, ickehierarkisk, ickebyråkratisk ... Det är väldigt fascinerande. Självklart om de inte alltid lyckas, gör man det förvånansvärt ofta. Det var många människor som fördes tillbaka till Budapest eller som fick sina plågor lindrade genom att organisationen väntade med mat eller förplägnad. Sedan försöker jag även

att sätta tonvikt vid hans mindre nätverk t o m de sista veckorna, dagarna t o m, de som fr a försökte hålla liv i det stora ghyttot. Det som vissa forskare anser att RW inte var så mycket inblandad i. De personer som råkade illa ut 1953 i den ganska litet kända RW-processen, men som skulle bli motsvarighet till skådeprocesserna i Moskva ... Det gäller medlemmarna i judiska rådet Stöckler, Domonkos och sedan de båda ickejudarna Szalai och Csabo. De som enbart under de sista veckorna var i RW:s närmaste tjänst. Så det finns många aktörer att identifiera, alltför många, det vimlar av namn. Jag ska snart avsluta men vill visa att RW:s verksamhet var otroligt mångfacetterad och komplex och att det här verkligen handlar om ett intrikat nätverksarbete, där väldigt många människor på olika nivåer var inblandade. Alltifrån springpojken Gabor Forgacs som fortfarande lever till, förmodligen, riksföreståndarens son som RW förmodligen hade ganska goda kontakter med. Min centrala tes är att han hade mycket omfattande kontakter med motståndsrörelsen och inte bara det, utan att han mer eller mindre ansågs som en del av den. Några dagar före pilkorskuppen 15 okt ... som gjorde att Ungern "rasade ned i gropen" tillsammans med tyskarna, hade motståndsrörelsen några dagar senare tänkt öppna upp ytterligare en front mot ryssarna och min teori är att RW i högsta grad var medveten om, kanske t o m en deltog i planeringen av det här antinazistiska upproret 17 okt som aldrig blev av. Då klarade jag detta på en kvart.

GR: Tyvärr har jag i likhet med flera andra inte hunnit läsa igenom allt så noga som jag hade velat, men många som arbetat med RW-frågan känner nog igen flera av de namn som anges. MFM-kontakterna har varit diskuterade de senaste 15 åren. Har gått igenom min egen lista och kunnat konstatera att det är flera personer som jag inte känner igen. Vad har du specifikt funnit i det ungerska materialet och som inte återfinns i det svenska? Finns det några teman du inte hittat i det svenska materialet? Det som finns i UD eller i svenska arkiv.

GK: Det som är intressant, när man läser intervjuerien som finns i Uppsala universitetsbibliotek som PL deltog i för 20 år sedan ... jag studerade detta efter att ha varit i Ungern och den information man får där stämmer mycket väl in på detta. Däremot finns det i domstolsprotokoll mycket som inte finns här, självklart. Om man vill ha klarhet i massakern på det stora ghyttot i centrala Pest under de sista dagarna, kan man gå till rättegångsprotokollen för Imre Nidosi som var pilkorsarnas siste stadsbefälhavare, badmästaren kallad. Han hade sin rättegång 1948. Då kan man se att de hade mycket långtgående planer på detta och förmodligen gick det till som denne Szalai hävdar. Det kan man ju kolla där. Han erkänner själv samtidigt som han förnekar mycket annat som man försöker lägga på honom. Så det stämmer inte som många säger att hans vittnesmål var framtvingat av tortyr, för han hade möjlighet att "tack nej" till flera beskyllningar. Det är en sådan sak. En annan sak är att det är tydligt att han hade mycket kontakter med den väpnade motståndsrörelsen. Det är sådant om honom som inte har funnits tidigare. Han (RW) var en Gandhi-figur som gick omkring utan några som helst vapen och gick fram till vakterna och med sin kraft fick dem att sänka vapnen. Det är en förenkling, så var det inte alltid.

GR: Tack jag är nöjd med svaret.

HC: När jag hör dig tala är det klart att du som kanske någonting nytt vill framhålla att RW var en så bra organisatör och att han nätverkade så mycket. Jag funderar på hur du ställer dina

slutsatser i förhållande till AL, för hans tes var väl att nätverkandet och organiserandet gjordes väldigt mycket lokalt av ungrare och ... nu är det ett tag sedan jag läste och jag minns inte ... men min bild skulle vara att han beskriver att RW kommer in i redan organiserade nätverk. Jag upplever olika bilder. AL att RW kan segla med litet i det som är och att han har sitt namn eller vad det nu är som hjälper till. Sedan har vi den gamla bilden av hjälten som inte har någon organisation ö h t och är någon slags kristusfigur. Sedan har vi din och kanske finns det andra bilder. Tycker du att arkiven tydligt belägger det du säger att RW byggde upp organisationen. Jag förstår att det du har fått fram som för mig låter som nytt är hans kontakter med den borgerliga och väpnade motståndsrörelsen. Men utöver detta, ser du att arkiven belägger detta, med sig själv som nätverkaren och organisatören?

GK: Det är många som minns honom som driftig och organisatören. Oftast ligger sanningen mittemellan. Det är inte svart och vitt. Självklart fanns det etablerade nätverk för livräddningen. Den helgen RW kommer till Budapest har precis de 200 000 judarna räddats av MFM och att Horthy har vaknat upp ur sin dvala och beordrar med hjälp av motståndsrörelsen som finns nära honom att den lojala pansarstyrka som finns att hindra att genomföra deportationerna av Budapests judar. Självfallet fanns det nätverk och de andra neutrala staterna ... och jag sa att han kom sent. Han är junior partner, han ser och lär sig av de andra. Det stämmer inte att han bygger upp ... det har funnits massor med olika hjälpverksamheter. Det som framgår är att han är väldigt driven och det berättas att under den första 1½ månaden bara ser och lär han. Det är den uppfattning jag får, men sedan han gjort det bygger han upp en organisation med de andra som förebild, schweizarna, Röda Korset och liknande. Den organisationen blir mot slutet -vi talar om dec- den viktigaste. Det blir den därför att han hade mera omfattande nätverk än de till motståndsrörelsen. Han var mera okonventionell, han tillät sig mera än Angelo Rotta eller t o m Friedrich Born. Jag tror på detta att RW gav ekonomiskt och ev annan typ av stöd till motståndsrörelsen. Det finns beskrivet att han lämnade vapen till den. Det skulle knappast A Rotta ha gjort. Där framkommer att RW var mångsidig, komplex. På sätt och vis och på sätt och vis inte kom han in i verksamhet. Han beskrivs verkligen som en mycket dynamisk organisatör. Det säger alla.

KW: Nu har vi bara 7 min kvar och 3 personer på talarlistan.

PL: Jag säger inte detta för att vara cynisk, men jag vet inte om ni har hunnit läsa min bok. Jag skriver mycket om hans organisatoriska förmåga ... i början, det stämmer. Jag tror också att han byggde upp ett brett kontaktnät i början, t ex jag påstår t ex att han räddade flera genom kontakter med sanitetsavd i Budapest p g a den "horrible overcrowding in the international ghetto". Vi vet att många judar dog av sjukdom och inte bara blev skjutna. T ex hans kontakter med sanitetsavd tycker jag var jätteviktiga. Jag vill inte att man ska överskatta den beväpnade motståndsrörelsens förmåga att göra någonting under andra världskriget. Inte ens AK som fanns i Polen från 1939 kunde göra någonting. Fransk motståndsrörelse är också en romantisk myt ... att underjordsrörelsen hade någon effekt. Alla forskare vet att de inte hade någon effekt mot Wehrmacht. De hade många fantasier, men att de verkligen gjorde någonting är något helt annorlunda och inte enbart i Ungerns fall.

GK: En replik på mitt inlägg.

PL: Ja.

GS: Ja för att svara dig, javisst fanns det ett nätverk som han fortsatte att bygga på, men jag betraktar hela tiden en personlighet som tar tillvara de personresurser han får tillgång till, ... till en ytterlighet. Han skapar nya kontakter med utgångspunkt från det. Tittar man på hans dagbok ser man vilka snabba kontakter han tar, vilka människor han möter under en mycket kort period och även i AL:s avhandling framgår det att det var en oerhört effektiv person som arbetade där till att börja med och skapade den här grunden att stå på. Sedan håller jag med dig om att motståndsrörelsen var totalt betydelselös. Det finns ett uttryck i Ungern som säger att om alla de personer som efter kriget påstod att de hade tillhört motståndsrörelsen ... skulle aldrig tyskarna ha invaderat landet. Ungerns struktur av natur och annat gör det väldigt svårt att med gerillakrig och allt sådant, vilket gjorde flykt väldigt svårt. Vi diskuterar en viss persons RW begränsade kontaktnät med den mycket marginella motståndsrörelsen som precis som du säger inte åstadkom några stora insatser, ... men den fanns ändå där. Det kan jag också intyga.

KW: Då har GÅ 3 min på sig.

GÅ: Det var en mycket intressant text att läsa och komplexiteten ... en massa grupper som inte ställer upp på regimen. När det gäller detta att belägga kontakterna med motståndsrörelsen ligger det i sakens natur att det ska inte generera så mycket källmaterial. Det blir problematiskt för historiska forskare om man ska hävda någonting. Såvitt jag kan bedöma de historiska referenser ... du har den memoarlitteratur som finns ... Sedan har du t ex ett påstående i noten 95 om stormningen av ghettot ... det är mycket troligt att någon planering skedde också under RW:s inblandning. Vet du att det är så?

GK: Om jag får svara på det Självklart är detta på gränsen till spekulat. Det blir så därför att det finns mycket litet bevis i RW:s kalender självklart med ... motståndsrörelsen och det är ganska uppenbart ... man skrev knappast ned att imorgon ska man träffa den "på kaffe". Beträffande not 95 fanns det flera källor som beskrev att det fanns sådana planer. De var orealistiska, därför att det fanns fullt av tyska soldater av olika slag, pilkorsare, gendarmer, ungerska soldater. Förmodligen hade det inte gått att genomföra, men det visar att det fanns sådana planer hos dessa hemvärnssoldater som var i ytterområdena att gå in i centrala ... hålla detta och utge sig för att utge sig vara vanliga arméenheter och hindra pilkorsarna från att gå in. Det fanns sådana planer.

GÅ: Hur var RW inblandad i detta?

GK: Ja. Det finns förstås väldigt litet ..., men det finns spår t o m en tidningsartikel från 60-talet som annars är alldeles helt tomt på RW-referenser. Ledaren för 14 distriktets Kiska, ... i en tidningsartikel berättar han om att de gick in i ett hus, där pilkorsarna hade mördat judiska barn, men det fanns flera kvar också pilkorsare. De skuter pilkorsarna och de barn som finns kvar förs till ett hus som rekommenderas just av RW, sekr vid svenska ambassaden. Ett sådant uttalande i en tid, när man egentligen inte ens fick prata om RW, visar att det fanns ganska nära relationer. Jag har tidningsartikeln, fast den är på ungerska.

GA: Det har ingenting med detta att göra, ... planerna att rädda det ungerska ghettet?

GK: Det är överbefälhavaren som skriver en krigsdagbok, drygt en månad efter händelserna, i mars 1945, en månad efter det att slaget om Budapest tar slut. Då skriver han den här hemvärnsbataljonens officiella krigsdagbok, eller memoarer. Så att jag kan bevisa att RW var engagerad i det här stora allmänna ghettet. Det var inte bara det internationella ghettet. Det är bara spekulation men det är rimligt att han försökte påverka de här hemvärnssoldaterna i det här området. Det är så jag ser det. Självklart jag var inte där, det har inte förts några anteckningar som finns kvar.

SH: Ja det är mycket vanskligt att värdera källmaterialet, men när jag läser texten anser jag att du kommer med så precisa upplysningar att -och det är möjligt att de är belagda i litteraturen- men jag kan läsa långa textavsnitt, utan att det finns någon egentlig referens till dem. Jag vill värdera dem. Då är vi tillbaka till var vi är och när vi ska omvärdera myter är det viktigt att vi har ordentliga belägg för detta. Belägg som inte kan ifrågasättas.

GK: Det finns inget som jag själv påstår. Om du frågar mig mera preciserat så kan jag visa på det här ... Jag försöker också dubbelkolla och det var därför det var så väldigt intressant i uppsalaintervjuerna, för där återkom flera av de detaljer som jag läste i Ungern från intervjuerna. En kort blick på motståndsrörelsen. Självklart ska man inte överdriva ... i Ungern kan man verkligen kalla den "den försenade rörelsen", för att den tillkom efter pillkorskuppen. Man kan tala om 2-3 mån med en antinazistisk motståndsrörelse ... jämfört med AK i Polen och La Resistance i Frankrike som hade flera år på sig, så visst ... så den ungerska kan var ännu mera betydelselös i så fall än de andra, men samtidigt så får man inte gå för långt åt andra hållet och negligera ... I många år uppförstorade man den kommunistiska motståndsrörelsen in absurdum samtidigt som man förteg de ickekommunistiska, den borgerliga. Dessa förtegs helt eller förlöjlade t o m. När jag berättar för folk i Ungern om de här motståndsrörelserna blir de förvånade. De visste inte ens att en sådan fanns. Man kan inte säga att den här motståndsrörelsen är uppförstorad. Avslutningsvis, självklart de kunde bara ge nazisterna nålstick här och där, men om vi betänker -som jag skriver- att de räddade barnhemmet vid Andrassy-avenyn, med hjälp av hemvärnssoldaterna ... De räddade flera 100 barn från att föras bort. För dessa barn som kanske lever ännu idag, var det ganska bra att de här soldaterna dök upp i sista sekunden, fast några hade redan hunnit avrättas.

KW: Vi välkomnar Craig McKay. Eftersom vi redan överskridit tiden med 4 min, föreslår jag att vi tar den här kaffepausen. ---

Nu har vi 1½ timmes pass framför oss för det papper som är en utskrift av våra intervjuer och samtal med JL och sedan med CM:s uppsats som vi ska hinna med före lunch. Då börjar jag med att ge ordet till dig JL.

JL: Jag är egentligen ett objekt här. Det går egentligen tillbaka till att jag har hållit på med det här i väldigt många år, alltsedan en höstdag för 50 år sedan i Budapest, när jag stod och tittade på gatuskylten RW-utca, "svensk diplomat som räddade tusentals människoliv under ockupationen och som sedan försvunnit", någonting i den stilen stod det och står fortfarande. Sedan har det också kommit upp en minnesplakett, där det läggs ned kransar varje år. Så allting förblir inte vid det gamla. Jag sitter här och tänker på hur perspektiven förändras

genom åren. På 60-talet var det en självklarhet att man i Ungern inte kunde bedriva forskning om någonting, utan det gällde att höra hemvändande tyska krigsfångar på allt om vad som kunde ha hänt i Sovjet. Sedan blev jag på 70-talet ansvarig för ärendet ett antal år här på UD. Det tror jag var RW-ärendets absoluta lågpunkt, första hälften av 70-talet. Då kom det inte några vittnesmål, allmänna opinionen i Sverige var måttligt intresserad och internationellt var det ganska okänt. Sedan kom alla böcker i USA i slutet av 70-talet och hela bilden förändras. Sedan så småningom blev jag ambassadör i Budapest och betraktade då RW-ärendet som någonting som försiggick i Stockholm. Då hade den svensk-ryska arbetsgruppen tillsatts och vi väntade oss väl allmänt att den skulle ge det slutgiltiga svaret på frågan. Så kom jag hem och blev medlem i arbetsgruppen och sysslade med den också efter pensioneringen här vid UD. Vi hade ett seminarium i Budapest för en 5-6 år sedan, där vi insåg hur mycket som faktiskt fanns att göra ännu i Ungern. Det gällde att skapa oss en bild av vad han verkligen hade gjort. Det var verkligen fråga om mycket klichéer fram till dess och där uppstod hjältelegenderna som vi naturligtvis alla kunde inse att de var myter och att den underliggande sanningen måste ha sett litet annorlunda ut. Så drar jag mig till minnes min egen inställning på 70-talet. Då gällde det också att ta reda på vad som hade hänt i Sovjet. Jag var då fast övertygad om att han nog ännu fanns i livet. Det dök upp olika vittnesmål. En del kunde avfärdas direkt, andra verkade inte orimliga. Det var som att leta i tät dimma med en liten ficklampa. En sak som jag har funderat på efteråt, det var att jag var fast övertygad om vad som hade skett i Ungern var irrelevant i det här sammanhanget. Det här var en svensk som hade försvunnit i Sovjet, det var det det gällde. Sedan har vi så småningom konstaterat att vi kom så långt vi kunde i förhållande till ryssarna i den svensk-ryska arbetsgruppen. Vi får höra vad JM har att säga om det senaste. Och därför har vi mer och mer riktat in oss på Ungern och får fram en alltmera komplicerad bild. Den här gruppen som är samlad kommer ju med så många detaljuppgifter. Persongalleriet växer ständigt så att det kommer att finnas behov av forskning kring vad som nu kommer fram. Det styrker också det här intrycket, att kommer man en gång in RW-ärendet kommer man aldrig ut, man är fast. Jag ska väl också berätta om vad jag anser vara min egen personliga lågpunkt. CM känner till det. När UD-materialet datoriserades för några år sedan ... det blev ett mycket omfattande material och inte alldeles lätt för den icke datakunnige att hantera. Det dök upp ett telegram -det var CM som hittade det 1988-1989, jag minns inte vilket- undertecknat "Lundvik". Där framgår att en Mrs Barbara Hogg hade kontaktat legation för att berätta att hon var RW:s "girl-friend" och hon hade läst i tidningarna att nu skulle familjen åka till Moskva och få ta del av material om RW. Hon ansåg sig ha spelat en så viktig roll att hon ansåg att hon borde åka med. Detta telegram har jag sett, men har inget minne av det. Det var min andreman som hade haft kontakten med henne och hon hade talat med honom. Han hade heller inget minne av det. Telegrammet skickas till Stockholm och försvinner i tomma luften och det kommer aldrig något svar. Det har vi sedan i efterhand förstått var en mycket viktig person. När jag sedan -99 började i arbetsgruppen och vi hade tillgång till RW:s kalender, fäste jag mig vid att det namn som förekom oftast var Berber, Berber Smit som hon då hette. Det ledde mig in på hennes pappa som var Lolle Smit, chef för Philips i Ungern. Det leder vidare till ... det kanske CM kommer in på vidare sedan ... Det där är så genant att jag den gången i Budapest inte reagerar. Visserligen har jag inte haft att göra med det på många år, visserligen hade det dykt upp folk som tidigare hade sagt att de var "girl-friends". Det finns ett antal RW:s döttrar. Senast i

höstas kontaktades jag av en redaktör vid SR som hade träffat en kvinna i Kiev -tror jag- som påstod att hon var dotter till RW. Hennes mamma hade suttit i läger och träffat RW. Sedan hade de skilts och träffats på nytt i Karelen på 50-talet osv. Jag ombads uttala mig för radion om vad detta kunde tänkas innebära. Då sa jag bara "det finns så många döttrar, däremot mycket få söner av någon anledning". Sedan ville då kollegorna att jag skulle intervjuas och berätta om alla de fragment som fastnat i minnet under åren och det är det pappret som nu ligger här "Debriefing av Jan Lundvik". En sak till i sammanhanget, vi koncentrerar oss på vad gjorde RW i Budapest under kriget? Det som kommit mycket i skymundan är vad legationen i övrigt gjorde. För den bestod ju inte bara av RW. Jag har umgåtts mycket med Per Anger, det var han som anställde mig en gång på UD. Vi har talat om Budapest och vi hade många samtal. Jag försökte alltid vända det till "vad gjorde du själv utöver samarbetet med RW?". Det gick aldrig att få något grepp om detta. Det ges bara ex på att svenska legationen i Ungern ombetts att göra det ena och det andra och vara inblandad på ett eller annat sätt. Jag har aldrig fått någon klarhet i vad det var. Jag ska bara avsluta med en liten personlig krumelur. Vid slutet av 70-talet dök det upp uppgifter om att RW skulle ha befunnit sig i ett läger på Wrangels land, utanför nordöstra Sibirien, och det är något av det mest avlägsna man kan tänka sig. Och vi lyckades spåra upp en rysk exilförfattare som hade suttit där och han intervjuades av ambassaden i Paris. Det gav naturligtvis ingenting. Då tänkte jag att som en slutkrumelur för egen del åkte jag till Wrangels land. Jag var där i höstas på en sådan där äventyrsexpedition eller vad man ska kalla det och kunde konstatera att man verkligen kände det som om man var vid världens ände dels att det nu bara fanns en forskningsstation där, men det fanns under efterkrigstiden en liten bosättning, blandat ryssar och tjuktjer. Och det hade under 60- och 70-talen funnits ett strategiskt flygfält som utgångspunkt för ev lämpliga bombföretag mot USA. Och det sas att det hade funnits ett fångläger, ... sådana som byggde flygplatsen. Det är ungefär vad man får fram vid en okulärbesiktning. UD har varit på Wrangels land (skratt).

KW: Får jag ställa en fråga innan jag förklarar ordet fritt. När du hade de här samtalen med Per Anger och fick så litet ut av honom ... det här är ett ämne som jag inte tror att vi var inne på, när vi hade de här intervjuerna, men hade du en känsla av att han inte ville tala om sina egna insatser, beroende på hans egen anspråkslöshet och ... det var väl någon liten konflikt med Guy von Dardel, när han blev "rightous gentile" i Yad Vashem. De ansåg att von Dardel hade överdrivit sin egen insats. Var det inte så?

JL: Ja.

KW: Var det det som gjorde att han var återhållsam med sin egen roll, eller var det att han visste någonting han inte ville fram med?

JL: Båda delarna tror jag. Sedan är det så minnespsykologiskt att när man koncentrerar sig på vissa aspekter av sitt förflutna och berättar en historia om och om igen, så tenderar det att tränga ut andra minnen.

GS: Jag skulle bara vilja säga att det finns gott om material i ungerska arkiv som behandlar vad svenska legationen gjorde och gott om verbalnoter "en masse", men självklart är det tyvärr så att man i första hand koncentrerar sig på dokument där RW var inblandad i ett och

annat ..., men jag har hittat rätt så många dokument, där legationen är nog så aktiv och oerhört väl framme, tycker jag. Tyvärr förekommer Per Anger bara i några sammanhang, där man direkt kan hänföra till aktivitet från honom. Danielsson i flera sammanhang och vad legationen gjorde det är vi överens om, det är fantastiskt att de stod kvar på barrikaderna. Jag tror att det går att hitta saker och ting.

PL: Först när det gäller det här med söner och döttrar, Helene kommer du ihåg, när du blev besökt av en "son", när vi varit aktiva i ungefär 6 mån. Någon kom fram och sa att jag är RW:s son.

HC: Ja. Det hade föregåtts av att jag var inbjuden till ett talkshow-program i sovjetisk TV som gick på "prime-time" som det heter, över alla tidszoner och med en mycket populär programledare och då fick jag berätta tillsammans med en kollega som också hade börjat nosa på RW-frågan, om det vi höll på med. Och så passade vi på att efterlysa vittnesmål om RW och så gav jag telefonnumret till det kontor som jag hade tillsammans med min dåvarande man eller där vi arbetade. Det var en hel del som hörde av sig, bl a en man som sa att han var RW:s son. Han kom i någon sådan här ylleluva och sedan tog han av den och så visade han sin profil som var mycket rysk om jag säger ..., i alla fall en annan profil än RW:s. Det var oerhört märkliga år de där kring 1989-90, när jag arbetade i Moskva.

PL: Ni som har varit vid RW-arkivet i Uppsala vet att den långa intervju, 12 tim, som jag gjorde med Per är rätt så berikande. Det var 1989. Jag lyfte fram honom och därför har jag ett kapitel som heter Per Anger. När blev Per "rightous gentile"?

JL: Det var år 2000.

PL: Då blev också Danielsson "rightous gentile".

JL: Ja. Då var det ex officio.

PL: Jag fick intrycket att Per varken ville ta för mycket "credit" eller ville säga att han inte var inblandad. Jag vet inte vad ni säger som har använt den intervju som jag gjorde med honom?

JL: Det är ju också så att när man har en konstellation med en äldre litet trött ambassadör och en ung energisk förstesekr, så är det ganska uppenbart vem det är som gör huvuddelen av jobbet. Det är det man märkte så litet av hos Per.

GK: Tyvärr missade jag av olika omständigheter din briefing som jag såg fram mot, men jag har ju läst den noga som vi fick. Till en början så vill jag bara kommentera GS kommentar. Jag håller med om man gå in i ungerska arkiv ... om de andra svenskarna och det är tydligt att de hänger med RW s.a.s. Bl a åker Per Anger med ... den berömda till Hegyeshalom, den gången de åker ut. Jag får också det intrycket att Per Anger var en riktig gentleman som inte ville ta åt sig mera än så. Jag tycker inte heller att man kan jämföra RW med de andra svenskarna, vilket jag tycker skedde i samband med en intervju av mig i SvD i samband med att din bok kom ut. Det kan vara så att journalisten förvanskade det så, men jag fick intrycket att du jämställde RW med de andra svenskarna. Mitt intryck blev att han var en bland flera och det tycker jag inte framgår i ungerska arkiv ... men det jag vill kommentera i din briefing

gäller en av de här teorierna kring varför ryssarna tog RW och det är det här Katýn-spåret. Det tar du väl inte upp. Då skriver du här, s.4 i briefingen, att rörande det stora flertalet bedömare ... Jag betraktar inte som särskilt sannolikt eftersom i hela det tyskockuperade Europa ansåg man att det var ryssarna som låg bakom massakern. Det tillsattes en internationell undersökningskommission under en rättsmedicinare och han kom fram till detta. Så därför var det känt i Ungern och därför är det underligt om inte RW hade känt till detta. Förvisso är det så, men det var i det naziokuperade Europa som detta var vedertagen sanning och därför ville de allierade inte tro detta "för en sekund". Därtill var kommissionens ordf den ungerske professorn Ferenc Orsós ganska nazistisk dessutom. Så därför hade en sådan kommission noll förtroende hos västmakterna. Klart är att ryssarna utnyttjade och sa att det är bara en av tyskarnas vanliga lögner. Det som var unikt var att det fanns vittnen som påstod att det fanns sådana dokument. De kom då från den polska borgerliga motståndsrörelsen AK:s representanter som fanns i Ungern under jorden även efter den tyska ockupationen. Det som är unikt är att det skulle vara polackerna som själva hade gjort den utredningen. Eftersom tyskarna påstod en sak och ryssarna en annan skulle AK ha gjort en egen undersökning och kommit fram till att det med största sannolikhet var ryssarna och inte tyskarna. Den här gången var tyskarna oskyldiga. Det var det som var så brännbart. Det var inte tyskarna som hade påstått det utan polackerna själva. Det är bekant att alls som kom i kontakt med dokument rörande Katýn skulle likvideras med en gång av Smersj. Och det var därför som många kring motståndsledaren Zoltan Mikó angav att han arresterades och sköts redan ...

JL: Har du någon annan källa till detta än Bondor?

GK: Det finns andra bl a Jozsef Kovács som påstår samma sak. Det finns flera andra som påstår ... nu blir det väldigt internt, bl a den här riksdagsledamoten Béla Varga som var mycket aktiv för polackernas skull. Han påstår samma sak att ryssarna förhörde honom om RW och Katýn. Så det är liksom flera som påstår samma sak. Jag var inte där och har inte sanningen, men det är intressant och till skillnad mot dig, tror jag att det var "hot stuff" om man i RW:s fall fann dokument som polackerna själva hade tagit fram.

JL: Det var ju under alla omständigheter ett vitalt sovjetiskt intresse att penetrera den polska motståndsrörelsen.

GK: Ja.

CM: Jag tänker ta upp någonting som ligger i bandinspelningen och det gäller vad som har hänt med Kutuzov-Tolstojs efterlämnade papper. Jag tror där att UD har gjort en miss, eftersom det har kommit ut i The Irish Times att man ska sälja alla dessa papper. Om man hade varit där, hade man kunnat köpa upp en del papper. Jag vet eftersom jag kände någon som gjorde det. Jag vet att de inte är viktiga, men ändå intressanta. Det finns olika certifikat. Här har vi t ex Kutuzov-Tolstojs fullmakt att teckna interna avtal och sådana saker som är intressanta. Så att man kunde väl ha köpt upp dem.

KW: De där fullmakterna då hittade du dem, när du ropade in hans papper?

CM: Jag har inte köpt, någon annan har gjort det. Jag har fått olika saker. Det är inte någon konstig person, bara en som hade kontakt med Kutuzov-Tolstoj.

PL: Om jag förstod rätt vad du sa just nu i mitt försök att "deconstruct" många myter kring RW är att han var en strålande person utan tvekan. Han var "en lonely ranger working solely on his own and sometimes even against the wishes and directives of his superiors and diplomatic peers". Han fick fullt stöd hela tiden av Anger och Danielsson. Inte på varenda punkt men utan deras och UD:s stöd kunde han inte ha gjort någonting.

GA: Den här debriefingen var mycket givande och speciellt och särskilt det här som egentligen inte går att arkivbelägga på något sätt ... utan att försöka att rekonstruera och litet valhant söka ... För min del är det intressant att diskutera vad som brukar vara vanlig diplomatisk praxis. Ta exemplet att du nämner ett utlämningsanbud om Stig Bergling. Hade det med RW-saken att göra?

JL: Han ville bli utväxlad mot RW.

GA: Han ville bli utväxlad mot RW och hur togs det emot?

JL: Han låter framföra detta genom sin advokat till UD. Det utspinner sig en diskussion på hög nivå. Det var under den korta tid som Hans Blix var utrikesminister och Ullsten statsminister. Det utspinner sig en diskussion om det tillrådliga i detta. Leifland tar mycket kraftigt avstånd från det. Regeringen beslutar ändå att man ska gå in på detta och göra ett försök. Jag instrueras att kontakta mina kontakter och som min personliga uppfattning framföra att det skulle vara acceptabelt för den svenska regeringen att göra ett byte. Om vi får RW så får ni Bergling. Det understryks igen i instruktionen från Stockholm att det här är din personliga uppfattning. Du har funderat mycket på saken och nu har du kommit fram till att ... och min KGB-kontakt vid Praga i den sal man brukar sitta tillsammans utländska diplomater hade ju inga svårigheter att fatta galoppen, så han sa att det där är nog litet svårt för han finns ju inte. (skatt) Som det var vid den tiden ... sådana invändningar ville vi inte höra på och det slutade med att han skulle förhöra sig och återkomma. 2 veckor senare satt vi där på nytt. Han framförde just att "det går inte, han är död" och sedan tillade han som en försiktig sovjetisk operatör någonting om att ... han lämnade en liten sådan där lucka som jag uppfattade som enbart sovjetisk traditionell försiktighet. Inte att det skulle ligga någonting bakom det. Detta har av andra som Susanne Berger tagits som en klar sovjetisk signal om att det fanns något. ...

Band 2 sid A

JL: Mina instruktioner var utformade på precis samma sätt som Söderblom använde, när han i MID säger till Stalin att han anser att RW är död, det här är min personliga uppfattning. Det är från ryssarnas sida ett klart uttalande att nu talar jag å regeringens vägnar, men det får inte citeras.

KW: Vad säger man om man faktiskt vill framföra just en personlig uppfattning?

JL: Då får du be någon annan göra det (skratt). Ambassadörer har inga personliga uppfattningar.

KW: Man måste väl kunna resonera litet fritt så där ...

JL: Då ska du inte använda det där koduttrycket. I varje fall inte österut. Det var något som ryssarna uppfattade som en brist i sitt eget system. MID-diplomaterna kunde inte föra samma samtal, KGB:arna kunde.

SH: Norge och Sovjetunionen hade ju väldigt omfattande resonemang kring Svalbard 1944-45. Utrikesministern tog upp sin uppfattning.

JL: Jag kan ta ett annat exempel, Göran Ryding som då var ambassadör i Moskva hade att hantera att en svensk med baltisk härkomst blev fast i Sovjet för någonting och så var Göran Ryding uppe hos Zemskov och framförde svenska krav på att han skulle släppas osv. Om vi nu tar av oss våra hattar och lägger dem där och talar som man till man om det här och jag skulle säga att det skulle vara till stor fördel för er om ni släpper honom. Zemskov säger då "vad får jag för det?". Sedan får man ta på hattarna igen.

HC: När det gäller Söderblom är det intressant att du sa det på det här sättet och även GP när han säger att det här är min privata mening, är det egentligen UD:s mening och kanske Sveriges. Det är så jag läser det.

JL: Ja.

HC: Och då är det väl intressant att prata om Söderblom och med tanke på hur han har beskrivits och blivit vad jag skulle säga "megasyndabock" i RW-affären. Har försökt läsa, men ser inget ... Jag har funderat mycket på Söderblom alltsedan jag började titta på UD:s papper vid slutet av 80-talet om RW. Sedan har jag inte hållit på med det på länge. Men sedan kom det upp mycket starkt som medial historia detta med Söderblom. Den mediala bilden var att Söderblom var mer eller mindre ansvarig för RW:s död, för att han mer eller mindre inte har tagit tag i det här. Och då tänkte jag på att knyta an till Anger faktiskt. Jag upptäckte ganska sent i något papper att Söderblom sa att Per Anger, Lars Berg och alla de andra säger att RW omkom i Budapest. Och då skulle Anger och ungerska legationen ha den uppfattningen så tidigt som 1945.

JL: Är det inte så att när legationspersonalen från Budapest passerar Moskva tar legationen hand om personalen och Söderblom ägnar sig åt Danielsson. Vad de sa till varandra vet ingen utomstående. Däremot hade Söderblom inte någon kontakt med Anger, för det var ju väldigt hierarkiskt. Ett sändebud talade bara med ett sändebud, förstesekr med förstesekr osv ...

HC: Någon rapporterar i alla fall också i ett papper att Anger också var av den uppfattningen, därför att det var den rådande uppfattningen i Budapest. De kom ju därifrån. Det jag vill säga här är att denna person som försvarat RW så mycket och kämpat, han var också inne i en rådande diskurs s.a.s och då funderar jag litet på hur stark var den här diskursen eller kunskapen eller vad man trodde, eller vad man ville ... i ledande kretsar i Sverige att RW kanske ändå hade omkommit i Budapest i ett pilkorsattentat. Enligt min uppfattning kan det

ha funnits en bit in på tidigt 50-tal kanske. Och egentligen är det Söderblom som jag är intresserad av, eftersom han har utpekats så väldigt och inte bara medialt. Ur någon slags historikersynpunkt blir det litet otillfredsställande om den här frågan inte kan tas ett varv till och under litet mera avsvälnande former, där man sätter in honom som en del i både ett etablissemang och en bredare diskurs.

JL: Det är alltid väldigt nyttigt att försöka sätta sig in i den andra sidan och hur den kan tänkas uppfatta vad vi säger. Och ryssarna fick på ett tidigt stadium klart för sig att Stockholm inte hade något större förtroende för Söderblom. Han var fel man i Moskva vid den tidpunkten, ... att han var mycket känslig för yttre tryck. Valet stod ju tydligen mellan honom och Sven Allard, när man skulle sända nytt sändebud till Moskva 1944. Och med Allard som var en tuffing hade det kunnat bli någonting helt annat. I alla fall redan efter 1 år, säg 1945, ställer Tjernysev i Stockholm frågan när han rapporterar till MID att Söderblom inte har det bästa ryktet här. Om ni vill kan jag se till att han blir utbytt och Söderblom var medveten om att han inte var så väl anskriven. Och det är det som gör att när han blir förflyttad till Bern och går på avskedsvisit till Molotov, säger till Molotov att han vet att generalissimus Stalin inte tar emot ambassadörer, men jag skulle uppskatta mycket om han kunde göra ett undantag för min räkning. Och Molotov som naturligtvis visste detta lika bra som Söderblom säger då inte "njet" utan säger att det ska nog gå att ordna. Jag ska tala med honom. Det här ges samma bild i både den svenska och sovjetiska uppteckningen. Söderblom begär på eget bevåg avskedsaudiens hos Stalin och den beviljas. Då är frågan, vad kan ha föranlett Stalin att göra avsteg från sin egen princip att inte ta emot någon ambassadör utom möjligen den amerikanska och brittiska. Stalin som skämtar om att diplomater är ett otyg som ska skjutas med k-pist. Vad får honom att göra detta? Han tror att Söderblom har något viktigt budskap att framföra å svenska regeringens vägnar. Och sedan har vi endast Söderbloms egen uppteckning från mötet med Stalin. Vi finner av Stalins besöksdiarium att det var 1 timme avsatt för det besöket. Nästa besökare kom först kl 22 på kvällen, han tar emot Söderblom kl 21. Och enligt samma diarium är besöket slut redan kl 21.05. Och Söderblom börjar med diplomatiska fraser som Stalin raskt avbryter och säger "har ni någon framställning ni vill göra?" Stalin kan inte tänka någonting annat än att han har något viktigt att säga. Och det är i alla fall då som Söderblom finner sig och säger att han vill nämna fallet RW. Men sedan säger han att "min personliga uppfattning är att han har omkommit". Och Stalin säger "har ni inte fått något meddelande från oss i saken?" och Stalin syftar då sannolikt på Kollontajs besked.

KW: Eller på Dekanozovs note.

JL: Det var ju vad som officiellt hade överlämnats. Så den frågan var egentligen ganska onödig. I alla fall här kommer Sveriges ambassadör och framför som sin personliga åsikt, alltså högsta potens, svenska regeringens budskap att RW betraktas som död. Och detta har Söderblom framfört vid 2 tillfällen tidigare, vilket vi aldrig har fått veta i Stockholm men som vi vet är upptecknat och hur han säger att ett sändebud inte kan ha någon personlig uppfattning, för att ändå i det här sammanhanget betrakta det som sin personliga uppfattning. Kan det gnidas in hårdare än så? Det här är viktigt.

KW: Vet du i anknytning till HC:s fråga på sätt och vis är det väsentliga att Söderblom rapporterar att han har dödförklarat RW i en depesch till utrikesministern. Och eftersom detta besked var helt i strid med den svenska regeringens publika uppfattning, så måste han ju ha vetat att Undén inte skulle ge honom någon reprimand. Därför annars är det en otrolig sak ... vad jag menar med det här är att Söderblom måste ju ... han var 45-46 år gammal. Han hade långt kvar till pensioneringen. Han måste tänka på sin framtida ställning, sin lön o a. Inte säger man någonting i en depesch till utrikesministern, om man är uppe hos Stalin, om man inte är övertygad om att det här är vad Undén tycker att jag bör säga. De har haft resonemang ... Söderblom var hemma i maj 1946 i flera veckor. Han var hemma i tidigare sammanhang och då har Undén antecknat i dagboken att han hade Söderblom hemma och då var det bara de 2. Då talade de naturligtvis också om det här RW-fallet. Undén skickar när han då läser den här depeschen ... det naturliga hade varit att han omedelbart hade instruerat ambassaden i Moskva att framföra att det som ambassadören, som nu hade lämnat Moskva för att åka till Bern för att bli sändebud där, är fel och angivit att den svenska regeringens uppfattning är etc etc ... Och sedan träffar då Undén Molotov i New York på hösten 1946 och tar upp alla möjliga andra ärenden, men nämner inte RW. Det hade varit en möjlighet att beriktiga det intryck som ... och då vet vi att RW fortfarande levde. Jag skulle hävda att du har rätt enligt min uppfattning att Söderblom har fått ta för mycket av kritik som egentligen skulle riktas mot Undén. Därför att det är Undén ändå som sagt som har en uppfattning officiellt publikt, men sedan ändå låter vårt sändebud framföra precis motsatsen. Det är inte alldeles ovanligt i och för sig i diplomatin ...

JL: Ja och sedan försvinner depeschen.

KW: Men den finns Gud ske lov i Moskva som kopia på den avgående handlingen. Och varför den försvann ... det behöver inte vara så att Undén brände upp den, utan det kan vara så att han gav den till Erlander, när Erlander tillträdde sedan i okt 1946 och började intressera sig för RW-fallet. Han måste göra det av olika skäl.

GÅ: Det andra som är intressant i det här pappret är den schweiziska parallellen. Då inställer sig frågan om den enda möjligheten om man ville ha tillbaka RW i det här skedet, var att Sverige var berett att utlämna ryska flyktingar. Hur sannolikt är det att detta skulle ha varit möjligt? I realiteten fanns det en möjlighet att rädda RW. Det här är en fråga man måste ställa sig. Det måste ha varit fullkomligt otänkbart att Sovjetunionen skulle ha kommit med ett sådant förslag ens.

JL: Sverige handlar inte med människor.

GÅ: Precis.

JL: Men det fanns flickan Makarova som jag har träffat och som har berättat att hon var livrädd, hon var inte så gammal då, att bli utlämnad. Det fanns NKVD-agenten Granovskij som hoppade av, sjömän och vi hade tidigare återlämnat ett stort antal ryska krigsfångar som tagit sig till Sverige från läger i Norge och det inleddes ju redan hösten 1944 i största diskretion. Och vi hade något som lustigt nog inte har tagits upp så mycket från ryssarna i ett sådant sammanhang ... vi hade några sovjetiska sjömän som hade gjort myteri 1941 och som

tagit sig till Sverige med sitt fartyg och som ryssarna gång på gång begärde utlämning av, men som i Sverige gjordes till ett juridiskt ärende och som gick hela vägen ända upp till HD, där man till slut fann att de kunde få asyl i Sverige. Så det fanns olika möjligheter i Sverige, på precis samma sätt som i Schweiz. Och en annan aspekt är att vi av schweizarna har fått en redogörelse för vilka förhör de utsattes för, Feller och Meier. Till en början ganska normala förhör av polistyp, "vem är ni, vad har ni för bakgrund, vad har ni gjort, vilka ha ni haft kontakt med?" De var reguljära diplomater. Feller var ute på sin första post, så han kunde svara sanningsenligt på allting, utan att på något sätt kompromettera sig. Om man då tänker sig att RW ställs inför samma frågor ... om han svarar sanningsenligt blir det konstigare och konstigare med sovjetiska ögon och det ger anledning till ännu fler frågor. Och försöker han svänga sig blir det väldigt svårt gentemot drivna förhørsledare. Så han har varit dömd att dras in i ett nät från början som inte gällde för schweizarna. Schweizarna får redan från början veta att "ni ska inte känna er oroliga, det är ingenting personligt, det här är en förhandlingsfråga med er regering". Och de behandlas på ett annat sätt än RW vid ankomsten. Det är uppenbart. De förs över omedelbart efter en natt på Lubjanka till Lefortovo. Helt isolerade och utan någon kontakt med andra, medan RW placeras med de tyska krigsfångarna och har möjlighet att kommunicera med dem. Och så förs det förhandlingar med schweizarna i Bern, medan alla våra kontakter om RW tas i Moskva och det ger ju inte samma eftertryck åt det hela. Det var en fördel för schweizarna att de inte hade diplomatiska förbindelser med Sovjet, därför att då etableras ett särskilt forum i form av en sovjetisk delegation i Bern för förhandlingarna. Det är helt koncentrerat, men för vår del så ska det framföras i Moskva. Det blir raskt mycket svagare och dessutom med ett så svagt käril som Söderblom.

KW: Det här Granovskij-fallet kommer vi in på ... jag har några synpunkter där, i samband med CM:s notes. GK önskade en replik.

GK: Det är så många olika diskussioner. Jag är så imponerad av JL:s otroliga kunskapsbank så att jag har nästan glömt mina egna frågor ...

GS: Jag har en liten fråga som har exakt med den här problematiken att göra. När man skickar uppgiften om att RW har omhändertagits i Ungern, exakt vilken dag går depeschen från Ungern?

GR: Den 16.

JL: Det vet vi.

GS: Det är ganska intressant att Söderblom inte o h t reagerar, för att först får han det här beskedet och sedan finns det uppgifter i ungersk radio och sedan finns det uppgifter om att RW skulle ha råkat ut för saker och ting. Det informerar Böhm om bl a också. Jag menar en så intressant sak att Langlet påstår det också och skriver ett rekviem över honom 1946, vilket också är mycket märkligt. Och sedan har vi det här mötet med madame Kollontaj, hur kommer det sig att denna information inte går vidare till Undén, det är mycket märkligt för mig. Allt detta sker och undergräver sedan allt det som sedan sker med RW.

JL: Du kan se det som så att Kollontajs besked först går till Maj von Dardel och sedan till Ingrid Günther som går ut på att han befinner sig i Sovjetunionen och har det bra. Däri ligger också att det här är en uppgift vi kan förhandla om.

GS: En handlingsuppmaning.

JL: Ja. Sedan berättar Ingrid Günther detta för sin man och han glömmer det hela. Han kommenterade detta med att det var detsamma som hade kommit ut i offentligheten via Maj von Dardel, men det är också en sådan där skrämmande lågpunkt.

KW: Då är man inne på frågan om relationen mellan Christian Günther och hans fantasifulla hustru Ingrid. Ingrid Günther var syster till Anders Österlings lika fantasifulla Greta. Min tro efter att ha talat med den güntherska familjen är att Christian såg på sin hustru på det där sättet som inte var så ovanligt på 10-talet och 20-talet när de gängade sig att hon var rolig och kul och ovanlig så där, men inte skulle man ta för allvarligt på det hon pratade om. Det är ganska många ambassadriser som har blivit betraktade på det sättet av sina män skulle jag påstå. Så om jag får knyta an till vad du skriver JM i ditt papper och det som Eliasson-kommissionen skriver ... Jag skulle då inte vara så kritisk ... att han då när han hör sin hustru säga detta, inte går till UD, beställer fram upptecknare och gör uppteckning "min hustru sa mig idag att hon hade talat ...". Till detta kommer ju då att vid den här tidpunkten feb 1945 hade han ju så oändligt mycket annat att tänka på. Det har jag sagt tidigare ... norska regeringen ville att vi skulle mobilisera armén för att skrämma tyskarna. Det pågick ett krig i Lappland mellan finnar och tyskar och i stort var Kollontajs uttalande bara en ett bekräftande av Dekanozovs besked.

JL: Slutkampen om Berlin ... , ambassadpersonalen där försvunnen ...

KW: Ja så vid den tidpunkten ... jag skulle vilja fråga dig vad gäller det här med att ta fasta på Dekanozovs note, vad är normal praxis om sändebudet får den där noten, borde han inte ...?

JL: Härmed får jag erkänna mottagandet av er note med uppgift att ...

KW: Ja just det och inte att man lägger den till handlingarna och väntar på att UD ska föreslå att man ska erkänna mottagandet av handlingarna. Där vet jag inte vad som är diplomatisk praxis, men det förefaller mig väldigt praktiskt att man gör det omgående.

JL: 1960 när jag började så var det ännu väldigt formalistiskt. Man skrev "nötter" till varandra och det var på franska, men man erkände mottagandet.

GR: Det är egentligen bara en kort replik på vad du sa HC om vad Söderblom gjorde och inte. Man kan undra över vilka Söderblom hade talat med. Under mars 1945 får han olika instruktioner från UD:s sida över vad han bör göra och inte göra. Sedan har han lyssnat på vad man har sagt från Bukarest. Han har fått information rörande vad man där har sagt till sändebudet att RW skulle vara försvunnen. Om man ska vara kritisk mot Söderblom och ange när han börjar fabulera är när han säger den 14 apr "att RW som varit dödsdömd av pilkorsarna ska ha 'smugit över till ryssarna' och sedan avrest mot Debréceen och troligen omkommit.

Fallet kan nog aldrig lösas". Han har inte talat med personalen ... det är främst under inflytande av Langlet som han drar den här helt egna slutsatsen.

JM: Han hade faktiskt talat med personalen då.

KM: Ja det var kanske det som var HC:s poäng att det kanske fanns skäl för Söderblom att tro det han sa. Det kan mycket väl ha byggt på någonting som han hört av de personer som han uppfattade visste bäst helt enkelt.

KW: Men då har man å andra sidan en skriftlig note från Dekanozov som informerar om ... jag håller med dig om ...

KM: Men Dekanozov hade inte varit i Budapest ...

KW: ... men hade fått besked trodde sovjetiska kommandot i Budapest.

GS: Han borde ha fått ett nytt besked att han hade försvunnit efter det att de tagit hand om honom.

KM: Det här var hans medarbetare ...

HC: I den röran som var då + att Dekanozov inte säger att han vidarebefordrar något någonstans ..., då kan jag tänka mig att när man inte får veta mera från den sovjetiska sidan att RW kan befinna sig i Budapest och bli offer för ett pilkorsattentat. Det är att försöka rekonstruera ...

KW: Ja.

CM: Varför tillbringar Söderblom så kort tid med Stalin?

JL: Stalin märker att han framför nonsens. Stalin vet att RW sitter där han sitter och så kommer detta sändebud och säger att han är död. Och om Stalin då har tänkt sig att vi ska ha en bytesaffär. Det är en kaukasisk gangster som har genomfört en kidnapping och nu väntar han på arbetsgivarens bud, "vad är ni beredda att ge?" Sedan säger han att han är död. Hur kan man fortsätta och samtala med en sådan idiot?

CM: Helt otroligt!

JL: Jag vill bara avsluta med en rolig historia. Jag hörde häromdagen som exempel på hur man kan missförstå varandra i diplomatiska sammanhang. Det här är Teheran någon gång 1939-40, den gamle shahen ... Någon svensk tidning har skrivit något förgräpligt som uppväcker shahens vrede. Sveriges ambassadör kallas upp med några dagars varsel, så han hinner meddela Stockholm att "vad ska jag säga?" Stockholm svarar någonting om att vi ska vidta det högsta straff som svensk lag känner till, "vi drar in tidningen". Och så traskar han upp till shahen, det är på sommaren, det är varmt, han har jacket som man ska ha, svetten rinner och han kommer in till shahen och börjar framföra sitt budskap och säger att vi ska vidta det högsta straff som svensk lag känner och så gör han så här (torkar sig med ett finger längs framsidan av halsen, skrott). Shahen blir jätteförtjust, uttalar sin stora vänskap för Sverige, han ska göra allt för ambassadören.

KW: Tack. OK jag har varit försumlig, vi skulle redan för en kvart sedan ha gått över till CM:s papper. Då ger jag ordet till CM.

CM: Jag vill börja med att meddela att handlingar som jag har skickat i samband med vår diskussion bygger ofta på forskning som har genomförts för 5-6 år sedan och som har legat kvar i mitt skåp. Det gäller frågor rörande Cheshire, vissa frågor angående Meropa, Lolle Smit och John Dickinson. Jag har diskuterat mina frågor rörande RW med JL och en mindre krets som t ex Sven Wäsström som var expert när det gällde den svenska underrättelsetjänsten. Min forskning bygger inte endast på arkivhandlingar, även om sådana handlingar naturligtvis ofta är utslagsgivande, men också på detektivarbete och att leta upp sådana som på ett eller annat sätt sitter på ledtrådar. Det gäller t ex John Dickinsons son samt Berber Smits dotter. En del saker beträffande Danielssons hustru och Spitchkins verksamhet har varit aktuella tidigare i min forskning som har gällt underrättelseverksamhet från 5 mars 1953 särskilt i Norden och de baltiska länderna. Så det känns skönt att äntligen lägga mina kort på bordet. Det täcker inte allting, t ex min genomgång av C-papper. Det var tyska papper som forcerades av svenskarna, eftersom jag hoppades att finna vissa saker om RW, men i alla fall det mesta som jag forskade ... ligger i det som jag lämnade. Jag har haft anledning att titta på vissa personer i RW:s närhet och vissa aspekter av uppdraget i Budapest som skapade rykten att hans uppdrag mer eller mindre var en täckmantel för någonting annat, t ex spioneri, separata fredsförhandlingar eller undangömd affärsverksamhet av tvivelaktig karaktär. Sådana rykten är inte särskilt snälla, men det är relativt lätt att förstå hur de har kunnat komma till stånd. Iver Olsen RW:s amerikanske kontakt var som vi vet representant både för WRB och OSS, spionorganisationen ... och samtidigt var RW besläktad med Sveriges förnämsta finansfurstar, men finansfurstar med Bosch-affären i bagaget. Jag får många skäl i mina handlingar att undersöka kontakter mellan RW och det brittiska underrättelseväsendet både i Stockholm och på plats i Budapest. När det gällde Stockholm kunde jag snabbt bevisa med hjälp av SÄPO:s krigstida arkiv att det fanns konkreta kontakter mellan RW, Lauer och Cyril Cheshire som representant för den brittiska hemliga tjänsten MI6, SIS. Det bevisas av det faktum att det finns avskrifter av hela telefonsamtal och det var imponerande enkelt, men problemet som återstår är, hur sådana kontakter ska tolkas? Och förresten detsamma gäller en kontakt som kom till SÄPO:s kännedom 1942 mellan RW:s syster Nina och en Threlfall som hade en liten ställning inom SOE:s enhet för Ungern. I Budapest har jag fokuserat på 3 olika saker. Först gruppen av holländska officerare som har funnits där under 1944-45. Den andra är familjen Smit, eller mera exakt Berber Smit och hennes far Lolle Smit. Och för den tredje John Dickinson och resultatet är följande. Jag har försökt förklara varför de holländska officerarna ö h t hamnade i Budapest och skälet var helt enkelt att de hade rymt från Stalag 371, i Stanislavl söder om Lvov, nu Ivanofrankisk i Ukraina och tog sig över till Karpaterna och räddade sig till Ungern, där de kunde räkna med relativt bra behandling. Efter den tyska ockupationen, då det var svårt att ta kontakt med allierade vapengrenar, ägnade de sig åt div motståndsarbete som förfälskning av handlingar, underrättelseinhämtning osv. 3 av officerarna uppehöll kontakt med överste Charles Howie, vilken som bekant deltog i hemliga förhandlingar med Horthy. Annars finns det inte något som helst belägg för hypotesen att de hade ägnat sig åt antisovjetisk verksamhet. Underrättelseinhämtningen var inriktad helt och hållet mot tyskarna. Trots detta behandlades de av ryssarna som ev antisovjetiska spioner i brittisk sold. Grunden till sistnämnda anklagelse var förmodligen kontakt med Howie. Samtidigt bör det noteras att alla holländare utom en lyckades passera genom rysk säkerhetskontroll. Undantaget var Gerrit Van der Waals och han gjorde det fatala misstaget att låta sig skiljas från sina landsmän och sökte kontakt med den ryska armén. Och mönstret känner man igen från fallet med RW och det fanns också en engelsman som hette Barratt och det är värt att fundera om dessa 3 fall ... är det möjligt ... om RW hade hållit sig tillsammans

med annan legationspersonal, skulle han ha klarat sig? Alla 3, Van der Waals, RW och Barratt dog i rysk fångenskap, trots försök på högsta nivå ... det var samma sak med Barratt att högsta nivån försökte få frågan löst med Moskva. Det ryska esset var relativt osäkert och man kunde berätta ... Bland holländare i Budapest intog Lolle Smit en särskild plats. Han var en medlem av Philips direktion i Budapest, men med ansvar för Philips verksamhet i balkanländerna. Han hade bostäder både i Budapest och Bukarest. Under kriget företog han tjänsteresor i Tyskland, Schweiz och Turkiet. En man med sådana kontakter och som kan röra sig väldigt fritt, blir naturligtvis av stort intresse för en underrättelsetjänst. Claerwen Howie som har skrivit en bok om sin svärfars vistelse i Ungern har redan visat att Howie disponerade över goda kontakter med den polska underrättelsetjänsten och det var en viktig underrättelsetjänst, på den här sidan ... och hade dessutom hemliga kanaler till britterna i Turkiet. Bl a hjälpte Smit den polska underrättelsetjänsten att föra in radiodelar osv och inte minst hade han varit en oersättlig hjälp i Budapest, men det skulle visa sig att detta endast var en bråkdel av Smits hemliga verksamhet. Av brittiska handlingar som förvaras i det holländska riksarkivet visar det sig att Smit var en spion av ett långt större format än man hade anat. Han lyckades bygga upp ett nät av informatörer, inte bara i balkanländerna utan i Tyskland också. Genom nätet kom ofta detaljerade upplysningar från en eller flera som var till gagn för Storbritanniens vapenförsvar 1940-41. Dessutom kunde jag läsa att en del rapporter gick inte bara till britterna utan till en amerikansk attaché i Turkiet och hamnade så småningom på hans bord. Det kan också noteras att när Averell Harriman, då amerikansk ambassadör i Moskva och en man med pondus, besökte Bukarest i dec 1945, förde han samtal med Lolle Smit. Vad som är intressant är att Smit kan kopplas till RW via sin dotter Berber. Berber och RW hade ett romantiskt förhållande i Budapest, hur pass allvarligt kan jag inte bedöma. Vad jag kan säga är att Berbers namn förekommer lika ofta som Batizfalvys i RW:s almanacka. Han är en mycket stor allierad spion i närheten av RW i Budapest. Det finns också andra beröringspunkter mellan dem, det är också sant, men vi kan inte säga mycket mera och vi kan inte säga om det hade någon betydelse eller om det spelade någon roll för ryssarnas misstänksamhet, när det gäller RW och den svenska legationen. Men om det finns mera att säga om Smit, så är han en mycket viktig agent. När det gäller John Dickinson vet vi inte ens det. Jag blev fascinerad av John Dickinson, när jag råkade på paret Langlets böcker under budapesttiden och hittade Dickinsons namn. En engelsk regissör som var gift med en Teleki som jobbade först för Langlet och sedan för RW och som var vän med Kutuzov-Tolstoj och som ombads av Danielsson att tillfälligt ta hand om den svenska legationsbyggnaden och som sedan dyker upp i Stockholm efter kriget ... Ja det är någonting intressant. Min kunskap utökades genom kontakter med prof Lóránt Kabdebó Miskolc som skickade mig en kopia av Dora Gratz dagbok. Dora Gratz och Dickinson kände varandra ... kanske hade de ett förhållande ... och också genom kontakt med Dickinsons son som ... jag försökte sammanfatta vad jag vet om mannen, men det finns mycket som vi bara kan spekulera om. Och så till min uppsats "What happened in Cairo" och här har jag berättat om vissa fakta som jag har tänkt en längre tid. Jag har påträffat dem i samband med en mycket intressant studie av en välkänd handling rörande hans verksamhet i Stockholm. En del uppgifter beträffande Danielsson förekom i den brittiska handlingen. En gåta i sammanhanget är varför Danielsson vid återkomsten till Stockholm inte har utfrågats angående RW. Min uppsats kan kanske hjälpa oss att förstå varför UD kanske inte var särskilt entusiastiskt att "gräva upp hunden under Danielssons fot". Man insåg säkert en fara, nämligen att man ingenting skulle vinna samt att man skulle ge ryssarna anledning till anklagelser att den svenska legationen hade ägnat sig åt spionage. När man läser uppsatsen ska man inte stanna vid frågan om Danielsson var skyldig eller inte. Det handlar egentligen inte om det. Blott själva misstanken räcker för att skaffa problem för svenskarna. I CM:s "notes" har jag samlat ett urval av observationer av personer och händelser som jag hoppas ska stimulera andra till fortsatt grävande. Det är

spännande. Här hittar man synpunkter om Lauer-RW-förhållandet om Henrik de Wahls betydelse och sambandet med Manfred Weiss, om avhopparen Granovskij, om RW:s verksamhet och tjekisten Spitchkin. Till slut till min lista av öppna frågor understryker jag behovet av att få veta vad har hänt med Meropa AB:s arkiv. Det är också önskvärt att någon också ska gå igenom handlingar i Bundesarchiv i Tyskland för att finna ev belägg för påståendet att RW har fungerat som någon slags mellanhand i tilltänkta förhandlingar mellan tyskar och ryssar om en separatfred. En schweizisk historiker som jag respekterar mycket påstår att han hittade just en handling om detta, men tyvärr eftersom han var intresserad av andra saker, har han inte noterat handlingen, men jag tror att det är värt att undersöka. Och frågan är också indirekt om komplicerat av ett konstigt påstående av Beria om en fredssondering som nått tyskarna inte långt efter Barbarossa. Vi känner till ett annat förhållande ... men detta var någonting nytt. Även om det kan vara så att Beria Jr "är ute och cyklar", men jag tror att många saker som sägs har faktiskt ägt rum. Historia har en förmåga att överraska oss.

KW: Tack. Får jag först bara fråga ... när jag läste de här pappren så kommer jag på fantastiska saker och otroliga människoöden som spelas upp ... men den slutsats man kan dra -tycker jag- med dina inblickar i underrättelsearkiv i olika länder, ... har sysslat med detta så länge, men egentligen inte hittat någonting av substans som faktiskt har visat att RW har sysslat men någon slags "Intelligence work"

CM: Ja just det.

KW: Jag tycker trots allt detta grävande och alla fynd ... så hittar man inga fynd ...

CM: Det rinner ut i sanden ... Det finns intressanta saker i omgivningen, men det är bara det. Det kanske räcker. Sedan kommer man in på det här med misstänksamhetens betydelse.

--- (diskussion kring kommande lunch i samband med mötet)

JL: Bara ett litet exempel på de märkliga kopplingar som kan uppkomma. Apropos vad CM berättade om den mystiske Dickinson, så satt vi här i UD en trappa upp KW; Harald Hamrin och jag och berättade just vad jag hade fått höra om Dickinson. Och så öppnas dörren och in kommer vår ambassadör i Budapest. Vi säger kort vad vi talar om och han säger "men honom känner jag, honom bodde jag hos när jag var pojke". Dickinson var en engelsman som bodde i Budapest under kriget och han åtnjöt så stort förtroende så att han av Danielsson ombads att ta hand om legationsbyggnaden. Och sedan visade det sig att han även efter kriget fortsatte att åtnjuta stort förtroende hos vår dåvarande chargé d'affaires i Budapest som ska sända hem sin unge son till internatskola i Stockholm eller kanske i Sigtuna och han blir då placerad hos denne Dickinson som då bor i Stockholm, därför att Dickinson var en av familjens bästa vänner. Allting hänger ihop (skratt).

SH: Det var egentligen en litet mera allmän reflektion. En del av de saker som har tagits upp nu och vid tidigare möten ... jag tror att det finns en underliggande tankegång att vi letar efter förklaringar till varför RW blev arresterad och att det är svårt att få veta varför ... Du har ju aldrig antytt att ... Risken är att vi är på väg litet för långt ut i periferin s.a.s. Om man börjar gräva i min eller andras tidigare tid, kommer det att dyka upp de underligaste förbindelser. Vi närmar oss här nog det metodiska problemet att inte gå för långt ut i periferin. Det kommer alltid upp nya förbindelser, nya pusselbilder ... det har egentligen inte kommit upp några nya bevis för dessa sammanhang. Men vi måste alltid vara medvetna om i vilken riktning vi vill

styra vår forskning mot. Det är också något var och en med intresse ... men jag är inte helt säker på att det är i den riktningen vi ska gå.

GP: Jag tillhör också de som läser sådant här med stort intresse. Och jag har en reflektion. Vi har ju både i Eliasson-kommissionen och i den här sammanställningen berört varför han greps, varför det blev så komplicerat. Då har vi talat om varför ryssarna var så misstänksamma. Ryssarna kanske var medvetna om kontakterna med den här storspionen och det har kanske räckt ...

KW: Tack för det.

GS: Kort. Jag kan bara säga att jag letar febrilt efter Meropas arkiv och jag har kommit till ett advokatkontor som inte har något material, trots att de skulle ha det. De har gått ned i sina lager och en av dem kanske svarar mig. Dessutom har jag skrivit 5-6 brev till olika ställen i Sverige för att få tag i någonting om bakgrunden. Det har inte givit något som helst resultat. Jag har varit i kontakt med Schweiz därnere som du (CM) känner till. Samma sak där. Jag ska ned dit nu, så jag hoppas kunna få åtminstone någon kunskap där. Det intressanta är att jag har varit i närheten av en av hans närmaste män. Jag känner honom väl och jag har aldrig växlat ett ord med honom om Lauer ... han dog för ett halvår sedan. ... Lauers medarbetare vid Meropa i Stockholm som jobbade med honom. Barnen har intervjuat honom något. Jag har inte kommit dit, så jag ska göra det. Jag har träffat 2 personer som har jobbat med honom i Sverige.

PL: När slutade Meropas verksamhet?

GS: Vi har ingen exakt uppgift, men någon gång under sent 50-tal. Det var igång då.

CM: Det existerade ganska sent.

Band 2 sid B

CM: De som höll på med detta ... Skandinaviska enskilda banken ... och jag fick faktiskt tillstånd att titta i bankarkivet. Det fanns ingenting.

GS: Jag har varit i kontakt med Salén och med dem som övertog ...delar, men ingenting som givit resultat.

GK: Ja. Tack så mycket, intressanta papper och intressanta underrättelseagenter ... Jag har också arbetat med teorin om ryssarna har vetat om RW:s underrättelsekontakter. Jag har som sagt inte heller hittat några konkreta belägg ... har forskat litet i brittiska källor. Det som är intressant däremot är att britererna hade ett ganska stort nätverk i Ungern under hela kriget sedan tyskarna hade kommit in ... Dock fick inte det här nätverket någon kontakt med det större antinazistiska motståndet. Det var som om det fanns vattentäta skott däremellan ... som isolerade öar... Den person som kan knytas närmast till RW och som var briterernas man är Gyula Dessewffy som Per Anger bevisligen har sagt fick beskydd på svenska ambassaden efter pilkorskuppen. Men så är problemet att de namn som står i de brittiska källorna inte behöver vara riktiga namn. Det kan vara täcknamn, så det är ju jättesvårt. Det verkar som om det fanns misstänksamhet från olika håll och det kan man ju förstå. En central figur i det här är överstelöjtnanten Howie. Det var han som verkade i Ungern våren-sommaren 1944 och han är väldigt misstänksam mot ungrarna och litar inte på dem. Och det är vice versa också, det

var som om (skratt) ... det syns på honom att han är utlänning då. Så trots att han har vissa kontakter med motståndsrörelsen ... och han flygs ju ut från Ungern av motståndsrörelsen, ... men det är nog på grund av den här misstänksamheten som han aldrig kommer i kontakt med motståndsrörelsen och enligt min teori även då RW som jobbade nära den ... men Dessewffy är på deras lista. Jag trodde t ex att prof Szent-Györgyi skulle vara där, men det fanns inte klart bevis för att han jobbade för den eller att Per Anger gjorde det. Det fanns sådana teorier, men jag har inte hittat något ...

CM: Det finns t ex antecknat i Dora Gratz dagbok att ... Dessewffy kände Dickinson ... men man ska också känna till att den brittiska underrättelsetjänsten litade mycket på goda kontakter med den polska underrättelsetjänsten. Och det är en viktig sak faktiskt, när man talar om länder med rysk misstänksamhet, eftersom man ofta hittar ett polskt samband i de personer de var intresserade av. Det fanns den här "Max" som togs av ungrare, han hade utmärkta kontakter med polackerna.

GK: Jag håller med dig fullständigt. Det är därför som vi hade den här diskussionen tidigare. För min del tror jag faktiskt att kontakter med polackerna och ev kännedom om Katyn-dokument var den viktigaste anledningen till ...

CM: Det kan finnas andra anledningar som t ex hela den polska biten som är intressant ...

GS: Några korta förslag bara till er i kommittén. Här kommer upp en massa nya namn. Vi sitter inne med en massa kunskaper om namn. Tänk om vi kunde ha ett seminarium, där vi gick igenom namn och hjälpte varandra med namn. De bromsar bara i arbetet att vi inte är säkra på vem en person är eller vad det är ... och vi sitter inne med en massa kunskaper. Tänk om vi kunde ha ett seminarium, där man bara kunde ösa ur sig namn och gå igenom dem och bara göra en lista på dem. Bara ett förslag.

KW: Det blir många förslag på aktiviteter i samband med det som jag har talat om tidigare. Jag har en annan synpunkt när det gäller det här. Jag har nämnt till CM i ett mail -tror jag- och det gäller Granovskij-fallet och där är det ett faktum och jag måste säga ... att när man jämför Granovskij-fallet, den här NKVD-mannen som hade gjort bort sig i Sovjet, men inte bestraffades mera än att han blev en vanlig sjöman ... Så hoppade han av i Värtahamnen här i Stockholm och då uppstod i sept-okt 1946 den situationen att ryssarna med en otrolig energi begär att han ska lämnas ut. Och då har man -som jag tycker- ett ganska givet fall. "Javisst får ni honom, men då ska vi först få RW". Det intressanta är att detta kom upp ... först på regeringsnivå. Det finns många notiser om det här både i Undéns och även Erlanders dagböcker. Den ende som vågade eller ville säga någonting till ryssarna som påminde om en sådan utväxlingspropå var då kabs Karl Ivan Westman som enligt ryska uppteckningar, han gjorde ingen uppteckning själv för vårt arkiv, ... sa till den sovjetiske ambassadören att han hade trängt upp sig för 3:e eller 4:e gången för att begära Granovskijs utlämnande "att vi vill veta var RW vistas". Dvs han sa inte att vi undrar om Wallenbergs öde ... vad som hade hänt honom, utan vi utgick från att ryssarna hade honom och visste var han var och "nu vill vi veta var han vistas". Men det intressanta är att Westman aldrig vågade framföra denna propå till Undén, eftersom han visste att Undén "var dead against" människohandel som han sa. Undén ville t o m enligt sin egen dagbok lämna ut Granovskij till Sovjet, utan att vi hade fått något i gengäld. Jag tycker att detta är det centrala fallet ... ryssarna kom ju med påståenden att den här Granovskij hade våldtagit akterstäderskan och hade rymt med skeppskassan och så där, för att han skulle bli en vanlig civilbrottsling som man skulle kunna lämna ut. Och det var en diskussion i regeringen om det här var ett asylrättsfall. Och då gick faktiskt även Wigforss,

vilket är ganska unikt, emot Undén och ansåg att man inte borde lämna ut Granovskij utan ge honom asyl. Och det var vad justitieminister Herman Zetterberg ansåg ... resultatet blev ju att Granovskij förpassades ur riket, men inte mot sin vilja till Sovjet, utan amerikanarna tog hand om honom. I CIA-arkivet kan man se varför ryssarna var så intresserade av honom, därför att det finns en bedömning av dåvarande CIA-chefen -jag tror det var Casey långt senare- när han säger något mycket starkt om värdet av de informationer som Granovskij kunde ge om Sovjets underrättelsenät i Västeuropa. Här hade man en möjlighet ... om man ö h t skulle ta RW-fallet, finns det då inte noterat någon annanstans än då i de ryska arkiven om vad Westman, kabs, hade sagt. Det tycker jag är ganska ruskigt.

GR: Det finns en ganska intressant uppföljning till detta. Det här med Westman ägde rum i nov och det var ungefär ett halvår efter Söderbloms misslyckade samtal hos Stalin. Det visste man inte då. Sedan kom i legationen i Moskva Assarsson som tog upp frågan med sina sovjetiska motsvarigheter. Jag vet inte om Westman/Assarsson-sakerna på något sätt var kopplade till varandra. Det känner jag inte till. Det är intressant att det låg litet i luften det här att vara litet tuffare mot ryssarna. Gissningsvis var frågan då redan avgjord -med stalinsamtalet.

KW: Han levde ju fortfarande.

GR: Javisst, men förmodligen gissar vi att det inte gick att göra så mycket efter samtalet med Stalin.

PL: Det intressanta är att Assarsson var t f kabs när RW förhandlade sin lön i slutet av juni 1944, så han ... förstod precis vad RW gjorde i Budapest. Det är mycket intressant också.

JL: Beträffande det här med samtalet mellan Söderblom och Stalin, så väntar ju ryssarna ett halvår och Gunnar Häggelöf tillträder och gör sin första stora demarsch i ärenden i slutet av jan 1947 och det är då han gör ett misstag. Han framför allt det som borde göras av en professionell diplomat, men har avslutar med "att man kan ju faktiskt inte utesluta att han omkom i Budapest" och det här rapporterar han inte i tillägget, men det återfinns i den sovjetiska uppteckningen. Och sedan börjar hjulen snurra. Nu har även det nya sändebudet meddelat att Sverige är berett att acceptera att han är död. Och då förflyttas RW tillbaka från Lefortovo till Lubjanka och där kommer det sista förhöret, enligt det officiella förhørsregistret. Och det är det enda förhör från vilket vi har en oberoende ögonvittnesskildring, från den tolk som då inkallades och som sedan blev en av KGB:s stjärndiplomater. Han var min sovjetiske kollega vid säkerhetskonferensen i Madrid. Han har då berättat att han inkallades för att tolka ett förhör till och från engelska med en för honom då okänd fånge. Förhören gick ut på att kontrollera tidigare uppgifter och fången verkade vara vid god vigör. Han förhörde sig senare om vem det kan ha varit och fick höra att det var RW. Det här var i mars. Sedan kommer något politbyråmöte -har jag för mig i april eller maj- där man tydligt diskuterar Norden, för att då inkallas specialister på både Sverige och Finland. Och sedan kommer samma sommar MID:s upprepade önskan att få klarhet i fallet. Vad ska göras? Och sedan kommer det försvunna brevet från säkerhetsminister ... Abakumov och sedan beskedet om RW:s död. Det kan enligt de senaste rönen finnas en förskjutning på någon vecka eller så. Det finns uppgifter om att han hade förhörts påföljande vecka. Där tar alla vittnesmål slut. Så där kan man se ett samband, de litar inte på Söderblom utan väntar. Och först när det har bekräftats vidtar man åtgärder. Då har man en kidnappad, en gisslan, som ingen vill ge någonting för.

HC: En väldigt kort reaktion. Det gick vidare och kom att handla om andra saker, men det var när Hägglöf skulle ha gjort inlägget -som du sa var olyckligt- ... är inte säkert att han har gjort. Jag har sett uppteckningar från sovjetiska arkiv, visserligen från 60- 70-talen, där sovjeterna har sagt saker om vad man har sagt på andra sidan och som jag inte är säker på är riktiga och det är kanske ingenting specifikt för just sovjetiska diplomater, utan det kan hända att man lägger till saker som passar i sammanhanget ... är i linje med vad sändebudet har sagt, är moraliskt riktiga. I det här fallet ... det kan vi inte veta om Hägglöf ...

JL: Det kan vi inte veta, men vi kan däremot tänka oss att den som gör uppteckningen inte kan veta vad hans överordnade vill uppnå. För honom gäller det att vara så sanningsenlig som möjligt. Sedan kan det korrigeras ...

HC: Så har jag inte alltid upplevt det i arkivuppteckningar alltså i förhållande till det svenska, när jag har kollat det ...

JL: Det där går vi ju också in på en del i arbetsgruppens arbete, trovärdigheten. Sedan var det känt i MID att det här var någonting som Stalin hade varit engagerad i och tanken att man skulle använda RW för något syfte kan ju inte ha varit främmande där heller. Men de visste inte vad. Och därför att det viktigt att återge det som sägs från svensk sida. Det är en viktig sak. Hur det var får vi aldrig veta.

GP: Får jag bara haka på. Vi ska inte förlänga detta i all oändlighet, men när det gäller nedteckningar och samtalsuppteckningar så visar det att man är mycket bra på att exakt kunna känna av vad det är som toppskiktet ville höra. I den mån de inte känner till detta och särskilt under den här tiden, när varje kommunatecken kunde innebära att man själv åkte dit, så kollades det mycket noga av vad det skulle stå, innan det presenterades. Det kan ha sagts och det kan inte ha sagts, men det faktum att det står där behöver inte betyda att det har sagts.

JL: Beslutandet låg hos Stalin och det här var föregripande den formulering som gavs här.

GP: Men den står sedan den person som gjort uppteckningen noggrant har kollat av att det skulle stå där.

JL: För protokollföraren vid MID är det inte så lätt att helt kolla av vad Stalin avser.

GP: Men heller inte omöjligt. Man var väl medveten om att här gäller det att tassa mycket försiktigt så att det blir korrekt.

JL: Det är inte alldeles okänt i svensk förvaltning heller.

KW: Då har vi kommit ganska långt från utgångspunkten, men jag hoppas ändå att du har fått några synpunkter av intresse och jag hoppas också att du inte drar dig tillbaka till pensionärstillvaron till 100% som du hotar med. Då ska vi övergå till den sista punkten på dagordningen före lunchpausen. Det är verkligen inte så lång tid som vi har kvar, men vi kan dra över litet grand. Antagligen kommer AL att snart knacka på dörren och undra "ska vi inte börja kaka snart?" Det får vi ta ställning till då. Då får jag ge ordet till GR.

GR: Tack så mycket. Jag kan väl säga att rapporten rörande Fredrik von Dardels dagböcker har en litet annan karaktär än alla de andra rapporterna. De andra är vetenskapliga rapporter. Detta är ett försök att sammanställa innehållet i ett väldigt stort arkiv. Man ska hålla i minnet

att det är inte skrivet som en vetenskaplig rapport, utan det här är någonting av ett smakprov. Och som jag skriver i rapporten gör jag egentligen inte så mycket värderingar. Det kan man göra i en textkritisk utgåva, det finns en hel del textkritiska frågor man kan ställa. De har jag delvis lämnat åt sidan. Jag kan också säga att jag i ett annat sammanhang har arbetat som konsult på Riksarkivet ... när man där fick veta detta blev man mycket intresserad och jag tog även kontakt med gruppen ... och den här rapporten är en något omarbetad version av en orientering som jag skrev för forskare vid RA. Alla som är här känner till det mesta om RW och vet nog att Fredrik von Dardel var RW:s styvfar. Det som är intressant med materialet är som ni har läst att materialet är en del av det privata RW-arkivet som finns vid RA. Det är enbart en mindre del av detta arkiv. Vad får man ut av arkivet? ... fokus kom snart som jag skriver att hamna på den artikel som utkom i USA. Diskussionen kom igång rörande hur Fredriks och Maj von Dardels tillvaro hade varit hela tiden och även mot slutet. Det som är intressant är att det inte bara är Fredrik och Maj von Dardels egna upplevelser som refereras, utan man får ut mycket av RW-aktionen ... Det finns mycket anteckningar även från Guy von Dardel, deras son och även papper från Birgitta de Vylder-Bellander som var ordf i RW-aktionen, den privata verksamheten. Det man får ut av det här arkivet är det privata ... familjens spaning och hur den uppfattade vad det var som hade hänt. Det är en inlaga och man kan säga att det är en partsinlaga som allt annat. Om jag får lämna en mera personlig synpunkt på innehållet är det att Fredrik von Dardel försöker vara ganska objektiv. Han försöker relatera vad olika sidor säger. Dels består som framgår beståndet av hans sk dagbok. Det är en uppteckning av information mer eller mindre dag för dag. Vad har man fått veta, vad sker dag för dag, vad är det för initiativ som familjen tar. Dels är det också en förfärlig massa kopior som han har fått från UD, olika källor osv. Jag har själv haft förmånen att få arbeta med den här frågan under ganska många år och mitt intryck är att det finns inte så mycket officiellt material som skulle ha gått UD eller övriga "officiella delar" förbi. Vad jag pläderar för i redovisningen och genomgången som inte ska bli så lång, är att den här dagboken är en betydelsefull del i arbetet med RW-frågan. Den ger en något annorlunda bild än den officiella, men jag tycker att det finns anledning att pläderna för att redigera hela den här dagboken -och den är ganska omfattande. Det är ett väldigt stort material att gå igenom, kritiskt editera för den finns i flera versioner. Först var tanken att den skulle ges ut, men det blev inte så och det beror säkert väldigt mycket på göteborgsjournalisten Harald Wigforss som också skrev i UNT. Han var så pass kritisk att han avrådde familjen från att ge ut det här. Jag tycker att det idag finns alla anledning att editera texten och att ge ut åtminstone själva dagboken. Kopiematerialet kan vi kanske lämna därhän. Jag skulle gärna vilja ha era synpunkter. Det är naturligtvis gruppen som fattar beslut, men jag vill gärna höra om ni av vad jag skriver kan utläsa om ni tror att detta är något som kan ha ett allmänt intresse. Jag stannar här eftersom vi har litet ont om tid.

KW: Får jag kommentera det här först själv. När det gäller det här UD-anslaget har vi varit restriktiva och nästan genomgående avvisande till stöd för publicering, tryckning av källmaterial och studier. Jag tror inte att vi har givit något sådant bidrag faktiskt för att underlätta att något förlag tar förlagsrisken. Däremot i samband med 2012 så kunde man ju tänka sig att instans som har mera pengar och som inte är uppbunden av en sådan uppgiftsdefinition som vi har för det här anslaget på UD, nämligen Forum för levande historia skulle kunna vara intresserad av att åta sig en del av kostnaderna för publicering. Men det är en sak som ni får fundera på förstås. Jag bara nämner det därför att ... du nämner visserligen här på s.35 "i volym 9 finns det en kopia på Fredrik von Dardels dagbok 1952-1978 utan de bilagor som ingår i vol 1-8 är löpande paginerat 1-387" och det är ju inte någon överdriven volym, 387 s. Frågan är vad det ger utan bilagor, det har jag ingen uppfattning om.

SH: Apropos det med utgivning ... forskningsmässigt mest intressant skulle en elektronisk utgivning vara och då också sökbar. Det var tal om namn ... om det inte kommer på papper har väl inte så stor betydelse ... men om det blir elektroniskt tillgängligt ... och då är det lättare att se ett samband med vårt forskningsrelaterade uppdrag.

KW: Vi bör kanske återuppta diskussionen kring ditt papper när vi ses efter lunchpausen i den mån vi får se hur många som begär ordet då. Det blir nog en viss förskjutning i förhållande till dagordningen till de följande programpunkterna, men det kanske inte blir så mycket

KW: Vi höll då på att diskutera GR:s ska vi kalla det inventering av ... Fredrik von Dardels dagböcker eller dagboksnotiser jämte dokumentinsamling. Vi var egentligen bara inne på hur en publicering helt eller delvis skulle kunna ske. Det är ett stort ämne som vi naturligtvis inom referensgruppen kan komma att fundera på senare, men ordet är fritt när det gäller ytterligare synpunkter på GR:s papper.

CM: Jag vill fråga någonting. Familjen har haft en bindning till Rudolph Philipp. Hur kom han in i det hela som RW-expert?

GR: Det kan man väl få fram relativt enkelt ... För att exakt veta hur det har gått till tror jag inte man kan svara på. ... Utan han anmälde mer eller mindre sitt intresse för det hela. Sedan får familjen väldigt stort förtroende för honom. Jag hoppas att det framkommer i den här uppsatsen att förtroendet för honom växlar hela tiden, även inom familjen. Från flera håll inom familjen, från Fredriks sida är man t o m beredd att kasta ut Philipp tidvis ...

CM: Eftersom han nästan har saboterat det hela, i samband med UD ..., på många sätt han var drivande ...

KW: Påstridig. Å andra sidan kan man säga att UD behövde någon som körde igång apparaten (skratt).

GS: Det gjordes på fel sätt.

KW: Ja det kan man väl säga.

PL: Pragers artikel påstår att Fredrik och Maj begick självmord.

GR: Ja.

GS: Stämmer det?

GR: Det är en fråga som jag inte ens tar ställning till i den här framställningen. Det är en fråga som egentligen ligger utanför den här diskussionen. Den ger ju en relief till hela hanteringen.

PL: Men det är väl konsekvensen av UD:s hantering?

GR: Ja det är riktigt.

GÅ: Det finns en uppgift att Gustaf VI Adolf skulle ta upp det här inför ett stundande statsbesök i Sovjetunionen, men han gjorde väl aldrig något statsbesök ... har han skrivit det?

GR: Det är någonting man också måste tänka sig vid någon form av textkritisk utgivning att det är väldigt många påståenden och många sakliga missuppfattningar som förekommer här och vid en utgivning tror jag helt enkelt att man måste skriva en kommentar till allting. För efteråt vet vi att det förekommer många tokigheter som står här ... Det är bara vad som står rätt upp och ned ...

KW: Det kan ju inte uteslutas att det faktiskt var på tal. Det vet man ju inte. Jag har aldrig hört talas om det, men det var ju 1956 om jag minns rätt, den här notisen och det var före Ungern och efter avstaliniseringstalet så kan man ju tänka sig ...

GÅ: Fanns det någon kunglighet någonstans som hade besökt Sovjetunionen?

GS: Ja. Drottning Margareta av Holland eller Belgien ... jag är så dålig på ...

KW: Wilhelmina eller Juliana ...?

GS: Juliana ... var den enda kunglighet som besökte Stalin.

KW: Svenske kronprinsen Gustaf Adolf, som han då hette, 1934, sa till Kollontaj att han gärna ville åka och se på de arkeologiska utgrävningarna, om det var i Georgien och då lät hon fråga Stalin och då sa han att "jovisst kan han komma". Men sedan blev det aldrig av. Viktigt var naturligtvis vad Louise tyckte. Och när hon förlät, om det ens skedde, bolsjevikregimen för att de hade avrättat hennes moster, eller vem det var, tsarevnan. Men det ska vi inte gå in på här. Förlåt att jag gör sådana här utvikningar ibland.

JL: Som svar på PL:s fråga om självmordet ... så hade jag mycket utförliga samtal och kontakter med Josh Prager och han kom först upp med ett namn bara och jag la ned ganska mycket arbete på att spåra ... Fanns det någon läkare som hette Hummel och det gick så småningom att få fram. Han var en äventyrlig själ. Han var med Sven Hedin på hans sista expedition. Han var provinsialläkare i Gäddede under kriget och var en viktig kontaktman för den norska motståndsrörelsen. Han åkte på valfångarexpeditioner som skeppsläkare och som jag har sagt flera gånger "allting hänger ihop". Där jag nu bor i Höganäs umgicks David Hummel i familjen, hans namn finns i gästboken ...

KW: Men det måste ju finnas ... men det är kanske "classified" med tanke på personlig integritet, men det måste finnas någon dödsattest för dem båda.

GS: Det måste finnas hos polisen om det var mord eller självmord.

KW: Ja, men det vet vi inte.

JL: Överdös av sömnmedel.

KW: På den tiden gick det ju. Ytterligare vid sidan ... för sömnmedlen på den tiden innehöll faktiskt en substans som tog livet av en. Det har man tagit bort ur Stillnoct eller vad det är man får. Eller om man så käkar 100 Stillnoct och dricker en flaska whisky, så vaknar man bara med en ordentlig baksmälla (skratt) ... bara som ett tips sådär ...

PL: Så kan man göra ett slags vin av dem ... det är ju bra att man bara sover och inte blir sjuk

...

KW: Ja på det sättet ja OK. Undén -om vi ska gå in ytterligare- ... Christian Günther tog livet av sig med sömnmedel 1966 var det väl tror jag. Han var då 80 år och skulle genomgå någon prostataoperation och tyckte att det där orkar jag inte hålla på med. Undén försökte ta livet av sig, men jag tror att städerskan hittade honom, så att just det han ville undvika att hamna som ett paket på ett sjukhus ... De magpumpade honom och fick liv i honom ... ja det är hemskt. Ni får ursäkta ... Är det någon annan som har någon vägande synpunkt? (skratt) på GR:s papper? Om så inte är fallet så kanske vi kan tacka Göran för denna utomordentliga inventering som du har gjort.

KW: Efter lunchpausen står JM:s redogörelse på programmet.

JM: Just det. Jag besökte alltså Moskva 17-22 nov och det var egentligen 2 huvudanledningar till mitt besök där. Dels har jag ett projekt som delvis finansieras genom den här projektgruppen som handlar oms svensk-sovjetiska förhandlingar 1944-1948 och dels var det ... om de nya uppgifterna om fånge nr 7. Och jag hade då möjligheter att träffa 3 personer ... alla hade inte med fånge nr 7 att göra, men har med RW-fallet att göra i alla fall. Det var tidigare arkivchefen Anatolij Prokopenko som är aktuell med en bok som är publicerad på nätet. "Ett odjur vid namn statshemligheter" heter den boken. Det är en slags självbiografi kan man väl kalla det. Hans erfarenheter från den ryska/sovjetiska statsapparaten ... Dels träffade jag också en herre inom Memorial, styrelseledamoten Arsenij Roginskij och kanske allra viktigast chefen för FSB:s arkivfond Christoforov som vi hade ett långt möte med. Och det var litet olika karaktär på de här mötena. Först träffade jag Prokopenko och vi talade mest om hans bok, som är väldigt öppen hjärtig och som också innehåller ett kapitel om RW. Han är väldigt optimistisk i den här boken om möjligheterna att hitta nytt material på olika håll ... Han hade själv varit aktiv som arkivverksam i den svensk-ryska arbetsgruppen och det hade också A Roginskij. Han skriver där att det fanns en hel del material som bara Roginskij fick se "en passant" väldigt snabbt som han berövades möjligheterna att se och vi talade just om detta material. Det rör sig om något som kallas Fond 451 i Krigshistoriska arkivet. Han höll nästan en liten föreläsning för mig, kan man säga. Det var en liveversion av hans kapitel. Så värst mycket nytt kom väl inte ut av mötet i förhållande till det som skrivs, utan han påstår att det finns mer i denna Fond 451 än vad som är känt, bl a om Tolstoj-Kutuzov.

GÅ: I Podolsk-arkivet?

JM: Nej i Krigshistoria arkivet. Det ligger i Moskva, på ulitsa Makarova tror jag. Något arkiv i utkanten ... Det finns litet olika uppgifter. Sedan träffade jag A Roginskij och han gav inte samma bild som Prokopenko att det hade förhållit sig på det här viset ... att det hade gjorts ganska stora och viktiga fynd i denna Fond 451. Så det är litet olika uppgifter där. Jag vill understryka att detta fr a var en tentativ resa som syftade till att grunda fortsatta kontakter med ryska dokument och arkivforskare. Så samtalen syftade främst till att skapa en uppbygglig atmosfär. Men det sista mötet var kanske det mest intressanta, får man väl säga, då med chefen för arkivfonden Christoforov som ägde rum på ambassaden i Moskva och pågick i drygt 2 timmar. Det var också minister Sohlström och ambassadör Bertelman som var med på det här mötet och diskuterade det här med möjligheterna att gå vidare och fastställa om fånge nr 7 verkligen är RW. Där var tyvärr Christoforov av den meningen att det

var svårt för att inte säga omöjligt att göra det. Vi kom egentligen inte vidare i den frågan. Vi diskuterade olika möjligheter att man skulle kunna få se fångjournalerna för nästkommande år 1948 osv, men där fanns inte vad man kan säga någon sådan där omedelbar entusiasm från Christoforovs sida för att gå vidare så mycket med det här. Dessutom vill jag understryka att från Memorial ... A Roginskijs åsikt är att det här är svårutforskad materia. Han sa också att det är svårt att fastställa och att vi här rör oss med så svåra enheter ... att vi talar om arkiv som ingen nämner att de ens existerar eller arkivfonder som de nämner ... men som ingen nämner att de existerar. Det är svårt att veta när man som forskare inte ens vet vad man letar efter. Jag tog också upp med honom hans mycket intressanta artikel i Vremja Novostej som publicerades i jan 2009, där han gör -i mitt tycke- några mycket intressanta iakttagelser som rör RW-fallet. För det första så skriver han att A Kollontaj mottog information från det sovjetiska utrikesministeriet om RW:s vistelse i Moskva. Detta är ett intressant faktum för det visar att Kollontaj, när hon kontakter I Günther, inte agerar på eget initiativ. Det kan ju tänkas att Dekanozov kontakter någon hög företrädare på UD ...det kan röra sig om olika information men Roginskij skriver att Kollontaj kanske har någon slags instruktion i ryggen, när hon kontakter M von Dardel och I Günther. Det är intressant. Jag bad honom om han hade något källmaterial ... Artikeln i sig är mycket intressant för den innehåller mycket intressanta uppgifter, men egendomligt nog innehåller den inga källciteringar. Det är ju ändå en historiker. Christoforov är ju känd för att skriva vetenskapliga historiska artiklar i historiska tidskrifter och att han publicerar sig på det här viset är ju intressant. Men han uteslöt inte på något vis att man skulle kunna -som jag uppfattade det- få del av chiffertelegram, där man skulle kunna se om Kollontaj hade en instruktion i ryggen, när hon gjorde detta. Detta meddelande till Günther finns ju i en version, där hon påstår att RW befann sig i Sovjetunionen. Den andra saken som jag tog upp med honom gäller det som han också skriver där att referenterna -pluralis- vittnar om att RW dog 1947. Det är intressant eftersom det finns bara 1 dokument, det är alltså Smoltsov-rapporten. Sedan kan man påstå att det finns andra dokument som skulle kunna ge ett stöd för det, men han höll med om att det finns bara 1 samtida dokument i alla fall som skulle kunna ge stöd för detta. Jag undrade då varför han använde ett sådant språkbruk i pluralis ... och den sista saken jag tog upp med honom gäller att RW anklagades för att vara amerikansk, tysk, brittisk agent osv ... Det finns heller inte i det material som svensk-ryska arbetsgruppen haft tillgång till evidens för vad ryssarna egentligen anklagade svenskarna för, med undantag för Muchortovs PM, där inte RW nämns vid namn, men man framför liknande anklagelser till Berg, Anger, Danielsson. Då kan man med slutledningsförmåga anta att samma anklagelse gäller RW. Men kring detta ville Christoforov egentligen inte fördjupa diskussionen så mycket. Det är väl i korthet mötena som var mycket givande. Eftersom jag har varit pappaledig under ett halvår, så har jag egentligen inte hunnit summera alla intryck från denna resa. Och jag ska väl skriva någonting om detta så småningom. Exakt vad det blir ... Den andra delen rörde de svensk-sovjetiska förhandlingarna och där var det en del intressanta fynd. Jag besökte MID-arkivet och beställde fram ett stort antal dossierer kring svensk-ryska förhandlingar ... och tyvärr hade de en övre gräns, man får bara ut 20, så allt fick jag inte med hem till Sverige. Men en del fick jag ju hem i alla fall och där är ju några småfynd. Den 18 maj 1945 fick jag belägg för att Söderblom tog upp RW med Dekanozov. Det var tidigare okänt för Eliasson-kommissionen att det fanns ett dokument som stödde detta. Vidare såg jag att Boheman träffade Dekanozov i Paris 1946. Det är intressant eftersom Boheman var en av de främsta arkitekterna från svensk sida för RW:s uppdrag i Ungern och nu träffade Dekanozov. Det är för mycket begärt att han skulle ha tagit upp RW, det är orealistiskt, men bara att själva mötet i sig ägde rum är intressant. Sedan en intressant aspekt är en av Häggglöfs rapporter efter 1946 som rör en hel rad frågor, bl a kreditavtalet men också en hel del annat. De har Stalin på sändlistan och det är en intressant differens i förhållande till Söderblom. Söderblom träffade som regel personer på

lägre nivå. Han träffade visserligen Dekanzov ett antal gånger, men jag har inte sett Stalins namn på dessa sändlistor, men 1947 finns Stalin med på samtliga sändlistor från många möten. Det var inte känt för Eliasson-kommissionen att det var så många möten, men det rör sig om en hel del möten och det ger väl ytterligare stöd för den kritik som Eliasson-kommissionen framför att Hägglöf borde ha tagit upp RW-fallet under hösten, när han träffar Dekanozov så ofta och andra höga diplomater. Ja det är väl i korthet resan. Man kan å ena sidan säga att resan på ett sätt var en besvikelse för att den inte gav mig någon möjlighet att gå vidare med "fånge nr 7-spåret", men det var å andra sidan mycket intressant att komma dit och träffa de här personerna. Jag tror att man ska se resan i ett litet vidare perspektiv att man kanske kan bygga upp ett framtida forsknings- och tjänstemannasamarbete ... att den här resan var en liten byggsten i den riktningen. Sedan var det såvitt jag förstod också så att Christoforov var beredd att ha någon form av kontakt och att jag ska kunna återkomma med frågor kring hans artikel osv och det finns förutsättningar tror jag för fortsatt intellektuellt utbyte. Man ska alltid vara försiktig när det gäller sådana här internationella kontakter med forskare och tjänstemän. Det är ett stort jobb att uppehålla kontakterna från bägge sidorna naturligtvis. Det kan naturligtvis uppstå bakslag av olika slag. Ja det är väl ett kort sammandrag av det hela.

KW: Jag vill fråga, innan jag ger GK ordet, i fråga om det brevsvar Christoforov gav Susanne Berger ... det var väl i nov 2009, var det inte så att du tyckte dig finna en viss "back-tracking" i förhållande till vad han sa i det där brevet att den där fånge nr 7 med största sannolikhet var RW?

JM: Det är mångbottnat. Ser man på det här brevet är ett huvudproblem att det är flera personer som har varit "fånge nr ..." från jan 1945 till juli 1947. Det är inte bara RW som har gömts därunder utan det är väldigt oklart när de här skiftena har ägt rum. Det är som jag förstår efter ett samtal med Hans Magnusson i den svensk-ryska arbetsgruppen att fånge nr 7 skulle ha varit RW. En av de här journalerna har offentliggjorts om än i censurerad form, det vill jag understryka fortfarande. Där pekar man på att fånge nr 7, jag tror det var den 23 juni ... det finns ju en osäkerhet inom den kritiska forskningen här som gör att jag känner mig ganska tvekande till de tvärsäkra formuleringar som finns i brevet från Christoforov till Berger. Hur underbyggt det är, det kan tolkas på 2 sätt ... antingen har han någonting i bakfickan eller också har han formulerat sig olyckligt och nu vill rätta till det. Det är väl svårt att säga var man befinner sig. Själv säger jag att ska man gå vidare måste man helt enkelt ... det här är viktigt det man har fått fram om fånge nr 7. Det här glömde jag att säga ... än viktigare är Christoforovs första artikel, för den är så pass öppenhjärtligt skriven och på en så pass hög nivå att den är verkligen värd att bygga vidare på i kontakterna.

KW: Såvida han inte har fått någon instruktion om att han har gått för långt.

JM: Om det föreligger någon instruktion, är det snarare artikeln man har reagerat på än brevsvaret. Brevsvaret är litet svajigt. Artikeln är ganska elegant skriven och anmärkningsvärt tvärsäker på vissa områden, där vi inte är tvärsäkra. Från en publicering av en artikel i en sådan tidskrift som Vremja Novostej måste ju ha varit känd av en sådan person ... Att det skulle ha skett helt på hans initiativ tror jag inte.

GK: Litet begränsat svarar du själv på den fråga som jag hade tänkt ställa dig som gäller fånge nr 7 och som också figurerar litet i tidningar förra mars-apr. ... Det är så. Jag läste några artiklar när de kom ut ... min spontana känsla var ju litet grann att det här är att "koka soppa på en spik". Det var min spontana reaktion och när jag kom satt jag med en av de främsta

ungerska RW-experterna Szabolc Szita och det var hans åsikt också att det här är antydanden ... Du säger att det är svårt att gå vidare ... Det är väldigt litet som är konkret och man kan gå vidare. Som du säger själv fanns det flera fångar nr 7 och Szita sa om detta officiella att om RW inte mördades den 17 juli, så mördades han några veckor senare. Efter detta datum sommaren 1947 finns det inga handgripliga bevis på att ... Det var en lång utvikning, men min fråga är att det finns inget behov känner jag ...?

JM: Om man ser på åren 1945-47 och ser på de konkreta beläggen -för att han faktiskt befann sig i den belägenhet han gjorde- är de inte heller rent glasklara, så jag tror heller inte man ska säga att det är för flyktigt. Det får man akta sig för ... Inte desto mindre som forskare är att man måste vara kritisk i alla led ...

KW: Kan man göra ytterligare en reflektion att om han verkligen förhördes en vecka efter Smoltsov-rapporten så faller ju det. Då är det uppenbart ... Det finns visserligen teorin om feldateringar och sådant där, men det tror jag inte ett ögonblick på.

GK: I S Bergers artikel finns just det att om RW förhördes en vecka efter faller ju allt det ...

KW: Ja det måste man medge att om Smoltsov-rapporten är hopsatt i efterskott, vilket man ofta har framhåvt och alltid har varit en möjlighet förstås, så stärks ju den möjligheten. Om man genom en inventering av de här registerkorten ... det borde inte vara en omöjlighet ... att fastställa vem även om det under ett par års lopp har varit flera olika personer, kan det inte vara svårt att få fram vem som var fånge nr 7 under juli 1947. ... utan att jag vet ... men detta är som sagt något som ska ske i samband med de fortsatta svensk-ryska kontakterna.

HC: Jag tycker allmänt att det här låter intressant om du kan gå vidare och arbeta med de här personerna. Sedan ... Christoforov låter för mig som en aning löslig och jag kan ha missuppfattat saker, men om det nu finns en fånge nr 7, hur kan det komma sig att RW själv ... ni vet att han skriver under när han har blivit förhörd. Då har vi hans anteckningar, det finns väl sådana dokument som är överlämnade till den stora samlingen och då undrar jag bara sakmässigt, blev han fånge nr någonting? För jag antar att fånge nr är som "mannen med järnmasken". Jag brukar kalla RW för det. Man får inte synas för någon, är det inte så? Och det här är sedan ett dokument som har lackats över där /om ni kommer ihåg- RW har antecknat att han har varit på förhör. Fast vi har inte några förhørsprotokoll kvar. Det finns åtminstone 2 mellan 1945 och 1947 som finns med i akten. Så det var detta jag tyckte var litet löst. Sedan undrar jag om vi inte måste anta att meddelandet till Kollontaj var något som underrättelseväsendet sitter på och inte MID. Och jag tror inte att Kollontaj fick underrättelsemeddelanden. Det finns de som har drivit exakt samma resonemang, när det gäller förhandlingarna mellan Ryssland och Finland och vad det var som Kollontaj fick veta under kriget i Sverige och vad det rysk-finska gänget, Jartsev tror jag ... Man kan undra om hon på den nivån fick så här specificerade ... Vi kan inte diskutera detta nu ... men det var för a fånge nr 7 som jag ...

JM: Men den frågan har jag också funderat mycket på. Kanske kan JL informera om hur diskussionerna gick i den svensk-ryska arbetsgruppen vid den tiden, när de här uppgifterna kom fram. Jag kan inte ge något egentligt svar på den här hypotesen, utan det har funnits i de svensk-ryska diskussionerna ...

JM: ... något slag av kontakter har sannolikt RW ...

HC: Jag tänkte bara på att ... var han befann sig

KW: Kanske JL vill komma in och besvara en fråga?

JL: Svaret på den är tyvärr en besvikelse så tillvida att när jag kom med i arbetsgruppen var mycket av detta med cellokaliseringen och dateringen osv något som i stort sett var avverkat. Och jag som nybörjare tänkte att det tjänar ingenting till att jag fördjupar mig i det, utan jag ägnade mig mera åt den ungerska bakgrunden, redan från början. Sedan har jag en fråga till dig också. Du nämnde samtal med Roginskij, när jag träffade honom för 10 år sedan så då var han mycket kritisk mot det svenska agerandet. Vi hade varit för mjuka arbetsgruppen, menade han. Det lät inte som om han hade upprepat det nu.

JM: Det kan jag väl inte dra mig till minnes att han sa egentligen, men mitt allmänna intryck av honom var att han var ganska så cynisk i alla riktningar. (skratt) och i synnerhet beträffande RW-ärendet var han det om möjligheterna att gå vidare, han var väldigt pessimistisk.

JL: Det där var en attitydförändring hos honom.

JM: Han ifrågasatte egentligen min närvaro ö h t kan man väl lugnt säga. Han var en trevlig karl att prata med förvisso (skratt). Det var kanske inte så uppbyggligt för egen del ... en viss besvikelse ...

KW: Jag ska flika in att Hans Magnusson som ju var ordf i den svenska delen av den svensk-ryska arbetsgruppen kunde tyvärr inte vara med här idag. Han har blivit en av ~~de svenska~~ inspektörerna på UD. De som åker runt och kollar att folk håller sig i skinnet på svenska ambassader. Han befinner sig på någon tjänsteresa var det nu var ~~... det var något trevligt~~. Han skulle ha kunnat ge mera exakt besked på den här ... Sedan har jag hoppat över ...

GR: Bara en kort ... nu är vi inne på detaljnivå. När du tog upp Chrisotoforov ... jag vet inte om du tog upp diskussionen med Molotov i slutet av 1947 rörande RW och uttrycket "ego likvidatsii" om vad det uttrycket betydde. Detta var något som Christoforov själv gick in och kommenterade. Enligt vad han sa i artikeln i Vremja Novostej, där påstår han som jag har läst att "likvidatsija" betyder ... och han stöder alltså Sudoplatevs teori att det betyder precis likvidering. Om istället hade angetts att ärendet enbart hade stängts så hade man endast angett "prekratit' delo". Var detta någonting som ö h t kom upp?

JM: Nej, men det är kanske någonting som man vid ett framtida möte kan diskutera vidare.

SH: Något som man ev kan gå vidare med om rysk arkivvetenskap med Christoforov är ... jag har en känsla av man pratar och pratar med den mannen, men att man alltid från ryssens sida ägnar sig åt "small talk". Ja eller nej är det svårt att säga och jag tror man ska vara försiktig med att lägga in så mycket subtiliteter vid formuleringar i artiklar och brev som Christoforov skriver ~~i brev och artiklar~~. När man frågar om dokument ... "est' dokumentov" ... det finns flera potentiellt lovande spår som jag talade om. Dokumenten ligger i fonder och som är upplimmade och från de gyllne åren på 90-talet. Vi fick en samling av utvalda telegram. I den svensk-ryska arbetsgruppen ... har man tagit upp något om denna fråga? Har ryssarna sagt att det inte fanns något i telegramtrafiken mellan Stockholm och Moskva ...?

JL: Ingenting som jag har någon minnesbild av, varken i den ena eller andra riktningen.

SH: Det är en sådan konkret sak från svensk... frågan om genomgång av telegramtrafiken och det har jag noterat.

KW: Det är alltså chiffratelegrammen. Jag har hört ... det kanske du vet mera om att de gick på något speciellt KGB- eller NKVD-system.

SH: Så var det. Jag ser flera kopior av det rörande norska frågor.

GP: Men det de säger till oss att vi kan inte få se chiffratelegrammen, därför att de går på en speciell krypterad kabel och om den blir röjd ... men sedan visar det sig att andra lyckas och att olika forskningsprojekt och andra satsningar får ut detta.

SH: De klipper bara bort en del "kantinformation" för att man inte ska få fram information ... men det är egentligen bara fråga om vilja och inte något annat egentligen. Och det andra intressanta spåret som egentligen inte tidigare har nämnts på högre nivå är Presidentarkivet. Då vet jag inte om det är vid politbyråmötet i maj 1947 som det tillskapades. Men det förekommer en kontinuerlig överföring från Presidentarkivet till RGSPi och RGNI ... och det är också ett sådant där konkret spår som man kan följa upp från svensk sida med kanske litet större succé än det hopplösa FSB-spåret. Ett sådant spår tror jag är dödfött. I vissa av telegrammen från Presidentarkivet, där kanske det ligger någonting. Det är som jag sagt tidigare ... det är svårt att hitta material ... det är spritt i så många arkiv så man har ingen som helst översikt och plötsligt dyker det upp ... inte sant. Det har varit en möjlig strategi från svensk sida med Presidentarkivet, kanske någonting annat.

KW: Bra. Då är talarlistan uttömd. Då kanske vi nöjer oss med det du har sagt. ~~Staten på frågorna~~ JM och tackar för det. ~~Då har vi redan~~ omkring 20 min försening. Då går vi över till AL:s uppsats om uppsalaarkivet ~~men~~ ... och det handlar om RW i muntliga källor, det är rubriken. Vad vill du säga inledningsvis?

AL: Ja ... det största intresset i forskningen är kanske för RW som historiskt fenomen. Hur han verkar, hur det här fenomenet verkar för sig själv ... har sin egen agenda. Men i den här artikeln försökte jag tillämpa källkritik. Hur jag som historiker kan källkritiskt analysera de här källorna som finns i RW-arkivet. Det är intressant att se på sannolikheten ... kontradiktioner ... i de här. Hur mycket de kan användas för att kunna återskapa ett händelseförlopp och kanske litet fakta osv. Och det som jag har kommit fram till i den här artikeln är att i detta avsnitt har de här muntliga källorna, berättelserna ett ganska lågt värde, men om man vill förstå hur folk tänkte och agerade och varför man gjorde vissa saker i Budapest ... så är de mycket viktiga. Vill man förstå tankeprocesserna, uppfattningarna, hur man ser på saker, hur man förklarar, jag försöker hitta förklaringsmodeller osv ... då är de viktiga för att förstå. Och sedan vad gäller själva RW-myten uppkomst så småningom, den här RW-myten, gestalten som dyker upp efter kriget. Men för att fastställa exakt var det ganska svårt och då räcker det ... vad de berättar om. Och slutsatsen är att det är ett ganska begränsat antal händelser, kring vilka berättelserna kretsar. Det som finns dokumenterat stämmer ganska väl med det som finns i berättelserna. Nästan alla de berättelser som finns, de som var viktiga, och som också är mest trovärdiga, härstammar från dödsmarscherna mot Helyeshalom och händelserna vid/angående Józsefváros. Det finns några andra berättelser också kring det här. Samtidigt kommer jag fram till andra saker ... sådana här teoretiska och filosofiska, där man ser att de som har varit direkt involverade, ögonvittnen eller deltagarna i

olika händelser förekommer. Även fördelningen i sättet att svara på en intervju ... Deltagarna i händelser är oerhört mycket mera balanserade i återgivningen av händelserna. De berättar att si och så hände ... och där satt någon vid ett bord och vi gick fram, visade passet och gick fram samlades någonstans, stack därifrån, där fanns RW ... Så inga så här stora dramatiska händelser att han klättrade på vagnar och sådana saker. När andra som inte är ögonvittnen berättar i andra, tredje hand s.a.s, då dyker de här berättelserna upp. Det är ju redan stora och dramatiska händelser som beskrivs där. ... Samtidigt visar berättelserna på samordningen mellan de olika räddningsaktionerna, schweiziska, spanska, svenska och portugisiska osv. IRK, det visade sig att de var ganska så mycket på sparlåga ... och Balansky som var en viktig ungersk medarbetare på något sätt och jag säger att jag ser dem gånger de här medarbetarna. Jag vill med detta säga att den svenska aktionen var en av de 4-5 olika aktionerna som pågick där. Perlasca är ju mycket kritisk till ... efterkrigsbilden av RW. Det är klart att han är tendentiös. Det är intressant att analysera dessa ... men samtidigt finns det anledning att ta hänsyn till andra tendenser, som t ex mottendenser, alltså när någon berättar om saker som inte gynnar hans intressen. Då är uppgiften mera trovärdig, som jag ser det och kommit fram till. Det gäller även samarbetet med pilkorsarna. Det har visat sig att RW i viss mån samarbetade med Fiala, Ferenc och andra ... han fick hjälp därifrån, både han och V Langlet. Kanske den viktigaste slutsatsen är att, de här intervjuerna kretsar kring de här händelserna. Också om man tittar källkritiskt på de intervjuer som har handlat om räddningsaktionen på vägen mot Hegyeshalom, så är det inte sannolikt att RW stod bredvid vägen och sa till att man skulle ta fram något papper som man skulle visa för chefen, eftersom alla berättelser som senare har varit, berättar om samma människa som också i Hegyeshalom deltar i urvalet av skyddslingar ... när de lastas av vagnarna osv ... RW var inte längre där, han återvänder samma dag och avlämnar nästa dag sin rapport på ungerska UD. Och händelserna vid Józsefváros som är mycket sansat berättad. Det är inget dramatiskt förlopp där, när de här ögonvittnena berättar, utan de berättar att de skulle komma fram på bangården och där stod Lulay och RW och deras medarbetare. De visade sina pass ... och kön var så obehagad att även de som inte alls hade något svenskt pass kunde slinka in och en av berättarna som hette Hegyaturk lyckades ta sig in i kön och lämna bangården. Det är inga dramatiska ... och nästa dags räddningsaktionsförsök var den redan misslyckad och Levai säger att man blev trött på juderäddningsaktionerna. Det blev ingen räddningsaktion. Ja det är i stort sett vad jag har kommit fram till och sedan får man teoretisera om delar ...

KW: Tack för det.

KM: Jag kanske kan säga något, för jag var ju i högsta grad med om att samla ihop den här intervjusamlingen. Om jag minns rätt så var upphovet att rektorn för Uppsala universitet hade träffat Peder Bonde på ett styrelsemöte med Stora Kopparberg och då hade den här idén dykt upp någonstans. Sedan hamnade den hos rektor och hos Svenska institutet för nordamerikastudier, så vi hade ett samarbete. Men tanken då bakom det hela var väl egentligen att man hade kommit på att finansfamiljen Wallenberg hade inte varit så särskilt aktiv när det gäller att intressera sig för kusinens ... kusinbarnets öde och att man nu borde göra något som manifesterade ett mera konkret intresse. Och det var uppenbarligen inte någon i familjen som hade kommit på detta, utan deras advokat i New York som hade kommit upp med den här idén. Detta också med att RW och intresset för Förintelsen befann sig i en veritabel högkonjunktur. "It was the sex appeal of the 80s" som man sa. "Jag fäste mig (advokaten) vid att en av damerna som arbetade vid Holocaust-muséet vid The Mall i Washington och tyckte att nu måste familjen visa något intresse för denne hjälte som hade väckt en så stor uppmärksamhet runtom i Amerika och blivit hedersmedborgare och allting." Så då nappade de på det och erbjöd sig att ställa upp pengar till förfogande för en

intervjuundersökning, en dokumentation osv, intervjuer ... Det var litet olika, men det handlade då hos oss om ... villkoret var att detta material skulle kopplas till forskning, så det skulle inte vara bara insamlande av material, vilket vi då tyckte var litet så där under vår värdighet. Så då kom PL in och hans avhandling finansierades delvis med de här pengarna. Han fick ett stipendium som skulle komma från de här ~~W~~ Wallenbergfonderna, som du nämner. Men även Anders Berge som kopplades till projektet skrev en om bok om utlämnande av ryska krigsfångar från Sverige de första efterkrigsåren. Den kom till i det sammanhanget, förresten en i sammanhanget mycket bra bok f ö. Men huvudarbetet var ändå insamlandet av intervjuer, men då var det väl så att man tyckte att det här var litet tveksamt. Hela tanken var väl att man skulle belysa RW:s verksamhet, men redan tidsavståndet 45 år var ett problem. Men sedan var det också så att man rörde sig i den här holocaust- och RW-boomen ... det fanns så mycket berättelser och så mycket böcker som skrevs om RW ... och så många RW-föreningar inte minst i USA ... Så att det var uppenbart att många av dem som man sedan kom att intervjua som berättade sådant som det var väldigt svårt att ta ställning till källkritiskt. Och jag tror att det var så särskilt med dem som intervjuades i USA att man hade anledning att vara ganska skeptisk. Jag vet att en intervju började med att intervjuobjektet säger att "jag tror att det är hundrade gången jag berättar". Så det betyder att det var en berättelse som redan hade fått en fast och fix form och det spelade inte så stor roll vad man frågade. Det kom ungefär samma svar och sedan var det hur den här berättelsen hade börjat och i vilken mån hade då läsfrukter kommit in redan. Och just detta att det är centrala händelser som kommer igen hela tiden, det kan ju mycket väl vara att det är hämtat från det som står i de här böckerna. Och att de som hade bott i Ungern under den här tiden eller hade varit med på ett eller annat sätt hade upplevt de här händelserna och förstås hade läst de här böckerna. Och det är sedan lätt att man mer eller mindre placerar in sig själv i en bok s.a.s. och att det blir så att de mera autentiska minnesbilderna försvinner litet grann i bakgrunden. Sedan var det också en annan sak och det var att de tillfrågades om de ville vara med i en intervju med några från RW-projektet och då tänkte de naturligen att "då måste jag berätta något om RW". Och det är så att hade de upplevt en massa märkliga människor under den här perioden och var väldigt osäkra på vem det var som gjorde de här konstiga sakerna, så tänkte man att det nog var RW i berättelserna om RW. Så ... många berättade om hans död f ö, t ex precis var han sköts ... Det handlar om källkritiska problem ... om någon slags förpliktelse när jag kom dit för att intervjua, "så måste jag berätta om RW". Då blir det en berättelse om en person som man egentligen inte vet vem det var. Så det var egentligen också ett källkritiskt dilemma här. Och jag tror att det vi så småningom kom fram till det var väl att möjligheterna att få fram nya fakta om RW-aktionen och om legationens arbete väl var ganska små, men det var självklart inte omöjligt. Det kan komma mera sådant också och att det fanns vissa personer som var särskilt intressanta just när det gäller den saken. Det gällde legationsmedlemmar. Vi hade en lång intervju med P Anger som jag nämner med det är också en ganska lång intervju med Tom Behrers som var fotografen och som jag tyckte berättade ganska intressant om detta med att de svenska passen var fotografier och det hade inte de andra och hur det gick till med det där fotograferandet. Det var exempel på sådana här konkreta detaljer som ...

AL: Han kommer ganska sent in i bilden ...

KM: Ja men så är det som AL nämnde att man kunde få fram en bild av hur det här upplevdes, när det begav sig. Vilken bild människor hade av svenska legationen, RW och hela hjälpverksamheten. Men det som åtminstone för mig kom att bli ganska viktigt i det hela var att intervjuerna kunde ge en bild av judiskt liv i Ungern o h t från det att förföljelserna och diskrimineringen började 1920 och fram t o m kriget. Hur var det att leva i ett samhälle, där

man som folkgrupp kom att successivt bli alltmera diskriminerad ända fram till förintelsen. Och därför var det viktigt att intervjufrågorna inte bara skulle handla om RW och andra världskriget utan skulle handla om personernas liv helt enkelt, så mycket och det slår mig nu att en av de studier som bygger på det här materialet är Laura Palosuos som heter "Yellow stars and trouser inspections". Den handlar just om hela den där perioden 1920-1945. Så på det sättet har det väl varit till nytta och jag tror att materialet har varit användbart också för detta bredare syfte att få en bredare intern bild av hur det var att uppleva denna tilltagande diskriminering. Jag tycker att det är många berättelser som är väldigt talande och gripande med det perspektivet ... i just det avseendet och jag har också använt det här materialet ganska mycket som underlag för studentuppsatser. Det visar sig också att den har kunnat konkretisera och levandegöra den här utsattheten som människor upplevde. Det motsvarade i viss mån förväntningarna tyckte jag. Men däremot är det ganska magert, när det gäller konkreta detaljer om räddningsaktionen, får man väl säga. Det finns en del men inte så jättemycket. ... Sedan var det väl så att det som har använts mest är det amerikanska och ungerska materialet och det har att göra med att det ungerska översattes till engelska och det amerikanska var i allmänhet på engelska redan från början. Sedan är det ett ganska stort material som är på hebreiska som tyvärr aldrig hann översättas innan pengarna tog slut. Ja det återstår att göra ... några finns översatta. Men som sagt hela arkivet finns på Yad Vashem-arkivet i Jerusalem är det väl ... och dessutom finns det en kopia i Holocaust-muséet i Washington. ... Så det finns fortfarande möjligheter för den som vill ge sig på detta hebreiska material som jag tyvärr inte vet så mycket om. Det finns det.

GP: Finns det intervjuer som Laura Palosuo ...

KM: Nej. Hon har använt materialet. Det var ~~en~~ damer på Yad Vashem-arkivet som gjorde dem. De verkade mycket kompetenta, men tyvärr har jag inte kunnat ta del av innehållet.

AL: Jag tänkte bara upplysa om att de läste böckerna. De som här tas upp är att de nog nämner ögonvittnesskildringar ... De kommer med en sådan här enkel och avancerad berättelse som långtifrån tillhör den här allmänna stora ... det var mycket intressant och samtidigt de här jättemotsägelserna som kommer från kvinnor som inte har varit med och som stämmer direkt med vad du säger.

KM: Det här med barnen, när de gick till skräddaren och fick en judestjärna påsydd på sig "jag kände mig som en general" var det en som sa ... (skratt)

GK: Spännande läsning. Jag har ju själv suttit och läst dessa många kartonger med vittnesmål i Uppsala i somras då, när jag skrev min rapport. Jag tycker så här ... jag tycker det är viktigt att analysera myterna och dekonstruera myterna om det skulle vara så och det har man ju konstaterat ... att det finns många myter, romantiseringar och uppförstoranden som kanske flera av oss har irriterat oss på ... eller ensamma hjälten som får alla andra att förblekna osv. Det är viktigt och lovvärt, men däremot ... kan man också gå för långt åt andra hållet att man ser allting som RW gjorde i ett kritiskt ljus. Jag tycker kanske att det finns ansatser till det i ditt arbete. Jag måste säga att jag tycker att många av intervjuerna är väldigt givande och jag vill gå igenom ett antal saker och hoppas att det är OK. ... Det är ett antal saker, där jag inte håller med i din analys. Om vi börjar med s.221, ... där det står om samarbetet med motståndsrörelsen ... där står det "man kan tydligt se samarbetet", dvs med motståndsrörelsen och de andra neutrala legationerna var ganska sporadiskt. Det är absolut inte den bilden jag får och det har jag -tror jag- förmedlat till er i förmiddags. Du grundar det på att han träffade Eliás endast ~~2~~ gånger och så. Jag uppfattar att det vara några flera gånger. Eliás refererar till ~~Al~~ ^{tu}

gångar, men det Eliás säger fr a är att RW främst hade kontakter med Soós. Eliás hade endast hand om den officiella ... den rent humanitära delen. Så det är därför Soós bara förekommer ^{en} gång i RW:s dagbok. Det är Geza Soós som RW främst har kontakt med och det säger Eliás också. ... Det säger Eliás själv att det fr a var Soós som RW träffade. Som jag minns så säger Eliás så. Du nämner prof Ferenc Kálmánffy här. Du tror inte på den berättelsen. Ja alla får tro som de vill. Det är han som har berättelsen om hur han möter RW hos befälhavaren Gidófalvy vid 13-distriktetsändaren och där kommer RW i slutet av mötet vid vilket han i början har varit väldigt reserverad, men slutar med uppmaningen att skicka med den här soldaten och hämta upp litet vapen och sådär.

AL: Det är inte säkert att det är RW.

GK: Nej det vet vi inte. ... Absolut vi är ense där. Vi vet att Gidófalvy presenterade den här mannen som RW från svenska ... Det är det som Kálmánffy säger. Hur som helst, vad jag har att säga är att ... det som jag är mycket säker på är att det förekommer mycket kontakter mellan RW och detta 13 distriktets Kiska och det har jag hittat mycket bevis för att det var så. ... Det kan vi ta senare ... bl a det här barnhemmet som idag är Hotel Andrassy och flera andra. På en senare sida refererar du till en räddningsinsats på s.225 "kom en stor svart bil", med några officerare och hindrade en pilkorsavrtning vid stranden. Det var troligtvis folk från Gidófalvys bataljon. Så det fanns mycket kontakter mellan dem.

AL: På vilket sätt bevisar det här att de hade kontakt med RW?

GK: Ja att RW hade mycket kontakter med Gidófalvy.

AL: Bevisa det!

GK: Ja vi kan gå igenom det. Jag har åtskilliga bevis på det. Jag lovar det.

KW: Det är en punkt, där vi ~~fixsom~~ inte vid det här seminariet kan avgöra det.

GK: Ni får ursäkta oss. Vi får gå till botten med vad som hände.

KW: Det hinner vi inte. Gå till dina points s.a.s.

GK: Ja det är olika saker i det här som jag ... ja det är inte min bild av händelserna och det som står ...

KW: OK.

GS: Jag hade bara en liten fråga. Jag tycker att det var intressant ... jag har inte de invändningarna, jag har annan inriktning på det här. Men du nämner i de här intervjuerna ... kvinnorna. De direkta berättelserna ... där de var med och då antar jag att det var skillnad på kvinnornas berättelser och männens berättelser i upplevelsen?

AL: Ja ... i de berättelser som kvinnorna var med ... det finns en berättelse, där en kvinna mötte några tyska soldater och på vägen mot donaustranden mot den här gruppen hejdas av en man som man påstår vara RW, men hon har aldrig sett honom någonsin. ... Hon berättar sedan att han hade haft ett papper från Hitler som han visade för den tyske officeren och på så

sätt hindrade han ... så hon påstår att den här berättelsen har hon också hört, så det var litet spöktakulärt, så jag sätter ett frågetecken ...

GS: Det gäller inte Alice Bauer?

AL: Nej om Alice Bauer talar jag i slutet av det här. Jag tycker inte att det är så viktigt nu.

PL: Det är alltid en massa namn och du sa tidigare att gruppen kan samla ihop namn osv. Jag hörde inte presentationen, men det är bara namn vi ska säga. Vi måste söka efter "the significant" av olika saker. Inte bara samla ihop namn. Träffade hon honom ^{två} gånger, ^{fem} gånger ... vari är betydelsen av det?

GS: Precis. Det är inte det jag menar ...

PL: Det är betydlig skillnad mellan "chronicle" och historia.

KM: Ja det hörs att du har gått forskarutbildning (skratt) ...

KW: Då så. Vi är redan en kvart eller så försenade och ska vi då avsluta diskussionen om AL:s papper om ingen begär ordet.

HC: Jag tycker att det är väldigt roligt att "oral history" /muntlig historia/ kommer in i vårt sammanhang. Det hade inte alls funnits i Sverige och ni var mycket tidigt ute i ett svenskt perspektiv, med ett sådant här projekt som man i ett annat sammanhang skulle kunna prata mycket om ... Vad det är som har kommit fram och hur muntlig historia brukar användas inom ett sådant här emancipatoriskt projekt s.a.s. och då skulle jag kanske säga att de här "lyxberättelserna" som du fr a skulle vilja ha fram ur det här, är vad man idag säger att muntlig historia ska och kan användas till på ett meningsfullt och detta kanske mera än att belägga fakta. Sedan kan man naturligtvis ha hjältebilder och sådant, och jag vet inte om du idag skulle ha ställt frågor på ett annat sätt eller lett projektet på ett annat sätt ... eller villkoret var ju naturligtvis att RW skulle vara med i det här

KM: Absolut, men en bild av RW som var intressant och som AL också tog fram var mytbildningen och att man bara skulle kunna göra någonting om denna och hur den har spritts osv. Det här materialet skulle kunna användas också i det sammanhanget. Det är en ganska svår uppgift, det är en intressant ... men det finns ju flera ... tanken var att det skulle kunna tjäna litet olika syften. Efteråt kan man kanske säga att man borde ha koncentrerat sig på något bestämt syfte, men jag är inte riktigt säker på vad ... ett huvudproblem som jag själv tyckte ... när vi intervjuade var att när man ska göra en intervju, måste man veta vad den ska användas till ... i vilket forskningssammanhang den ska ingå. Man måste kunna ställa rätt frågor och ha rätt bakgrundskunskaper osv och att det s.a.s var litet konstigt med en allmän utgångspunkt, ... berätta om RW, berätta om ditt liv ... Det hade varit bättre att mera intensivt koppla det här till "oral history-undersökningar" och undersökningsprojekt. Men ... man kan inte låta det bästa bli det godas fiende.

AL: Får jag bara säga några ord rörande just den här Kálmánffy-grejen. Angående Kálmánffy ... efter kriget samlades olika berättelser rörande motståndsrörelsen i Budapest. Och de här berättelserna finns nu på Ungerska säkerhetstjänstens (AVH) arkiv i Budapest och där finns Kálmánffys berättelse också bland många andra. Och där nämner han inte ett ord om RW.

GK: Men det är han på andra akten? (skratt). Jag vill bara replikera att det var alltså bara det att det där den kommunistiska hemliga polisens dokument samlades. ... Att Kálmánffy efter 1947 inte nämner något om sina kontakter med RW, det är väldigt smart (skratt), eftersom ...
AL: Det var andra som nämnde ...

GK: Det gick inte så bra för många av dem, men det var nog ganska så smart att inte prata om RW hos hemliga polisen. Han nämner det i dagböcker ... jag har dem här.

KW: Som många andra seminarier, är det här bara ett slags "uppkast" som det heter i Grönköpings veckoblad. En vetenskaplig diskussion och polemik får föras i andra fora som har mera tid ~~kanske~~ och där det blir skriftligt dokumenterat på ett bättre sätt också. Då tror jag att vi för ögonblicket tackar AL för hans papper och så går vi över till det sista pappret på dagordningen, ~~--- Då börjar vi med dagens sista papper, nämligen GS "En genomgång av Attila Lajos avhandling Hjälten och offren, Raoul Wallenberg och judarna i Budapest"~~ och då ger jag dig ordet GS för att introducera.

GS: Tack. Jag ska först säga att jag tänkte arbeta in det här materialet i en bok, men det tog längre tid än vad jag hade tänkt mig och sedan tänkte jag ... det här populära ordet, man måste "leverera" och så skulle jag leverera det här materialet, så då plockade jag ut det igen och därför blir det stor tyngd på AL:s uppsats och kritiken är massiv, ur min synpunkt sett. Och ungerske historikern László Kassai skriver mycket intressant i efterskriften till AL:s ungerska utgåva, där skriver han "AL:s kanske största misstag är att samtidigt som han hånar den samtida hyllningslitteraturen så spiller negativa effekterna över på Wallenbergs person. I AL:s iver att motbevisa myterna frånskriver han även det som svenska diplomater har åstadkommit. Sida upp och sida ned redovisas RW:s misslyckade insatser, där han försökte rädda deporterade och fängslade i individer." Detta är alltså ett citat av Kassai.

KW: Denna artikel finns ...?

GS: Jag tycker att det har varit fantastiskt att AL vågar ha detta längst bak. (skratt) Det är tufft gjort att våga ha en så våldsam kritik där bak. Det beundrar jag ... utgivningen.

AL: Då anger du slutet på denna ...

GS: Och jag har egentligen främst tänkt ta upp ^{fem} saker. Det är antalet skyddspass, pilkorstruppen och svenska legationens långsamma reaktion enligt AL, Hegyeshalom, RW:s och Lauers affärer och offerbilden. För det första antalet skyddspass. I den samlade litteraturen talas om ca 4500, vilket man har sagt officiellt. Men inofficiellt har man ofta talat om 10 000 skyddspass eller däromkring, betydligt flera i antal. Och jag saknar hos AL en analys av detta, för det förekommer på väldigt många platser. Levai framhåller att RW:s stab ofta fifflade med siffrorna och kombinationerna och det är precis vad man gjorde. Man satte olika bokstavskombinationer, olika stora bokstäver. Därigenom översteg man inte det officiella antalet och man kunde redovisa det för myndigheterna. Och AL skriver i not 692 och konstaterar att mikrofilmerna som finns i UD:s arkiv är en efterhandskonstruktion. Han skriver "samtidigt syns det att listorna sammanställts i efterhand i bokstavsordning och inte i kronologisk ordning. Det är svårt att föreställa sig att någon kunde göra detta enorma arbete som skulle ha underlättat myndigheternas kontroll dessutom, under de kaotiska förhållanden som rådde i Budapest i januari 1945." Ja, slutsatsen borde vara att de framställdes senare, men då undrar jag egentligen var originalen är? Och originalen har funnits sedan åtminstone början av 50-talet på judiska brevarkivet i Budapest, där jag hittade dem. Det är inget konstigt, ni har bild på den. Den ser ut ungefär som den som finns i Riksarkivet. Enda skillnaden är att varje sida är stämplad, varje sida är numrerad och samtliga sidor finns med, vilket jag har för mig

att det saknas i RA. Jag har för mig att den slutar någonstans på 300. Och som ursäkt ska sägas att den ger inte en impuls till räkning. Ser man helt plötsligt att det är 447 s, antalet namn per sida varierar mellan 11 och 27 och jag har gjort en statistiskt godtagbar beräkning och kommit fram till att det är 15,5 vilket ger närmare 7000. Allt som finns i den stora boken. Utöver detta finns det alltså tilläggslistor och det är totalt ca 3500 namn som finns på dem och man kan dessutom spekulera om att ... på många ställen ... det förekommer att man lämnar ifrån sig pass till olika personer. Sedan, vad som också är intressant, det är att det inte är några barn som förekommer på de här listorna, utan barnen finns endast noterade i passen. Och det var någon som nämnde Behrers och fotografierna. Jag vill bara nämna en liten och oerhört intressant passus. I samband med Lutz och Palestinacertifikaten så ansökte man då om pass och det är en familj som har 10 barn. Det är bara det att av de 10 är 2 borta. En är deporterad och en är inkallad. Vad gör man då? Man ställer dit två grannars barn, så det är i alla fall 10 barn, så om de får lämna landet tar man med grannens barn för säkerhets skull, bara som en intressant liten parentes. Och under RW:s humanitära aktion utfärdar man betydligt fler pass och då kan man ställa sig frågan "vad visste Danielsson om detta?" Var han medveten om det? Anger anger i sin bok att det förmodligen är många flera pass som florerar. Och sedan den etiska frågan, har man heller inte diskuterat, om RW-aktionens i så fall fungerande dubbelspel. Så jag skulle nog uppskatta det till att 10 000 skyddspass borde finnas i de här listorna. Det är inte helt färdigräknat, man bör jämföra dem med ... mikrofilmer. Det är inte gjort ... Det här är vad som handlar om passen. Så det är inte en efterhandskonstruktion, utan passen finns där och räddades av en av RW:s medarbetare och som lämnade in dem i början av 50-talet. Den andra frågeställningen och som handlar om det fascistiska maktövertagandet den 5 okt och där AL menar att svenskarna var förhållandevis långsamma ... och 22 okt skriver Danielsson en rapport till UD -som ni känner till. "RW:s underhandsmöten svarar för våra enda kontakter med ungerska myndigheter och RW lär ha haft 12 möten med utrikesminister Kemeny." Detta skrivs den 22.

KW: RW lär ha ...? Var det så som Danielsson skrev?

GS: Jag svarar "har haft 12 kontakter".

KW: OK.

GS: AL påstår att Danielsson skrivelse är fel vilket ytterligare förstärks i not 381, där det står att "Danielsson och den svenska legationen var mycket sen i sin uppbackning". Och det visar sig då att AL förlitar sig på Kemenys vittnesmål i efterkrigstribunalen. ... Det skriver du själv. Jag har inte fabulerat det, utan det står i ditt material. Och istället för att titta i det material som både Danielsson, RW ... och som finns både i det ungerska och svenska Riksarkivet ... Sedan står det så här "kände inte RW till nuntiens besök hos Szalazi?" undrar AL. RW skriver "återkallandet av utgångsförbudet kan skrivas på avdelningens konto". Och Danielssons och RW:s tidiga aktiviteter kan alltså bekräftas indirekt av Kemeny. Han beklagar sig för Veessenmayer den 20 okt över att svenskarna, schweizarna och tror jag portugiserna har försökt att få sina gamla skyddspass godkända. Svenska legationen lämnar in en verbalnot alltså den 21 och i samband med Rottas och Verolinos uppvaktning den 21 okt som AL hänvisade till att det är då som RW borde känna till det. Där så framgår det av utrikesminister Kemeny att svenska, schweiziska och portugisiska legationerna redan har lämnat in interventioner om de hittills utlämnade judiska handlingarna och att giltigheten har bekräftats. Dessutom har de godkänts av de tyska myndigheterna, så att de skulle kunna få genomresevisum. Så tyskarnas och kuppregeringens baktanke var förstås att lämna ut skyddspassen, godkänna dem och sedan skulle de kunna fortsätta med deportationerna utan protester. Nu blev det inte så. Den tredje punkten där jag har en helt annan åsikt än vad AL

har, det är "dödsmarschern", där det står ... AL skriver att "läser man protokollen är det ingen tvekan om att det är Lutz och Krausz som har huvudinitiativet i samband med räddningsaktionerna i samband med Hedy'shalom." Jag skulle rekommendera en omläsning av samtliga de här handlingarna, för då tror jag man kommer fram till en oerhört positiv bedömning av svenska legationens och RW:s insatser här. Av RW:s dagbok den 5 nov träffar Kasser och Batizfalvy. Kasser är då en medarbetare till Langlet och Batizfalvy är poliskapten ... polis med kanske litet tveksam bakgrund, med tanke på att han var involverad i deportationen av de här utländska judarna som hamnade i Galizien och där samtliga av de 1000 blev avrättade. Och jag vet inte om han har kommit på andra tankar eller har dåligt samvete, men under senare delen av 1944 är han en viktig medarbetare i räddningsaktioner, där han deltar personligen och samarbetar intimt med RW. Den 18 träffade han István Ladis som är gendarmeriöverste och är på departementet och har goda förbindelser med Kemeny. I RW:s dagbok förekommer den 18 ett stort möte, där man diskuterar olika handlingar på Üllői út. Den 19 lämnar RW in en begäran om tillstånd att återföra skyddslingar från Hedy'shalom ... och aviserar att han kommer att ha med de här listorna som är lättkontrollerbara. Och sedan har de neutrala länderna ett stort planeringsmöte på Üllői út 4, den 22. Där är RW, Krausz, dr Körner, Batizfalvy och Farkas närvarande. Och AL säger att Lutz var viktig. Han fanns inte och han var inte närvarande vid det här mötet och han finns inte med under räddningsaktionerna. Därmed inte sagt att han kanske inte har haft någon stor betydelse. Och endast i not 455 framgår att Anger och RW var med, de 2 högst rankade diplomaterna som är med. Fö är det mest olika personer från legationerna som deltar i de här aktionerna. Och AL anger att Levai påstår att RW ledde hela aktionen trots att hans överordnade Per Anger fanns med. Anger fanns naturligtvis inte med på planeringsmötet och så, utan han finns med när man förflyttar sig till Hedy'shalom. Men dagen efteråt gick antagligen åt till att planera, skaffa lastbilar, att få fram läkare, sjuksköterskor och allt som skulle med på det här. Och detta bekräftas också i boken "Dangerous diplomacy". I boken om Lutz kan man läsa om den svenska legationens stora insats, organisationsförmåga med lastbilar som hjälpte till med transporter. ...

Band 3 sid B

GS: ... och sedan har vi punkt 4 Kalmán Lauer och RW:s affärer. Och jag tror inte jag behöver presentera Kalmán Lauer i den här gruppen. Och självklart materialet som jag jobbar med har fortfarande ... och kommer kanske alltid att ha sina brister. Det vet jag inte. Men flertalet brev ... som jag förstår att man diskuterar och som är intressanta, de har att göra med logistik, med ekonomi om transaktioner, men jag vill påstå att det inte handlar om affärer. Lauer var RW:s aktiva partner i Stockholm och fungerade nästan som någon slags privatsekr i Stockholm. De hade ständig kontakt och han var spindeln i nätet. Han hade alltså kontakt med judiska organisationer, med amerikanerna, bankerna och brittiska organisationer ... och UD. Och RW skriver till Lauer "att vad nu den allmänna verksamheten beträffar så behövs det pengar. Jag kan inte hålla på att telefonera, därför att UD önskar så. Jag ber dig se till att inbetalningen blir gjord och jag blir aviserad snarast." Alltså ... han vill ha hjälp omedelbart och den han samarbetar med och ber att få pengar av bl a är ju Iver Olsen på amerikanska ambassaden. Och Iver Olsen är under ett skede mycket missnöjd med det här samarbetet. Han är förbannad över att det är Lauer som kommer och begär pengar och det är via honom som ordern kommer. Dessutom är han missnöjd med UD:s rapportering, vilken fallerade vid något tillfälle. Och den 29 sept i ett brev från RW: "Olsens medel har jag nu nästan helt förbrukat. De används för följande ändamål: för inköp av livsmedel som vi skulle lagra för dåliga tider," och lyssna nu! "som kommer om 2 veckor". Detta brev är alltså skrivet den 29 sept och han varnar för någonting som kommer att ske om 2 veckor. Det står inget mera, det är bara en antydning och vad visste RW om vad som skulle ske 2 veckor senare? Förmodligen kände han

till antingen från den borgerliga rörelsen att någonting var på gång eller också om motreaktionerna. Jag vet inte, men det är dåliga tider som man köper livsmedel för och förbereder sig på. Och sedan redovisas det förstås i fortsättningen. Så det är det som är det jobbiga med de här breven. Det blandas friskt mellan helt riktiga påståenden och saker som jag påstår inte är affärshandlingar, utan det är pengar, aviseringar och om vem som ska ha vad och hur mycket. Och sedan står en klar anvisning om att Judiska rådet fick 500 000, barnhem 35 000 och välgörenhetsaktionen på legationen fick 30 000 pengö. Och sedan kommer en intressant liten notis -det här är på tyska och översatt- "jag skickar dig bilagt det faktiska förhållandet beträffande sardinerna. Det var bara en brist på 68 burkar och ber dig reklamera detta. Dessutom vill jag gärna veta vad ni måste betala för sardinerna. Vidare vill jag veta vad de egyptiska cigaretterna som jag tog med mig kostar per limpa. De här båda uppgifterna måste du ge mig via telegram, så att jag snarast kan transferera motsvarande belopp via Enskilda Banken i Stockholm." Är det någon här som kan tänka sig att RW i sin packning hade en massa ... cigarettilmpor, när han förflyttade sig till Ungern för att göra någon slags privat liten business? Stora pengar kan det inte ha handlat om. Och utöver det behövde han alltså ett telegrafiskt svar för att få fram siffrorna. Det är klart att det handlar om någonting helt annat. RW och Lauer skapade alltså en hemlig kod och det finns alltså i de här pappren ... så att de trodde att de kunde meddela sig utan de ungerska myndigheternas ... och också UD:s kunskaper. Det finns ... en hel del exempel på att UD inte återger de affärsbitarna som just kan handla om de här transaktionerna. Och ... det är faktiskt naivt tänkt att varför skulle inte ungerska eller tyska dechiffrerare kunna lösa det här, vilket de kanske gjorde. Det vet jag inte. Det finns alltså 150 sidor dokument i Wallenberg-samlingen och ungefär 11 av dem handlar om koder, vilket borde ha föranlett någon slags försiktighet, när man läser de här pappren. Text ett kraftigt kodat telegram ... som handlar om separatfred och stilleståndsavtal 22 juli och även där handlar det om div affärer. Om hur den ungerska gäslevermarknaden fungerar, men det är ingen som har ifrågasatt de här breven, därför att de är redan avkodade av engelska o a myndigheter och av Lauer själv också. ... Men om ni inte tidigare har tänkt på det ... det är ganska roligt ... läser man det här telegrammet ... kan man inte veta att t ex Larsson betyder amerikanare eller Olsen, eller ... ryssarna betecknar RW "Ostfirman Josefsson", dvs en fyndig namnkombination mellan ost och öst och ... Josef som förmodligen är Stalin. Så de här herrarna hade uppenbarligen en riktigt kreativ ådra. Sedan ... vad kallar han tyskarna för? Tyskarna ... och nazisterna kallar man för "Plauen & co". Ni som har läst Dardelska redovisningen, där förekommer i dagboken Plauen Enzo, tysk greve, gift med RW:s favoritkusin Maj Nisser. ... Jag menar att det är ganska svårt att lösa koderna om man inte får litet nycklar. Man bör inte glömma att det kanske inte är möjligt att lösa alla de här breven och att lösningarna för alltid för oss finns i det fördolda, men jag tror att man kan komma betydligt längre än vad jag har gjort. Och de här breven som förekommer i diskussionerna som AL och PL har skrivit om ... jag tror inte på att de är riktiga brev, utan det handlar om någonting annat, fr a om de här förhandlingarna som pågår nästan samtidigt mellan RW och Becher ... och även om jag fick en uppgift just nu om att du har hittat Soor och att Soor sysslade med livsmedel och allt annat. Och ... det behöver inte betyda att det är någonting helt annat som det här handlar om. Jag menar att han har beställt 1000 kg kaviar till jul, under förutsättning att det kommer fram till jul. Jag menar en villkorad beställning ... det kan inte handla om det, utan det handlar om en uppgörelse om ton av ... det finns i anvisningar ... det handlar om pengar, summa pengar. ... Jag vill också säga så här att enligt Tullverket förtullades ingen kaviar under 1944. 1943 importerades varor från Ungern för 40 miljoner, 1944 för 20 milj och från det att RW ankommer till Ungern och fram till de sista 3er månaderna så landar importsiffrorna ungefär som en tung sten i vatten, dvs de måste redan ha varit på gång och kommit hit på något sätt. För det går inte att skicka något och det här går att kontrollera i tullhandlingarna. Och är det så att RW gjorde affärer -vilket han mycket möjligt

gjorde i något enstaka ... det vet inte jag // så var han i varje fall en oerhört dålig affärsman, i det stora sammanhanget ur Lauers synpunkt. Och den femte frågeställningen ... AL hävdar att judar inte var offer. ... Jag skulle vilja dra en liknelse. En man med en överlägsen fysisk styrka tänker våldta en kvinna. Kvinnan tycker att hon i praktiken har 2 alternativ, våldsamt motstånd -skrika, gapa- vilket kan resultera i att hon blir misshandlad, mördad och också våldtagen. Det andra alternativet utgår vi från är att hon inte gör någonting, utan passivt tar emot det här våldet. Men jag tycker att oavsett vilket alternativ hon väljer, så är hon ett offer ... Brotsrubriceringen för folkmord, mord, utrotande, förslavande, deportation begångna mot civilbefolkning, eller förföljelse av politiska, rasistiska eller religiösa skäl, det är folkmord. En person som lider fysisk, psykisk, känslomässig eller ekonomisk skada till följd av pilkorsarnas eller nazisternas maktmissbruk, den måste kunna kallas för offer. Och inte heller judarna uppfyller kraven på att vara rena offer skriver AL. Jag kan inte förstå vilka ytterligare kriterier som man måste uppfylla, för att judarna ska betraktas som offer. Sedan skulle jag vilja säga så här att jag har varit väldigt kritiskt på många små löjliga punkter mot AL: s material. Tyvärr beror det delvis på att han själv hoppar mellan de här olika sakerna och kritiserar andra ibland lika smått. Jag skäms för det själv. Samtidigt vill jag säga att AL:s totala kunskap är omfattande och mycket god och kan säkert användas till att göra strålande saker kring RW. Tack för mig.

KW: Jag förmodar att AL har någon synpunkt...?

AL: Jag lyckades inte läsa hela materialet, bara till hälften, så visst har jag synpunkter på det ... Det finns vissa sådana här formella saker ... jag vet inte riktigt när du citerar, var citaten slutar, vem du hänvisar till, vilka källor du citerar, du använder ... Många påståenden är ogrundade. Jag ser inte var du tar dem ifrån. Ofta använder du sådana för mig verkande irrelevanta saker ... I din berättelse finns några som jag inte vet om de handlar om min avhandling ... Sedan kan vi ta de här olika aspekterna. Först är det de här listorna ... mitt påstående att de ev är efterhandskonstruktioner ... utan är skrivna efter det att passen är utgivna, därför att de är i bokstavsordning ... och dina listor är också i bokstavsordning ...

GS: Men det är exakt samma listor.

AL: Javisst ... men du har inte sagt något om det. Så varför är de i bokstavsordning?

GS: Men det är ju alldeles självklart att de är det.

AL: Varför inte i kronologisk ordning? Jag föreställer mig alltså ... någon kommer till legationen och ber om ett skyddspass och heter Szolotai och skrivs in för datumet. Alltså någon måste samla in uppgifterna i efterhand, när alla passen är klara och föra in dem i bokstavsordning. Är det inte ganska troligt?

GS: Men du blandar ihop ...

AL: Men det är så jag menade. Någon lista måste finnas någonstans och någon kommer ju och ordnar den i efterhand i bokstavsordning. Så något argument mot det här har jag inte märkt kan finnas. Den svenska ...

GS: Kan vi avsluta det här bara med en kort replik? Är det möjligt?

KW: Javisst.

GS: Det är självklart att det måste föras kronologiskt, när någon kommer in och för det här. Det är bara det att som det framgår både här och i tidigare berättelser, så åker man till

Hegyeshalom där RW säger att "jag har med mig listor". En kronologisk lista är omöjlig att leta i. Du måste ha en namnlista som du kan hitta ett namn i. Det är en förutsättning. Det fanns inga datorer på den tiden, då vi kunde göra det här. Och dessutom är det så att för en sekreterare och jag lovar dig ... det tar inte speciellt lång tid för dem att skriva de här listorna.

AL: OK, men det finns 7000 namn på dem nästan. De avslöjar att de ger ut flera pass ...

GS: OK.

PL: Det är klart från RW, Danielsson och Anger ... de är översvämmade av papper och varför skulle UD efter kriget ta tid att sätta namn i ordning?

AL: De hade intresse ...

GS: Vem hade intresse av det där?

AL: Jag tror inte att det är UD ... den här tyska stämpeln på listorna, de finns ju i det Judiska arkivet i Budapest ...

GS: Ja de finns här exakt samma papper som ...

AL: Ja men du sa att originalet ...

GS: Originalet finns där. Hur skulle det ...?

AL: Hur har det kommit dit ... aktionen? ... Jag grundar inte mina påståenden på Kemeny ... Du borde läsa avhandlingen. Det är ju brevväxlingen mellan Danielsson och den svenska legationen, där den flera gånger beordrades framställa ... och till slut den 27 ... åkte Danielsson dit. Men det finns 3 eller 4 framställningar från UD ... direkta order att han skulle s.a.s gå och protestera och han gör det inte. Till slut åker han till Kemeny den 26 och det är ganska sent och det är inte Kemeny själv ...

GS: Den 26 är han där.

AL: ... utan det är ju brevväxlingen, där UD och Danielsson och den svenska delegationen som visar det här ... Jag har mera att säga ...

KW: OK.

PL: Ja. Litet grann. Vi måste leta efter betydelsen av alltihop, men inte bara betydelse utan kronologi är viktig. När RW skriver att "jag vill inte ringa till UD varje gång ...", den är tidig i hans tid. Det är inte i sept ... vid maktövertagandet. Det är tidigt så det har betydelse. Och det gick fram och tillbaka ... vad har tidigare inte fungerat. Men kontext är också viktig. Vi talar alltid om RW och jag har skrivit en bok om honom, men RW bestämde ingenting i Budapest. Det var ungrarna, tyskarna och Röda armén som kom som bestämde vad som skulle hända i Budapest. Svenskarna och deras diplomati gjorde ... och jag har skrivit 100 gånger att det är hedervärt att ... rörande övergrepp vad svenskarna gjorde där, men därför säger jag vi ska inte överdriva RW:s betydelse, men han är naturligtvis oerhört intressant. Men ... det finns inte någon kontext i diskussionen om Förintelsens förlopp under tiden. Förintelsen förändrades från 1939/1941 till 1944. Som jag alltid brukar säga till mina studenter, varje land har sin egen förintelsehistoria. Den är inte samma sak i Ungern som i Slovakien. Den är inte samma sak i Italien som i Ungern. Allting är annorlunda ... fast målet är judar. Det är en konstant sak, men hur tyskarna försökte göra det i Polen är ö h t inte hur de

gjorde det i Ungern. Så man måste kontextualisera, men när vi i Ungern har en erfaren mördare som heter Eichmann, han vet vad han vill göra liknande ... han gjorde i Frankrike eller i Holland att organisera transporter osv. Och i min bok försöker jag kontextualisera det som händer i Budapest, med kriget, förintelsen, det som händer i stort osv. Jag vet inte om UD vill ha "chronicle" eller historia, men det finns en skillnad.

KW: Är detta en kritik mot AL eller mot GS?

PL: Man måste sätta alla fakta i en kontext, annars är det inte historia.

GS: Javisst ... men jag har inte redovisat innehållet i det här, utan jag har bara redovisat 5 punkter där jag ... men det här är inte en gnällig redovisning, utan det finns rätt mycket av det du kräver här om hur saker och ting går till totalt sett. Det är inte bara kritik som förekommer och på många punkter håller jag med AL som han har helt rätt i.

GK: Det jag har reagerat på är liksom de antydningar som finns om att RW på hösten skulle ha ägnat sig åt affärer, privata affärer och det kommer ju utifrån de här ganska mystiska breven från Lauer då som enligt GS är mycket koder. De är så bisarra, men jag har i min forskning inte sett några som helst bevis som tyder på att han skulle ha ägnat sig åt privata affärer, fr a då inte efter okt. Han ägnar sig förvisso åt stora affärer och lämnar efter sig när han försvann stora skulder och klagomål från affärsmän som var verksamma i Budapest. Men det var affärer för mat, inköp till de här nödställda. Det finns inga som helst spår av att han hade ägnat sig åt privata affärer, eller med Lauers firma Meropa. Sedan måste man också komma ihåg att efter 15 okt så gick det inte att bedriva några som helst affärer i eller med Ungern. Ungern hade slutat att vara ett självständigt land, det hade ingen ekonomi, det hade ingen export, ingen import heller. Landet plundrades totalt ekonomiskt av Tyskland med god hjälp av pilkorsarna. Det fanns ingenting att föra ut ... ingenting. GS visar också via Tullverket att efter okt kommer i princip ingenting från Ungern till Sverige och hade det funnits, hade det inte gått att transportera ur Ungern heller för att alla vagnar var ockuperade av tyskarna som exporterade, för att få utlandsbetalning.

KW: OK/

CM: Jag är bara litet intresserad av finansieringen RW hade. Det var nämligen så att de pengar som gick till Iver Olsen kom från Joint. Han fick 418 000 och 200 000 delades upp ... betalades ut till RW:s verksamhet. Men det finns en intressant sak som jag inte vet vad den betyder och det är när jag tittade på de telegram ... i amerikanska arkiv ... och det var telegram som säger så här att 2 milj kr hade samlats av judarna i Budapest och var deponerade vid den svenska legationen. Det finns den här ... som Lauer frågar RW efter pengar och var han inte med de här 2 milj ... Var det inte något missförstånd på amerikansk sida över hanteringen av de 2 milj som amerikanska judar hade deponerat?

KW: Just på den här punkten ... Ja när det gäller de här 2 milj ...

GK: Det står så i RW:s dagbok om det väldigt kända kassavalv i Hazai bank som förmodligen innehöll både känsliga dokument och en massa pengar och andra typer av tillgångar där mycket var deponerat ... och RW:s "safe" ansågs vara den mest säkra, eftersom det var svenska ambassaden ... Dessutom bestod de gendarmer man hade beordrat dit av RW:s egna vänner inom motståndsrörelsen, vilka stod ju för det här med valet ... Problemet var att det förmodligen var så att bortsett från Röda armén /de hade säkert inte några sådana här spärrar/ ... så förmodligen det enklaste svaret rörande vart de har tagit vägen är ... till Sovjetunionen, för de sprängde alla kassavalv.

KW: Eftersom de bestod av ungrare hade ambassaden väl inte rätt att använda dem för behjärtansvärda ändamål. De skulle man använda för ...

GS: Ja ja, ... vi måste ha klart för oss återigen att vi lever inte i datavärlden, utan vi vet att pengar som fanns ... kontanter var vansinnigt svårt att få tag i i Ungern. RW skriver bl a hem och säger att "jag hoppas att jag kan få 1 milj av Milos här osv" alltså sättet att hantera pengar var precis vad jag säger att affärerna handlar om. Det är att någon lämnar över en summa till RW ... Langlet eller de pengarna används för inköp av mat och div andra saker och sedan deponeras i utländsk bank. Ett av de stora problemen det var att man ville inte skicka valuta till människor som fanns bakom de tyska krigslinjerna, utan därför måste de här pengarna deponeras under kriget. De fick inte tillgång till dem ... Sedan vet vi tyvärr inte ... och det är det här som är intressant att man kan aldrig veta om de schweiziska bankerna någonsin kom till någon hjälp, om det var ungerska judar eller ungerska miljonärer för det var faktiskt grossister som lämnade ifrån sig stora varulager. Det är så man löste finansieringen helt enkelt.

KW: ... Det här telegrammet som du nämnde tidigare från Lauer till vem ... ?

PL: När jag intervjuade Per Anger ... jag vet inte om det finns på själva utskriften eller inte, men efter kriget fick han till uppgift att försöka förstå penningflödet, från Sverige till Schweiz och Budapest och så. Och jag ska aldrig glömma ... han säger "jag ger upp. Det är så komplicerat. Jag förstår inte allting fram och tillbaka." Men återigen hur viktigt är det vilken summa det verkligen var?

GS: Totalt kanske summan är viktig.

KW: Om jag nu förstår det här telegrammet handlar det ju om vad judar i Budapest hade deponerat och nu är det rimligen fråga om vad de deponerade på svenska legationen. Är det inte det? Jag menar att där hade de massor av sådana depositioner under kriget, ... när enskilda medborgare deponerade skilda värdeföremål på svenska legationen. I princip skulle det vara svenska medborgare ... för att legationen skulle acceptera det, men man gjorde många undantag i praktiken av humanitära skäl. Jag vet inte ... jag fattar det som om man deponerade för att sedan när freden hade återställts, ... man hämtade ut det.

GS: Det kan omöjligt vara 2 milj SEK, därför att det framgår av handlingarna, när tyskarna kommer in tas det ut 297 ... summan överensstämmer nästan med den totala summan som man tar ut från bankerna, så länge judarna får komma åt sitt eget kapital. Den är nästan lika stor som den som de hade transfererat ... Däremot är 2 milj pengö ingenting.

KW: OK.

KM: Jag hade en fråga här. Den är kanske inte jätteviktig, men den har plågat mig länge och påminner mig varje gång jag åker tunnelbana och det har att göra med de kronorna i skyddspasset. Första gången jag läste AL:s avhandling fick jag litet dåligt samvete, nu när han talat om att kronorna är felvända och angett att alla svenskar omedelbart måste inse att det här är en förfalskning. Jag har sett dem ganska många gånger, men aldrig noterat detta. Och jag har funderat på hur lätt det är att vända upp och ned på dem och om det verkligen är så uppenbart ... att man så naturligt ser det här och jag tänkte på att det är ett misstag och inte så mycket att hänga upp sig på. Det behöver inte vara någon tanke bakom och så. Och den tolkningen får jag bekräftad, när jag åker tunnelbana för att som ni vet är det fina blå tyger på stolarna och på dem är det ett mönster ritat av Lasse Åberg som är sådana här stockholmsprofiler och en av dem ... det är Globen och det är Kungstornen och litet av varje

och sedan är det Stadshustornet och där finns de här 3 kronorna, men här grämer det mig så oerhört att de 2 är nederst och den enda är överst. (skratt). Som ni förstår så hade jag tänkt att ...

AL: OK man känner inte igen, eftersom man är så van att bara titta ... men om du skulle bli ombedd att rita dem ... jag tvivlar på att du skulle rita dem fel. Om du medvetet börjar tänka på hur de här ser ut egentligen, skulle du säkert inte rita dem fel. På pass ... hur ser de ut egentligen och då skulle du rita rätt som svensk.

KM: Ja jag är inte säker ...

AL: Jag har svårt att tänka mig att en svensk som är koncentrerad på saken ...

KM: I varje fall har Lasse Åberg gjort det.

KW: Du hade en reflektion HC.

HC: Reflektionen är att när det gäller Stadshuset är det den konstellationen ...

KM: Det är Lasse Åbergs bild ... (skratt). Det är inte fel på Stadshuset.

HC: Det här var dagens sensation ...

KW: Du var inte färdig KM?

KM: Det var litet att GS också gick på den linjen att det kanske inte finns någon tanke bakom, men det kan vara ett misstag ...

AL: Det kan vara på ett annat sätt också. Det kan finnas en annan förklaring också ...

KM: Det är kanske något som också måste göras, men sedan ...

KW: Men det var GR först.

GK: Mycket kort. Den här stora striden om kronor ... jag håller med AL, vi skulle inte tänka på det, men en passpolis som är mer van att se dessa kronor kanske skulle tänka betydligt mera på det än vi tunnelbaneåkare ... en passpolis kanske skulle märka det direkt. ... Jag tar inte ställning i den här stora striden om pass ...

GS: Så att Zlatan släppte Marx porträtt som han hade i sitt pass i många år för Nixon (skratt) och det kunde passera.

GR: Jag tänkte bara ta upp en sak. Det var mycket intressant med den här inventeringen och jag tar inte ställning s.a.s till vem av er det är som har rätt.

GS: Det gäller AL i uppställningen. Det är riktigt påpekat att det är fel. Sedan är det en diskussion om ...

GR: Jag menar att ... i din kritik ... du fick pengar av gruppen för att göra den här inventeringen. Är det här din redovisning eller är det ett brottstycke ur redovisningen?

GS: Det här är min redovisning i samband med det här, men sedan jobbar jag vidare.

GR: Just det. Det är oerhört intressant och det är en diskussion som förs mellan er, men jag tar ... inte ställning till vad som är rätt eller fel, men däremot funderar jag litet på ... det här arbetet som du har gjort är säkert alldeles utmärkt och intressant, men jag ser litet grann på det

här i sammanhanget som flera av herrarna och damerna har varit med om när man är opponent på en avhandling. Litet grann kan man se det här som ett opponentskap och tänker jag så här ... och vi behöver inte fördjupa oss i det ... att den här genomgången är intressant och bra, men ur min synpunkt tycker jag kanske att det hade varit ännu bättre, om du hade gjort den på ett mera systematiskt sätt. Jag kan hålla med om att din genomgång var bra och intressant, men svårläst och jag har ibland litet svårt att se vad som är dina synpunkter och vad det är AL säger. Det är kanske ingen allvarlig kritik, men du skulle kanske ge oss läsare ännu mera glädje ... Som ex, AL kanske har sagt att 200 judar stod där ... men du säger att källorna säger att det var 300. Då kan du väl belägga att han faktiskt har fel. Först har du ett textstycke ... sedan talar du vidare ... så för oss som läsare är det inte helt enkelt att följa vad som är vad.

GS: Får jag bara svara dig. Du har säkert 100% ... men här står det "endast för internt bruk" och det här är version 1 och jag anser inte att jag är klar. Jag tror jag kommer att stryka något i materialet och kommer att lyfta ... det finns t ex ingen litteraturlista och ... namnen är helt fel i hela materialet för att jag har använt dem tills vidare som arbetspapper. De ska byta plats osv. Det är mycket kvar att göra innan jag lämnar ifrån mig det slutgiltiga dokumentet.

GR: Det förstår jag också. Det är viktigt att du tänker på ...

GS: Ja ska göra det.

GK: Säg inte att namnen är fel. De är i fel ordning.

12 KW: Då kommer vi in på frågan / PL har ordet om ett ögonblick- ~~jag skulle göra en reflektion redan nu att jag vet inte riktigt ... och det gäller i och för sig och jag kanske säger någonting vid fel tillfälle, men det gäller för flera av de här pappren, i vilken form kommer de så småningom att publiceras? Eller vad har ⁿⁱ man för avsikter? Egentligen har ju GR rätt i att det här är en fakultetsopponentrecension och skulle vara översiktligare om man på fakultetsopponentvis s.a.s. grupperar de olika invändningarna efter vad de är exempel på, för typ av misstag i avhandlingen eller för typ av fel ...~~ *hur pappren*

AL: Om de fanns ...

KW: Om de fanns ja ... (skratt) Du förstår vad jag menar ... det är ibland litet huller om buller ...

GS: Jag kan säga så här att jag håller med dig. Den kommer inte att publiceras ö h t som den här är, utan i kort form dessutom. Och AL dra inte så våldsamt på hur det är. Problemet med den här avhandlingen är att samma sak förekommer på 10-15 olika platser. Du har heller inte sammanställt det och behöver hjälp att på något sätt kritisera och gå igenom materialet. Det blir alltså en följd av svårigheterna även för mig.

PL: Mycket mycket kort angående skyddspassen och betydelsen av bevakningen. De tryckte av papper många gånger. Såg inte RW att det var fel?

GS: Förmodligen inte.

PL: Hur kan RW inte ha sett ... han var en försiktig "graphic artist". Han var jätteduktig. Hur kan han eller Danielsson inte ha sett "att det här är fel. Nästa gång vi trycker om dem eller sionisterna förfalskar dem, ska de vara rätt!" (skratt)

GS: Nej men alltså ... PL, på något sätt känns det som om ni inte förstår verkligheten. Verkligheten är att man ritar upp något. Ingen ser det här misstaget, förrän AL har påpekat

det. Därefter är det omöjligt att inte kunna se misstaget. Ser man inte det här är det inte säkert att man reagerar, nr 1. Reagerade man skulle man förmodligen försena hela processen av utdelning av de här skyddspassen. Och gör du om dem blir kanske de första ogiltiga, vilket det kan göra.

PL: De blev inte rätt gjorda ...

GS: Sedan har du nästa moment. Det här var godkänt av ungerska myndigheterna, tyska myndigheterna, svenska myndigheterna på plats och då är det vad det är. Vi kan spekulera i om pilkorsarna hade upptäckt detta ... men detta var det godkända dokumentet.

PL: Men de erfarna tyska diplomater som var där, de kände igen den svenska symbolen.

AL: Det var inte symbolen som gav skydd utan överenskommelsen däruppe.

GS: Och inte ens pappret ö h t gav något skydd.

KW: Jag hade föreställt mig och sagt till en del av deltagarna här att vi skulle avsluta kl 16.30 för att längre orkar vi inte hålla på, (skratt) och nu har vi 2 eller 3 min kvar ... och jag vet inte om GS eller AL är missnöjda med att vi avbryter här nu. Och det här är ett exempel och jag har sagt det flera gånger - på att det här är början på en diskussion som får fortsätta i andra fora och i andra former och sådär. Och avsikten har då här under dagen varit att vi skulle få ~~en~~ ^{en} kan man säga, slags presentation av ~~en~~ ^{en} inte alltför rasik och alltför litet grundlig ... enligt akademiska kriterier, förstås, av en del av de forskningsarbeten som har utförts med hjälp av medel från UD:s anslag. Och det tycker jag att vi har fått och om ingen har någonting av stor vikt att tillägga så tänkte jag nu helt enkelt förklara vårt möte avslutat och tacka alla för tålmod och värdefulla inlägg och för en god civiliserad diskussionsatmosfär ö h t. Därmed ber jag som sagt att få avsluta mötet och tacka er alla för att ni har kommit.

Regeringskansliet

Promemoria

2018-12-20

Jil/UD2018/20399EC

Utrikesdepartementet

Rättssekretariatet, Sekretessgruppen

Departementsråd

Berndt Fredriksson

berndt.fredriksson@gov.se

Bilagan förvaras i serie F1b

Dokument om Raoul Wallenberg i ryska arkiv

1 bilaga

Under arbetet i den svensk-ryska arbetsgruppen överlämnade den ryska sidan i omgångar handlingar som påträffats i ett antal myndigheters arkiv. I slutskedet av arbetsgruppens arbete samlades kopior av dokument strukturerade efter de myndigheter som en gång skapat handlingarna. Dokumenten finns sedan tidigare i kopieserien men utspridda alltefter de tidpunkter då de överlämnats. I denna bilaga har dokumenten fått en välordnad och lätt överblickbar struktur, vilket väsentligt underlättar sökbarheten

Berndt Fredriksson

Regeringskansliet

Promemoria

2019-01-23
UD2019/

Jin 202018/20690/EL

Utrikesdepartementet
Rättssekretariatet, Sekretessgruppen
Departementsråd
Berndt Fredriksson
berndt.fredriksson@gov.se

Bilagorna färdiga i serie F/b

Upptagningar i Raoul Wallenberg-materialet 12 bilagor

Vid genomgången av det samlade Raoul Wallenberg-materialet i Utrikesdepartementet har påträffats sammanlagt sex bandkassetter, som bl.a. innehåller intervjuer med vittnen. Vidare har påträffats fyra mikrofilmrullar som innehåller kopior av utfärdade svenska skyddspass.

Berndt Fredriksson